

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a noua extinsă)

12 decembrie 2018*

„Concurență - Înțelegeri - Abuz de poziție dominantă - Piața perindoprilului, medicament destinat tratării bolilor cardiovasculare, în versiunea sa originală și în versiunile generice - Decizie prin care se constată o încălcare a articolelor 101 și 102 TFUE - Principiul imparțialității - Consultarea Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante - Dreptul la o cale de atac efectivă - Termen scurt de introducere a acțiunii în raport cu lungimea deciziei atacate - Acorduri de soluționare amiabilă a litigiilor în materia brevetelor - Acorduri de licență - Acorduri de achiziționare de tehnologie - Acord de cumpărare exclusivă - Concurență potențială - Restrângere a concurenței prin obiect - Restrângere a concurenței prin efect - Conciliere între dreptul concurenței și dreptul brevetelor - Calificare drept încălcări distincte sau drept încălcare unică - Definirea pieței relevante la nivelul compusului principal al medicamentului în cauză - Amenzi - Cumularea amenzilor în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE - Principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor - Valoarea vânzărilor - Modalități de calcul în cazul cumulării unor încălcări pe aceleași piețe”

În cauza T-691/14,

Servier SAS, cu sediul în Suresnes (Franța),

Servier Laboratories Ltd, cu sediul în Wexham (Regatul Unit),

Les Laboratoires Servier SAS, cu sediul în Suresnes,

reprezentate inițial de I. S. Forrester, QC, de J. Killick, barrister, de O. de Juvigny, avocat, și de M. Utges Manley, solicitor, ulterior de J. Killick, barrister, de O. de Juvigny, de M. Utges Manley, de J. Jourdan și de T. Reymond, avocați,

reclamante,

susținute de

European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA), cu sediul în Geneva (Elveția), reprezentată de F. Carlin, barrister, de N. Niejahr și de C. Paillard, avocați,

intervenientă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată inițial de T. Christoforou, de B. Mongin, de C. Vollrath, de F. Castilla Contreras și de T. Vecchi, ulterior de T. Christoforou, de B. Mongin, de C. Vollrath, de F. Castilla Contreras și de J. Norris-Usher, în calitate de agenți,

pârâtă,

* Limba de procedură: franceza.

având ca obiect o cerere întemeiată pe articolul 263 TFUE prin care se solicită, cu titlu principal, anularea Deciziei C(2014) 4955 final a Comisiei din 9 iulie 2014 privind o procedură inițiată în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE [cazul AT.39612 – Perindopril (Servier)], în măsura în care le privește pe reclamante și, cu titlu subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care le-a fost aplicată prin această decizie,

TRIBUNALUL (Camera a noua extinsă),

compus din domnii S. Gervasoni (raportor), președinte, E. Bieliūnas, L. Madise, R. da Silva Passos și doamna K. Kowalik-Bańczyk, judecători,

grefier: doamna G. Predonzani, administrator,

având în vedere faza scrisă a procedurii și în urma ședinței din 6-9 iunie 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre¹

I. Istoricul cauzei

A. Cu privire la reclamante

- 1 Grupul Servier, format în special din Servier SAS, societatea sa mamă cu sediul în Franța, Les Laboratoires Servier SAS și Servier Laboratories Ltd (denumite în continuare, individual sau împreună, „Servier” sau „reclamantele”), reunește societăți farmaceutice la nivel mondial. Controlul exclusiv al administrării societății-mamă a grupului este asigurat de Stichting FIRS, fundație fără scop lucrativ de drept neerlandez.

B. Cu privire la perindopril și la brevetele acestuia

1. Perindoprilul

- 2 Servier a pus la punct perindoprilul, medicament indicat în medicina cardiovasculară, destinat în principal combaterii hipertensiunii și a insuficienței cardiace prin intermediul unui mecanism de inhibare a enzimei de conversie a angiotensinei (denumită în continuare „ECA”).
- 3 Ingredientul farmaceutic activ (denumit în continuare „IFA”) al perindoprilului, și anume substanța chimică activă biologic care produce efectele terapeutice vizate, se prezintă sub forma unei sări. Sarea utilizată inițial era erbumina (sau terț-butilamina), care prezintă o formă cristalină din cauza procedurii utilizat de Servier pentru sinteza sa.

2. Brevetul privind compusul principal

- 4 Brevetul privind compusul principal al perindoprilului (brevetul EP0049658, denumit în continuare „brevetul 658”) a fost depus la Oficiul European de Brevete (OEB) la 29 septembrie 1981. Brevetul 658 trebuia să expire la 29 septembrie 2001, însă protecția sa a fost extinsă în mai multe state membre,

1 Sunt redate numai punctele din prezenta hotărâre a căror publicare este considerată utilă de către Tribunal.

printre care Regatul Unit, până la 22 iunie 2003, astfel cum permitea Regulamentul (CEE) nr. 1768/92 al Consiliului din 18 iunie 1992 privind instituirea unui certificat suplimentar de protecție pentru medicamente (JO 1992, L 182, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 11, p. 130). În Franța, protecția brevetului 658 a fost extinsă până la 22 martie 2005, iar în Italia, până la 13 februarie 2009.

3. Brevetele secundare

- 5 În plus, în anul 1988, Servier a depus la OEB mai multe brevete referitoare la procedeele de fabricare a compusului principal al perindoprilului, care au expirat la 16 septembrie 2008: brevetele EP0308339, EP0308340, EP0308341 și EP0309324 (denumite în continuare „brevetul 339”, „brevetul 340”, „brevetul 341” și, respectiv, „brevetul 324”).
- 6 În anul 2001, Servier a depus la OEB noi brevete referitoare la erbumină și la procedeele sale de fabricare, printre care brevetul EP1294689 (cunoscut sub numele „brevet beta”, denumit în continuare „brevetul 689”), brevetul EP1296948 (cunoscut sub numele „brevet gamma”, denumit în continuare „brevetul 948”) și brevetul EP1296947 (cunoscut sub numele „brevet alpha”, denumit în continuare „brevetul 947”).
- 7 Brevetul 947, referitor la forma cristalină alpha a erbuminei și la procedeul de preparare a acesteia, a fost depus la 6 iulie 2001 și a fost eliberat de OEB la 4 februarie 2004.
- 8 De asemenea, Servier a depus cereri de brevete naționale în mai multe state membre ale Uniunii înainte ca acestea să fie părți la Convenția privind eliberarea brevetelor europene, semnată la München la 5 octombrie 1973 și intrată în vigoare la 7 octombrie 1977 (denumită în continuare „CBE”). De exemplu, Servier a depus cereri de brevete care corespund brevetului 947 în Bulgaria (BG 107 532), în Republica Cehă (PV2003-357), în Estonia (P200300001), în Ungaria (HU225340), în Polonia (P348492) și în Slovacia (PP0149-2003). Toate cererile de brevete în discuție aveau aceeași dată de depunere: 6 iulie 2001. Brevetele au fost eliberate la 16 mai 2006 în Bulgaria, la 17 august 2006 în Ungaria, la 23 ianuarie 2007 în Republica Cehă, la 23 aprilie 2007 în Slovacia și la 24 martie 2010 în Polonia.

4. Perindoprilul de a doua generație

- 9 Începând cu anul 2002, Servier a început să dezvolte perindopril de a doua generație, fabricat dintr-o altă sare decât erbumina, arginina. Acest perindopril arginină trebuia să prezinte ameliorări în termeni de durată de conservare, care trece de la doi la trei ani, de stabilitate, care permite un singur tip de ambalare pentru toate zonele climatice, și de stocare, deoarece nu necesită nicio condiție specială.
- 10 Servier a introdus la 17 februarie 2003 o cerere de brevet european pentru perindopril arginină (brevetul EP1354873B, denumit în continuare „brevetul 873”). Brevetul 873 a fost eliberat la 17 iulie 2004, având data expirării stabilită la 17 februarie 2023. Introducerea perindoprilului arginină pe piețele Uniunii a început în anul 2006.

C. Cu privire la litigiile referitoare la perindopril

1. Litigiile în fața OEB

- 11 În anul 2004, zece societăți producătoare de medicamente generice, printre care se numără Niche Generics Ltd (denumită în continuare „Niche”), Krka Tovarna Zdravil d.d. (denumită în continuare „Krka”), Lupin Ltd și Norton Healthcare Ltd, filială a Ivax Europe (denumită în continuare „Ivax”), care a fuzionat ulterior cu Teva Pharmaceuticals Ltd (denumite în continuare, individual sau

împreună cu celelalte societăți ale grupului Teva, „Teva”), au formulat opoziție la OEB împotriva brevetului 947 pentru a obține revocarea în totalitate a acestuia, invocând motive întemeiate pe lipsa noutății și a unei activități inovatoare și pe caracterul insuficient al expunerii invenției.

- 12 La 27 iulie 2006, divizia de opoziție a OEB a confirmat validitatea brevetului 947 în urma unor modificări minore ale solicitărilor inițiale ale Servier (denumită în continuare „Decizia OEB din 27 iulie 2006”). Împotriva acestei decizii, șapte societăți au formulat o cale de atac. Niche s-a retras din procedura de opoziție la 9 februarie 2005, Krka la 11 ianuarie 2007 și Lupin la 5 februarie 2007. Prin Decizia din 6 mai 2009, camera de recurs tehnic a OEB a anulat Decizia OEB din 27 iulie 2006 și a revocat brevetul 947. Cererea de revizuire depusă de Servier împotriva acestei decizii a fost respinsă la 19 martie 2010.
- 13 Niche a depus de asemenea la OEB, la 11 august 2004, o opoziție împotriva brevetului 948, însă s-a retras din procedură la 14 februarie 2005.
- 14 La 13 aprilie 2005, Teva a introdus o procedură de opoziție împotriva brevetului 873. Divizia de opoziție a respins această opoziție, pentru motivul că Teva nu dovedise caracterul insuficient al activității inovatoare a acestui brevet. Teva a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la 22 decembrie 2008, înainte de se desista la 8 mai 2012.

2. Litigiile în fața instanțelor naționale

- 15 În plus, validitatea brevetului 947 a fost contestată de unele societăți producătoare de medicamente generice la instanțele anumitor state membre, în special în Țările de Jos și în Regatul Unit.

a) Litigiul dintre Servier, pe de o parte, și Niche și Matrix, pe de altă parte

- 16 În Regatul Unit, Servier a introdus la 25 iunie 2004 împotriva Niche o acțiune în contrafacere la High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete), Regatul Unit], în privința Niche, invocând brevetele sale 339, 340 și 341, deoarece Niche a depus în Regatul Unit cereri de obținere a autorizației de introducere pe piață (AIP) pentru o versiune generică a perindoprilului, dezvoltată în parteneriat cu Matrix Laboratories Ltd (denumită în continuare „Matrix”) în temeiul unui acord încheiat la 26 martie 2001 (denumit în continuare „Acordul Niche-Matrix”). La 9 iulie 2004, Niche a notificat Servier o cerere reconvențională de declarare a nulității brevetului 947.
- 17 Ședința în fața High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], având ca obiect temeinicia pretensei contrafaceri, a fost stabilită la 7 și la 8 februarie 2005, însă nu a durat decât o jumătate de zi, ca urmare a acordului amiabil încheiat între Servier și Niche la 8 februarie 2005, care a determinat încetarea litigiului dintre cele două părți.
- 18 Matrix a fost informată de Niche despre desfășurarea acestei proceduri contencioase și a fost de asemenea asociată la aceasta prin prezentarea unor depoziții în fața High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] în numele Niche. În plus, la 7 februarie 2005, Servier a trimis către Matrix o scrisoare formală de avertisment prin care i-a imputat că încalcă brevetele 339, 340 și 341 și prin care a amenințat-o că va introduce o acțiune în contrafacere.
- 19 Pe de altă parte, în toamna anului 2004, Servier a început să aibă în vedere cumpărarea Niche. În acest scop, Servier a determinat realizarea unui audit prealabil, a cărui primă etapă s-a finalizat la 10 ianuarie 2005, dată la care a prezentat o ofertă preliminară neobligatorie de cumpărare a capitalului Niche

pentru o sumă cuprinsă între 15 și 45 de milioane de lire sterline (GBP). În urma celei de a doua etape a auditului prealabil, care s-a desfășurat la 21 ianuarie 2005, Servier a informat oral Niche, la 31 ianuarie 2005, că nu mai dorea să recurgă la cumpărarea sa.

b) Litigiile dintre Servier, pe de o parte, și Ivax și Teva, pe de altă parte

- 20 În Regatul Unit, la 9 august 2005, Ivax a solicitat revocarea brevetului 947 în fața High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)]. Cu toate acestea, Servier și Ivax au decis, în luna octombrie a anului 2005, să suspende procedura până la adoptarea deciziei finale în cadrul procedurii de opoziție în fața OEB. În schimb, Servier s-a angajat față de Ivax, de licențiații și de clienții săi, pentru perioada de suspendare și în Regatul Unit, să nu inițieze proceduri judiciare, să nu solicite restituirea profiturilor sau a unei alte compensații financiare în afara unei redevențe rezonabile pentru orice act de încălcare a brevetului 947 și să nu urmărească să obțină reorganizarea printr-o somație sau prin predarea produselor. De asemenea, Servier s-a angajat să continue procedura în fața OEB cu diligență și să nu încerce să obțină o somație provizorie în cadrul unei acțiuni în contrafacere după finalizarea procedurii în fața OEB.
- 21 În Țările de Jos, Pharmachemie BV, filiala Teva, a sesizat Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga, Țările de Jos), la 15 august 2007, cu o cerere de revocare a brevetului 947, după cum a fost validat în Țările de Jos, pentru motivul lipsei de noutate și de activitate inovatoare și al lipsei caracterului reproductiv. Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) a admis această cerere la 11 iunie 2008. Servier a declarat apel împotriva acestei hotărâri la 7 octombrie 2008, însă nu a depus ulterior nicio expunere de motive.

c) Litigiile dintre Servier și Krka

- 22 La 30 mai 2006, Servier a introdus în Ungaria o cerere de somație provizorie prin care a solicitat interzicerea comercializării unei versiuni generice a perindoprilului introdus pe piață de Krka, ca urmare a încălcării brevetului 947. Această cerere a fost respinsă în luna septembrie a anului 2006.
- 23 În Regatul Unit, la 28 iulie 2006, Servier a sesizat High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] cu o acțiune în contrafacerea brevetului 340 împotriva Krka. La 2 august 2006, acesta a introdus de asemenea o acțiune în contrafacerea brevetului 947 împotriva Krka, precum și o cerere de somație provizorie. La 1 septembrie 2006, Krka a introdus o cerere reconvențională în anularea brevetului 947 și, la 8 septembrie 2006, o altă cerere reconvențională în anularea brevetului 340. La 3 octombrie 2006, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], a admis cererea de somație provizorie formulată de Servier și a respins cererea de procedură sumară (motion of summary judgment) introdusă de Krka la 1 septembrie 2006, având ca obiect declararea lipsei de validitate a brevetului 947. La 1 decembrie 2006, procesul în curs s-a finalizat în urma acordului amiabil dintre părți, iar somația provizorie a fost retrasă.

d) Litigiul dintre Servier și Lupin

- 24 La 18 octombrie 2006, Lupin a sesizat High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] cu o acțiune în declararea lipsei de validitate a brevetului 947, astfel cum a fost validat în Regatul Unit, și în declararea inexistenței unei contrafaceri cu privire la brevetul respectiv prin versiunea generică a perindoprilului pe care intenționa să îl comercializeze în această țară.

e) Litigiile dintre Servier și Apotex

- 25 În Regatul Unit, la 1 august 2006, Servier a sesizat High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] cu o acțiune în contrafacere împotriva Apotex Inc., invocând încălcarea brevetului 947, aceasta din urmă lansând o versiune generică a perindoprilului la 28 iulie 2006. Apotex a formulat o cerere reconvențională în anularea acestui brevet. La 8 august 2006 a fost emisă o somație provizorie prin care s-a interzis Apotex să importe, să ofere spre vânzare sau să vândă perindopril. La 6 iulie 2007, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] a statuat că brevetul 947 era lipsit de validitate, ca urmare a lipsei de noutate și de activitate inovatoare în raport cu brevetul 341. În consecință, somația a fost retrasă imediat și Apotex a putut relua vânzările versiunii generice a perindoprilului pe piața din Regatul Unit. La 9 mai 2008, Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă), Regatul Unit] a respins acțiunea introdusă de Servier împotriva hotărârii pronunțate de High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)].
- 26 La 9 octombrie 2008, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] a acordat despăgubiri societății Apotex în cuantum de 17,5 milioane GBP, ca urmare a pierderii cifrei de afaceri suferite în timpul punerii în aplicare a somației. La 29 martie 2011, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] a solicitat însă Apotex să restituie această sumă societății Servier, în temeiul principiului *ex turpi causa*, având în vedere un brevet canadian valid prin care se asigura protecția compusului principal al perindoprilului până în 2018 și faptul că Apotex producea și vindea medicamentul în Canada. Cu toate acestea, Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă)] a anulat decizia respectivă prin hotărârea din 3 mai 2012. La 29 octombrie 2014, Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit) a respins acțiunea introdusă de Servier împotriva hotărârii pronunțate de Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă)].
- 27 În Țările de Jos, la 13 noiembrie 2007, Katwijk Farma BV, filială a Apotex, a sesizat Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) cu o cerere în anularea brevetului 947, astfel cum a fost validat în Țările de Jos. Servier a depus o cerere de somație provizorie împotriva Katwijk Farma la 7 decembrie 2007, care a fost respinsă de Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) la 30 ianuarie 2008. În urma anulării brevetului 947 pentru Țările de Jos la 11 iunie 2008 de către Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) în cadrul acțiunii introduse de Pharmachemie, Servier și Katwijk Farma s-au retras din procedurile în curs.

D. Cu privire la acordurile amiabile pentru litigiile referitoare la brevete

- 28 Servier a încheiat o serie de acorduri amiabile în materie de brevete cu mai multe societăți producătoare de medicamente generice cu care avea litigii referitoare la brevete. Nu a încheiat însă un acord amiabil cu Apotex.

1. Acordurile încheiate de Servier cu Niche și Unichem și cu Matrix

- 29 La 8 februarie 2005, Servier a încheiat două acorduri amiabile, unul cu Niche și cu societatea-mamă a acesteia, Unichem Laboratories Ltd (denumită în continuare „Unichem”), iar celălalt cu Matrix. La aceeași dată, Niche a încheiat un contract de licență și de furnizare cu Biogaran, filială deținută integral de Les Laboratoires Servier.

- 30 Acordul încheiat de Servier cu Niche și cu Unichem (denumit în continuare „acordul Niche”) acoperea toate țările în care existau brevetele 339, 340, 341 și 947 (articolul 3).
- 31 Prin Acordul Niche, Niche și Unichem s-au angajat să se abțină să fabrice, să determine fabricarea, să dețină, să importe, să furnizeze, să propună furnizarea sau să dispună de perindopril generic fabricat potrivit procedurii pus la punct de Niche și pe care Servier îl considera că încalcă brevetele 339, 340 și 341, astfel cum au fost validate în Regatul Unit, potrivit unui procedeu în esență similar sau potrivit oricărui alt procedeu susceptibil să încalce brevetele 339, 340 și 341 (denumit în continuare „procedeu în litigiu”) până la expirarea pe plan local a acestor brevete (articolul 3). În schimb, acordul Niche prevedea că ele vor avea libertatea să comercializeze perindoprilul fabricat potrivit procedurii în litigiu, fără a încălca aceste brevete, după expirarea brevetelor respective (articolele 4 și 6). Niche avea în plus obligația să anuleze, să rezilieze sau să suspende, până la data expirării brevetelor, toate contractele pe care le încheiase deja, referitoare la perindoprilul fabricat potrivit procedurii în litigiu, precum și până la data cererilor de AIP a acestui perindopril (articolul 11). Pe de altă parte, Niche și Unichem s-au angajat să nu depună nicio cerere de AIP a perindoprilului fabricat potrivit procedurii în litigiu și să nu ajute niciun terț să obțină o asemenea AIP (articolul 10). În sfârșit, ele trebuiau să se abțină de la orice acțiune de declarare a lipsei de validitate sau de declarare a inexistenței unei contrafaceri împotriva brevetelor 339, 340, 341, 947, 689 și 948 până la expirarea acestora, cu excepția apărării în cadrul unei acțiuni în contrafacerea unui brevet (articolul 8). În plus, Niche a acceptat să își retragă opozițiile la OEB împotriva brevetelor 947 și 948 (articolul 7).
- 32 În contrapartidă, Servier se angaja, pe de o parte, să nu introducă o acțiune în contrafacere împotriva Niche sau a clienților săi și împotriva Unichem, întemeiată pe brevetele 339, 340, 341 și 947, în privința oricărui pretins act de contrafacere care ar fi survenit înainte de încheierea acordului Niche (articolul 5) și, pe de altă parte, să plătească Niche și Unichem o sumă de 11,8 milioane GBP în două tranșe (articolul 13). Această sumă reprezenta contrapartida angajamentelor luate de Niche și de Unichem și a „costurilor substanțiale și a răspunderilor potențiale care ar putea fi suportate de Niche și de Unichem din cauza încetării programului lor de dezvoltare a perindoprilului fabricat potrivit procedurii [în litigiu]”.
- 33 În plus, la 8 februarie 2005, Niche a încheiat un contract de licență și de furnizare cu Biogaran (denumit în continuare „acordul Biogaran”), referitor la transferul, pe de o parte, al tuturor informațiilor și datelor deținute de Niche cu privire la trei medicamente și necesare pentru obținerea AIP și, pe de altă parte, a AIP franceze pentru unul dintre ele. În schimb, Biogaran trebuia să plătească Niche o sumă de 2,5 milioane GBP, nerambursabilă, chiar și în cazul în care Biogaran nu obține AIP-uri. În plus, Biogaran trebuia să comande Niche produsele în cauză după ce a obținut AIP. În cazul în care AIP-urile nu ar fi obținute în termen de 18 luni de la data intrării în vigoare a acordului, acesta trebuia să fie reziliat automat (articolul 14.4), fără ca vreuna dintre părți să aibă dreptul la o despăgubire (articolul 14.5).
- 34 Acordul încheiat de Servier cu Matrix (denumit în continuare „acordul Matrix”) ar acoperi toate țările în care existau brevetele 339, 340, 341 și 947, cu excepția unui stat care nu este membru al Spațiului Economic European (SEE) [secțiunea 1 alineatul (1) punctul (xiii) din acordul Matrix].
- 35 Prin intermediul acordului Matrix, Matrix s-a angajat să se abțină să fabrice, să determine fabricarea, să dețină, să importe, să furnizeze, să propună furnizarea sau să dispună de perindoprilul fabricat potrivit procedurii în litigiu până la expirarea pe plan local a acestor brevete (articolele 1 și 2). În schimb, acordul prevedea că Matrix avea libertatea să comercializeze perindoprilul fabricat potrivit procedurii în litigiu fără a încălca aceste brevete, după expirarea brevetelor respective (articolul 4). Matrix avea în plus obligația să anuleze, să rezilieze sau să suspende până la data expirării acestor brevete toate contractele pe care le încheiase deja referitoare la perindoprilul fabricat potrivit procedurii în litigiu, precum și până la data cererilor de AIP referitoare la acest perindopril, cel târziu la 30 iunie 2005 (articolele 7 și 8). Pe de altă parte, ea s-a angajat să nu depună nicio cerere de AIP a perindoprilului fabricat potrivit procedurii în litigiu și să nu ajute niciun terț să obțină o asemenea AIP (articolul 6).

În sfârșit, Matrix trebuia să se abțină de la orice acțiune în declararea lipsei de validitate sau în declararea inexistenței unei contrafaceri în cazul brevetelor 339, 340, 341, 947, 689 și 948 până la expirarea lor, cu excepția apărării în cadrul unei acțiuni în contrafacerea unui brevet (articolul 5).

36 În contrapartidă, Servier se angaja, pe de o parte, să nu introducă o acțiune în contrafacere împotriva Matrix întemeiată pe brevetele 339, 340, 341 și 947 în privința oricărui pretins act de contrafacere care ar fi survenit înainte de încheierea acordului Matrix (articolul 3) și, pe de altă parte, să plătească Matrix o sumă de 11,8 milioane GBP în două tranșe (articolul 9). Această sumă reprezenta contrapartida angajamentelor luate de Matrix și a „costurilor substanțiale și a răspunderilor potențiale care ar putea fi suportate de Matrix din cauza încetării programului său de dezvoltare a perindoprilului fabricat potrivit procedurii [în litigiu]”.

2. Acordul încheiat de Servier cu Teva

37 La 13 iunie 2006, Servier a încheiat cu Teva un acord amiabil și de cumpărare exclusivă (denumit în continuare „acordul Teva”). Perindoprilul vizat de acordul Teva era perindoprilul erbumină (articolul 1.12).

38 În temeiul clauzelor referitoare la înțelegerea amiabilă, Teva s-a angajat să distrugă orice perindopril pe care îl deținea sau care era sub controlul său și care era destinat a fi vândut în Regatul Unit (articolul 2.2). În plus, Teva trebuia să se abțină, în Regatul Unit, să fabrice, să determine fabricarea, să dețină, să importe, să furnizeze, să propună furnizarea sau să dispună de perindoprilul generic fie fabricat potrivit procedurii pe care l-a dezvoltat și în legătură cu care Servier considera că încalcă brevetele 947 și 339-341, astfel cum au fost validate în Regatul Unit, fie încălca aceste brevete până la rezilierea sau la expirarea acordului Teva sau la expirarea brevetelor respective (articolul 2.3). Pe de altă parte, Teva s-a angajat să nu conteste în Regatul Unit brevetele menționate mai sus pe durata acordului Teva, precizându-se că nu avea interdicția să continue o procedură de opoziție la OEB împotriva brevetelor în litigiu (articolul 2.4).

39 În schimbul angajamentelor asumate de Teva, Servier se angaja să renunțe la orice revendicare în privința Teva în legătură cu o eventuală încălcare a brevetelor în litigiu în Regatul Unit anterioară intrării în vigoare a acordului Teva (articolul 2.1).

40 În temeiul clauzelor referitoare la obligația de cumpărare exclusivă, Teva s-a angajat să se aprovizioneze în exclusivitate de la Servier pentru toate nevoile sale de perindopril generic destinat distribuției în Regatul Unit pe durata acordului Teva (articolele 3.1 și 1.14). În cazul neaprovizionării de către Servier, Teva nu dispunea de niciun drept de a exercita o acțiune sau de reziliere, ci de dreptul la plata unei despăgubiri forfetare de 500 000 GBP pe lună (articolele 1.8 și 3.8.3).

41 În temeiul prevederilor generale din acordul Teva, acesta din urmă era încheiat pe o perioadă de trei ani și putea fi reînnoit pentru o perioadă suplimentară de doi ani (articolele 8.1 și 8.2). Pe de altă parte, Servier se obliga să plătească Teva, la semnarea acordului Teva, în urma prezentării unei „facturi adecvate”, o sumă de 5 milioane GBP, ca o „contribuție la cheltuielile efectuate de Teva în vederea pregătirii încheierii prezentului acord, inclusiv și fără a se limita la cheltuielile legate de rezilierea contractelor sale de furnizare existente pentru Regatul Unit” (articolul 10).

42 La 23 februarie 2007, Servier și Teva au încheiat un act adițional la acordul Teva (denumit în continuare „actul adițional la acordul Teva”), pentru confirmarea punerii în aplicare efective a obligației de cumpărare exclusivă, stabilind o dată la care Teva putea începe să distribuie perindoprilul generic furnizat de Servier. Această dată trebuia fie să fie stabilită în mod unilateral de Servier, fie să corespundă datei de revocare sau de expirare a brevetului 947, fie să fie cea la care Apotex ar începe să distribuie perindoprilul generic în Regatul Unit în urma soluționării litigiului cu Servier.

3. Acordurile încheiate de Servier cu Krka

- 43 La 27 octombrie 2006, Servier a încheiat cu Krka un acord amiabil și un acord de licență, completat de un act adițional încheiat la 2 noiembrie 2006.
- 44 În acordul amiabil încheiat cu Krka, se prevede că brevetul 947 acoperă și brevetele naționale echivalente (anexa B).
- 45 În temeiul acordului amiabil încheiat cu aceasta, în vigoare până la expirarea sau revocarea brevetelor 947 sau 340, Krka s-a angajat să renunțe la orice pretenție existentă în privința brevetului 947 la nivel mondial și a brevetului 340 în Regatul Unit și să nu conteste niciunul dintre aceste două brevete în viitor la nivel mondial [articolul I punctul (ii)]. În plus, Krka și filialele sale nu erau autorizate să lanseze sau să comercializeze o versiune generică a perindoprilului care încalcă brevetul 947 pe perioada validității acestuia din urmă și în țara în care era încă valabil, fără o autorizare expresă din partea Servier (articolul V). De asemenea, Krka nu putea furniza niciunui terț o versiune generică a perindoprilului care încalcă brevetul 947, fără o autorizare expresă din partea Servier (articolul V alineatul 2). În contrapartidă, Servier era obligată să renunțe la procesele sale în curs la nivel mondial împotriva Krka, întemeiate pe contrafacerea brevetelor 947 și 340, inclusiv la cererile sale de somație provizorie [articolul I punctul (i)].
- 46 În temeiul acordului de licență, încheiat cu Krka pentru o perioadă care corespunde validității brevetului 947 (articolul 5), Servier a transferat Krka o licență „exclusivă” și irevocabilă cu privire la brevetul 947, pentru utilizarea, fabricarea, vânzarea, propunerea spre vânzare, promovarea și importul propriilor produse care conțin forma cristalină alpha a erbuminei (articolul 2) în Republica Cehă, în Letonia, în Lituania, în Ungaria, în Polonia, în Slovenia și în Slovacia (articolul 1). În contrapartidă, Krka era obligată să plătească Servier o redevență de 3 % din valoarea netă a vânzărilor sale pe toate aceste teritorii (articolul 3). În aceleași state, Servier era autorizată să utilizeze în mod direct sau indirect (cu alte cuvinte, pentru una dintre filialele sale sau pentru un singur terț pentru fiecare țară) brevetul 947 (articolul 2).
- 47 În plus, la 5 ianuarie 2007, Servier a încheiat cu Krka un acord de cesiune și de licență.
- 48 În temeiul acordului de cesiune și de licență, Krka a transferat două cereri de brevete către Servier, una cu privire la un procedeu de sinteză a perindoprilului (WO 2005 113500), iar cealaltă cu privire la prepararea formulelor de perindopril (WO 2005 094793) (articolul 1). Tehnologia protejată de aceste cereri de brevete era utilizată pentru producția de perindopril a Krka.
- 49 Krka s-a angajat să nu conteste validitatea brevetelor care ar fi eliberate pe baza cererilor în cauză (articolul 3).
- 50 În contrapartida acestei cesiuni, Servier a plătit Krka o sumă de 15 milioane de euro pentru fiecare dintre cererile în cauză (articolul 2).
- 51 De asemenea, Servier a transferat Krka o licență neexclusivă, irevocabilă, care nu poate fi cesionată și scutită de taxe, fără dreptul de a transmite sublicențe (în afara filialelor sale), cu privire la cererile sau la brevetele care rezultau din acestea, licența respectivă nefiind limitată în timp, în spațiu sau în utilizările aferente acestora (articolul 4).

4. Acordul încheiat de Servier cu Lupin

- 52 La 30 ianuarie 2007, Servier a încheiat un acord amiabil cu Lupin (denumit în continuare „acordul Lupin”).

- 53 Cele două părți au decis astfel să pună capăt litigiilor dintre ele cu privire la perindopril (articolele 1.1, 1.2 și 1.4).
- 54 În plus, Lupin s-a angajat să nu încerce, în mod direct sau indirect, nici să ajute sau să încredințeze unui terț să solicite revocarea, să invalideze sau să conteste brevetul 947 sau orice brevet deținut de Servier sau de filialele sale care protejează perindoprilul, în orice țară, cu excepția unui stat care nu este membru al SEE (articolul 1.3). În plus, Lupin și filialele sale trebuiau să se abțină de la vânzarea sau de la propunerea spre vânzare a oricărui produs farmaceutic care conține, la fel ca IFA, „perindopril[-]erbumină [...] și orice sare a acestuia”, în orice țară, cu excepția unui stat care nu este membru al SEE (articolul 1.6). Cu toate acestea, Lupin era autorizată să comercializeze produse furnizate de Servier sau propriul perindopril în țările în care o versiune generică a perindoprilului autorizată de Servier era pe piață sau în cazul expirării tuturor brevetelor relevante ale Servier sau în țările în care un terț introdusese pe piață o versiune generică a perindoprilului și în care Servier nu introdusese nicio cerere de somație având ca obiect interzicerea vânzării acestuia (articolele 1.6 și 4.1).
- 55 Pe de altă parte, Servier și Lupin au încheiat de asemenea, în cadrul acordului Lupin, un acord de cesiune a drepturilor de proprietate intelectuală și un acord de licență.
- 56 Astfel, Servier a achiziționat trei cereri de brevete de procedeu pentru perindopril depuse de Lupin:
- cererea W0 2004/075889 (EP1603558 B1), cu privire la un nou procedeu de preparare a perindoprilului și a sărurilor acestuia, pentru 20 de milioane de euro;
  - cererea W0 2006/097941 (EP1861367 A), cu privire la un nou procedeu îmbunătățit de purificare a perindoprilului, pentru 10 milioane de euro;
  - cererea W0 2005/037788 (EP1675827 A1), cu privire la un nou procedeu de preparare a perindoprilului „erbumină cristalină”, pentru 10 milioane de euro.
- 57 De asemenea, Servier a transferat Lupin o licență neexclusivă, netransferabilă, care nu putea face obiectul unei sublicențe, gratuită, permanentă și irevocabilă cu privire la aceste trei cereri de brevete, în scopul fabricării perindoprilului în țările acoperite de cererile în cauză (articolul 3.1).
- 58 În sfârșit, acordul Lupin prevedea încheierea unui contract de furnizare între părți în termen de patru săptămâni, care nu a fost însă încheiat.

E. Cu privire la achiziționarea de tehnologii generice

- 59 La 3 septembrie 2001, reclamantele au încheiat cu Rolabo, SL un acord privind vânzarea unei cereri de brevet depuse de aceasta din urmă la 24 iulie 2001, cu privire la un IFA de perindopril și la un dosar chimic pentru IFA de perindopril, în valoare de 10 milioane de dolari americani (USD).
- 60 La 9 noiembrie 2004, reclamantele au încheiat cu Azad Pharmaceutical Ingredients AG (denumită în continuare „Azad”) un acord de cesiune a unei cereri de brevet depuse de aceasta din urmă pentru două noi forme polimorfe de perindopril, delta și epsilon, și pentru know-how-ul corespunzător la nivel mondial, pentru o sumă de 13 374 243 de euro.
- 61 La 15 octombrie 2007, reclamantele au încheiat un protocol de acord cu Sandoz AG care prevedea că acestea ar proceda la achiziționarea tehnologiei IFA pentru perindopril dezvoltate de Sandoz, în cazul în care s-ar dovedi că această tehnologie nu face obiectul unor brevete și este o sursă de concurență viabilă la nivel industrial, pentru o sumă care poate depăși 50 de milioane USD. Negocierile au continuat până în iulie 2008, însă, în final, nu a fost încheiat niciun acord.

F. Cu privire la investigația sectorială

- 62 La 15 ianuarie 2008, Comisia Comunităților Europene a decis să deschidă o investigație în sectorul farmaceutic în temeiul dispozițiilor articolului 17 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 267, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269), în scopul de a identifica, pe de o parte, cauzele reculului inovației în acest sector, măsurată prin numărul de medicamente noi care intră pe piață, și, pe de altă parte, motivele intrării tardive pe piață a anumitor medicamente generice.
- 63 Comisia a publicat la 28 noiembrie 2008 un raport preliminar privind rezultatele investigației sale, urmată de o consultare publică. La 8 iulie 2009, Comisia a adoptat o comunicare având ca obiect sinteza raportului său de investigație în sectorul farmaceutic. În această comunicare, Comisia a arătat, printre altele, că era necesară continuarea supravegherii acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete, încheiate între societățile producătoare de medicamente originale și societățile producătoare de medicamente generice, pentru a se înțelege mai bine în ce scop erau utilizate aceste acorduri și pentru a fi identificate acordurile care întârziu intrarea medicamentelor generice pe piață, în dezavantajul consumatorilor Uniunii și care puteau constitui încălcări ale normelor de concurență. Ulterior, Comisia a publicat șase rapoarte anuale referitoare la supravegherea acordurilor amiabile referitoare la brevete.

G. Cu privire la procedura administrativă și la decizia atacată

- 64 La 24 noiembrie 2008, Comisia a efectuat inspecții inopinate, în special în incintele societății Servier. În luna ianuarie a anului 2009, Comisia a adresat mai multor societăți, printre care și Servier, solicitări de informații. La 2 iulie 2009, Comisia a adoptat o decizie de deschidere a procedurii.
- 65 În luna august a anului 2009, iar ulterior în intervalul decembrie 2009-mai 2012, Comisia a adresat Servier noi solicitări de informații. În urma refuzului din partea Servier de a răspunde la anumite părți din solicitările de informații din 7 februarie 2011 și din 11 aprilie 2011 referitoare la acordul Biogaran, Comisia a adoptat o decizie întemeiată pe articolul 18 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003. Servier a furnizat informațiile solicitate la 7 noiembrie 2011.
- 66 Începând din anul 2009 și până în 2012, Servier a fost invitată să participe la mai multe reuniuni-bilanț.
- 67 La 27 iulie 2012, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile, adresată mai multor societăți, printre care și Servier, la care a răspuns la 14 ianuarie 2013.
- 68 În urma audierii societăților în cauză la 15, 16, 17 și 18 aprilie 2013, au fost organizate noi reuniuni-bilanț și au fost trimise Servier noi solicitări de informații.
- 69 La 18 decembrie 2013, Comisia a acordat Servier acces la elementele de probă colectate sau divulgate mai larg după comunicarea privind obiecțiunile și a trimis o expunere a situației de fapt, la care aceasta a răspuns la 31 ianuarie 2014. Consilierul-auditor a prezentat raportul său final la 7 iulie 2014.
- 70 La 9 iulie 2014, Comisia a adoptat Decizia C(2014) 4955 final privind o procedură inițiată în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE [cazul AT.39612 - Perindopril (Servier)] (denumită în continuare „decizia atacată”), care a fost notificată reclamantelor la 11 iulie 2014.
- 71 Comisia a considerat că reclamantele încălcaseră, pe de o parte, articolul 101 TFUE, prin participarea la cinci acorduri amiabile în materie de brevete în schimbul unei plăți inverse (articolele 1-5 din decizia atacată), și, pe de altă parte, articolul 102 TFUE, prin elaborarea și punerea în aplicare, prin intermediul

unei achiziții de tehnologie și a acestor cinci acorduri amiabile, a unei strategii de excludere care acoperă piața formulelor de perindopril în Franța, în Țările de Jos, în Polonia și în Regatul Unit, și piața tehnologiei IFA cu privire la perindopril (articolul 6 din decizia atacată).

- 72 În ceea ce privește încălcările articolului 101 TFUE, Comisia a aplicat reclamantelor următoarele amenzi, în valoare totală de 289 727 200 de euro [articolul 7 alineatele (1)-(5) din decizia atacată]:
- în temeiul acordului Niche: 131 532 600 de euro, în solidar cu Biogaran;
  - în temeiul acordului Matrix: 79 121 700 de euro;
  - în temeiul acordului Teva: 4 309 000 de euro;
  - în temeiul acordurilor încheiate cu Krka: 37 661 800 de euro;
  - în temeiul acordului Lupin: 37 102 100 de euro.
- 73 În ceea ce privește încălcarea articolului 102 TFUE, Comisia a aplicat reclamantelor o amendă în cuantum de 41 270 000 de euro [articolul 7 alineatul (6) din decizia atacată].

II. Procedura și concluziile părților

- 74 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 21 septembrie 2014, reclamantele au introdus prezenta acțiune.
- 75 Reclamantele solicită Tribunalului:
- anularea, în tot sau în parte, a articolelor 1-8 din decizia atacată, în măsura în care le privesc;
  - cu titlu subsidiar, anularea amenzilor care le-au fost aplicate sau reducerea considerabilă a cuantumului acestora;
  - acordarea beneficiului oricărei anulări, în tot sau în parte, a deciziei atacate în cadrul acțiunilor formulate de Biogaran și de celelalte destinatare ale acestei decizii;
  - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.
- 76 Comisia solicită Tribunalului:
- respingerea acțiunii;
  - obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.
- 77 Prin înscrisul introdus la 2 februarie 2015, European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA) (denumită în continuare „EFPIA” sau „intervenienta”) a solicitat să intervină în litigiu în susținerea concluziilor reclamantelor.
- 78 Reclamantele și Comisia au solicitat aplicarea regimului de confidențialitate, în privința EFPIA, în legătură cu anumite elemente conținute în cererea introductivă, în memoriul în apărare, în replică, în duplică, în răspunsul la anumite măsuri de organizare a procedurii, în observațiile referitoare la aceste răspunsuri și în observațiile reclamantelor cu privire la memoriul în intervenție.

- 79 Prin Ordonanța președintelui Camerei a doua a Tribunalului din 14 octombrie 2015, a fost admisă cererea de intervenție în susținerea concluziilor reclamantelor formulată de EFPIA în prezenta procedură. În lipsa contestării cererilor de aplicare a regimului de confidențialitate de către EFPIA, Tribunalul nu s-a pronunțat cu privire la temeinicia lor.
- 80 Intervenienta solicită Tribunalului:
- anularea deciziei atacate în măsura în care le privește pe reclamante;
  - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată efectuate de intervenientă.
- 81 În cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 89 alineatul (3) literele (a) și (d) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, s-a solicitat Comisiei să răspundă în scris la întrebări, precum și să prezinte documente referitoare în special la consultarea Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante, la calcularea quantumului amenzii și la datele privind acordurile încheiate cu Krka considerate confidențiale în decizia atacată. Aceasta a transmis răspunsurile sale în termenele stabilite.
- 82 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată, judecătorul raportor a fost repartizat Camerei a noua, căreia, în consecință, i-a fost atribuită prezenta cauză.
- 83 La propunerea Camerei a noua, Tribunalul a decis, în temeiul articolului 28 din Regulamentul de procedură, să trimită cauza spre judecare unui complet de judecată extins.
- 84 La propunerea judecătorului raportor, Tribunalul a decis deschiderea fazei orale a procedurii și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 89 alineatul (3) litera (a) din Regulamentul de procedură, a pus întrebări scrise părților, invitându-le să răspundă la acestea în ședință.
- 85 La 24 februarie 2017, părțile au fost convocate de Tribunal să asiste la o întâlnire informală, în temeiul articolului 89 alineatul (3) litera (e) din Regulamentul de procedură, în fața președintelui Camerei a noua extinse a Tribunalului și a judecătorului raportor, în scopul evocării modalităților de desfășurare a ședinței, precum și a tratamentului confidențial al anumitor date. Reclamantele și Comisia au asistat la această întâlnire, care a avut loc la Tribunal la 3 mai 2017.
- 86 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările scrise și orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința care a avut loc între 6 și 9 iunie 2017.

III. În drept

A. Cu privire la admisibilitate

1. Cu privire la admisibilitatea celui de al treilea capăt de cerere

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

- 89 Potrivit unei jurisprudențe constante, condițiile de admisibilitate ale acțiunilor constituie cauze de inadmisibilitate de ordine publică pe care instanța Uniunii poate și trebuie să le invoce din oficiu dacă este cazul (Hotărârea din 21 martie 2002, Joynson/Comisia, T-231/99, EU:T:2002:84, punctul 154, și Hotărârea din 14 decembrie 2005, Honeywell/Comisia, T-209/01, EU:T:2005:455, punctul 53). În consecință, chiar dacă Comisia nu a contestat în înscrisurile sale, ci doar în ședință ca răspuns la o întrebare a Tribunalului, admisibilitatea celui de al treilea capăt de cerere al reclamantelor, este de competența Tribunalului să examineze din oficiu admisibilitatea sa.
- 90 În temeiul articolului 21 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii, aplicabil procedurii în fața Tribunalului în temeiul articolului 53 primul paragraf din același statut și al articolului 44 alineatul (1) literele (c) și (d) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991, aplicabil în momentul introducerii acțiunii, orice cerere trebuie să cuprindă obiectul litigiului, concluziile și o expunere sumară a motivelor invocate. Obiectivul urmărit de această cerință constă în obținerea unor informații suficient de clare și de precise pentru a permite pârâtului să se apere în mod eficient, iar instanței Uniunii să își exercite controlul jurisdicțional, dacă este cazul, fără să se bazeze pe alte informații (Hotărârea din 29 iunie 1995, ICI/Comisia, T-37/91, EU:T:1995:119, punctul 42, Hotărârea din 24 februarie 2000, ADT Projekt/Comisia, T-145/98, EU:T:2000:54, punctul 66, și Hotărârea din 16 martie 2004, Danske Busvognmænd/Comisia, T-157/01, EU:T:2004:76, punctul 45). Astfel, după cum a arătat Comisia în ședință, o trimitere generală, în cadrul unei cereri introductive, la motivele și la argumentele invocate în susținerea unei acțiuni formulate în cadrul unei cauze conexe nu respectă această cerință (Hotărârea din 24 martie 2011, Legris Industries/Comisia, T-376/06, nepublicată, EU:T:2011:107, punctul 32).
- 91 Cu toate acestea, trebuie să se arate că instanța Uniunii a putut accepta că motivele neprezentate în mod expres în cererea introductivă pot fi considerate ca fiind invocate în mod valabil ca urmare a unei trimiteri la motivele invocate într-o altă cauză în cazul în care reclamantul a făcut trimitere la propriile înscrisuri într-o altă cauză (a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2005, Honeywell/Comisia, T-209/01, EU:T:2005:455, punctele 61 și 62 și jurisprudența citată). Aceste cazuri ar acoperi situații în care părțile erau identice, la fel ca agenții și avocații care le reprezintă. În caz contrar, Tribunalul consideră că acceptarea admisibilității motivelor neprezentate în mod expres în cererea introductivă pentru motivul că au fost invocate de un terț într-o altă cauză, la care s-ar face trimitere în cererea introductivă, ar permite eludarea cerințelor imperative ale articolului 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și ale articolului 44 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 decembrie 2005, Honeywell/Comisia, T-209/01, EU:T:2005:455, punctele 63 și 64, Hotărârea din 27 septembrie 2012, Dura Vermeer Infra/Comisia, T-352/06, nepublicată, EU:T:2012:483, punctele 25 și 26, Hotărârea din 27 septembrie 2012, Koninklijke BAM Groep/Comisia, T-355/06, nepublicată, EU:T:2012:486, punctele 26 și 27, și Hotărârea din 27 septembrie 2012, Heijmans/Comisia, T-360/06, nepublicată, EU:T:2012:490, punctele 25 și 26). În sfârșit, trebuie amintit că fiecare parte este singura responsabilă de conținutul actelor de procedură pe care le depune, normă consacrată, printre altele, la articolul 43 alineatul (1) din Regulamentul de procedură din 2 mai 1991 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 1995, ICI/Comisia, T-37/91, EU:T:1995:119, punctul 46, și Hotărârea din 14 decembrie 2005, Honeywell/Comisia, T-209/01, EU:T:2005:455, punctul 66). Or, în speță, este cert că reclamantele urmăresc să se prevaleze de o eventuală anulare obținută de terți și, în consecință, nu există identitate nici în ceea ce privește părțile, nici în ceea ce privește reprezentanții lor.
- 92 Pe de altă parte, trebuie amintit că o decizie adoptată în materie de concurență în privința mai multor întreprinderi, deși redactată și publicată sub forma unei simple decizii, trebuie analizată ca o serie de decizii individuale prin care se constată, în privința fiecăreia dintre întreprinderile destinate, încălcarea sau încălcările reținute în acuzare și prin care i se aplică, dacă este cazul, o amendă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 septembrie 1999, Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții, C-310/97 P, EU:C:1999:407, punctul 49, și Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl

Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, EU:C:2002:582, punctul 100). Curtea s-a pronunțat în sensul că, dacă un destinatar al unei decizii ar hotărî să formuleze o acțiune în anulare, instanța Uniunii nu ar fi sesizată decât cu elementele deciziei care îl privesc pe acesta, în timp ce cele care privesc alți destinatari nu ar intra în obiectul litigiului pe care instanța Uniunii era chemată să îl soluționeze (Hotărârea din 14 septembrie 1999, Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții, C-310/97 P, EU:C:1999:407, punctul 53, Hotărârea din 29 martie 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Comisia și Comisia/ArcelorMittal Luxembourg și alții, C-201/09 P și C-216/09 P, EU:C:2011:190, punctul 142, și Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocations și alții/Comisia, C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 66). În consecință, Curtea consideră că, în principiu, autoritatea unui motiv dintr-o hotărâre în anulare nu se poate aplica unei categorii de persoane care nu erau părți în proces și în privința cărora, prin urmare, nu se poate decide nimic prin hotărâre (Hotărârea din 14 septembrie 1999, Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții, C-310/97 P, EU:C:1999:407, punctul 55). Astfel, anularea unei decizii individuale are un efect *erga omnes* și este general aplicabilă, însă aceasta nu acordă tuturor un beneficiu, spre deosebire de un act cu aplicabilitate generală (a se vedea Hotărârea din 15 iulie 2015, Emesa-Trefileria și Industrias Galycas/Comisia, T-406/10, EU:T:2015:499, punctul 126 și jurisprudența citată).

⁹³ Cu toate acestea, Curtea a introdus o atenuare a acestui principiu în Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29, punctele 43-49), în care aceasta a apreciat că, în măsura în care răspunderea societății-mamă deriva numai din cea a filialei sale și în care societatea-mamă și filiala sa au introdus acțiuni paralele al căror obiect era același, Tribunalul nu se pronunțase *ultra petita*, ținând seama de rezultatul acțiunii introduse de filială pentru a anula decizia în litigiu pentru perioada în cauză în ceea ce privește societatea-mamă, chiar dacă aceasta nu contestase existența încălcării pentru toată perioada contestată de filiala sa. Totuși, Curtea a considerat necesară, pentru a putea aplica o asemenea soluție amenzii aplicate unei societăți-mamă a cărei răspundere derivă numai din cea a filialei sale, reunirea unor circumstanțe speciale, mai ales ca cele două societăți să fi invocat motive „al căror obiect era același” și ca societatea-mamă reclamantă să invoce asemenea circumstanțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocation/Comisia, C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 66).

⁹⁴ Totuși, Curtea nu a definit această noțiune de „același obiect” și a dezvoltat poziția sa cu privire la problema dacă unele circumstanțe speciale precum cele în discuție în Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), erau de ordine publică și trebuiau să fie invocate din oficiu de instanță. Astfel, aceasta a aplicat mai întâi soluția amintită atunci când cele două societăți contestaseră durata încălcării și cel puțin o parte din perioada contestată era identică (Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Comisia/Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, punctele 43 și 44). De asemenea, aceasta a validat totuși o hotărâre a Tribunalului prin care s-a procedat astfel atunci când filiala a obținut o reducere a cuantumului amenzii care îi fusese aplicată, în temeiul unei luări în considerare necorespunzătoare a cooperării sale în temeiul clemenței, considerând că, în speță, societatea-mamă solicitase, cu titlu subsidiar, reducerea cuantumului amenzii aplicate filialei sale și, în solidar, ei înseși și că unele dintre motivele sale „aveau în special ca obiect justificarea acordării unei asemenea reduceri” (Hotărârea din 26 septembrie 2013, Alliance One International/Comisia, C-679/11 P, nepublicată, EU:C:2013:606, punctele 103-107). În sfârșit, într-o Hotărâre din 17 septembrie 2015, Total/Comisia (C-597/13 P, EU:C:2015:613, punctele 31-42), Curtea a exercitat controlul asupra unei hotărâri a Tribunalului care nu a ținut seama, în hotărârea referitoare la societatea-mamă, de o reducere a cuantumului amenzii acordate filialei sale într-o altă hotărâre pronunțată la aceeași dată, ca urmare a metodei utilizate de Comisie la calcularea cuantumului amenzii pentru definirea coeficientului multiplicator corespunzător duratei încălcării. Cu toate acestea, societatea-mamă nici nu invocase un asemenea motiv (în schimb, contestase durata încălcării), nici nu solicitase Tribunalului să poată beneficia de o reducere a cuantumului amenzii care îi fusese aplicată, în cazul în care filiala sa obținea o astfel de reducere.

- 95 În speță, Biogaran, filială a Servier, a introdus de asemenea o acțiune [cauza în care s-a pronunțat hotărârea de astăzi, Biogaran/Comisia (T-677/14)] împotriva articolelor 1, 7 și 8 din decizia atacată. Totuși, astfel cum a amintit Comisia în ședință, circumstanțele din speță sunt diferite de cele care au prevalat în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), și în jurisprudența ulterioară, în special în măsura în care răspunderea reclamantelor nu derivă numai din cea a filialei lor Biogaran [considerentele (3006)-(3013) ale deciziei atacate]. În plus, în orice caz, întrucât acțiunea introdusă de Biogaran în cauza în care s-a pronunțat hotărârea de astăzi, Biogaran/Comisia (T-677/14) a fost respinsă prin hotărârea respectivă, cererea reclamantelor de a putea beneficia de o anulare pronunțată în favoarea Biogaran nu poate fi admisă.
- 96 De asemenea, reclamantele arată că ele ar trebui să poată beneficia de o eventuală anulare obținută de un alt destinatar al deciziei atacate „pentru a evita orice tratament diferențiat al unor situații identice din punct de vedere juridic și factual”. Atât principiul egalității de tratament, cât și o „obligație generală de coerență” ar necesita aplicarea acestei abordări.
- 97 Trebuie amintit, în această privință, că principiul egalității de tratament constituie un principiu general al dreptului Uniunii, consacrat la articolele 20 și 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea Hotărârea din 14 septembrie 2010, Akzo Nobel Chemicals și Akros Chemicals/Comisia și alții, C-550/07 P, EU:C:2010:512, punctele 54 și 55, și jurisprudența citată). Or, o decizie adoptată în materia concurenței în privința mai multor întreprinderi, deși redactată și publicată sub forma unei singure decizii, trebuie analizată ca o serie de decizii individuale prin care se constată, în privința fiecăreia dintre întreprinderile destinate, încălcarea sau încălcările reținute în acuzare și prin care i se aplică, eventual, o amendă (a se vedea punctul 92 de mai sus). Prin urmare, aceste întreprinderi se află, *a priori* și fără excepție, în situații diferite. În consecință, principiul egalității nu permite instanței Uniunii să deroge de la normele procedurale care guvernează admisibilitatea concluziilor, permițând unei întreprinderi destinate a unei decizii în dreptul concurenței să beneficieze de o anulare de către un alt destinatar al deciziei respective, în temeiul unor motive invocate numai de acesta din urmă.
- 98 În plus, obligația Tribunalului de a-și motiva hotărârile nu se poate extinde până la a-i impune să justifice soluția reținută într-o cauză în raport cu cea reținută într-o altă cauză cu care a fost sesizat, chiar dacă aceasta ar privi aceeași decizie (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2013, Team Relocation/Comisia, C-444/11 P, nepublicată, EU:C:2013:464, punctul 66).
- 99 Din considerațiile care precedă rezultă că al treilea capăt de cerere al reclamantelor prin care solicită să beneficieze de o eventuală anulare obținută de alți destinatari ai deciziei atacate în temeiul unor motive invocate de aceștia este inadmisibil. Presupunând că acest capăt de cerere este admisibil, trebuie, de altfel, să fie respins ca nefondat, din moment ce reclamantele nu pot invoca în mod valabil, în favoarea lor, astfel cum reiese din punctele 92-98 de mai sus, o soluție pronunțată în favoarea celorlalți destinatari ai deciziei atacate.

2. Cu privire la admisibilitatea anumitor anexe la cererea introductivă

a) Argumentele părților

[*omissis*]

b) Aprecierea Tribunalului

- 102 Cu titlu principal, Comisia susține că anexele A 2 și A 3 la cererea introductivă sunt inadmisibile în temeiul principiului *iura novit curia*. Anexele, care au doar o funcție probatorie și instrumentală, nu ar putea fi astfel utilizate pentru a invoca sau detalia un aspect de drept al Uniunii, care ar fi doar de competența Tribunalului. Aceasta se prevează de Hotărârea din 5 iulie 2011, Edwin/OAPI (C-263/09 P, EU:C:2011:452, punctul 53), și de Hotărârea din 20 martie 2013, El Corte Inglés/OAPI - Chez Gerard (CLUB GOURMET) (T-571/11, EU:T:2013:145, punctul 35), potrivit cărora principiul *iura novit curia* se aplică doar dreptului Uniunii, iar nu dreptului național. Trebuie amintit că acest principiu presupune că stabilirea sensului legii este doar de competența instanței, iar nu în sarcina părților. Jurisprudența a aplicat acest principiu pentru a sublinia că, deși nu trebuie să se pronunțe decât cu privire la cererea părților, cărora le revine stabilirea cadrului litigiului, instanța nu poate fi ținută numai de argumentele invocate de acestea în sprijinul pretențiilor lor, în caz contrar fiind în situația de a fi constrânsă, eventual, să își întemeieze decizia pe considerații juridice eronate (Ordonanța din 27 septembrie 2004, UER/M6 și alții, C-470/02 P, nepublicată, EU:C:2004:565, punctul 69, Hotărârea din 13 iunie 2006, Mancini/Comisia, C-172/05 P, EU:C:2006:393, punctul 41, Hotărârea din 21 septembrie 2010, Suedia și alții/API și Comisia, C-514/07 P, C-528/07 P și C-532/07 P, EU:C:2010:541, punctul 65, și Hotărârea din 8 iulie 2010, Comisia/Putterie-De-Beukelaer, T-160/08 P, EU:T:2010:294, punctul 65). De asemenea, în temeiul acestui principiu, determinarea sensului legii nu intră în domeniul de aplicare al principiului liberei dispoziții a părților în raport cu litigiul și, în consecință, instanța Uniunii nu are obligația de a informa părțile în legătură cu interpretarea pe care intenționează să o rețină în scopul de a le permite să își formuleze poziția cu privire la aceasta (a se vedea Hotărârea din 5 octombrie 2009, Comisia/Roodhuijzen, T-58/08 P, EU:T:2009:385, punctul 36 și jurisprudența citată), sub rezerva respectării de către instanță a obligației de a permite părților să aibă cunoștința și să poată discuta în contradictoriu atât elementele de fapt, cât și elementele de drept care sunt decisive pentru rezultatul procedurii (Hotărârea din 2 decembrie 2009, Comisia/Irlanda și alții, C-89/08 P, EU:C:2009:742, punctul 56). Acest principiu nu poate presupune însă ca anexele cererii introductive referitoare la interpretarea dreptului Uniunii să fie inadmisibile.
- 103 Inadmisibilitatea invocată de Comisie pare, în plus, motivată de faptul că cele două anexe în cauză cuprind avize emise în favoarea reclamantelor de Sir Jacobs și de doamna Macken, în calitate de avocați, dar a căror calitate de foști membri ai Curții de Justiție a Uniunii Europene este cunoscută, iar reclamantele se prevează de această din urmă calitate. Întrebată în ședință cu privire la aspectul dacă, prin contestarea admisibilității avizelor juridice astfel emise, Comisia a urmărit să invoce neîndeplinirea de către acești foști membri ai Curții a obligațiilor care decurg pentru ei din Codul de conduită al membrilor Curții de Justiție a Uniunii Europene (JO 2007, C 223, p. 1), în special din articolul 6 din acest cod de conduită, referitor la angajamentul membrilor după încetarea funcției lor, Comisia a răspuns că nu aceasta era intenția sa. Tribunalul a luat act de răspuns în procesul-verbal al ședinței.
- 104 Cu titlu subsidiar, Comisia arată că, potrivit jurisprudenței, un aviz juridic anexat la o cerere introductivă este admisibil doar pentru a sprijini și completa elementele esențiale care trebuie să figureze în cererea introductivă, cu condiția ca fragmentele relevante din înscrisurile anexate să fie identificate și să se facă trimitere la acestea în cerere. Or, în speță, în ceea ce privește anumite motive, textele și argumentele care figurează în anexele A 2 și A 3 la cererea introductivă ar conține cea mai mare parte, chiar toate, argumentele reclamantelor.
- 105 Trebuie amintit, în această privință, că, potrivit jurisprudenței care figurează la punctul 90 de mai sus, în temeiul articolului 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991, aplicabil în momentul introducerii acțiunii, cererea introductivă trebuie să cuprindă obiectul litigiului și

expunerea sumară a motivelor invocate și că, pentru ca o acțiune să fie admisibilă, este necesar ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar coerent și comprehensibil, din chiar textul cererii introductive.

- 106 Deși textul cererii introductive poate fi susținut și completat, în privința unor aspecte specifice, prin trimiteri la anumite fragmente din documentele anexate, o trimitere globală la alte înscrisuri, chiar anexate la cererea introductivă, nu poate suplini absența elementelor esențiale ale argumentării în drept, care, în temeiul dispozițiilor menționate anterior, trebuie să figureze în cererea introductivă. În plus, nu este de competența Tribunalului să cerceteze și să identifice în anexe motivele și argumentele pe care le-ar putea considera drept temei al acțiunii, anexele având o funcție pur probatorie și de instrument (a se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, EU:T:2007:289, punctul 94 și jurisprudența citată). În consecință, în speță, Tribunalul nu poate lua în considerare anexele A 2 și A 3 din cererea introductivă decât în măsura în care acestea susțin sau completează motivele sau argumentele invocate expres de reclamante în cuprinsul cererii introductive și atunci când Tribunalul are posibilitatea să determine cu precizie care sunt elementele conținute de acestea care susțin sau completează motivele sau argumentele respective (Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, EU:T:2007:289, punctul 99).
- 107 În ceea ce privește în special anexa A 2 la cererea introductivă, este necesar să se constate, contrar celor susținute de Comisie, că cea mai mare parte a argumentelor reclamantelor figurează într-adevăr în textul cererii introductive și că elementele prezentate în această anexă nu fac decât să susțină și să completeze, cu privire la aspecte specifice, motive și argumente care figurează în textul cererii introductive și pe care Tribunalul le poate identifica cu ușurință.
- 108 Astfel, în ceea ce privește punctul 103 din cererea introductivă, reclamantele au constatat în acesta că decizia atacată recunoștea că acordurile amiabile de soluționare a litigiilor în materie de brevete între concurenți aveau în general un obiectiv legitim și că unele state membre încurajau accesul la acordurile amiabile. La punctul 24 din anexa A 2 la cererea introductivă, la care face trimitere punctul 103 din cerere, se indică de asemenea că soluționarea pe cale amiabilă a litigiilor prezintă un interes public important, numeroase sisteme juridice naționale încurajează, chiar impun, să se ajungă la un acord amiabil înainte de a putea introduce o acțiune în justiție, iar decizia atacată, în măsura în care constituie o restrângere a dreptului de a soluționa un litigiu pe cale amiabilă, ar contraveni acestei politici și ar avea drept efect impunerea unor cheltuieli inutile părților și instanțelor. Întrucât reclamantele au invocat astfel, la punctul 24 din anexa A 2 la cererea introductivă, argumente care se limitează să susțină și să completeze elementele invocate în mod expres în textul cererii introductive, acestea sunt admisibile.
- 109 În ceea ce privește punctele 29 și 818 din cererea introductivă, cu privire la care Comisia arată că reclamantele s-ar fi limitat să facă trimitere la avizului lui Sir Jacobs, trebuie să se arate că reclamantele au prezentat în mod detaliat, la punctele 816-822 din cererea introductivă, motivele pentru care Comisia nu putea, în opinia lor, să le impună o amendă ca urmare a caracterului inedit și imprevizibil al poziției reținute de aceasta din urmă și că punctele 70 și 76 din anexa A 2 la cererea introductivă nu cuprind argumente sau considerații noi în această privință.
- 110 În ceea ce privește punctul 147 din cererea introductivă, în care reclamantele arată că abordarea pe care o propun a fi reținută pentru a identifica acordurile amiabile contrare dispozițiilor articolului 101 TFUE ar fi coerentă cu poziția reținută prin Hotărârea pronunțată de Supreme Court of the United States din 17 iunie 2013, *Federal Trade Commission v. Actavis* [570 U. S. (2013), denumită în continuare „Hotărârea Actavis”], trebuie să se constate că aceasta face trimitere, prin intermediul notei de subsol 153, la punctele 32 și 33 din anexa A 2. Or, la punctul 32 din această anexă, reclamantele nu fac decât să susțină acest argument și, la punctul 33 din această anexă, ele se limitează să arate că întinderea Hotărârii Actavis nu se poate limita la un context național străin de dreptul Uniunii și că

punctul de vedere al Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite, Statele Unite) necesită un respect deosebit, ținând seama de reputația și de experiența sa în dreptul concurenței. În consecință, aceste argumente sunt admisibile.

- 111 În ceea ce privește anexa A 3 la cererea introductivă, trebuie să se constate, astfel cum arată Comisia, că, deși, la punctul 11 din cererea introductivă, reclamantele susțin că atitudinea Comisiei nu este neutră în privința drepturilor de proprietate intelectuală, acestea se limitează totuși să facă trimitere la punctele 8, 15, 31, 34 și 41 din anexa A 3 la cererea introductivă, în care doamna Macken dezvoltă argumente referitoare la necesitatea de a efectua o distincție între diferitele domenii ale proprietății intelectuale, la faptul că acordarea unui monopol cu privire la brevete ar constitui contrapartida unei divulgări a invenției către public, la utilizarea eronată a noțiunii „exclusivitate comercială” de către Comisie în decizia atacată și la o interpretare necorespunzătoare a CBE de către aceasta din urmă. În consecință, aceste argumente nu sunt admisibile, cu excepția celui referitor la faptul că acordarea unui monopol cu privire la brevete constituie contrapartida unei divulgări publice a invenției. Astfel, la punctul 67 din cererea introductivă, reclamantele au făcut aluzie la faptul că Comisia ar fi „ignorat complet acest aspect esențial al brevetelor, reprezentat de publicarea lor în scopul răspândirii invențiilor”.
- 112 De asemenea, la punctul 68 din cererea introductivă, reclamantele arată că Comisia ar fi citat în mod părtinitor declarațiile judecătorului Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă)] care figurează în hotărârea din 9 mai 2008 prin care a fost respinsă acțiunea introdusă de Servier împotriva hotărârii High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], și reproșează Comisiei că nu a ținut seama de raportul profesorului S., anexat la răspunsul lor la comunicarea privind obiecțiunile în această privință. În plus, ele fac trimitere la punctele 113-117 din anexa A 3 la cererea introductivă. Or, în cuprinsul acestor puncte, doamna Macken nu se limitează să completeze sau să dezvolte aceste argumente, ci invocă argumente referitoare la utilizarea necorespunzătoare de către Comisie a elementelor de probă care i-ar fi permis să concluzioneze că brevetul 947 era lipsit de validitate. Aceasta dezvoltă astfel argumente de natură să repună în discuție interpretarea reținută de Comisie a declarației directoarei pentru brevete a reclamantei menționate în considerentele (127) și (185) ale deciziei atacate, a declarației consilierului juridic al Krka menționate în considerentul (883) al acestei decizii și a declarației directorului de vânzări pentru Europa Centrală al Krka menționate la punctul 895 din aceeași decizie. În consecință, aceste argumente nu sunt admisibile.
- 113 În ceea ce privește punctul 76 din cererea introductivă, este necesar de asemenea să se constate, astfel cum subliniază Comisia, că, deși reclamantele au menționat în nota de subsol 79 din cererea introductivă că trimiterea scrisorilor de punere în întârziere era legitimă, acestea s-au limitat totuși să facă trimitere la punctele 58-67 din anexa A 3 la cererea introductivă pentru a prezenta motivele care permit să se constate că asemenea trimiteri ar fi legitime. Prin urmare, argumentele dezvoltate în anexa A 3 la cererea introductivă cu privire la acest aspect nu sunt admisibile.
- 114 La punctul 103 din cererea introductivă, reclamantele s-au limitat să constate că decizia atacată recunoștea că acordurile amiabile de soluționare a litigiilor în materie de brevete între concurenți aveau în general un obiectiv legitim și unele state membre încurajau accesul la aceste acorduri. În schimb, punctele 50-54 din anexa A 3 la cererea introductivă, la care face trimitere punctul 103 din cerere (nota de subsol 113), reproșează Comisiei că nu a evaluat suficient practicile de soluționare amiabilă utilizate la nivel internațional, care sunt prezentate în mod detaliat.
- 115 În ceea ce privește punctul 46 din replică, reclamantele susțin că ideea potrivit căreia ar fi preferabil ca orice litigiu să se încheie printr-o hotărâre ar fi „contrară reflecțiilor actuale privind procedura judiciară”, făcând trimitere la punctul 112 din anexa A 3 la cererea introductivă, în care se arată că abordarea Comisiei ar fi contrară Directivei 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din

21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială (JO 2008, L 136, p. 3). Întrucât aceste argumente nu se limitează să susțină sau să completeze elementele invocate în mod expres în textul cererii introductive, ele sunt inadmisibile.

116 În sfârșit, la punctul 262 din cererea introductivă, reclamantele au indicat că era esențial pentru Teva să figureze printre primele societăți producătoare de medicamente generice care au intrat pe piață în Regatul Unit, făcând trimitere la punctul 90 din anexa A 3 la cererea introductivă. Or, contrar celor susținute de Comisie, în acest punct din anexa A 3 la cererea introductivă, reclamantele au susținut și au completat doar această afirmație, indicând motivele pentru care o societate producătoare de medicamente generice ar avea un interes să intre pe o piață numai dacă ar face parte din primele societăți intrate pe piață. În consecință, argumentele dezvoltate în anexa A 3 la cererea introductivă cu privire la acest aspect sunt admisibile.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la încălcarea principiului imparțialității și a dreptului la bună administrare

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

119 Cu titlu introductiv, trebuie să se observe că, printre garanțiile conferite de dreptul Uniunii în cadrul procedurilor administrative, se înscrie în special principiul bunei administrări, consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale, care implică obligația instituției competente de a examina, cu atenție și cu imparțialitate, toate elementele relevante ale cauzei (Hotărârea din 30 septembrie 2003, Atlantic Container Line și alții/Comisia, T-191/98 și T-212/98-T-214/98, EU:T:2003:245, punctul 404, și Hotărârea din 27 septembrie 2012, Shell Petroleum și alții/Comisia, T-343/06, EU:T:2012:478, punctul 170). Această cerință de imparțialitate privește, pe de o parte, imparțialitatea subiectivă, în sensul că niciunul dintre membrii instituției în cauză care este însărcinat cu soluționarea cauzei nu trebuie să fie părtinitor sau să aibă prejudecăți, și, pe de altă parte, imparțialitatea obiectivă, în sensul că instituția trebuie să ofere garanții suficiente pentru a exclude, în această privință, orice îndoială legitimă (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2013, Ziegler/Comisia, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punctul 155 și jurisprudența citată). De asemenea, trebuie amintit că Comisia nu poate fi calificată drept „instanță” în sensul articolului 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), și că, astfel, articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale, iar nu articolul 47 din cartă, este cel care guvernează procedura administrativă în materie de înțelegeri, desfășurată în fața Comisiei (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2013, Ziegler/Comisia, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punctul 154 și jurisprudența citată).

120 Reclamantele se prevalează de două hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”). În primul rând, reclamantele invocă Hotărârea Curții EDO din 25 martie 2008, Vitan împotriva României (CE:ECHR:2008:0325JUD004208402), referitoare la prezumția de nevinovăție, consacrată la articolul 6 paragraful 2 din CEDO, în care Curtea EDO a constatat o încălcare a acestei dispoziții, întrucât procurorul însărcinat cu efectuarea anchetei penale împotriva reclamantului a afirmat, în cadrul unei conferințe de presă, că reclamantul era vinovat de trafic de influență, deși vinovăția sa nu fusese încă stabilită în mod legal, și nu și-a „nuanțat cuvintele și nici nu a avut grijă să le situeze în contextul procedurii aflate pe rol împotriva reclamantului” (punctele 70 și 71). Trebuie amintit, în această privință, că, potrivit jurisprudenței Curții EDO, încălcarea dreptului

- la prezumția de nevinovăție poate proveni nu numai de la o instanță, ci și de la alte autorități publice, că trebuie subliniată importanța alegerii expresiilor de către agenții statului în declarațiile pe care le formulează înainte ca o persoană să fie judecată și găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni și că ceea ce contează în vederea aplicării articolului 6 paragraful 2 din CEDO este sensul real al declarațiilor în cauză, nu forma *ad litteram* a acestora (a se vedea Curtea EDO, 15 martie 2011, Begu împotriva României, CE:ECHR:2011:0315JUD002044802, punctul 126 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, Curtea EDO recunoaște că articolul 6 paragraful 2 din CEDO nu poate împiedica, în raport cu articolul 10 din aceasta care protejează libertatea de exprimare, autoritățile să informeze publicul cu privire la anchetele penale în curs de desfășurare, dar că impune ca acestea să îl informeze în mod discret și sub rezerva impusă de respectarea prezumției de nevinovăție (Curtea EDO, 10 februarie 1995, *Allenet de Ribemont împotriva Franței*, CE:ECHR:1995:0210JUD001517589, punctul 38).
- 121 În al doilea rând, reclamantele invocă Hotărârea Curții EDO din 16 septembrie 1999, *Buscemi împotriva Italiei* (CE:ECHR:1999:0916JUD002956995), în care Curtea EDO a constatat o încălcare a articolului 6 paragraful 1 din CEDO și a dreptului oricărei persoane la judecarea în mod echitabil a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, întrucât președintele instanței a utilizat în mod public expresii prin care se subînțelege o apreciere negativă a cauzei reclamantului înainte de a prezida organul judiciar chemat să soluționeze cauza (punctele 68 și 69). În această hotărâre, Curtea EDO a amintit, pe de altă parte, că se impunea cea mai mare discreție autorităților judiciare atunci când erau chemate să judece cauza, pentru a le garanta imaginea de instanțe imparțiale, iar această discreție trebuia să le determine să nu utilizeze presa, nici măcar pentru a răspunde la provocări (punctul 67). Cu toate acestea, trebuie amintit că, în jurisprudența Uniunii, Comisia nu poate fi calificată drept „instanță” în sensul articolului 6 din CEDO (a se vedea punctul 119 de mai sus).
- 122 În plus, reclamantele invocă Hotărârea din 8 iulie 2008, *Franchet și Byk/Comisia* (T-48/05, EU:T:2008:257, punctele 210-219), în care Tribunalul a constatat, în cadrul unei acțiuni în despăgubire, o încălcare de către Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) a principiilor prezumției de nevinovăție și buneii administrări și a obligației sale de confidențialitate, în măsura în care a provocat divulgarea în presă a unor elemente sensibile ale investigațiilor în curs și a indicat că reclamantii ar fi putut săvârși o „vastă operațiune de deturnare de fonduri [ale Uniunii]” (punctul 216).
- 123 Pe de altă parte, Tribunalul a adus deja clarificări cu privire la obligația de imparțialitate și de respectare a principiului buneii administrări de care este ținută Comisia în cauzele din domeniul dreptului concurenței. Astfel, în Hotărârea din 20 martie 2002, *ABB Asea Brown Boveri/Comisia* (T-31/99, EU:T:2002:77, punctele 99-107), Tribunalul a respins un motiv întemeiat pe o încălcare a principiului buneii administrări într-un caz în care reclamanta a făcut obiectul, în cadrul audierii sale în fața Comisiei, al unei observații peiorative cu privire la reputația sa și al unei serii de întrebări tendențioase cu privire la fapte pe care nu le mai contesta, din partea unui funcționar al Comisiei responsabil în cauza care a condus la adoptarea deciziei atacate, în care același funcționar s-a exprimat, în cadrul unei conferințe privind aspecte legate de dreptul concurenței, care a avut loc înaintea adoptării deciziei Comisiei, prin utilizarea unui citat care a determinat discreditarea activităților reclamantei. Astfel, recunoscând totodată că aceste observații făceau dovada unui comportament și a unui limbaj puțin îngrijit din partea unui membru al echipei responsabile în cauză și amintind că directorul general al Direcției Generale (DG) „Concurență” din cadrul Comisiei prezentase scuze reclamantei în urma observației făcute în timpul conferinței, Tribunalul a considerat că aceste observații nu erau de natură să dea naștere unor îndoieli cu privire la gradul de preocupare și de imparțialitate cu care Comisia își desfășurase ancheta privind încălcarea în cauză, iar comportamentul regretabil al unui membru al echipei responsabile într-o cauză nu afecta ca atare legalitatea deciziei adoptate de colegiul membrilor Comisiei.
- 124 În ceea ce privește cumularea de către Comisie a funcțiilor de investigare și de sancționare a încălcărilor normelor de concurență, Curtea a statuat că aceasta nu era în sine contrară articolului 6 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea EDO (a se vedea în acest sens Hotărârea din

- 18 iulie 2013, Schindler Holding și alții/Comisia, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punctele 33 și 34) și Tribunalul a considerat că nu constituia o încălcare a cerinței de imparțialitate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2012, Bolloré/Comisia, T-372/10, EU:T:2012:325, punctele 65-67). Lipsa unei separări între funcțiile de cercetare și cele de sancționare în cadrul serviciilor Comisiei implică însă o răspundere specifică pentru membrii acestei instituții, în special pentru membrul Comisiei responsabil de concurență, și anume să se asigure că nu este părțitor în cadrul investigației și al desfășurării procedurilor legate de încălcare, întrucât aceștia au competența de a sancționa întreprinderile în cauză, la finalul procedurilor respective.
- 125 Pe de altă parte, Tribunalul a apreciat că afirmația Comisiei privind determinarea sa de a nu permite membrilor înțelegerilor anticoncurențiale să se sustragă sancțiunilor dreptului Uniunii din motive procedurale nu constituia o încălcare a principiului imparțialității, ci pur și simplu afirmarea unei voințe clare, pe deplin conforme cu misiunea care îi este încredințată, de a remedia, de la caz la caz, neregulile de procedură constatate, pentru a nu reduce eficacitatea dreptului concurenței al Uniunii (Hotărârea din 27 iunie 2012, Bolloré/Comisia, T-372/10, EU:T:2012:325, punctele 73 și 74).
- 126 În plus, trebuie amintit că instanța Uniunii, pentru a respinge un motiv întemeiat pe încălcarea dreptului la un proces echitabil sau a principiului bunei administrări, ca urmare a luărilor de poziție publice ale Comisiei sau ale unuia dintre agenții acesteia pe parcursul procedurii administrative, s-a întemeiat deja pe motivul că niciun element al dosarului nu permitea să se prezume că decizia atacată nu ar fi fost adoptată sau ar fi avut un conținut diferit, în lipsa manifestărilor în litigiu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, EU:C:1975:174, punctul 91, și Hotărârea din 7 iulie 1994, Dunlop Slazenger/Comisia, T-43/92, EU:T:1994:79, punctul 29). Potrivit jurisprudenței, revine astfel reclamantului sarcina de a prezenta cel puțin indicii în susținerea unei asemenea concluzii (Hotărârea din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, EU:T:2006:74, punctul 606).
- 127 De asemenea, este important să se amintească că funcționarea Comisiei este reglementată de principiul colegialității ce decurge din articolul 250 TFUE, care se întemeiază pe egalitatea membrilor Comisiei în cadrul participării la luarea deciziei și implică, printre altele, pe de o parte, ca deciziile să fie luate în comun și, pe de altă parte, ca toți membrii colegiului să fie responsabili în mod colectiv, pe plan politic, cu privire la toate deciziile adoptate. Această situație se regăsește în special în cazul actelor calificate în mod expres drept decizii, pe care Comisia trebuie să le adopte în privința întreprinderilor, în vederea respectării normelor de concurență, și care au ca obiect constatarea unei încălcări a acestor norme, emiterea de ordine în privința acestor întreprinderi și aplicarea unor sancțiuni pecuniare. Întrucât partea dispozitivă și motivarea unei decizii constituie un tot indivizibil, este doar de competența colegiului, în temeiul principiului colegialității, să le adopte în același timp (Hotărârea din 27 septembrie 2012, Heijmans Infrastructuur/Comisia, T-359/06, nepublicată, EU:T:2012:489, punctele 126 și 127). De altfel, Tribunalul a statuat, în materia ajutoarelor de stat, că exprimarea unei opinii a membrului Comisiei însărcinat în probleme de concurență cu privire la o procedură în curs, în măsura în care aceasta este strict personală și rezervată, este imputabilă doar acestui membru și nu aduce atingere poziției pe care colegiul membrilor Comisiei o va adopta la finalul procedurii (Hotărârea din 8 iulie 1999, Vlaamse Televisie Maatschappij/Comisia, T-266/97, EU:T:1999:144, punctele 49 și 54). În plus, nu se poate prezuma că membrii Comisiei au fost condiționați, în libertatea lor de apreciere, de un sentiment de solidaritate nepotrivit față de colegul lor responsabil în domeniul concurenței (Hotărârea din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, EU:T:2006:74, punctul 610).
- 128 În ceea ce privește imparțialitatea obiectivă, care are în vedere faptul că instituția trebuie să ofere garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă, trebuie să se arate că Comisia, astfel cum a precizat în ședință ca răspuns la o întrebare a Tribunalului, a adoptat mai multe texte interne care îi impun să respecte anumite norme atunci când comunică public. În special, Codul de conduită al comisarilor [C(2011) 2904], adoptat în 2011, prevede la articolul 1.7 că, în temeiul principiului colegialității, membrii Comisiei se abțin de la orice comentariu care ar pune în discuție o decizie

adoptată de Comisie și se abțin de asemenea să dezvăluie conținutul dezbaterilor Comisiei. În plus, anexa la Decizia 2000/633/CE, CECA, Euratom a Comisiei din 17 octombrie 2000 de modificare a regulamentului său de procedură (JO 2000, L 267, p. 63), intitulată „Codul de bună conduită administrativă pentru personalul Comisiei în relațiile sale cu publicul”, prevede, în dispozițiile sale, că un „serviciu de calitate presupune ca Comisia și personalul său să facă dovada curtoaziei, a obiectivității și a imparțialității”, și, la punctul 2, referitor la obiectivitate și la imparțialitate, că „[p]ersonalul acționează în orice împrejurări în mod obiectiv și imparțial, în interesul [Uniunii] și al binelui public”, și că „[a]cțiunea sa este efectuată în condiții de independență deplină în cadrul unei politici determinate de Comisie, iar conduita sa nu este, în niciun caz, influențată de interese personale sau naționale, nici de presiuni politice”. De asemenea, Codul de etică și de integritate al DG „Concurență”, adoptat la 28 iunie 2010, recomandă personalului său, în ceea ce privește libertatea de exprimare, să evite orice discuție cu privire la o cauză, în legătură cu care Comisia nu a adoptat o poziție oficială, și, în ceea ce privește contactele cu mijloacele de comunicare în masă, să evite să vorbească despre o cauză care face încă obiectul cercetării și în privința căreia Comisia nu a adoptat o poziție oficială.

- 129 Reclamantele arată că Ombudsmanul a constatat deja un caz de administrare defectuoasă cu privire la același membru al Comisiei responsabil în domeniul concurenței ca cel în funcție în timpul adoptării deciziei atacate, întrucât, precum în prezenta cauză, acesta ar fi făcut declarații publice prin care a lăsat să se înțeleagă că ar fi ajuns deja la o concluzie înainte de finalizarea anchetei.
- 130 În această privință, trebuie amintit că concluziile Ombudsmanului, prin care a constatat existența unui „act de administrare defectuoasă”, nu sunt obligatorii pentru instanța Uniunii și nu pot constitui decât un simplu indiciu al încălcării de către instituția în cauză a principiului bunei administrări. Astfel, procedura în fața Ombudsmanului, care nu are competența de a adopta decizii obligatorii, este o cale alternativă extrajudiciară pentru cetățenii Uniunii față de cea a acțiunii în fața instanței Uniunii, care respectă criteriile specifice și nu are în mod necesar același obiectiv ca și cel al unei acțiuni în justiție (Hotărârea din 25 octombrie 2007, Komninou și alții/Comisia, C-167/06 P, nepublicată, EU:C:2007:633, punctul 44). *A fortiori*, interpretările dreptului Uniunii efectuate de Ombudsman nu pot fi obligatorii pentru instanța Uniunii.
- 131 În speță, în ceea ce privește imparțialitatea subiectivă, care are în vedere faptul că niciun membru al instituției în discuție care este responsabil cu soluționarea cauzei nu trebuie să fie părțitor sau să aibă prejudecăți, reclamantele reproșează celor doi membri ai Comisiei responsabili, în mod succesiv, în domeniul concurenței, doamna N. Kroes și domnul J. Almunia, că în cursul procedurii administrative au făcut declarații publice, în trei rânduri, cu privire la rezultatul anchetei care le privea. Astfel cum au subliniat reclamantele în ședință, acești doi membri ai Comisiei erau încă în serviciul Comisiei în momentul adoptării deciziei atacate, au participat la această adoptare și erau direct responsabili de examinarea cauzei în perioade diferite. De altfel, decizia atacată este semnată de domnul Almunia.
- 132 În primul rând, din dosar reiese că doamna Kroes a arătat, în cadrul conferinței de presă referitoare la prezentarea concluziilor raportului de anchetă cu privire la sectorul farmaceutic, că „[d]in nefericire, raportul confirm[a] că exist[au] probleme de concurență în sectorul farmaceutic”, că „practicile întreprinderilor [erau] un factor important în această privință” și că, „[î]n particular, raportul conclu[ziona] că producătorii de medicamente originale încerc[au] în mod activ să întârzie intrarea medicamentelor generice pe piețele lor” (discurs publicat pe pagina de internet a DG „Concurență”). Potrivit reclamantelor, doamna Kroes ar fi adăugat, în plus, că „[g]lobal, astfel, se [putea] concluziona că exist[a] ceva corupt în regat” (extras de pe pagina de internet a jurnalului online *EU Observer*). Comisia arată, în duplică, că aceste cuvinte au fost doar prezentate de un jurnalist și că articolul confirmă că termenul „corupt” se raporta la investigația sectorială, iar nu la reclamante. În cadrul aceleiași conferințe de presă, același membru al Comisiei responsabil în domeniul concurenței a evocat, într-o parte distinctă intitulată „Cazuri de concurență și control”, inițierea unei proceduri împotriva reclamantelor și a anumitor societăți producătoare de medicamente generice, precizând că „[era] vorba despre încălcări prezumate ale normelor Tratatului [FUE] atât cu privire la practicile

comerciale restrictive (articolul [101 TFUE]), cât și cu privire la abuzul de poziție dominantă pe piață (articolul [102 TFUE]),” că „[a]r fi examinate, în cadrul acestei cauze, acordurile încheiate între Servier și anumite societăți producătoare de medicamente generice” și că „[a]ceste acorduri [afectaseră] intrarea concurenților din sectorul versiunilor generice ale perindoprilului, un medicament de prim plan care prev[ene]a bolile cardiace și hipertensiunea arterială”. Prin urmare, membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței a diferențiat rezultatele investigației sectoriale de decizia de deschidere a unei proceduri împotriva reclamantelor. În ceea ce privește aceasta din urmă, membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței a avut grijă să precizeze că era vorba despre eventuale încălcări ale normelor de concurență. Simplul fapt că acesta a menționat, în teza următoare, că acordurile în discuție afectaseră intrarea medicamentelor generice pe piață nu poate lăsa să se înțeleagă ca atare că se considera că se află în prezența unei încălcări a normelor de concurență, ținând seama de contextul amintit în teza anterioară. Membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței s-a limitat astfel, în cadrul acestei conferințe de presă, să informeze publicul cu privire la o investigație în curs, cu discreția și cu rezerva impuse de respectarea prezumției de nevinovăție.

133 În al doilea rând, la 8 octombrie 2012, în cadrul unui discurs de prezentare în Parlamentul European a programului de activitate al Comisiei în materie de concurență pentru perioada 2013-2014, domnul Almunia a menționat în special procedura referitoare la acordurile în litigiu, indicând că, „[î]n sectorul farmaceutic, [...] și Servier [li se notificaseră] obiecțiunile [Comisiei] înainte de venirea verii”, că „se tem[ea] că aceste societăți își utilizaseră în mod abuziv brevetele pentru a împiedica accesul pe piața medicamentelor generice mai puțin scumpe” și că „sper[a] că deciziile care [vor fi] adoptate - ideal în anul 2013 - [vor avea] ca efect schimbarea practicilor actuale ale anumitor actori din cadrul sectorului, care permit[eau] să se dorească mai mult” (discurs publicat pe pagina de internet a DG „Concurență”). Indicând că Comisia transmisese o comunicare privind obiecțiunile reclamantelor, precum și altor întreprinderi în prezenta cauză și într-o altă cauză și că deciziile ar fi adoptate în anul 2013, membrul Comisiei nu și-a încălcat însă obligația de imparțialitate și s-a limitat să informeze Parlamentul cu privire la o investigație în curs, cu discreția și rezerva impuse de respectarea prezumției de nevinovăție. Astfel, trebuie amintită natura preliminară a comunicării privind obiecțiunile, funcția acestui document, astfel cum este definită de dispozițiile Uniunii, constând în furnizarea tuturor elementelor necesare întreprinderilor pentru ca acestea să se apere în mod util înaintea adoptării unei decizii definitive de către Comisie (a se vedea Hotărârea din 27 septembrie 2012, Koninklijke Wegenbouw Stevin/Comisia, T-357/06, EU:T:2012:488, punctul 43 și jurisprudența citată). Deși Comisia trebuie să adopte astfel, în conformitate cu articolul 27 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003, o decizie finală întemeiată doar pe obiecțiunile asupra cărora părțile au putut prezenta comentarii, aceasta nu este totuși obligată să reia toate elementele menționate în comunicarea privind obiecțiunile, mai ales dacă aceste elemente trebuiau să pară insuficiente. Este astfel inerent naturii comunicării privind obiecțiunile să fie provizorie și susceptibilă de modificări la momentul evaluării efectuate ulterior de către Comisie, pe baza observațiilor care i-au fost prezentate în răspuns de către părți și a altor constatări de fapt (Hotărârea din 10 iulie 2008, Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, punctul 63). În plus, în urma comunicării privind obiecțiunile, prin care Comisia apreciază, la o primă analiză, că a fost săvârșită o încălcare, obligația de rezervă a membrului Comisiei responsabil în domeniul concurenței nu mai trebuie să fie în mod necesar atât de extinsă, acesta putând, în declarații publice, să menționeze, cu toată prudența necesară, în ceea ce privește o apreciere provizorie, ceea ce se reproșează unei întreprinderi în acest stadiu al procedurii.

134 În sfârșit, în al treilea rând, din dosar reiese că, la 12 aprilie 2013, domnul Almunia ar fi indicat, într-un discurs pronunțat în fața baroului american la Washington și redat în presă, că „Comisia [...] [s-ar] pronunța în lunile următoare cu privire la legalitatea acordurilor încheiate între societățile din sectorul farmaceutic cu privire la întârzierea intrării pe piață a medicamentelor generice mai puțin scumpe” și că „rezultatele investigației sectoriale [ar fi] transformate în decizii în cauzele [...] și Servier” (extras de pe pagina de internet MLex). Trebuie să se sublinieze că acest articol nu prezintă declarații ale membrului Comisiei decât în mod indirect. În plus, presupunând că membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței a făcut efectiv declarațiile respective, acestea pot fi interpretate numai în sensul

- că exista o posibilitate ca o decizie să fie adoptată în cauza în discuție (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 8 iulie 1999, Vlaamse Televisie Maatschappij/Comisia, T-266/97, EU:T:1999:144, punctul 53). În consecință, membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței s-a limitat să informeze publicul cu privire la o investigație în curs, cu discreția și cu rezerva impuse de respectarea prezumției de nevinovăție. În orice caz, trebuie amintit că aceste declarații constituiau doar exprimarea unei opinii a membrului Comisiei responsabil în domeniul concurenței cu privire la o procedură în curs, imputabilă doar acestui membru și care nu afectează poziția pe care colegiul membrilor Comisiei a adoptat-o la finalul procedurii (a se vedea punctul 127 de mai sus).
- 135 În consecință, nu este necesar să se examineze argumentul reclamantelor potrivit căruia decizia atacată ar fi fost diferită în lipsa acestor declarații ale membrilor Comisiei.
- 136 În susținerea acestui motiv, reclamantele reproșează, în plus, membrului Comisiei responsabil în domeniul concurenței și cabinetului acestuia că nu au fost prezenți în cea mai mare parte a audierii. Cu toate acestea, faptul, subliniat în ședința de reclamante, că domnul Almunia nu a asistat la audierea acestora în fața Comisiei și a fost reprezentat de un membru al cabinetului său nu este de natură să demonstreze că decizia de sancționare fusese deja adoptată în principiu chiar înaintea acestei audieri. În plus, nicio dispoziție nu prevede că participarea membrului Comisiei sau a unui membru al cabinetului său la audiere este obligatorie. Or, instanța Uniunii consideră că principiul bunei administrări nu poate transforma într-o obligație ceea ce legiuitorul nu a considerat ca fiind o obligație (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 2012, Koninklijke Wegenbouw Stevin/Comisia, T-357/06, EU:T:2012:488, punctul 242).
- 137 Pe de altă parte, reclamantele reproșează Comisiei că nu a respectat normele și standardele de probă aplicabile, făcând trimitere la mai multe considerente ale deciziei atacate pe care le contestă în alte motive ale cererii lor introductive (denaturarea faptelor, eroare privind criteriul juridic aplicabil pentru a califica o încălcare prin obiect, interpretarea excesivă a noțiunii de concurență potențială etc.). În replică, acestea susțin că exemplele respective urmăresc să stabilească motivul care afectează ancheta. Astfel cum arată Comisia, această argumentație a reclamantelor se confundă totuși cu problema dacă constatările de fapt efectuate în decizia atacată sunt susținute în mod corespunzător de elementele de probă pe care instituția le-a prezentat și dacă Comisia a săvârșit erori de drept în analiza sa (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 1991, Atochem/Comisia, T-3/89, EU:T:1991:58, punctul 39). În consecință, aceste argumente vor fi examinate ulterior, în cadrul motivelor pe fond. În orice caz, este necesar să se arate că aceste argumente recurg la simple afirmații și nu sunt de natură să demonstreze că Comisia s-ar fi pronunțat anterior, în mod efectiv, cu privire la rezultatul procedurii administrative sau ar fi efectuat o anchetă pârținoare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia, T-62/98, EU:T:2000:180, punctul 272).
- 138 În sfârșit, reclamantele arată că lipsa unei contraexaminări a cauzei de către un panel intern al DG „Concurență” ar reflecta caracterul pârținitor al deciziei atacate și ar justifica anularea acesteia pentru încălcarea principiului prezumției de nevinovăție și a articolului 41 din Carta drepturilor fundamentale. Cu toate acestea, trebuie să se arate că nicio dispoziție normativă și nicio normă internă a Comisiei nu impune acesteia din urmă să organizeze o contraexaminare a ansamblului cauzelor de către un panel intern și să se amintească faptul că principiul bunei administrări nu poate transforma într-o obligație ceea ce legiuitorul nu a considerat ca fiind o obligație (a se vedea punctul 136 de mai sus). Un sistem de control exercitat de omologi a fost, desigur, instituit în cadrul DG „Concurență” în anul 2004. Reiese totuși dintr-un document publicat de Comisie în luna septembrie a anului 2011, intitulat „Procedura pentru aplicarea articolelor 101 și 102 TFUE: actori de bază și echilibru al puterilor”, că directorul general al DG „Concurență” decide, în acord cu membrul Comisiei responsabil în domeniul concurenței, în cauze în care acest panel intern este organizat, că decizia de a constitui un asemenea panel și componența acestui panel nu sunt făcute publice, iar examinarea de către omologi a unei cauze nu implică, în niciun caz, părțile care fac obiectul

procedurii sau orice alt terț. Prin urmare, organizarea unei asemenea contraexaminări de către DG „Concurență” nu este necesară în toate cazurile, astfel încât nu se poate reproșa Comisiei că nu a organizat o asemenea contraexaminare în speță.

139 Prin urmare, motivul trebuie respins.

2. Cu privire la lipsa unei consultări efective a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

142 Articolul 14 din Regulamentul nr. 1/2003, care face parte din capitolul IV referitor la cooperarea dintre, pe de o parte, Comisie și, pe de altă parte, autoritățile de concurență și instanțele statelor membre, prevede la alineatul (1) că „Comisia consultă un Comitet consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante înainte de luarea oricărei decizii în temeiul articolelor 7, 8, 9, 10, 23, al articolului 24 alineatul (2) și al articolului 29 alineatul (1)” din același regulament. Articolul 14 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că, „[p]entru discutarea cauzelor individuale, Comitetul consultativ este format din reprezentanți ai autorităților de concurență ale statelor membre”. Articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că Comitetul consultativ emite un aviz scris privind proiectul preliminar de decizie a Comisiei și articolul 14 alineatul (5) din același regulament prevede că „Comisia ia în considerare în cât mai mare măsură avizul emis de Comitetul consultativ”, „inform[ând] Comitetul cu privire la modul în care a ținut cont de avizul acestuia”. În plus, „[l]a cererea unuia sau a mai multor membri, pozițiile exprimate în aviz sunt motivate” [articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003]. Punctul 58 din Comunicarea Comisiei privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență (JO 2004, C 101, p. 43, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 111, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență”) prevede, în plus, că „Comitetul consultativ este forumul în care experți din diferite autorități de concurență analizează anumite cauze și aspectele generale referitoare la dreptul [Uniunii] al concurenței”.

143 La nivel procedural, articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că consultarea Comitetului consultativ „poate avea loc în cadrul unei reuniuni convocate și prezidate de Comisie, care are loc nu mai devreme de 14 zile de la trimiterea convocării împreună cu un rezumat al cauzei, indicarea celor mai importante documente și un proiect preliminar de decizie”. Cu toate acestea, „[a]tunci când Comisia trimite convocarea la o reuniune într-un termen mai scurt decât cele indicate mai sus, reuniunea poate avea loc la data propusă dacă niciun stat membru nu formulează obiecțiuni”. Punctul 66 din Comunicarea privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență prevede de asemenea că „[r]egulamentul Consiliului permite statelor membre să convină asupra fixării unui termen mai scurt între trimiterea convocării și întrunire”. Articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede în plus că Comitetul consultativ „poate emite un aviz chiar dacă unii membri sunt absenți sau nu sunt reprezentați”. În sfârșit, articolul 14 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că „[c]onsultarea poate avea loc și prin procedură scrisă”, dar că „Comisia convoacă o întrunire dacă un stat membru o solicită”. Potrivit acestei dispoziții, „[î]n cazul recurgerii la procedura scrisă, Comisia stabilește un termen limită de cel puțin 14 zile, în cursul căruia statele membre urmează să își prezinte observațiile și să le transmită tuturor celorlalte state membre”.

- 144 Documentul intitulat „Dispoziții privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ” din 19 decembrie 2008, prezentat de Comisie la 6 noiembrie 2015 în urma unei măsuri de organizare a procedurii, precizează diferitele etape preliminare consultării Comitetului consultativ și în special cele care permit autorităților naționale de concurență să ia cunoștință de dosar atunci când examinează cauza.
- 145 În primul rând, trebuie amintit, în această privință, că, potrivit dispozițiilor articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, „Comisia transmite autorităților de concurență ale statelor membre copii ale celor mai importante documente pe care le-a obținut în vederea aplicării articolelor 7, 8, 9, 10 și a articolului 29 alineatul (1)” din regulamentul menționat și, „[I]a cererea autorității de concurență din statul membru, Comisia îi pune la dispoziție o copie a altor documente existente necesare pentru evaluarea cauzei”. Articolul 11 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede în plus că „[i]nițierea de către Comisie a procedurilor în vederea adoptării unei decizii în temeiul capitolului III privează autoritățile de concurență ale statelor membre de competența lor de a aplica articolele [101 și 102 TFUE] și că, „[i]n cazul în care o autoritate de concurență a unui stat membru analizează deja o cauză, Comisia inițiază proceduri numai după ce se consultă cu autoritatea națională de concurență în cauză”. În temeiul acestor dispoziții, Comisia transmite autorităților naționale de concurență, imediat după notificarea către întreprinderea în cauză sau după primirea acestora, decizia inițială de deschidere a procedurii, comunicarea privind obiecțiunile adresată întreprinderii respective, răspunsul acesteia din urmă la documentul amintit și celelalte înscrisuri mai importante ale cauzei (a se vedea punctele 6 și 7 din dispozițiile referitoare la metodele de lucru ale Comitetului consultativ).
- 146 În al doilea rând, dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ prevăd, la punctele 33-36, că, pentru fiecare cauză în care o comunicare privind obiecțiunile este adresată de Comisie unei întreprinderi, Comisia numește, în termen de 45 de zile de la transmiterea comunicării privind obiecțiunile părților în cauză, una dintre autoritățile naționale de concurență raportoare a cauzei (denumită în continuare „ANC raportoare”), conform sistemului de rotație corespunzător președinției prin rotație a Consiliului Uniunii Europene, cu excepția situației în care este necesar să se aleagă o altă autoritate națională de concurență din rațiuni obiective, caz în care Comisia poate, sub rezerva acordului primei autorități naționale de concurență, să aleagă următoarea autoritate de pe această listă a președințiilor prin rotație (punctele 28, 33 și 34). ANC raportoare, care este competentă să contribuie la înțelegerea cauzei de către celelalte autorități naționale de concurență și să le informeze cu privire la principalele etape ale examinării cauzei, lucrează în acest scop în strânsă colaborare cu Comisia (punctele 40 și 42). Dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ recomandă de asemenea ANC raportoare să asigure circulația unei liste a principalelor aspecte ale cauzei cu cel puțin cinci zile înainte de întrunirea Comitetului consultativ [punctul 44 subpunctul (i)], și să prezinte cauza și implicațiile sale la începutul întrunirii Comitetului consultativ [punctul 44 subpunctul (ii)].
- 147 În al treilea rând, potrivit articolului 11 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 773/2004 al Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101 și 102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242), „Comisia oferă părților cărora le-a adresat comunicarea privind obiecțiunile posibilitatea de a fi audiate înainte de consultarea Comitetului consultativ prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din Regulamentul [...] nr. 1/2003”. Articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004 prevede, în plus, că „Comisia invită autoritățile de concurență ale statelor membre să participe la audiere” și că „[a]ceasta poate, de asemenea, invita și funcționarii sau agenții altor autorități ale statelor membre”. Punctul 12 din dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ prevede că participarea autorităților naționale de concurență la audiere este utilă pentru o funcționare eficientă a Comitetului consultativ. În schimb, nicio dispoziție nu prevede că ANC raportoare joacă un rol special în cadrul audierii.
- 148 Potrivit jurisprudenței referitoare la dispozițiile corespunzătoare ale Regulamentului nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, primul regulament de punere în aplicare a articolelor [101] și [102 TFUE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), căruia i-a succedat Regulamentul nr. 1/2003, consultarea Comitetului consultativ constituie o normă fundamentală de procedură a cărei

încălcarea afectează legalitatea deciziei finale a Comisiei în cazul în care se stabilește că nerespectarea normelor de consultare a împiedicat Comitetul consultativ să emită avizul în deplină cunoștință de cauză. Conținutul și natura substanțială sau nu a obligațiilor care decurg din dispozițiile ce reglementează consultarea Comitetului consultativ trebuie astfel apreciate, în fiecare speță, în funcție de această finalitate, și anume de a permite comitetului să își exercite atribuțiile consultative în deplină cunoștință de cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 1991, RTE/Comisia, T-69/89, EU:T:1991:39, punctele 21 și 23, și Hotărârea din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, EU:T:2000:77, punctul 742).

149 În această privință, s-a considerat, în ceea ce privește documentele care trebuie să fie transmise Comitetului consultativ, că, deși consultarea se înscrie în cadrul cooperării dintre Comisie și statele membre și nu are ca obiect organizarea unei proceduri în contradictoriu în privința întreprinderilor în cauză, Comitetul consultativ trebuie să fie informat în special în deplină obiectivitate cu privire la punctul de vedere și la argumentele esențiale exprimate de întreprinderile în cauză în observațiile lor cu privire la ansamblul obiecțiunilor reținute în privința lor de Comisie la finalul examinării. Astfel, printre altele, procesul-verbal al audierii face parte în principiu dintre înscrisurile cele mai importante în sensul articolului 10 alineatul (5) din Regulamentul nr. 17 și, prin urmare, trebuie să fie comunicat Comitetului consultativ în cadrul întrunirii. Cu toate acestea, comunicarea procesului-verbal al audierii constituie o normă fundamentală de procedură numai în cazul în care, într-o anumită speță, se dovedește a fi necesar pentru a permite Comitetului consultativ să emită avizul în deplină cunoștință de cauză, cu alte cuvinte fără a fi indus în eroare cu privire la un aspect esențial de inexactități sau de omisiuni. Situația este diferită atunci când procesul-verbal al audierii nu conține elemente de apreciere importante, inedite în raport cu răspunsurile scrise ale întreprinderii în cauză la comunicarea privind obiecțiunile, anexate la convocarea Comitetului consultativ. Astfel, într-o ipoteză de acest tip, lipsa transmiterii de către Comisie a procesului-verbal al audierii către Comitetul consultativ în cadrul convocării sale nu aduce atingere dreptului la apărare al întreprinderii în cauză și nu are niciun impact asupra rezultatului procedurii de consultare. Prin urmare, o asemenea omisiune nu poate afecta ansamblul procedurii administrative și nu poate pune astfel în discuție legalitatea deciziei finale (Hotărârea din 10 iulie 1991, RTE/Comisia, T-69/89, EU:T:1991:39, punctele 21-23).

150 În plus, s-a statuat că nu constituia o încălcare a normei fundamentale de procedură cu privire la consultarea Comitetului consultativ faptul că Comisia nu i-a comunicat cuantumul exact al amenzii propuse, din moment ce i s-au furnizat toate elementele esențiale necesare pentru elaborarea unui aviz cu privire la amenzi. Comitetul consultativ trebuie doar să fie informat cu privire la criteriile avute în vedere pentru aplicarea amenzii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, EU:T:2000:77, punctele 747 și 748). Punctul 23 din dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ amintește astfel necesitatea de a asigura confidențialitatea corespondenței care are loc în cadrul comitetului, în special în ceea ce privește cuantumul amenzii. Punctul 24 din aceleași dispoziții prevede că, în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii, Comisia distribuie în timpul întrunirii Comitetului consultativ un document prin care explică metoda de calcul reținută, referindu-se mai exact la Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264, denumite în continuare „Orientările privind calcularea amenzilor”), că membrii Comitetului consultativ pot solicita să dispună de un timp suplimentar pentru a examina acest document și că, la finalul reuniunii, acesta se restituie Comisiei.

151 În speță, în primul rând, reclamantele arată că Comisia nu a procedat la o consultare efectivă a Comitetului consultativ, ca urmare a netransmiterii părții din proiectul preliminar de decizie referitor la amenzi și a răspunsurilor întreprinderilor la comunicarea privind obiecțiunile, a termenului scurt de transmitere a proiectului preliminar al deciziei atacate către membrii săi, a omisiunilor pe care le-ar

presupune rezumatul proiectului preliminar de decizie transmis autorităților naționale de concurență și a caracterului insuficient al motivării avizului Comitetului consultativ. Trebuie să se examineze aceste argumente diferite în raport cu înscrisurile din dosar și în special cu precizările factuale furnizate de Comisia la 6 noiembrie 2015, ca răspuns la măsura de organizare a procedurii menționate mai sus, și în ședință.

- 152 În ceea ce privește argumentul reclamantelor referitor la netransmiterea părții din proiectul preliminar de decizie cu privire la amenzi, reclamantele au renunțat la acesta în ședință, fapt de care s-a luat act în procesul-verbal al ședinței. Deși, în ședință, reclamantele au susținut totuși că autoritățile naționale de concurență nu primiseră o comunicare cu privire la metoda de calculare a cuantumului amenzii în cadrul reuniunilor Comitetului consultativ, această critică este neîntemeiată în fapt, întrucât reiese din dosar că Comisia a trimis autorităților naționale de concurență capitolul 10, referitor la amenzi, la 3 iulie 2014, capitol care cuprinde o explicație cu privire la principalele elemente ale acestei metode și în care se amintește convocarea la cea de a doua reuniune a Comitetului consultativ din 7 iulie 2014. Este necesar, în acest scop, să se sublinieze că autoritățile naționale de concurență fuseseră anterior destinate ale răspunsurilor întreprinderilor la comunicarea privind obiecțiunile la 23 iulie 2013, precum și ale unei expuneri a situației de fapt la 19 decembrie 2013 și ale răspunsurilor întreprinderilor la aceasta din urmă la 13 februarie 2014. În sfârșit, la 20 mai 2014, Comisia le-a transmis o expunere a situației de fapt referitoare la atribuirea răspunderii pentru încălcări, precum și răspunsurile formulate de Mylan, de Niche și de Unichem la aceasta.
- 153 În ceea ce privește termenul de transmitere a proiectului preliminar de decizie, din dosar reiese că Comisia l-a transmis autorităților naționale de concurență ale statelor membre în trei etape: capitolele 1-4 le-au fost trimise la 12 iunie 2014 împreună cu convocarea la prima reuniune a Comitetului consultativ din 30 iunie 2014, capitolele 5-9 le-au fost trimise la 20 iunie 2014 împreună cu un rezumat al proiectului preliminar de decizie, iar capitolul 10, referitor la amenzi (cu excepția cuantumului exact al acestora din urmă), le-a fost trimis la 3 iulie 2014, împreună cu amintirea convocării, transmisă la 30 iunie 2014, la a doua reuniune a comitetului consultativ din 7 iulie 2014, care trebuia să privească tot proiectul preliminar de decizie. În această privință, trebuie să se sublinieze că, deși, astfel cum arată reclamantele, dispozițiile din Manualul de procedură în materia politicii în domeniul concurenței a DG „Concurență” indică, la punctul 10 de la pagina 109, că sunt organizate în general două reuniuni ale acestui comitet, una privind fondul cauzei, cealaltă privind cuantumul amenzilor, acestea nu impun totuși ca schema organizatorică amintită să fie respectată în mod sistematic. În plus, din dosar reiese că, în speță, Comisia a indicat în mod expres, în convocarea la a doua reuniune, trimisă la 30 iunie 2014, precum și într-un e-mail din 3 iulie 2014, că ordinea de zi a reuniunii din 7 iulie 2014 se referea la discutarea cauzei în totalitate.
- 154 Este adevărat că o asemenea trimitere eșalonată a documentelor, efectuată în anumite cazuri cu încălcarea termenului de 14 zile, a evidențiat o formă de precipitare, legată probabil de faptul că Comisia anunțase autoritățile naționale de concurență, de la trimiterea convocării la reuniunea din 30 iunie 2014, că avea intenția de a adopta decizia la 9 iulie 2014 și nu a plasat membrii comitetului în cele mai bune condiții pentru a adopta o poziție. Cu toate acestea, trebuie să se constate că nicio autoritate națională de concurență nu a formulat obiecțiuni cu privire la datele acestor reuniuni, în condițiile în care, în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003, asemenea obiecțiuni ar fi împiedicat organizarea reuniunilor în cauză. În plus, din dosar reiese că Comisia a transmis autorităților naționale de concurență, la 6 iulie 2009, decizia inițială de deschidere a procedurii, la 31 iulie 2012, comunicarea privind obiecțiunile adresată întreprinderilor în cauză, la 23 iulie 2013, răspunsurile întreprinderilor la comunicarea privind obiecțiunile, la 19 decembrie 2013, o expunere a situației de fapt, la 13 februarie 2014, răspunsurile întreprinderilor la aceasta din urmă și, la 20 mai 2015, o expunere a situației de fapt referitoare la atribuirea răspunderii pentru încălcări, precum și răspunsurile formulate de Mylan, de Niche și de Unichem la aceasta. În plus, la 25 iunie 2014, Comisia le-a adresat proiectul preliminar al procesului-verbal al audierii întocmit de consilierul-auditor.

- 155 În consecință, chiar dacă se poate considera regretabil în special că capitolele 5-9 din proiectul preliminar de decizie, ținând seama de dimensiunea lor (aproape 600 de pagini) și de complexitatea lor, au fost trimise de Comisie autorităților naționale de concurență ale statelor membre numai cu zece zile înainte de organizarea primei reuniuni a Comitetului consultativ, trebuie să se constate, ținând seama de toate elementele enunțate la punctele 153 și 154 de mai sus, că membrii Comitetului consultativ erau suficient informați cu privire la fondul dosarului și la conținutul proiectului preliminar de decizie și că, ulterior, comitetul a putut emite avizul în deplină cunoștință de cauză.
- 156 În plus, trebuie să se precizeze că, în mod contrar celor susținute de reclamante, nici dispozițiile articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003, nici cele ale punctului 66 din Comunicarea privind cooperarea în cadrul rețelei autorităților de concurență nu impun Comisiei obținerea unui acord prealabil explicit al autorităților de concurență din statele membre pentru a deroga de la termenul de 14 zile prevăzut între trimiterea convocării membrilor Comitetului consultativ și reuniunea acestuia din urmă. Astfel, din articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 reiese că, în cazul în care Comisia trimite convocarea la o reuniune într-un termen mai scurt decât cel indicat mai sus, statelor membre le revine obligația de a manifesta o eventuală opoziție în această privință, în lipsa căreia reuniunea are loc la data stabilită de Comisie. În plus, în ceea ce privește pretinsa încălcare a principiului bunei administrări, trebuie amintit că acesta nu poate transforma într-o obligație ceea ce legiuitorul nu a considerat ca fiind o obligație (a se vedea punctul 136 de mai sus).
- 157 În ceea ce privește avizul emis de Comitetul consultativ, trebuie amintit, pe de o parte, că, potrivit articolului 14 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1/2003, acesta nu este publicat în mod sistematic, jurisprudența considerând chiar că lipsa transmiterii acestuia către întreprinderile în cauză nu este contrară principiului respectării dreptului la apărare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 1983, *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, 100/80-103/80, EU:C:1983:158, punctele 35 și 36) și, pe de altă parte, că dispozițiile articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevăd că pozițiile exprimate în acest aviz sunt motivate doar la cererea a cel puțin unul dintre membrii comitetului respectiv, ceea ce nu a fost cazul în speță. În plus, articolul 27 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că părțile care fac obiectul procedurilor desfășurate de Comisie în temeiul articolului 101 TFUE nu au acces la corespondența schimbată între Comisie și autoritățile de concurență ale statelor membre sau între acestea din urmă, inclusiv documentele întocmite în temeiul articolelor 11 și 14 din regulamentul menționat. În plus, în temeiul articolului 28 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, funcționarii și agenții Comisiei și autoritățile de concurență ale statelor membre nu divulgă informațiile obținute sau schimbate în temeiul regulamentulului menționat, și care, prin natura lor, sunt protejate de secretul profesional, iar această obligație se aplică de asemenea tuturor reprezentanților și experților statelor membre care participă la întrunirile Comitetului consultativ în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 1/2003. În consecință, reclamanțele nu pot arăta în mod util că avizul emis de Comitetul consultativ era insuficient motivat. În plus, având în vedere dispozițiile aplicabile, circumstanța ca avizul său să fie scurt și puțin detaliat nu poate însemna că Comitetul consultativ nu avea la dispoziția sa toate elementele care să îi permită să se pronunțe în cunoștință de cauză și nu înseamnă nici că comitetul respectiv nu s-a pronunțat în deplină cunoștință de cauză, chiar dacă s-a pronunțat în mod sumar.
- 158 În sfârșit, reclamanțele arată că, întrucât rezumatul proiectului preliminar de decizie trimis de Comisie membrilor Comitetului consultativ era părtinitor și incomplet, comitetul nu s-a putut pronunța în deplină cunoștință de cauză. Cu toate acestea, trebuie amintit, astfel cum arată Comisia, că obiectul acestui rezumat nu este de a identifica argumentele în apărare ale întreprinderii în cauză, ci de a facilita discuția în cadrul Comitetului consultativ cu privire la textul proiectului preliminar de decizie. În orice caz, în speță, reiese din răspunsul Comisiei la măsura de organizare a procedurii că, în rezumatul său care însoțește proiectul preliminar de decizie, Comisia a prezentat principalele puncte ale acestuia din urmă, subliniind aspectele cele mai delicate ale analizei sale (criterii care permit identificarea existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect, definiția pieței, aplicarea articolului 102 TFUE). Simplul fapt că aceasta nu a menționat, în rezumatul respectiv, situația tuturor litigiilor

- referitoare la brevetul 947, interpretarea conținutului anumitor prevederi ale acordurilor amiabile, faptele ulterioare invalidării brevetului 947 de către OEB sau diferențele dintre achiziția tehnologiei Rolabo și cea a unei alte societăți nu poate conduce la a se considera că Comitetul consultativ, care dispunea, pe de altă parte, de un număr considerabil de documente referitoare la cauză, în special argumente prezentate de reclamante în observațiile lor referitoare la comunicarea privind obiecțiunile și la expunerea situației de fapt (a se vedea punctele 152 și 154 de mai sus), nu a putut emite avizul în deplină cunoștință de cauză.
- 159 În al doilea rând, reclamantele susțin că Comitetul consultativ nu a fost consultat în mod regulat, în măsura în care doar un număr redus dintre membrii săi era prezent la reuniunile sale, iar ANC raportoare a cauzei, care a fost numită cu tardivitate, nu a fost prezentă la audierea părților și la a doua reuniune a Comitetului consultativ.
- 160 Reclamantele reproșează Comisiei că nu a numit ANC raportoare în termen de 45 de zile de la trimiterea comunicării privind obiecțiunile și că a ales în mod intenționat o autoritate națională de concurență care nu a fost prezentă la audiere.
- 161 Este cert că dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ prevăd că numirea ANC raportoare are loc în principiu în termen de 45 de zile de la trimiterea comunicării privind obiecțiunile întreprinderilor și conform unui criteriu obiectiv, și anume în principiu sistemul de rotație corespunzător președințiilor prin rotație ale Consiliului (a se vedea punctul 146 de mai sus). În speță, din dosar reiese că procedura de desemnare a ANC raportoare a început la 7 mai 2014 și că numirea Bundeswettbewerbsbehörde (Autoritatea federală pentru concurență, Austria, denumită în continuare „BWB”) ca ANC raportoare a avut loc la 3 iunie 2014, respectiv după audiere, însă înainte de reuniunile Comitetului consultativ, și că aceasta a fost efectuată conform unui criteriu obiectiv, și anume ordinea președințiilor prin rotație ale Consiliului. Or, nu se poate considera că, în speță, simpla încălcare a termenului de 45 de zile pentru numirea ANC raportoare, încălcare recunoscută de Comisie la audiere, a împiedicat Comitetul consultativ să își exercite atribuțiile în cunoștință de cauză. Astfel, rolul ANC raportoare în înțelegerea cauzei de către autoritățile naționale de concurență și informarea lor este deosebit de importantă doar în stadiul pregătirii reuniunilor Comitetului consultativ (a se vedea punctul 164 de mai jos) și, în speță, ANC a fost desemnată raportoare în această etapă a procedurii. În ceea ce privește, pe de altă parte, numirea BWB în calitate de ANC raportoare, trebuie să se sublinieze că reclamantele nu au prezentat niciun element care să permită să se stabilească dacă aceasta ar fi fost legată de lipsa acestei autorități naționale de concurență la audierea din 15, 16, 17 și 18 aprilie 2013 și că, în orice caz, aceasta a fost efectuată conform unui criteriu pur obiectiv, și anume ordinea președințiilor prin rotație ale Consiliului.
- 162 De asemenea, reclamantele arată că Comitetul consultativ nu s-ar fi putut pronunța în deplină cunoștință de cauză, întrucât ANC raportoare nu a asistat nici la audierea părților la 15, 16, 17 și 18 aprilie 2013, nici la reuniunea Comitetului consultativ din 7 iulie 2014. Comisia susține că niciun text nu prevede participarea obligatorie a ANC raportoare la audiere și amintește că opt state membre au fost prezente la audiere.
- 163 Trebuie să se arate că, deși punctul 12 din dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ prevede că participarea autorităților naționale de concurență la audiere este utilă pentru funcționarea eficientă a Comitetului consultativ, nicio dispoziție nu impune, în schimb, ANC raportoare să participe la audiere, dat fiind că articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004 prevede doar că autoritățile de concurență ale statelor membre sunt invitate să ia parte la audiere, în măsura în care toate autoritățile naționale de concurență primesc o copie a procesului-verbal al audierii. Se poate arăta, de altfel, că, astfel cum susține Comisia, autoritățile naționale de concurență au fost invitate în mod corespunzător să participe la audiere, iar opt dintre ele au fost reprezentate în mod efectiv la aceasta (a se vedea, pentru un caz de lipsă a convocării autorităților naționale de concurență la audiere, Hotărârea din 21 septembrie 2017, Feralpi/Comisia, C-85/15 P, EU:C:2017:709, punctele 38-44). În plus, trebuie amintit că rolul ANC raportoare în înțelegerea cauzei de către

ANC-uri și informarea lor este deosebit de important în fața Comitetului consultativ, iar nu în stadiul audierii. Dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ recomandă astfel ANC raportoare să asigure circulația, cu cel puțin cinci zile înainte de prima reuniune a Comitetului consultativ, a unei liste cuprinzând principalele aspecte ale cauzei, urmărind în special să stabilească dacă ANC-urile își pot exprima acordul global cu proiectul preliminar de decizie, în cazul în care acestea au observații cu privire la anumite aspecte și doresc ca avizul să fie publicat [punctul 44 subpunctul (i)], și să prezinte cauza și implicațiile acesteia la începutul primei reuniuni a Comitetului consultativ [punctul 44 subpunctul (ii)]. Or, din dosar reiese că BWB a dialogat efectiv cu Comisia pentru a întocmi lista problemelor trimisă de Comisie spre examinare membrilor Comitetului consultativ și că aceasta a participat la prima reuniune a Comitetului consultativ, în cursul căreia și-a prezentat raportul, iar reclamantele nu contestă că, cu această ocazie, ea a jucat pe deplin rolul de ANC raportoare. Pe de altă parte, simplul fapt că Comisia a transmis celorlalte autorități naționale de concurență lista principalelor probleme ale cauzei în dimineața zilei de 26 iunie 2014, respectiv cu patru zile înaintea primei reuniuni a Comitetului consultativ, deși dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ recomandă ca acest termen să fie de cinci zile, nu poate fi suficient pentru a se concluziona că Comitetul consultativ nu a fost în măsură să se pronunțe în deplină cunoștință de cauză. Contrar celor susținute de reclamante, Comisia nu era nici obligată să numească o altă ANC raportoare, dat fiind că punctul 38 din dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ prevede numai o posibilitate de a înlocui persoana fizică care reprezintă autoritatea națională de concurență cu o altă persoană fizică din cadrul aceleiași autorități, în caz de nevoie. În consecință, faptul că BWB nu a asistat în speță la audierea părților la 15, 16, 17 și 18 aprilie 2013 și, fapt care este regretabil, la a doua reuniune a Comitetului consultativ din 7 iulie 2015 nu a împiedicat Comitetul consultativ să se pronunțe în deplină cunoștință de cauză.

¹⁶⁴ În ceea ce privește critica întemeiată pe prezența unui număr limitat de state membre la reuniunile Comitetului consultativ, din dosar reiese că în cadrul reuniunii din 30 iunie 2014 au fost reprezentate doar cinci autorități naționale de concurență (cele ale Regatului Spaniei, ale Republicii Italiene, ale Republicii Austria, ale Republicii Finlanda și ale Regatului Suediei) și că în cadrul reuniunii din 7 iulie 2014 au fost reprezentate doar două autorități naționale de concurență (cele ale Republicii Federale Germania și ale Republicii Finlanda). Rezultă de aici în mod efectiv că un număr limitat de reprezentanți ai statelor membre au luat parte la avizul emis de Comitetul consultativ în speță, din moment ce, potrivit punctelor 20 și 21 din dispozițiile privind metodele de lucru ale Comitetului consultativ, doar comentariile și observațiile formulate de membrii prezenți la reuniune sunt luate în considerare în avizul emis de Comitetul consultativ. Întrebată în ședință cu privire la motivele unei atât de slabe participări și cu privire la eventualitatea unei amânări a reuniunilor Comitetului consultativ, Comisia a arătat că a avut cunoștință de grevele de tren și că a luat legătura cu membrii comitetului pentru a stabili dacă aveau comentarii specifice, dar că nu a intenționat să amâne reuniunile.

¹⁶⁵ Deși este adevărat că, în asemenea împrejurări, ar fi fost adecvat pentru Comisie să amâne reuniunile Comitetului consultativ, nu se poate deduce totuși din numărul redus de reprezentanți ai statelor membre la reuniuni că Comisia nu a respectat în speță norma fundamentală de procedură cu privire la consultarea Comitetului consultativ.

¹⁶⁶ Astfel, trebuie să se constate, mai întâi, că, chiar dacă acest lucru poate părea neobișnuit și incompatibil cu o anumită concepție a bunei administrări, nicio dispoziție nu prevede o normă de *cvorum* pentru adoptarea avizelor Comitetului consultativ. În plus, articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede în mod expres că Comitetul consultativ „poate emite un aviz chiar dacă unii membri sunt absenți sau nu sunt reprezentați”. În continuare, trebuie amintit că Comisia este obligată să ofere autorităților de concurență ale statelor membre posibilitatea de a participa la Comitetul consultativ și că, în speță, aceasta a întreprins toate demersurile necesare în acest scop, atunci când le-a trimis convocări la reuniunile Comitetului consultativ din 30 iunie 2014 și din 7 iulie 2014, precum și toate documentele necesare de la inițierea procedurii (a se vedea punctele 153 și 154 de mai sus) și că nu a fost ridicată nicio obiecție în ceea ce privește data acestor reuniuni (a se vedea

punctul 154 de mai sus). În sfârșit, trebuie să se sublinieze că Comitetul consultativ nu poate constitui un forum care contribuie la aplicarea consecventă a normelor de concurență ale dreptului Uniunii, astfel cum prevede considerentul (19) al Regulamentului nr. 1/2003, decât cu condiția ca autoritățile de concurență ale statelor membre să fie dispuse să coopereze în mod eficient, Comisia nedisponând de nicio putere coercitivă în această privință.

167 Prin urmare, motivul trebuie respins.

3. Cu privire la încălcarea dreptului la o cale de atac efectivă, a dreptului la apărare și a principiului egalității armelor

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

170 Trebuie amintit că principiul protecției jurisdicționale efective reprezintă un principiu general al dreptului Uniunii care este exprimat în prezent la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale (Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 52). Acest principiu este constituit din diverse elemente, care includ, printre altele, dreptul la apărare, principiul egalității armelor, dreptul de acces la instanțele judecătorești, precum și dreptul de a fi consiliat, apărut și reprezentat (Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Otis și alții, C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 48). Principiul egalității armelor, care este un corolar al noțiunii înseși de proces echitabil, presupune obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și susține cauza, inclusiv probele, în condiții care nu o plasează într-o situație de dezavantaj net în raport cu adversarul acesteia (Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Otis și alții, C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 71, și Hotărârea din 12 noiembrie 2014, Guardian Industries și Guardian Europe/Comisia, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punctul 31).

171 Reclamantele arată că constrângerile la care erau supuse pentru introducerea cererii le-au plasat într-o situație de dezavantaj clar în raport cu Comisia, care nu ar fi fost supusă niciunei constrângeri de timp sau de dimensiune pentru a redacta decizia atacată. Trebuie să se amintească totuși că reiese din jurisprudența Curții EDO cu privire la interpretarea articolului 6 paragraful 1 din CEDO, la care trebuie să se facă trimitere conform articolului 52 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale, că dreptul de a se adresa unei instanțe nu este absolut. Exercițarea acestui drept este supusă unor restrângeri, în special cu privire la condițiile de admisibilitate a unei căi de atac (Hotărârea din 28 februarie 2013, Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 43). Deși persoanele interesate trebuie să se aștepte ca normele de admisibilitate a acțiunilor să fie aplicate, aplicarea lor nu trebuie totuși să îi împiedice pe justițiabili să uzeze de o cale de atac disponibilă (Hotărârea din 28 februarie 2013, Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 43). Curtea EDO consideră astfel că aceste limitări nu pot restrânge accesul oferit unui justițiabil astfel încât dreptul său de a se adresa unei instanțe ar fi afectat în însăși substanța sa și că acestea sunt compatibile cu articolul 6 paragraful 1 din CEDO numai în cazul în care urmăresc un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (a se vedea Curtea EDO, 6 decembrie 2011, Anastasakis împotriva Greciei, CE:ECHR:2011:1206JUD004195908, punctul 24 și jurisprudența citată).

172 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, aplicarea strictă a normelor Uniunii privind termenele de procedură respectă cerința de securitate juridică și necesitatea de a evita orice discriminare sau orice tratament arbitrar în administrarea justiției (a se vedea Hotărârea din 15 ianuarie 1987, Misset/Consiliul, 152/85, EU:C:1987:10, punctul 11 și jurisprudența citată, și Ordonanța din

8 noiembrie 2007, Belgia/Comisia, C-242/07 P, EU:C:2007:672, punctul 16 și jurisprudența citată) și nu afectează în niciun fel dreptul la protecție jurisdicțională efectivă (a se vedea în acest sens Ordonanța din 17 mai 2002, Germania/Parlamentul și Consiliul, C-406/01, EU:C:2002:304, punctul 20). Astfel cum subliniază Comisia, principiul egalității armelor nu impune ca durata procedurii administrative și cea a termenului de exercitare a acțiunii în anulare să fie identice. Astfel, procedura administrativă urmărește să permită Comisiei să investigheze pentru a stabili dacă trebuie adoptată o decizie de constatare a unei încălcări a articolelor 101 și 102 TFUE, iar întreprinderilor să își asigure apărarea. Trebuie amintit, în această privință, că respectarea dreptului la apărare impune ca, în cursul procedurii administrative, întreprinderii în cauză să i se fi oferit posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și a pertinentei faptelor și a circumstanțelor invocate, precum și asupra documentelor reținute de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei încălcări a tratatului (Hotărârea din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, EU:C:1983:158, punctul 10, și Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 66). În acest sens, Regulamentul nr. 1/2003 prevede trimiterea către părți a unei comunicări privind obiecțiunile, care trebuie să prevadă în mod clar toate elementele esențiale pe care se bazează Comisia în acest stadiu al procedurii. Totuși, această informare poate fi făcută în mod succint și decizia nu trebuie să fie în mod necesar o copie a expunerii obiecțiunilor, întrucât această comunicare constituie un document pregătit ale cărui aprecieri de fapt și de drept au un caracter pur provizoriu. Pentru acest motiv, Comisia poate, și chiar trebuie, să țină seama de elementele care rezultă din procedura administrativă, pentru a renunța în special la obiecțiunile care s-ar dovedi nefondate (Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 67).

173 În speță, este necesar să se constate că, deși, potrivit dispozițiilor articolului 263 al șaselea paragraf TFUE și ale articolului 102 alineatul (2) din Regulamentul de procedură din 2 mai 1991, reclamantele au dispus de un termen de două luni și zece zile pentru a introduce o acțiune împotriva deciziei atacate de la notificarea acesteia, și, deși acest termen făcea ca sarcina redactării cererii să fie deosebit de dificilă, în raport cu lungimea excepțională a deciziei atacate, notificată în plus în perioada estivală, acestea au avut totuși ocazia de a avea mai multe schimburi de corespondență cu Comisia cu privire la cauză în timpul procedurii administrative. Comisia a adresat astfel reclamantelor solicitări de informații în luna ianuarie a anului 2009, în luna august a anului 2009, apoi din luna decembrie a anului 2009 până în luna mai a anului 2012. În plus, reclamantele au fost invitate să participe la mai multe reuniuni de analiză în perioada 2009-2012. La 27 iulie 2012, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile, la care reclamantele au răspuns la 14 ianuarie 2013. În urma audierii reclamantelor la 15, 16, 17 și 18 aprilie 2013, au fost organizate noi reuniuni-bilanț și au fost trimise reclamantelor noi solicitări de informații. La 18 decembrie 2013, Comisia a oferit reclamantelor accesul la elementele de probă adunate sau divulgate într-o mai mare măsură după comunicarea privind obiecțiunile și a trimis o expunere a situației de fapt, la care acestea au răspuns la 31 ianuarie 2014. În plus, trebuie amintit că reclamantele au putut beneficia, în cadrul fazei scrise a procedurii în fața Tribunalului, de toate prorogările de termene pe care le-au solicitat și, prin urmare, nu au fost plasate în mod global, în pofida constrângerilor deosebite cu care s-au confruntat pentru a prezenta cererea introductivă, într-o situație de dezavantaj net în raport cu Comisia în cadrul prezentei proceduri.

174 În ceea ce privește lungimea cererii introductive, este necesar să se amintească faptul că, potrivit jurisprudenței Curții EDO, reglementarea privind normele care trebuie respectate pentru a introduce o acțiune urmărește să asigure o bună administrare a justiției și că părțile interesate trebuie să se aștepte ca aceste norme să fie aplicate (Curtea EDO, 6 decembrie 2011, Anastasakis împotriva Greciei, CE:ECHR:2011:1206JUD004195908, punctul 24). În ceea ce privește procedura în fața Tribunalului, trebuie să se arate că, în temeiul punctului 15 din Instrucțiunile practice din 24 ianuarie 2012 pentru părțile care compar în fața Tribunalului (JO 2012, L 68, p. 23), în vigoare la data introducerii acțiunii, întinderea cererii introductive este în principiu limitată la 50 de pagini, însă se stabilește în funcție de complexitatea în drept sau în fapt a cauzei în discuție (a se vedea în acest sens Ordonanța din

10 aprilie 2014, Langguth Erben/OAPI, C-412/13 P, nepublicată, EU:C:2014:269, punctul 63). Or, în speță, reclamantele au invocat complexitatea în drept a cauzei în discuție și au fost autorizate de Tribunal să depună o cerere introductivă de 186 de pagini, redactată cu un spațiu redus între rânduri, însoțită de 10 158 de pagini de anexe. Deși este adevărat că decizia atacată este deosebit de lungă și repetitivă cu privire la anumite aspecte, acest lucru se explică totuși, astfel cum arată Comisia, prin numărul de încălcări reproșate reclamantelor și care prezintă anumite caracteristici comune, precum și prin standardele de probă impuse de jurisprudență Uniunii în materie de încălcări ale articolelor 101 și 102 TFUE. În plus, astfel cum amintește Comisia, reclamantele au avut ocazia de a răspunde la comunicarea privind obiecțiunile, cu o lungime de 755 de pagini, prezentând un document de peste 600 de pagini. Lungimea cererii introductive și numărul de motive invocate demonstrează, de altfel, că reclamantele au avut timp, deși, este adevărat, cu prețul unor eforturi considerabile, fără îndoială, de a-și pregăti argumentele. În consecință, acestea nu pot pretinde că au fost supuse unor dificultăți de nedepășit pentru a avea acces la Tribunal și au fost plasate într-o situație de dezavantaj net în raport cu Comisia.

175 În ceea ce privește argumentul referitor la repetiții și la trimiterile pe care Comisia le-ar fi efectuat în decizia atacată, trebuie amintit că este de competența Comisiei, în conformitate cu dispozițiile articolului 296 TFUE, să își prezinte în mod clar și fără echivoc raționamentul, astfel încât să permită părților în cauză să cunoască temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul. Această cerință privind motivarea trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații propriu destinatarilor sau altor persoane vizate în mod direct și individual de actul respectiv. Nu se impune ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile prevăzute de articolul 296 TFUE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului său de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea din 27 septembrie 2012, Heijmans Infrastructuur/Comisia, T-359/06, nepublicată, EU:T:2012:489, punctul 133 și jurisprudența citată). Contrar celor susținute de reclamante, simpla împrejurare că Comisia a menționat aceleași documente interne în numeroase rânduri în decizia atacată și că a efectuat un număr important de trimiteri la alte părți din decizia atacată nu poate fi suficient pentru a se stabili că decizia atacată nu le-ar fi permis să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate sau ar împiedica Tribunalul să își exercite controlul.

176 În ceea ce privește argumentul întemeiat pe lipsa unui criteriu juridic clar, reclamantele au indicat că acesta corespundea altor motive din cererea lor. În consecință, se va răspunde la argumentul respectiv în cadrul motivelor corespunzătoare.

177 În sfârșit, nici argumentele deduse de reclamante din Hotărârea Curții Europene EDO din 27 octombrie 1993, *Dombo Beheer B. V. împotriva Țărilor de Jos* (CE:ECHR:1993:1027JUD001444888), din Hotărârea Curții EDO din 15 iulie 2003, *Ernst și alții împotriva Belgiei* (CE:ECHR:2003:0715JUD003340096) și din Hotărârea Curții EDO din 18 aprilie 2006, *Vezon împotriva Franței* (CE:ECHR:2006:0418JUD006601801) nu pot fi admise. Astfel, elementele de fapt și de drept ale acestor cauze erau foarte diferite de prezenta speță. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Curții EDO din 27 octombrie 1993, *Dombo Beheer B. V. împotriva Țărilor de Jos* (CE:ECHR:1993:1027JUD001444888), în care Curtea EDO a constatat o încălcare a articolului 6 din CEDO, se pune în discuție un litigiu între două persoane private în care una dintre cele două părți fusese plasată într-o situație de dezavantaj net în raport cu cealaltă parte, care era singura care putea recurge la o mărturie. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Curții EDO din 15 iulie 2003, *Ernst și alții împotriva Belgiei* (CE:ECHR:2003:0715JUD003340096), în care Curtea EDO a considerat că nu exista o încălcare a articolului 6 din CEDO, trebuia să se stabilească dacă un stat putea oferi unui reclamant acces la instanță limitat la o chestiune preliminară de admisibilitate, pentru motivul că acțiunea sa era îndreptată împotriva unui magistrat care beneficia de privilegiul jurisdicției. În sfârșit, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Curții EDO din 18 aprilie 2006, *Vezon împotriva Franței* (CE:ECHR:2006:0418JUD006601801), se pune în discuție o atingere adusă dreptului la un

proces echitabil ca urmare a unei intervenții legislative prin care se soluționează în mod definitiv și retroactiv fondul unor litigii în curs în fața instanțelor naționale, fără a fi însă justificat de un motiv de interes general suficient.

178 Din considerațiile care precedă rezultă că, în orice caz, motivul nu este fondat, chiar dacă se presupune că este operant în susținerea unei critici cu privire la legalitatea deciziei atacate.

4. Cu privire la denaturarea faptelor

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

184 Comisia contestă admisibilitatea acestui motiv în temeiul dispozițiilor articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură din 2 mai 1991, aplicabil în speță, potrivit cărora cererea trebuie să cuprindă obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate. Aceste elemente trebuie să fie suficient de clare și de precise pentru a permite pârâtului să își pregătească apărarea, iar Tribunalului să se pronunțe cu privire la acțiune, dacă este cazul, fără alte informații. Pentru a garanta securitatea juridică și o bună administrare a justiției, este necesar, pentru ca o acțiune să fie admisibilă din perspectiva dispozițiilor amintite mai sus, ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar într-un mod coerent și comprehensibil, chiar din cerere (Ordonanța din 28 aprilie 1993, De Hoe/Comisia, T-85/92, EU:T:1993:39, punctul 20). În particular, Curtea a statuat că, deși trebuie să se admită că enunțarea motivelor de inițiere a acțiunilor nu are legătură cu terminologia și cu enumerarea prevăzute la articolul 263 al doilea paragraf TFUE, prezentarea acestor motive de inițiere prin substanța lor mai degrabă decât prin calificarea lor legală poate fi suficientă, însă cu condiția de a se deduce suficient din cererea introductivă acela dintre motivele vizate în tratat care este invocat (Hotărârea din 15 decembrie 1961, Fives Lille Cail și alții/Înalta Autoritate, 19/60, 21/60, 2/61 și 3/61, EU:C:1961:30, p. 588).

185 În speță, reclamantele reproșează în esență Comisiei că nu a prezentat anumite fapte în mod obiectiv și că a menționat fapte nepertinente pentru a constata existența unei încălcări. Or, deși acestea califică motivul respectiv drept „denaturare a contextului de fapt care stă la baza practicilor care fac obiectul deciziei”, reclamantele nu au specificat care ar fi norma de drept a cărei încălcare de către Comisie ar fi de natură să constituie temeiul acțiunii, iar indicațiile pe care le oferă în cererea lor nu sunt suficient de clare și de precise pentru a permite Comisiei să răspundă la argumentele invocate, iar Tribunalului să își exercite controlul jurisdicțional. Astfel, argumentele pe care acestea le dezvoltă ar putea ține de un motiv întemeiat pe o eroare de fapt, pe o eroare de calificare juridică a faptelor, pe o încălcare a principiului imparțialității sau a obligației de diligență, pe un abuz de putere sau chiar pe o atingere adusă reputației de natură să justifice introducerea unei acțiuni în despăgubire.

186 Prin urmare, motivul respectiv trebuie să fie, pentru acest fapt, declarat inadmisibil.

187 Cu titlu subsidiar, Comisia arată că acest motiv ar fi de asemenea inadmisibil în măsura în care doar comportamentele reclamantelor care au fost considerate a constitui încălcări ale articolelor 101 și 102 TFUE în dispozitivul deciziei atacate le cauzează prejudicii și pot fi contestate în cadrul unei acțiuni în justiție.

188 Potrivit jurisprudenței, numai partea dispozitivă a unei decizii este susceptibilă să producă efecte juridice și să cauzeze prejudicii, iar aprecierile formulate în motive nu sunt susceptibile, ca atare, să facă obiectul unei acțiuni în anulare. Aceste aprecieri nu pot fi supuse controlului de legalitate din

partea instanței Uniunii decât în măsura în care, în calitate de motive ale unui act cauzator de prejudicii, constituie temeiul necesar pentru partea dispozitivă a acestui act (Ordonanța din 28 ianuarie 2004, Țările de Jos/Comisia, C-164/02, EU:C:2004:54, punctul 21, și Hotărârea din 17 septembrie 1992, NBV și NVB/Comisia, T-138/89, EU:T:1992:95, punctul 31) și dacă, mai specific, aceste motive sunt susceptibile să schimbe esența a ceea ce s-a decis în partea dispozitivă a actului respectiv (a se vedea Hotărârea din 12 octombrie 2007, Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse/Comisia, T-474/04, EU:T:2007:306, punctul 73 și jurisprudența citată). Trebuie amintit, în această privință, că conținutul motivelor unui act trebuie luat în considerare pentru a stabili ceea ce s-a adoptat în partea dispozitivă (Hotărârea din 15 mai 1997, TWD/Comisia, C-355/95 P, EU:C:1997:241, punctul 21, și Hotărârea din 20 noiembrie 2002, Lagardère și Canal+/Comisia, T-251/00, EU:T:2002:278, punctul 67).

189 În speță, trebuie să se stabilească, așadar, dacă elementele criticate de reclamante și care figurează la punctul 4 din decizia atacată constituie temeiul necesar pentru partea dispozitivă a acesteia din urmă și dacă aprecierile respective sunt susceptibile să schimbe esența a ceea ce s-a decis în partea dispozitivă amintită.

190 Trebuie să se arate că Comisia a indicat, în considerentele (85) și (110) ale deciziei atacate, referitoare la prezentarea diferitor elemente care constituie o strategie antigenerică a reclamantelor (în special constituirea unui „halo de brevete” cu brevete „de hârtie” și trecerea progresivă la sarea de arginină), că descrierea practicilor care nu au fost examinate la punctul 5 (examinarea acordurilor amiabile în raport cu articolul 101 TFUE) și la punctul 8 (examinarea achiziției de tehnologie și a acordurilor amiabile în raport cu articolul 102 TFUE) din decizia atacată nu aducea atingere legalității lor din perspectiva dreptului concurenței. De asemenea, în considerentul (2764) al deciziei atacate, Comisia a precizat că niciunul dintre elementele strategiei generale a reclamantelor „nu poate fi calificat în mod intrinsec drept problematică din perspectiva dreptului Uniunii în materie de concurență”. În plus, în considerentele (2917) și (2960), Comisia a amintit că, „în ceea ce privește abuzul de poziție dominantă, obiectul acestei decizii este încălcarea globală a articolului 102 TFUE, care constă în combinarea unei succesiuni de acorduri amiabile în materie de brevete și în achiziția tehnologiei Azad”. Pe de altă parte, reclamantele însele au solicitat Tribunalului să asigure confidențialitatea față de intervenientă a numeroase fragmente din decizia atacată referitoare la strategia antigenerică a acestora, pentru motivul că elementele de fapt respective și interpretarea lor nu intrau în domeniul de aplicare al criticilor reținute în privința acestora de către Comisie și că, în cazul în care ar fi divulgate publicului, le-ar aduce prejudicii grave prin faptul că aduc atingere prezumției de nevinovăție și reputației lor. Elementele care fac parte din strategia antigenerică a reclamantelor, care nu au fost calificate drept încălcări de către Comisie, nu au fost, în consecință, luate în considerare pentru a reține și a sancționa încălcările vizate în partea dispozitivă a deciziei atacate.

191 Cu toate acestea, reclamantele arată că în considerentul (2766) al deciziei atacate, care figurează la punctul 8 din decizia atacată, Comisia a indicat că examinarea practicilor sancționate în cazul articolului 102 TFUE „va ține seama de cadrul factual complet, inclusiv de celelalte practici care decurg din această strategie, în privința cărora contribuția la efectul de evicțiune nu este stabilită în prezenta decizie”. În plus, în considerentul (2772) al deciziei atacate, Comisia a indicat că strategia antigenerică a reclamantelor, descrisă la punctul 4 din decizia respectivă, și în special crearea unui halo de brevete, constituia „elemente factuale importante care permit să se explice, de exemplu în cadrul examinării efectelor anticoncurențiale de excludere a comportamentului Servier, motivele pentru care nivelul de concurență (potențială) pentru aprovizionarea cu perindopril generic era deosebit de limitat”.

192 În memoriul în apărare, Comisia susține că era obligată să prezinte în decizia atacată unele practici care fac parte din strategia antigenerică a reclamantelor, dar care nu au fost calificate drept încălcări ale articolelor 101 și 102 TFUE, pentru a putea examina încălcările în contextul lor juridic, economic și factual. În ședință, Comisia a insistat asupra importanței acestui punct 4 din decizia atacată pentru înțelegerea strategiei globale a Servier în privința societăților producătoare de medicamente generice și

întinderea practicilor sale pe piață, distingând contextul factual al acestor practici, clarificat în special de punctul 4 respectiv, și caracterul lor ilicit. Această distincție ar fi fost făcută în mod clar în considerentul (2766) al deciziei atacate.

- ¹⁹³ Este adevărat că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a aprecia dacă un acord între întreprinderi prezintă un grad suficient de nocivitate pentru a fi considerat o restrângere a concurenței prin obiect în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, acesta trebuie analizat în special în contextul economic și juridic în care se înscrie (a se vedea Hotărârea din 16 iulie 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punctul 33 și jurisprudența citată). Pentru a aprecia acordul în cauză, este necesară plasarea acestuia în contextul economic și juridic în care părțile l-au încheiat, fără ca acest lucru să poată fi considerat ca fiind un amestec în actele sau situațiile juridice care nu fac obiectul procedurii în fața Comisiei (Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, EU:C:1966:41, p. 497). În cadrul acestei aprecieri a contextului juridic și economic, trebuie să se țină seama de natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței sau a piețelor relevante (a se vedea Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 53 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 19 martie 2015, Dole Food și Dole Fresh Fruit Europe/Comisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punctul 117 și jurisprudența citată).
- ¹⁹⁴ De asemenea, în cadrul examinării comportamentului unei întreprinderi aflate în poziție dominantă și în vederea identificării unui eventual abuz al unei asemenea poziții, Comisia este obligată să ia în considerare toate împrejurările de fapt pertinente care însoțesc comportamentul respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2007, British Airways/Comisia, C-95/04 P, EU:C:2007:166, punctul 67, și Hotărârea din 27 martie 2012, Post Danmark, C-209/10, EU:C:2012:172, punctul 26). Pe de altă parte, trebuie observat în această privință că, atunci când Comisia evaluează comportamentul unei întreprinderi în poziție dominantă, această examinare fiind indispensabilă pentru o concluzie referitoare la existența unui abuz de poziție dominantă, această instituție este pusă în situația de a aprecia strategia comercială urmărită de respectiva întreprindere. În acest cadru, pare a fi normal din partea Comisiei să evoce factori de natură subiectivă, și anume mobilurile care stau la baza strategiei comerciale în discuție (Hotărârea din 19 aprilie 2012, Tomra Systems și alții/Comisia C-549/10 P, EU:C:2012:221, punctul 19).
- ¹⁹⁵ Din cuprinsul punctelor 193 și 194 de mai sus reiese că, deși Comisia este obligată să ia în considerare contextul în care se înscrie comportamentul unei întreprinderi pentru a examina compatibilitatea sa cu articolele 101 și 102 TFUE, această luare în considerare nu o poate determina însă să deducă sau să confirme constatarea unei încălcări pe baza unui comportament distinct considerat contrar sau neconform dreptului concurenței, fără ca acest comportament să fie însă calificat ca atare drept încălcare.
- ¹⁹⁶ În speță, din decizia atacată reiese (a se vedea punctul 190 de mai sus) că elementele care fac parte din strategia antigenerică a reclamantelor, menționate la punctul 4 din decizia atacată și care prezintă în mod negativ acțiunile Servier, nu au fost calificate drept încălcare de către Comisie și nu au fost luate în considerare pentru a califica drept încălcare practicile pe care le-a sancționat cu o amendă. În cazul în care Comisia le-ar fi luat efectiv în considerare pentru a califica drept încălcare practicile sancționate, aceasta ar fi putut constata încălcările în parte în temeiul unor bănuieli sau al unor afirmații la care ar fi dat naștere alte comportamente decât simplele practici pe care a decis să le sancționeze. O asemenea abordare ar putea determina ca reputația inadecvată prezumată a unei întreprinderi, dedusă din simple afirmații sau din fapte care nu sunt clar stabilite, să fie analizată ca un parametru de examinare a practicilor anticoncurențiale care îi sunt reproșate. Or, imparțialitatea și obiectivitatea care trebuie să stea la baza calificării de către Comisie a încălcărilor și a reprimării acestora, precum și dreptul la respectarea prezumției de nevinovăție exclud în principiu acest tip de presupuneri. Ambiguitatea exprimată de Comisie cu privire la conținutul acestor elemente foarte

critice ale atitudinii Servier, prezentate la punctul 4 din decizia atacată, despre care pretinde totodată că sunt importante în analiza sa și că nu pot conduce la o contestare în fața instanței, conduce la unele îndoieli pe care le pot ridica aceste motive ale deciziei atacate.

197 În sfârșit, trebuie să se precizeze că, chiar presupunând că diferitele aspecte ale strategiei globale antigenerice a reclamantelor figurează printre elementele care constituie contextul încălcărilor constatate prin decizia atacată, aceste aprecieri nu par însă susceptibile să modifice esența părții dispozitive a deciziei atacate. Astfel, trebuie amintit că luarea în considerare a contextului în identificarea obiectului anticoncurențial nu poate să compenseze lipsa identificării efective a unui obiect anticoncurențial (Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:1958, punctul 44). De asemenea, în ceea ce privește articolul 102 TFUE, deși Comisia este obligată să ia în considerare toate împrejurările de fapt pertinente care însoțesc respectivul comportament pentru identificarea unui eventual abuz de poziție dominantă, existența unei eventuale intenții anticoncurențiale nu constituie însă decât una dintre împrejurările de fapt care pot fi luate în considerare pentru determinarea unui abuz de o asemenea poziție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 aprilie 2012, Tomra Systems și alții/Comisia, C-549/10 P, EU:C:2012:221, punctele 18-20).

198 În consecință, acest motiv trebuie, în orice caz, să fie respins ca inoperant, întrucât este îndreptat împotriva unor motive ale deciziei atacate care nu privesc comportamentele și practicile reclamantelor care constituie încălcări ale dreptului concurenței și sancționate prin decizia respectivă. Cu toate acestea, trebuie să se arate că numeroase elemente factuale criticate de reclamante în cadrul acestui motiv (în special achiziția de tehnologii alternative și acordurile amiabile de soluționare a litigiilor în materie de brevete) se asociază în mod direct cu practicile calificate drept încălcare de către Comisie și sunt de asemenea reluate în cadrul altor motive, astfel cum arată Comisia în memoriul în apărare. Aceste elemente, care pot fi astfel pertinente, vor fi examinate la analiza motivelor respective.

5. Cu privire la erorile de drept referitoare la definirea noțiunii de restrângere a concurenței prin obiect

[omissis]

211 Prin intermediul acestui motiv, reclamantele și intervenienta susțin că Comisia a săvârșit erori de drept prin calificarea acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete drept restrângeri ale concurenței prin obiect și că aceasta a încălcat întinderea drepturilor de proprietate intelectuală reprezentate de brevete. În consecință, este de competența Tribunalului să stabilească dacă asemenea acorduri amiabile pot constitui o restrângere a concurenței prin obiect și în ce condiții, examinând totodată dacă, în analiza sa, Comisia a încălcat domeniul de aplicare al brevetelor.

212 Trebuie amintit, în această privință, că, în decizia atacată, Comisia a analizat modul în care, în opinia sa, acordurile de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete ar trebui apreciate în raport cu dispozițiile articolului 101 alineatul (1) TFUE și, în particular, posibilitatea de a califica asemenea acorduri drept restrângeri prin obiect [considerentele (1102)-(1155) ale deciziei atacate].

213 În esență, recunoscând totodată în general dreptul întreprinderilor de a soluționa pe cale amiabilă un litigiu, inclusiv atunci când se referă la brevete [considerentul (1118) al deciziei atacate], Comisia a apreciat că acordurile amiabile în materie de brevete trebuiau să respecte dreptul Uniunii în domeniul concurenței și în special dispozițiile articolului 101 alineatul (1) TFUE [a se vedea în special considerentele (1119), (1122) și (1123) ale deciziei atacate].

- 214 De asemenea, Comisia a ținut seama de contextul special în care se exercită, în sectorul farmaceutic, concurența între societățile producătoare de medicamente originale și societățile producătoare de medicamente generice. Aceasta a subliniat în special importanța, în acest sector, a contestării brevetelor [considerentele (1125)-(1132) ale deciziei atacate].
- 215 Având în vedere aceste elemente, Comisia a apreciat că în principiu putea fi justificat pentru părți să încheie un acord amiabil care pune capăt unui litigiu și chiar să includă în acest acord clauze de necomercializare și de necontestare [considerentele (1133) și (1136) ale deciziei atacate].
- 216 Cu toate acestea, Comisia a considerat că, în funcție de circumstanțele speciale ale cauzei, un acord de soluționare amiabilă în materie de brevete prin care o societate producătoare de medicamente generice acceptă restrângeri privind capacitatea sa și stimulentele sale în a rivaliza cu concurenții săi în schimbul unui transfer de valori sub forma plății unei sume de bani semnificative sau a unui alt stimulent semnificativ putea constitui o restrângere a concurenței prin obiect contrară articolului 101 TFUE [considerentul (1134) al deciziei atacate]. Astfel, într-o asemenea ipoteză, renunțarea de către societatea producătoare de medicamente generice la eforturile sale independente pentru a intra pe piață ar rezulta nu din aprecierea de către părți a temeiniciei brevetului, ci din transferul de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice [considerentul (1137) al deciziei atacate] și, în consecință, dintr-o plată de excludere care constituie o achiziție a concurenței [considerentul (1140) al deciziei atacate].
- 217 În consecință, Comisia a anunțat că, pentru a se aprecia dacă acordurile amiabile în cauză constituiau sau nu restrângeri ale concurenței prin obiect, efectua o analiză de la caz la caz a faptelor referitoare la fiecare dintre acordurile respective. În acest scop, Comisia a precizat că se preocupa în special să stabilească, în primul rând, dacă „societatea producătoare de medicamente generice și societatea producătoare de medicamente originale erau concurente cel puțin potențiale”, în al doilea rând, dacă „societatea producătoare de medicamente generice se [angajase] în acord să-și limiteze, pe durata acordului, eforturile independente pentru a intra pe una sau pe mai multe piețe ale [Uniunii] cu un produs generic” și, în al treilea rând, dacă „acordul era legat de un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale, ce reprezenta un stimulent semnificativ ce reduce în mod sensibil stimularea societății producătoare de medicamente generice de a-și menține eforturile independente pentru a intra pe una sau pe mai multe piețe ale [Uniunii] cu un produs generic” [considerentul (1154) al deciziei atacate].
- 218 Comisia a aplicat ulterior cele trei criterii enumerate la punctul 217 de mai sus fiecăruia dintre acordurile amiabile în cauză și a concluzionat, pentru fiecare dintre aceste acorduri, că cele trei criterii erau îndeplinite și că, în consecință, acordurile respective trebuiau să fie calificate, printre altele, drept restrângeri ale concurenței prin obiect.

a) Cu privire la caracterul restrictiv prin obiect al acordurilor de soluționare amiabilă în materie de brevete

1) Cu privire la restrângerile concurenței prin obiect

- 219 Articolul 101 alineatul (1) TFUE prevede că sunt incompatibile cu piața internă și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care au „ca obiect sau efect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne. Potrivit unei jurisprudențe constante începând cu Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM (56/65, EU:C:1966:38, p. 359), caracterul alternativ al acestor condiții, marcat de utilizarea conjuncției „sau”, conduce la necesitatea de a analiza în primul rând chiar obiectul acordului, ținând seama de contextul economic în care trebuie aplicat. Cu toate acestea, în ipoteza în care analiza conținutului acordului nu ar prezenta un grad suficient de nocivitate pentru concurență, ar trebui să se examineze efectele acesteia și, pentru a viza interdicția, să se impună întrunirea elementelor care probează că, în fapt,

concurența a fost împiedicată, restrânsă sau denaturată în mod semnificativ (a se vedea Hotărârea din 19 martie 2015, Dole Food și Dole Fresh Fruit Europe/Comisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punctul 116 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 16 iulie 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punctul 30 și jurisprudența citată). În schimb, nu este necesar să se examineze efectele unui acord asupra concurenței din moment ce obiectul său anticoncurențial este dovedit (a se vedea Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctul 25 și jurisprudența citată). Astfel, în decizia atacată, Comisia a amintit în mod întemeiat, pe de o parte, că obiectul și efectul anticoncurențial ale unui acord constituiau condiții alternative și necumulative pentru a aprecia dacă un acord se încadra în sfera interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE [considerentul (1109)] și, pe de altă parte, nu era necesar să se demonstreze efectele anticoncurențiale reale ale unui comportament din moment ce obiectul anticoncurențial al acestuia din urmă era dovedit [considerentul (1112)].

- 220 Noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect se poate aplica numai anumitor tipuri de coordonare între întreprinderi care indică, prin însăși natura lor, un grad suficient de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței pentru a se putea considera că examinarea efectelor acestora nu este necesară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, p. 359, Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 49, 50 și 58 și jurisprudența citată, Hotărârea din 16 iulie 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punctul 31, și Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 20).
- 221 Potrivit jurisprudenței Curții, pentru a aprecia dacă un acord între întreprinderi prezintă un grad suficient de nocivitate pentru a fi considerat o restrângere a concurenței prin obiect în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, trebuie analizate cuprinsul dispozițiilor acestuia, obiectivele pe care urmărește să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care acesta se înscrie (a se vedea Hotărârea din 16 iulie 2015, ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punctul 33 și jurisprudența citată). În cadrul aprecierii contextului juridic și economic, trebuie de asemenea să se țină seama de natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței sau a piețelor relevante (a se vedea Hotărârea din 19 martie 2015, Dole Food și Dole Fresh Fruit Europe/Comisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punctul 117 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, trebuie amintit că examinarea condițiilor reale cu privire la funcționarea și la structura pieței relevante nu poate determina Tribunalul să aprecieze efectele coordonării respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 72-82), sub sancțiunea pierderii efectului său util pentru distincția prevăzută de dispozițiile articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 222 În plus, deși intenția părților nu constituie un element necesar pentru a determina caracterul restrictiv al unui tip de coordonare între întreprinderi, niciun element nu interzice autorităților din domeniul concurenței ori instanțelor naționale și ale Uniunii să țină cont de aceasta (a se vedea Hotărârea din 19 martie 2015, Dole Food și Dole Fresh Fruit Europe/Comisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punctul 118 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, simplul fapt că un acord urmărește de asemenea obiective legitime nu poate fi suficient pentru a se opune unei calificări drept restrângere a concurenței prin obiect (Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 21; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 8 noiembrie 1983, IAZ International Belgium și alții/Comisia, 96/82-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 și 110/82, EU:C:1983:310, punctul 25, și Hotărârea din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, EU:C:2006:229, punctul 64).
- 223 Reclamantele reproșează Comisiei că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a considerat că simplul fapt că un acord poate avea un impact negativ asupra concurenței era suficient pentru a-l califica drept restrângere a concurenței prin obiect. Este adevărat că, în considerentul (1111) al deciziei atacate, Comisia a indicat, citând jurisprudența Curții (Hotărârea din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții, C-8/08, EU:C:2009:343, punctul 31, și Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctele 35-38), că, „[p]entru a avea un obiect anticoncurențial, este

suficient ca un acord să poată să producă efecte negative asupra concurenței” și că, „[a]tfel spus, acordul trebuie numai să fie în măsură, într-un caz concret, ținând cont de contextul juridic și economic în care se află, să împiedice, să restrângă sau să denatureze concurența în cadrul pieței interne”.

- 224 În această privință, trebuie mai întâi să se arate că, în decizia atacată, Comisia a amintit în mod corect jurisprudența referitoare la definirea restrângerilor concurenței prin obiect, care figurează la punctele 219-222 de mai sus. Astfel, din considerentele (1109) și (1110), (1112)-(1117) și (1211) ale deciziei atacate reiese că Comisia a amintit această jurisprudență fără a săvârși o eroare de drept și a aplicat-o în analiza fiecărui acord [a se vedea în special considerentele (1369)-(1375), (1475)-(1481), (1622)-(1627), (1763), (1804)-(1810) și (1994)-(2000) ale deciziei atacate]. Este irelevant dacă Comisia nu a utilizat termenii „grad suficient de nocivitate” în decizia atacată, din moment ce reiese din decizia amintită că aceasta a sesizat în mod corect noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect. În special, Comisia a indicat, în considerentele (1110) și (1113) ale deciziei respective, că aceste restrângeri erau cele care, „prin însăși natura lor, pot fi dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței”, că, „pentru a aprecia dacă un acord constituie o restrângere a concurenței prin obiect, trebuie analizate în special cuprinsul dispozițiilor acestora, obiectivele pe care urmăresc să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care acesta se înscrie” și că, „pentru a determina acest context, este de asemenea adecvat să se țină seama de natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței sau a piețelor relevante”. Aceasta a amintit de asemenea în mod întemeiat că, „deși intenția părților nu constituie un element necesar pentru a stabili caracterul restrictiv asupra concurenței, prin obiect, al unui acord, niciun element nu interzicea Comisiei sau instanțelor Uniunii să țină cont de aceasta” [considerentul (1113) al deciziei atacate].
- 225 Trebuie să se sublinieze în continuare că la punctul 31 din Hotărârea din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții (C-8/08, EU:C:2009:343), reluat la punctul 38 din Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții (C-32/11, EU:C:2013:160), Curtea nu a urmărit să afirme că un acord puțin nociv și care, în consecință, poate avea eventual un impact negativ asupra concurenței putea constitui o restrângere a concurenței prin obiect, ci numai, pe de o parte, că identificarea efectelor concrete ale unui acord asupra concurenței nu era pertinentă în analiza restrângerii concurenței prin obiect și că, pe de altă parte, simpla împrejurare că un acord nu a fost pus în aplicare nu poate împiedica încadrarea acestuia drept restrângere a concurenței prin obiect. Interpretarea punctului 31 din Hotărârea din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții (C-8/08, EU:C:2009:343), efectuată în special în lumina punctelor 29 și 30 din aceasta și a punctului 46 din Concluziile avocatului general Kokott prezentate în această cauză, la care hotărârea face trimitere în mod expres, și a punctului 47 din aceste concluzii permite astfel replasarea acestuia în contextul distincției între restrângerile concurenței prin efect și cele prin obiect.
- 226 În consecință, trebuie să se respingă argumentele reclamantelor potrivit cărora Comisia ar fi săvârșit o eroare de drept în considerentul (1111) al deciziei atacate.
- 227 Reclamantele și intervenienta arată în plus, prevalându-se de Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia (C-67/13 P, EU:C:2014:2204), că noțiunea de încălcare prin obiect ar trebui interpretată în sens restrictiv, contrar abordării reținute de Comisie în decizia atacată.
- 228 În această privință, trebuie amintit mai întâi că, în Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 58), Curtea a afirmat că noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect nu putea fi aplicată decât unor tipuri de coordonare între întreprinderi care prezintă un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că examinarea efectelor acestora nu este necesară, iar nu unor acorduri în privința cărora nu s-a stabilit în niciun fel că sunt, prin însăși natura lor, dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței. În consecință, aceasta a considerat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin afirmația potrivit căreia nu era necesar ca noțiunea de încălcare prin obiect să fie interpretată în sens restrictiv. Cu toate acestea, Curtea nu a repus în discuție jurisprudența potrivit căreia tipurile de acorduri menționate la articolul 101

- alineatul (1) literele (a)-(e) TFUE nu alcătuiesc o listă exhaustivă de înțelegeri interzise (Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 23; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 58), constatare care reiese din utilizarea expresiei „în special” la articolul 101 alineatul (1) TFUE (Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:467, punctul 46).
- 229 În continuare, trebuie să se arate că Comisia a reținut în speță o abordare conformă cu Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia (C-67/13 P, EU:C:2014:2204), analizând acordurile în litigiu din perspectiva criteriilor amintite la punctele 219-222 de mai sus (a se vedea punctul 224 de mai sus), criteriile care sunt restrictive ca atare, întrucât presupun identificarea unui grad suficient de nocivitate. Contrar celor arătate de reclamante și de intervenientă, analiza Comisiei nu trebuia, *a priori*, să fie condiționată de o abordare mai restrictivă decât cea implicată de criteriile privind noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect, însă aceasta presupunea identificarea unei restrângeri a concurenței care prezintă un grad suficient de nocivitate sau, în caz contrar, analiza efectelor anticoncurențiale reale ale acordurilor în litigiu.
- 230 Pe de altă parte, reclamantele susțin că lipsa unui precedent ar împiedica orice calificare drept restrângere prin obiect și arată că fostul șef de unitate responsabil în cauză ar fi recunoscut în mod public caracterul inedit al acesteia, astfel cum ar fi admis Comisia chiar în decizia atacată. Cu toate acestea, trebuie amintit că practicile care figurează la articolul 101 alineatul (1) literele (a)-(e) TFUE nu alcătuiesc o listă exhaustivă de înțelegeri interzise (Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 23) și că, chiar dacă experiența dobândită poate fără îndoială să confirme caracterul intrinsec prejudiciabil concurenței al anumitor tipuri de cooperare (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 51), faptul că în trecut Comisia nu a apreciat că un acord de un anumit tip restrângea concurența prin însuși obiectul său nu este de natură, în sine, să o împiedice să aibă o asemenea apreciere în viitor, în urma unei examinări individuale și detaliate a măsurilor în litigiu (a se vedea Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 438 și jurisprudența citată).
- 231 De asemenea, contrar celor susținute de reclamante, simplul fapt ca o abordare de la caz la caz să fie necesară pentru a identifica o restrângere a concurenței prin obiect nu împiedică reținerea unei asemenea calificări. Astfel, jurisprudența nu impune ca un acord să fie considerat, *prima facie* sau în lipsa oricărei îndoieli, suficient de nociv pentru concurență, fără ca Comisia sau instanța Uniunii să fi procedat în prealabil la o examinare individuală și concretă a conținutului său, a finalității acestuia și a contextului economic și juridic pentru a putea fi calificat drept restrângere a concurenței prin obiect în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 51, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 775).
- 232 Pe de altă parte, reclamantele și intervenienta reproșează că decizia atacată este afectată de o contradicție de motive, întrucât ar fi indicat, în considerentul (2764), că acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete nu ar fi în sine anticoncurențiale în raport cu articolul 102 TFUE. Cu toate acestea, reiese în mod clar din teza în litigiu din considerentul (2764) al deciziei atacate că Comisia făcea trimitere doar la practicile descrise în decizia atacată în sensul că fac parte din strategia generală antigenerică a reclamantelor, dar care nu au fost calificate drept încălcări ale dreptului concurenței în decizia atacată. În consecință, această teză nu se referă la acordurile amiabile încheiate de reclamante. Pe de altă parte, din decizia atacată, și în special din cuprinsul punctului 8.3 din aceasta, reiese că Comisia a considerat că acordurile amiabile încheiate de reclamante constituiau un comportament abuziv care contribuie la strategia de excludere globală unică și continuă care constituie o încălcare a dispozițiilor articolului 102 TFUE. Prin urmare, decizia atacată nu este afectată de contradicția de motive pretinsă.

233 După această prezentare a condițiilor de aplicare a noțiunii de restrângere a concurenței prin obiect și examinarea obiecțiilor reclamantelor prin care critică interpretarea acestei noțiuni, trebuie să se arate că, în speță, acordurile în litigiu priveau, în opinia reclamantelor, soluționarea pe cale amiabilă a litigiilor între părțile contractante și au fost încheiate în contextul special al dreptului brevetelor, litigiile în discuție privind brevetele reclamantelor. Or, întrucât stabilirea existenței unei restrângeri prin obiect presupune examinarea conținutului acordului în cauză, a obiectivelor urmărite de acesta și a contextului economic și juridic în care se înscrie (a se vedea punctul 221 de mai sus), trebuie să se analizeze în speță clauzele de necontestare a brevetelor și clauzele de necomercializare a produselor care contravin acestor brevete conținute de acordurile amiabile în general și de acordurile în litigiu în special, în raport cu obiectivul lor de soluționare pe cale amiabilă a litigiilor în materie de brevete și cu contextul specific, reprezentat de brevete, pentru a se verifica dacă Comisia a calificat în mod întemeiat și conform unor criterii adecvate din punct de vedere juridic aceste acorduri drept restrângeri ale concurenței prin obiect.

2) Cu privire la drepturile de proprietate intelectuală și în special la brevete

234 Obiectul specific al atribuirii unui brevet este de a-i asigura titularului, pentru a recompensa efortul creator al inventatorului, dreptul exclusiv de a utiliza o invenție în vederea fabricării și a primei comercializări a unor produse industriale fie în mod direct, fie prin acordarea unor licențe terților, precum și dreptul de a se opune oricărei contrafaceri (Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctul 9). Atunci când este acordat de o autoritate publică, un brevet este în mod normal prezumat a fi valabil, iar deținerea acestuia de către o întreprindere este presupusă a fi legitimă. Simpla deținere a unui asemenea drept exclusiv de către o întreprindere are în mod normal drept consecință ținerea concurenților la distanță, aceștia din urmă fiind obligați să respecte acest drept exclusiv, potrivit reglementării publice (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362).

235 Cu toate acestea, exercitarea drepturilor care decurg dintr-un brevet acordat în conformitate cu legislația unui stat membru nu constituie prin ea însăși o încălcare a normelor de concurență stabilite prin tratat (Hotărârea din 29 februarie 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, p. 109). Normele în materia proprietății intelectuale sunt chiar esențiale pentru menținerea unei concurențe nedenate pe piața internă (Hotărârea din 16 aprilie 2013, Spania și Italia/Consiliul, C-274/11 și C-295/11, EU:C:2013:240, punctul 22). Astfel, pe de o parte, prin recompensarea efortului creator al inventatorului, dreptul brevetelor contribuie la promovarea unui mediu favorabil inovației și investițiilor și, pe de altă parte, urmărește să facă publice modalitățile de funcționare a invențiilor și să permită astfel apariția altor progrese. Punctul 7 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, ale căror dispoziții sunt reluate integral de punctul 7 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, recunoaște astfel că:

„[nu] există un conflict intrinsec între drepturile de proprietate intelectuală și normele comunitare de concurență. Ambele au același obiectiv fundamental de promovare a bunăstării consumatorului și de alocare eficientă a resurselor. Inovația constituie o componentă esențială și dinamică a unei economii de piață deschise și concurențiale. Drepturile de proprietate intelectuală promovează concurența dinamică încurajând întreprinderile să investească în dezvoltarea unor produse sau procese noi sau îmbunătățite. Concurența are un rol similar, încurajând întreprinderile să inoveze. De aceea, atât drepturile de proprietate intelectuală, cât și concurența sunt necesare pentru a promova inovația și a se asigura că aceasta este exploatată în condiții concurențiale.”

236 Potrivit unei jurisprudențe constante, dreptul de proprietate, din care fac parte și drepturile de proprietate intelectuală, constituie un principiu general al dreptului Uniunii (Hotărârea din 29 ianuarie 2008, Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punctul 62; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 12 iulie 2005, Alliance for Natural Health și alții, C-154/04 și C-155/04, EU:C:2005:449, punctul 126 și jurisprudența citată).

- 237 Dreptul proprietății intelectuale, și în special dreptul brevetelor, nu este însă o prerogativă absolută, ci trebuie luat în considerare în raport cu funcția sa în societate și trebuie conciliat cu alte drepturi fundamentale, și îi pot fi aduse restrângeri pentru a răspunde unor obiective de interes general urmărite de Uniune, fără ca acestea să constituie totuși, în raport cu scopul urmărit, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere înseși substanței dreptului garantat (a se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Alliance for Natural Health și alții, C-154/04 și C-155/04, EU:C:2005:449, punctul 126 și jurisprudența citată). De exemplu, Curtea a considerat, în litigiile referitoare la interpretarea Regulamentului (CE) nr. 469/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 mai 2009 privind certificatul suplimentar de protecție pentru medicamente (JO 2009, L 152, p. 1), că trebuia să evalueze comparativ interesele industriei farmaceutice titulare de brevete cu cele ale sănătății publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 martie 2015, Actavis Group PTC și Actavis UK, C-577/13, EU:C:2015:165, punctul 36 și jurisprudența citată).
- 238 De asemenea, trebuie amintit că articolul 3 alineatul (3) TUE prevede că Uniunea instituie o piață internă, conform Protocolului nr. 27 privind piața internă și concurența, anexat la Tratatul de la Lisabona (JO 2010, C 83, p. 309), care, în temeiul articolului 51 TUE, are aceeași valoare cu cea a tratatelor, include un sistem care să garanteze că nu există denaturări ale concurenței. Or, articolele 101 și 102 TFUE sunt unele dintre normele de concurență care, precum cele prevăzute la articolul 3 alineatul (1) litera (b) TFUE, sunt necesare pentru funcționarea pieței interne menționate. Astfel, asemenea norme urmăresc tocmai obiectivul de a evita denaturarea concurenței în detrimentul interesului general, al întreprinderilor individuale și al consumatorilor, contribuind astfel la bunăstarea în cadrul Uniunii (Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 20-22).
- 239 Deși tratatele nu au prevăzut niciodată în mod expres o conciliere între drepturile de proprietate intelectuală și dreptul concurenței, articolul 36 din Tratatul CE, ale cărui dispoziții au fost reluate la articolul 36 TFUE, a prevăzut totuși o conciliere între drepturile de proprietate intelectuală și principiul liberei circulații a mărfurilor, indicând că dispozițiile tratatului referitoare la interdicția restricțiilor cantitative între statele membre nu se opuneau restricțiilor la import, la export sau de tranzit justificate în special din motive de protecție a proprietății industriale și comerciale, precizând în același timp că aceste restricții nu trebuiau să constituie nici un motiv de discriminare arbitrară, nici o restricție deghizată în comerțul dintre statele membre. Comisia consideră că articolul 36 din Tratatul CE a urmărit astfel să stabilească o distincție între existența unui drept recunoscut de legislația unui stat membru în materie de protecție a proprietății artistice și intelectuale, care nu poate fi afectat de dispozițiile tratatului, și exercitarea acestuia, care ar putea constitui o restricție deghizată în comerțul dintre statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 1982, Coditel și alții, 262/81, EU:C:1982:334, punctul 13).
- 240 Pe de altă parte, legiuitorul Uniunii a avut ocazia de a aminti necesitatea unei asemenea concilieri. Astfel, Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56), al cărei obiectiv constă în apropierea legislațiilor naționale pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen, al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne [considerentul (10)] și „urmărește să asigure respectarea deplină a proprietății intelectuale, în conformitate cu articolul 17 alineatul (2) din [Carta drepturilor fundamentale]” [considerentul (32)], prevede că aceasta „nu ar trebui să aducă atingere aplicării regulilor de concurență, în special articolelor [101] și [102 TFUE]”, și că „[m]ăsurile prevăzute prin prezenta directivă nu ar trebui să fie utilizate pentru a restrânge ilegal concurența într-un mod care să contravină tratatului” [considerentul (12)].
- 241 Curtea a dezvoltat o jurisprudență referitoare la diferite tipuri de drepturi de proprietate intelectuală pentru concilierea normelor de concurență cu exercitarea acestor drepturi, fără a aduce atingere substanței lor, prin utilizarea aceluiași raționament cu cel care îi permite să concilieze aceste drepturi cu libera circulație a mărfurilor. Astfel, pentru Curte se ridică problema de a sancționa utilizarea anormală a drepturilor de proprietate intelectuală, iar nu exercitarea lor legitimă, pe care o definește

pe baza obiectului lor specific, noțiune utilizată în jurisprudența Curții ca sinonimă cu cele ale substanței înseși a acestor drepturi și cu prerogative esențiale ale titularului acestor drepturi. În opinia Curții, exercitarea prerogativelor care fac parte din obiectul specific al unui drept de proprietate intelectuală privește astfel existența acestui drept (a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Gulmann prezentate în cauza RTE și ITP/Comisia, C-241/91 P, EU:C:1994:210, punctele 31 și 32 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, Curtea consideră că exercitarea dreptului exclusiv de către titularul său poate, în împrejurări excepționale, să conducă de asemenea la un comportament contrar normelor de concurență (Hotărârea din 6 aprilie 1995, RTE și ITP/Comisia, C-241/91 P și C-242/91 P, EU:C:1995:98, punctul 50; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, EU:T:2007:289, punctul 691).

242 În ceea ce privește brevetele, Curtea a declarat că nu era exclus ca dispozițiile articolului 101 TFUE să se poată aplica dreptului proprietății intelectuale în cazul în care utilizarea unuia sau a mai multor brevete, convenită între întreprinderi, trebuia să conducă la crearea unei situații de natură să intre în domeniul de aplicare al noțiunilor de acorduri între întreprinderi, decizii ale asocierilor de întreprinderi sau practici concertate în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (Hotărârea din 29 februarie 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, p. 110). Aceasta a considerat încă o dată, în anul 1974, că, deși drepturile recunoscute de legislația unui stat membru în materie de proprietate intelectuală nu sunt afectate în ceea ce privește existența lor de articolul 101 TFUE, condițiile de exercitare a acestora pot face însă obiectul interdicțiilor prevăzute de acest articol și că această situație se poate regăsi ori de câte ori exercitarea unui asemenea drept apare ca fiind obiectul, motivul sau consecința unei înțelegeri (Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctele 39 și 40).

243 Trebuie amintit că, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii a dreptului brevetelor aplicabil în prezenta cauză, întinderea protecției conferite de un brevet eliberat de un oficiu național pentru brevete sau de OEB nu poate fi stabilită decât din perspectiva normelor care nu intră sub incidența dreptului Uniunii, ci a dreptului național sau a CBE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 septembrie 1999, Farmitalia, C-392/97, EU:C:1999:416, punctul 26, și Hotărârea din 24 noiembrie 2011, Medeva, C-322/10, EU:C:2011:773, punctele 22 și 23). În consecință, atunci când, în cadrul unei acțiuni în anulare îndreptate împotriva unei decizii a Comisiei, instanța Uniunii este chemată să examineze un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu referitor la un brevet, reglementat de alte norme decât cele ale dreptului Uniunii, nu este de competența acesteia să definească întinderea brevetului respectiv sau să se pronunțe cu privire la validitatea sa. De altfel, trebuie să se arate că, în speță, în decizia atacată, deși Comisia a evocat, în considerentele (113)-(123), o strategie a reclamantelor de constituire a unui „halo de brevete” și a unor „brevete de hârtie”, aceasta nu s-a pronunțat totuși cu privire la validitatea brevetelor în litigiu în momentul încheierii acordurilor.

244 Deși nu este nici de competența Comisiei și nici de cea a Tribunalului să se pronunțe cu privire la validitatea unui brevet, existența brevetului trebuie să fie totuși luată în considerare în analiza efectuată în cadrul normelor de concurență ale Uniunii. Astfel, Curtea a indicat deja că, deși nu este de competența Comisiei să definească întinderea unui brevet, nu este mai puțin adevărat că această instituție nu se poate abține de la orice inițiativă atunci când întinderea brevetului este pertinentă pentru aprecierea unei încălcări a articolelor 101 și 102 TFUE întrucât, chiar și în situația în care întinderea efectivă a unui brevet face obiectul unui litigiu în fața instanțelor naționale, Comisia trebuie să își poată exercita competențele în conformitate cu dispozițiile Regulamentului nr. 1/2003, constatările pe care Comisia le poate efectua nu afectează în niciun fel aprecierile pe care instanțele naționale le vor efectua cu privire la diferendele referitoare la drepturile de brevet cu care acestea sunt sesizate, iar decizia Comisiei este supusă controlului instanței Uniunii (Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctele 26 și 27).

245 În sfârșit, trebuie să se sublinieze că drepturile de proprietate intelectuală sunt protejate de Carta drepturilor fundamentale. Potrivit articolului 17 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale, căreia Tratatul de la Lisabona i-a conferit aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor [articolul 6

alineatul (1) TUE], „[o]rice persoană are dreptul de a deține în proprietate, de a folosi, de a dispune și de a lăsa moștenire bunurile pe care le-a dobândit în mod legal”, „[n]imeni nu poate fi lipsit de bunurile sale decât pentru o cauză de utilitate publică, în cazurile și condițiile prevăzute de lege și în schimbul unei despăgubiri juste acordate în timp util pentru pierderea pe care a suferit-o” și „[f]olosința bunurilor poate fi reglementată prin lege în limitele impuse de interesul general”. În plus, articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale prevede că „[p]roprietatea intelectuală este protejată”. În consecință, garanțiile prevăzute la articolul 17 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale se aplică de asemenea proprietății intelectuale. Or, Curtea consideră că recunoașterea drepturilor de proprietate intelectuală în Carta drepturilor fundamentale presupune o cerință de protecție ridicată a acestora din urmă și trebuie să se evalueze comparativ, pe de o parte, menținerea liberei concurențe în temeiul căreia dreptul primar și în special articolele 101 și 102 TFUE interzic înțelegerile și abuzurile de poziție dominantă și, pe de altă parte, necesitatea de a asigura drepturile de proprietate intelectuală, care rezultă din articolul 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2015, Huawei Technologies, C-170/13, EU:C:2015:477, punctele 42 și 58).

3) Cu privire la acordurile amiabile de soluționare a litigiilor în materie de brevete

246 Cu titlu introductiv, este necesar să se precizeze că considerațiile care urmează nu privesc cazurile brevetelor obținute prin fraudă, ale litigiilor „fictive” sau ale dezacordurilor care nu au atins un stadiu jurisdicțional. Astfel, Comisia a admis în considerentul (1170) al deciziei atacate că, în momentul încheierii acordurilor amiabile, reclamantele și societățile producătoare de medicamente generice erau toate părți sau asociate la un litigiu, în fața unei instanțe naționale sau a OEB, privind validitatea anumitor brevete ale reclamantelor sau caracterul contrafăcut al produsului dezvoltat de societatea producătoare de medicamente generice.

247 Mai întâi, trebuie să se arate că este *a priori* legitim, pentru părțile la un litigiu referitor la un brevet, să încheie mai degrabă un acord amiabil decât să continue un litigiu în fața unei instanțe. Astfel cum a indicat Comisia în mod întemeiat, în considerentul (1102) al deciziei atacate, întreprinderile sunt abilitate în general să soluționeze pe cale amiabilă litigiile, inclusiv în materie de brevete, aceste acorduri amiabile fiind adeseori în avantajul celor două părți în litigiu și permițând o alocare a resurselor mai eficientă decât în cazul în care litigiul ar fi continuat până la pronunțarea unei hotărâri. Astfel, un reclamant nu este obligat să continue un litigiu pe care l-a deferit în mod liber justiției. Trebuie să se adauge că nu se poate considera că soluționarea jurisdicțională a litigiilor, pe lângă faptul că constituie un cost pentru colectivitate, reprezintă o cale privilegiată și ideală de soluționare a conflictelor. Multiplicarea litigiilor în fața instanțelor poate fi reflectarea unor deficiențe sau a unor insuficiențe, care pot găsi alte forme de remediere sau pot face obiectul unor acțiuni de prevenire adaptate. Presupunând că sistemele naționale de eliberare a brevetelor sau cel al OEB se confruntă cu asemenea dificultăți, de exemplu prin acordarea într-un mod prea liberal a unei protecții unor procedee lipsite de caracter inventiv, aceste probleme nu pot justifica o obligație, nici chiar o încurajare a întreprinderilor de a continua litigiile în materie de brevete până la o soluționare pe cale jurisdicțională.

248 De asemenea, punctele 204 și 209 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, aplicabile cel puțin acordurilor privind concesiunea licențelor de tehnologie, recunosc posibilitatea de a încheia acorduri de soluționare și de nerevendicare care includ concesiunea de licențe și indică faptul că, în cadrul unui asemenea acord de soluționare și de nerevendicare, se consideră în general că clauzele de necontestare nu intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE. Punctul 235 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, care le-au înlocuit pe cele din 2004, prevede de asemenea că „[a]cordurile de soluționare în contextul litigiilor tehnologice sunt în principiu, la fel ca în multe alte domenii ale litigiilor comerciale, o modalitate legitimă de găsire a unui compromis acceptabil pentru toate părțile la un dezacord juridic de bună-credință”. Acest punct precizează, în plus, că „[p]ărțile pot prefera să pună capăt diferendului sau litigiului deoarece se

dovedește prea costisitor din punct de vedere al resurselor sau al timpului și/sau incert în ceea ce privește rezultatul” și că „[s]oluționările pot, de asemenea, scuti instanțele și/sau organismele administrative competente de efortul de a lua o hotărâre în chestiunea respectivă și pot, prin urmare, conduce la beneficii în materie de bunăstare”.

249 De altfel, Comisia însăși utilizează o procedură administrativă în materie de înțelegeri care se aseamănă, în anumite privințe, cu un acord amiabil. Astfel, obiectivul procedurii de tranzacționare, care a fost instituită prin Regulamentul (CE) nr. 622/2008 al Comisiei din 30 iunie 2008 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 773/2004 în ceea ce privește desfășurarea procedurii de tranzacționare în cazurile privind cartelurile (JO 2008, L 171, p. 3), este de a simplifica și de a accelera procedurile administrative, precum și de a reduce numărul de acțiuni introduse la instanța Uniunii, pentru a permite astfel Comisiei să soluționeze mai multe cauze cu aceleași resurse (Hotărârea din 20 mai 2015, Timab Industries și CFPR/Comisia, T-456/10, EU:T:2015:296, punctele 59 și 60).

250 În plus, potrivit jurisprudenței, faptul de a-și putea valorifica drepturile pe cale juridicțională și controlul juridicțional pe care îl implică reprezintă expresia unui principiu general de drept care stă la baza unor tradiții constituționale comune statelor membre și care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din CEDO. Întrucât accesul la instanță este un drept fundamental și un principiu general care garantează respectarea dreptului, introducerea unei acțiuni în justiție poate constitui o încălcare a dreptului concurenței numai în împrejurări cu totul excepționale (Hotărârea din 17 iulie 1998, ITT Promedia/Comisia, T-111/96, EU:T:1998:183, punctul 60). Astfel cum a amintit Curtea, cerința de protecție ridicată a drepturilor de proprietate intelectuală implică faptul că titularul lor nu poate în principiu să fie privat de posibilitatea de a recurge la acțiuni în justiție de natură să garanteze respectarea efectivă a drepturilor sale exclusive (Hotărârea din 16 iulie 2015, Huawei Technologies, C-170/13, EU:C:2015:477, punctul 58). În mod simetric, faptul că o întreprindere decide să renunțe la calea juridicțională și preferă să recurgă la o soluționare extrajudiciară a litigiului reprezintă doar expresia aceleiași libertăți de alegere a mijloacelor de asigurare a apărării drepturilor sale și în principiu nu poate constitui o încălcare a dreptului concurenței.

251 Deși accesul la instanță constituie un drept fundamental, nu se poate considera totuși că constituie o obligație, chiar dacă ar contribui la accentuarea concurenței între operatorii economici. Astfel, pe de o parte, trebuie amintit că, în pofida diversității procedurilor și a sistemelor de eliberare a brevetelor care prevala în diferitele state membre ale Uniunii și la OEB în momentul apariției faptelor din speță, un drept de proprietate intelectuală, acordat de o autoritate publică, este în mod normal prezumat a fi valabil, iar deținerea acestuia de către o întreprindere este presupusă a fi legitimă (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362). Pe de altă parte, deși este, desigur, de interes public să se elimine orice obstacol în calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctele 92 și 93) și se admite în general că bugetele publice, în special cele consacrate acoperirii cheltuielilor de sănătate, sunt supuse unor constrângeri importante, iar concurența, în special cea reprezentată de medicamentele generice dezvoltate de societățile producătoare de medicamente generice, poate contribui în mod eficient la controlul acestor bugete, trebuie amintit de asemenea, astfel cum a indicat Comisia în mod întemeiat în considerentul (1201) al deciziei atacate, că orice întreprindere este liberă să decidă să introducă sau să nu introducă o acțiune împotriva brevetelor privind medicamentele originale deținute de societățile producătoare de medicamente originale. În plus, o asemenea decizie de a introduce sau de a nu introduce o acțiune sau de a pune capăt pe cale amiabilă unui litigiu nu împiedică în principiu alte întreprinderi să decidă să conteste brevetele respective.

252 Din toate considerațiile care precedă rezultă că, pentru a se concilia dreptul brevetelor și dreptul concurenței în cadrul special al încheierii unor acorduri amiabile între părțile la un litigiu referitor la un brevet, trebuie să se găsească un punct de echilibru între, pe de o parte, necesitatea de a permite întreprinderilor să încheie acorduri amiabile a căror dezvoltare este favorabilă colectivității și, pe de altă

parte, necesitatea de a preveni riscul unui abuz cu privire la acordurile amiabile, contrar dreptului concurenței, care conduce la menținerea unor brevete lipsite de validitate și, în special în sectorul medicamentelor, la o sarcină financiară nejustificată pentru bugetele publice.

4) *Cu privire la concilierea între acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete și dreptul concurenței*

- 253 Trebuie amintit că recurgerea la soluționarea amiabilă a unui litigiu în materie de brevete nu exonerează părțile de aplicarea dreptului concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, punctul 15, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 118; a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 ianuarie 1985, BAT Cigaretten-Fabriken/Comisia, 35/83, EU:C:1985:32, punctul 33; a se vedea de asemenea punctul 204 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, precum și punctul 237 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie).
- 254 Curtea a statuat astfel în special că o clauză de necontestare a unui brevet, inclusiv atunci când era introdusă într-un acord prin care se pune capăt unui litigiu pendinte în fața unei instanțe, putea avea, în raport cu contextul juridic și economic, un caracter restrictiv asupra concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, punctele 14-16).
- 255 Prin urmare, este necesar să se identifice elementele relevante care permit să se concluzioneze în sensul caracterului restrictiv al concurenței prin obiect al unei clauze de necontestare a unui brevet și, într-un sens mai larg, al unui acord amiabil în materie de brevete, amintindu-se că stabilirea existenței unei restrângeri prin obiect presupune examinarea conținutului acordului în cauză, a obiectivelor pe care urmărește să le atingă și a contextului economic și juridic în care se înscrie (a se vedea punctul 221 de mai sus).
- 256 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete poate să nu aibă niciun efect negativ asupra concurenței. Aceasta este, de exemplu, situația în cazul în care părțile sunt de acord să aprecieze că brevetul în litigiu nu este valid și prevăd, pentru acest motiv, intrarea imediată a societății producătoare de medicamente generice pe piață.
- 257 Acordurile în discuție în speță nu se încadrează în această categorie, întrucât cuprind clauze de necontestare a brevetelor și de necomercializare a produselor, care au, prin ele însele, un caracter restrictiv asupra concurenței. Astfel, clauza de necontestare aduce atingere interesului public de a elimina orice obstacol în calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctul 92), iar clauza de necomercializare determină excluderea de pe piață a unuia dintre concurenții titularului de brevet.
- 258 Cu toate acestea, introducerea unor asemenea clauze poate fi legitimă, dar numai în măsura în care se întemeiază pe recunoașterea de către părți a validității brevetului în cauză (și, în mod accesoriu, a caracterului contrafăcut al produselor generice vizate).
- 259 Astfel, pe de o parte, clauzele de necomercializare și de necontestare sunt necesare pentru soluționarea amiabilă a anumitor litigii referitoare la brevete. În cazul în care părțile din litigiu s-ar afla în imposibilitatea de a utiliza asemenea clauze, acordul de soluționare amiabilă a litigiului și-ar pierde orice interes pentru litigiile în care cele două părți sunt de acord cu privire la validitatea brevetului. Trebuie amintit, de altfel, în această privință, că, la punctul 209 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, Comisia a indicat că „[o] caracteristică proprie [acordurilor de soluționare] este că părțile convin să nu conteste *a posteriori* drepturile de proprietate intelectuală

reglementate de acestea [întrucât] adevăratul obiectiv al acordului este să soluționeze litigii și/sau să evite litigii viitoare”. Or, este însă necesar, în scopul atingerii acestui obiectiv, ca părțile să convină că niciun produs contrafăcut nu poate fi comercializat.

260 Pe de altă parte, introducerea unor clauze de necomercializare se limitează, în parte, la consolidarea efectelor juridice preexistente ale unui brevet a cărui validitate este recunoscută în mod explicit sau implicit de către părți. Astfel, brevetul are în mod normal drept consecință, în favoarea titularului său, să împiedice comercializarea de către concurenți a produsului care face obiectul brevetului sau a produsului obținut prin procedeul care face obiectul brevetului (a se vedea punctul 234 de mai sus). Or, supunându-se unei clauze de necomercializare, societatea producătoare de medicamente generice se angajează să nu vândă produse susceptibile de a fi contrafăcute în raport cu brevetul în discuție. Această clauză, deși se limitează la domeniul de aplicare al brevetului în litigiu, poate fi astfel considerată ca reproducând în esență efectele acestui brevet, întrucât aceasta se întemeiază pe recunoașterea validității brevetului. În ceea ce privește clauzele de necontestare, brevetul nu poate fi interpretat în sensul că garantează o protecție împotriva acțiunilor prin care se contestă validitatea unui brevet (Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctul 92). Prin urmare, efectele acestor clauze nu se confundă cu efectele brevetului. Totuși, atunci când o clauză de necontestare este adoptată în cadrul soluționării amiabile a unui litigiu veritabil în care concurentul a avut deja oportunitatea de a contesta validitatea brevetului în cauză și recunoaște în cele din urmă această validitate, nu se poate considera, într-un asemenea context, că o asemenea clauză aduce atingere interesului public de a elimina orice obstacol din calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit (a se vedea punctul 257 de mai sus).

261 Comisia însăși a indicat, în decizia atacată, că clauzele de necontestare și de necomercializare erau inerente, în general, oricărui acord amiabil. Astfel, aceasta a considerat că era „puțin probabil ca un acord amiabil încheiat în cadrul unui litigiu sau al unui contencios în materie de brevete pe baza aprecierii de către fiecare parte a contenciosului cu care se confruntă încalcă dreptul concurenței, chiar dacă acordul ar prevedea obligația societății producătoare de medicamente generice de a se abține să utilizeze invenția care face obiectul brevetului pe durata protecției acestuia (de exemplu printr-o clauză de necomercializare) și/sau de a nu contesta brevetul în cauză în fața instanțelor (de exemplu printr-o clauză de necontestare)” [considerentul (1136) al deciziei atacate].

262 Astfel, simpla prezență în acordurile de soluționare amiabilă a unor clauze de necomercializare și de necontestare al căror conținut se limitează la cel al brevetului în cauză nu permite, în pofida faptului că aceste clauze au în sine un caracter restrictiv (a se vedea punctul 257 de mai sus), să se concluzioneze în sensul unei restrângeri a concurenței care prezintă un grad suficient de nocivitate pentru a fi calificată drept restrângere prin obiect atunci când aceste acorduri se întemeiază pe recunoașterea de către părți a validității brevetului (și, cu titlu accesoriu, a caracterului contrafăcut al produselor generice în cauză).

263 Prezența unor clauze de necomercializare și de necontestare al căror conținut se limitează la cel al brevetului în cauză este, în schimb, problematică atunci când reiese că supunerea societății producătoare de medicamente generice acestor clauze nu se întemeiază pe recunoașterea de către aceasta a validității brevetului. Astfel cum arată Comisia în mod întemeiat, „chiar dacă limitările cuprinse în acordul [privind] autonomia comercială a societății producătoare de medicamente generice nu depășesc domeniul de aplicare material al brevetului, acestea constituie o încălcare a articolului 101 [TFUE] atunci când aceste limitări nu pot fi justificate și nu rezultă din evaluarea de către părți a temeiniciei dreptului exclusiv în sine” [considerentul (1137) al deciziei atacate].

264 În această privință, trebuie să se arate că existența unei „plăți inverse”, cu alte cuvinte a unei plăți a societății producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, este de două ori suspectă în cadrul unui acord amiabil. Astfel, în primul rând, trebuie amintit că brevetul urmărește să recompenseze efortul creator al inventatorului, permițându-i să

- obțină un avantaj just din invenția sa (a se vedea punctul 234 de mai sus) și că un brevet valid trebuie să permită, așadar, în principiu un transfer de valoare către titularul său - de exemplu, prin intermediul unui acord de licență - iar nu invers. În al doilea rând, existența unei plăți inverse introduce o suspiciune în ceea ce privește faptul că soluționarea amiabilă se întemeiază pe recunoașterea de către părți la acord a validității brevetului în cauză.
- 265 Cu toate acestea, simpla prezență a unei plăți inverse nu poate permite să se concluzioneze în sensul existenței unei restrângeri prin obiect. Astfel, nu este exclus ca unele plăți inverse, atunci când sunt inerente pentru soluționarea amiabilă a litigiului în cauză, să fie justificate (a se vedea punctele 277-280 de mai jos). În schimb, în ipoteza în care o plată inversă nejustificată intervine la încheierea acordului amiabil, trebuie să se considere astfel că societatea producătoare de medicamente generice a fost stimulată de această plată să se supună clauzelor de necomercializare și de necontestare și trebuie să se concluzioneze în sensul existenței unei restrângeri prin obiect. În această ipoteză, restrângerile concurenței introduse prin clauzele de necomercializare și de necontestare nu mai au legătură cu brevetul și cu acordul amiabil, ci se explică prin plata unui avantaj care încurajează societatea producătoare de medicamente generice să renunțe la eforturile sale concurențiale.
- 266 Trebuie să se arate că, deși nici Comisia, nici instanța Uniunii nu sunt competente să se pronunțe cu privire la validitatea brevetului (a se vedea punctele 243 și 244 de mai sus), nu este mai puțin adevărat că aceste instituții pot, în cadrul competențelor respective și fără a se pronunța cu privire la validitatea intrinsecă a brevetului, să constate existența unei utilizări anormale a acestuia, care nu are legătură cu obiectul său specific (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 februarie 1968, Parke, Davis and Co., 24/67, EU:C:1968:11, p. 109 și 110, și Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctele 7 și 8; a se vedea de asemenea prin analogie Hotărârea din 6 aprilie 1995, RTE și ITP/Comisia, C-241/91 P și C-242/91 P, EU:C:1995:98, punctul 50, și Hotărârea din 4 octombrie 2011, Football Association Premier League și alții, C-403/08 și C-429/08, EU:C:2011:631, punctele 104-106).
- 267 Or, încurajarea unui concurent să accepte clauzele de necomercializare și de necontestare, în sensul descris la punctul 265 de mai sus, sau corolarul acesteia, supunerea unor astfel de clauze ca urmare a unei încurajări, constituie o utilizare anormală a brevetului.
- 268 Astfel cum a indicat Comisia în mod întemeiat în considerentul (1137) al deciziei atacate, „dreptul brevetelor nu prevede un drept de a-și plăti concurenții reali sau potențiali pentru ca aceștia să rămână în afara pieței sau să se abțină de la contestarea unui brevet înainte de a intra pe piață”. De asemenea, tot potrivit Comisiei, „titularii de brevete nu sunt autorizați să plătească societățile producătoare de medicamente generice pentru a le menține în afara pieței și pentru a reduce riscurile datorate concurenței, fie în cadrul unui acord amiabil în materie de brevete, fie printr-o altă modalitate” [considerentul (1141) al deciziei atacate]. În sfârșit, Comisia a adăugat în mod întemeiat, că „plata sau stimularea în alt mod a concurenților potențiali de a rămâne în afara pieței nu f[ăcea] parte din niciun drept legat de brevete și nu corespund[ea] niciunuia dintre mijloacele prevăzute de dreptul brevetelor pentru a asigura respectarea brevetelor” [considerentul (1194) al deciziei atacate].
- 269 Atunci când se constată existența unei stimulări, părțile nu se mai pot prevala de recunoașterea lor, în cadrul acordului amiabil, a validității brevetului. Faptul că validitatea brevetului este confirmată de o instanță jurisdicțională sau administrativă este, în această privință, irelevant.
- 270 Stimularea, iar nu recunoașterea de către părțile la acordul amiabil a validității brevetului, este cea care trebuie considerată astfel ca fiind adevărata cauză a restrângerilor privind concurența introduse de clauzele de necomercializare și de necontestare (a se vedea punctul 257 de mai sus) care, fiind lipsite în acest caz de orice legitimitate, prezintă, așadar, un grad de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței, suficient pentru a putea fi reținută o calificare drept restrângere prin obiect.

- 271 În prezența unui stimulent, acordurile în cauză trebuie astfel considerate acorduri de excludere de pe piață, în care întreprinderile care rămân le indemnizează pe cele care trebuie să se retragă. Or, asemenea acorduri reprezintă mai curând o preluare a concurenței și, în consecință, trebuie să fie calificate drept restrângeri prin obiect ale concurenței, astfel cum reiese din Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:643, punctele 8 și 31-34) și din Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Beef Industry Development Society și Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:467, punctul 75), citate în special în considerentele (1139) și (1140) ale deciziei atacate. În plus, excluderea concurenților de pe piață constituie o formă extremă de împărțire a pieței și de limitare a producției (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 435) care prezintă, într-un context precum cel al acordurilor în litigiu, un grad de nocivitate cu atât mai ridicat cu cât societățile excluse sunt societăți producătoare de medicamente generice a căror intrare pe piață este în principiu favorabilă concurenței și contribuie, pe de altă parte, la interesul general de a asigura îngrijirea sănătății cu costuri mai reduse. În sfârșit, această excludere este întărită, în acordurile în litigiu, de imposibilitatea ca societatea producătoare de medicamente generice să conteste brevetul în litigiu.
- 272 Din toate considerațiile care precedă rezultă că, în contextul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor referitoare la brevete, calificarea drept restrângere a concurenței prin obiect presupune prezența, în cadrul acordului amiabil, atât a unui avantaj stimulat în privința societății producătoare de medicamente generice, cât și a unei limitări corelative a eforturilor acesteia de a face concurență societății producătoare de medicamente originale. Atunci când sunt îndeplinite aceste două condiții, o constatare a restrângerii concurenței prin obiect se impune în raport cu gradul de nocivitate, pentru buna funcționare a concurenței normale, a acordului astfel încheiat.
- 273 Astfel, în prezența unui acord de soluționare amiabilă în materie de brevete care cuprinde clauze de necomercializare și de necontestare al căror caracter restrictiv în mod intrinsec (a se vedea punctul 257 de mai sus) nu a fost pus în discuție în mod valabil, existența unei stimulări a societății producătoare de medicamente generice de a se supune acestor clauze permite să se constituie temeiul constatării unei restrângeri prin obiect, chiar dacă ar exista un adevărat litigiu, că acordul amiabil ar include clauze de necomercializare și de necontestare al căror conținut nu l-ar depăși pe cel al brevetului în litigiu și că acest brevet ar putea, având în vedere în special deciziile adoptate de autoritățile administrative sau de instanțele competente, să fie apreciat în mod legitim ca fiind valid de părțile la acord în momentul adoptării acestuia.
- 274 Or, în decizia atacată, Comisia a examinat în mod întemeiat dacă acordurile în cauză ar implica un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice care reprezintă un stimulent „semnificativ”, cu alte cuvinte de natură să determine această din urmă societate să accepte să se supună unor clauze de necomercializare și de necontestare, pentru a deduce de aici, în prezența unui asemenea stimulent, existența unei restrângeri a concurenței prin obiect.
- 275 Comisia, reținând astfel criteriul stimulării pentru a distinge acordurile amiabile care constituie restrângeri prin obiect de cele care nu constituie asemenea restrângeri, criteriu care va fi desemnat în continuare ca fiind acela al „stimulării” sau al „avantajului stimulat”, nu a viciat decizia sa, în raport cu considerațiile care precedă, cu o eroare de drept.
- 276 O asemenea eroare de drept nu se poate deduce nici dintr-o presupusă neluare în considerare a contextului în care se înscriu acordurile în litigiu (a se vedea cu privire la noțiunea de context Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 53), întrucât reiese de asemenea din raționamentul care precedă că criteriul stimulării se întemeiază pe o analiză a conținutului acordurilor în litigiu nu numai în raport cu obiectivul lor afișat, acela de a soluționa pe cale amiabilă litigiile în materie de brevete, ci și cu contextul lor specific care se caracterizează prin existența, în domeniul farmaceutic, a unor brevete constituite din drepturi exclusive prezumate a fi

valide și a căror deținere are drept consecință în mod normal ținerea concurenților la distanță (a se vedea punctul 234 de mai sus). Contextul în care acordurile în litigiu au fost încheiate a fost cu atât mai mult luat în considerare în speță cu cât Comisia s-a preocupat, pentru fiecare dintre aceste acorduri, să demonstreze că societatea producătoare de medicamente generice în cauză era un concurent potențial al Servier, cu alte cuvinte că aceasta avea posibilități reale și concrete de a intra pe piață (a se vedea punctul 317 și următoarele de mai jos). Pentru a completa răspunsul dat la motivul întemeiat pe eroarea de drept pe care Comisia ar fi săvârșit-o prin faptul că a reținut existența unei restrângeri prin obiect și pentru a permite ulterior să se examineze dacă, pentru fiecare acord, Comisia a săvârșit o eroare de apreciere, trebuie să se precizeze și condițiile în care se poate constata existența unei stimulări.

5) *Cu privire la stimulare*

- 277 Pentru a se stabili dacă o plată inversă, cu alte cuvinte un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, constituie sau nu o stimulare pentru a accepta clauze de necontestare și de necomercializare, trebuie să se examineze, ținând seama de natura și de justificarea sa, dacă acoperă costuri inerente soluționării amiabile a litigiului. În decizia atacată, Comisia a examinat astfel, în mod întemeiat, dacă transferul de valoare corespundea costurilor specifice corespunzătoare acordului amiabil suportate de societatea producătoare de medicamente generice [considerentul (1333) și următoarele, considerentul (1461) și următoarele, considerentul (1592) și următoarele și considerentul (1969) și următoarele ale deciziei atacate].
- 278 În ipoteza în care plata inversă prevăzută într-un acord de soluționare amiabilă care cuprinde clauze ce restrâng concurența ar urmări să compenseze costurile inerente soluționării amiabile suportate de societatea producătoare de medicamente generice, această plată nu ar putea fi în principiu considerată ca fiind stimulantă. Astfel, prin faptul că sunt inerente pentru soluționarea amiabilă, asemenea costuri implică întemeierea lor ca atare pe recunoașterea validității brevetelor în litigiu pe care acest acord amiabil urmărește să o consacre prin faptul că pune capăt contestării acestei validități și contrafacerii potențiale a brevetelor respective. Astfel, nu se poate considera că o asemenea plată inversă introduce o suspiciune în ceea ce privește faptul că soluționarea amiabilă se întemeiază pe recunoașterea de către părțile la acord a validității brevetului în cauză (a se vedea punctele 264 și 265 de mai sus). Constatarea existenței unei stimulări și a unei restrângeri a concurenței prin obiect nu este însă exclusă în ipoteza amintită. Ea presupune totuși stabilirea de către Comisie a faptului că sumele corespunzătoare acestor costuri inerente pentru soluționarea amiabilă, chiar dovedite și estimate cu precizie de părțile la acest acord, au un caracter excesiv [a se vedea în acest sens considerentele (1338), (1465), (1600) și (1973) ale deciziei atacate]. O asemenea disproporție ar rupe astfel raportul de inerență dintre costurile în cauză și soluționarea amiabilă și, în consecință, ar împiedica să se deducă din rambursarea acestor costuri că acordul de soluționare în cauză este întemeiat pe recunoașterea validității brevetelor în litigiu.
- 279 Se poate considera, astfel cum au admis reclamantele și Comisia în ședință, că costurile inerente soluționării amiabile a litigiului acoperă, printre altele, cheltuielile de judecată suportate de societatea producătoare de medicamente generice în cadrul litigiului dintre aceasta și societatea producătoare de medicamente originale. Astfel, aceste cheltuieli au fost efectuate doar în scopul litigiilor privind validitatea sau contrafacerea brevetelor în discuție, cărora acordul amiabil urmărește mai exact să le pună capăt pe baza unui acord de recunoaștere a validității brevetelor. Prin urmare, suportarea lor este în legătură directă cu un asemenea acord amiabil. În consecință, atunci când quantumul cheltuielilor de judecată efectuate de societatea producătoare de medicamente generice este stabilit de părțile la acordul amiabil, Comisia nu poate constata caracterul său stimulant decât prin demonstrarea faptului că ar fi disproporționat. În această privință, trebuie considerate disproporționate sumele care ar corespunde unor cheltuieli de judecată al căror caracter necesar în mod obiectiv pentru

desfășurarea procedurii în litigiu, având în vedere în special dificultatea juridică și factuală a aspectelor tratate, precum și interesul economic pe care litigiul îl prezintă pentru societatea producătoare de medicamente generice, nu ar fi dovedit pe baza unor documente exacte și detaliate.

280 În schimb, unele cheltuieli ce revin societății producătoare de medicamente generice sunt, *a priori*, mult în afara cadrului litigiului și al soluționării acestuia pentru a putea fi considerate inerente pentru soluționarea amiabilă a unui litigiu în materie de brevete. Este vorba, de exemplu, despre costurile de fabricare a produselor contrafăcute, corespunzătoare valorii stocului produselor respective, precum și despre cheltuielile de cercetare și dezvoltare efectuate pentru a perfecționa aceste produse. Astfel, asemenea costuri și cheltuieli sunt *a priori* efectuate independent de apariția litigiilor și de soluționarea lor și nu se reflectă în pierderi ca urmare a acestei soluționări, astfel cum atestă în special faptul că produsele în discuție sunt adeseori, în pofida interzicerii comercializării lor prin acordul de soluționare, vândute pe piețe care nu intră sub incidența acordului respectiv, iar cercetările corespunzătoare pot fi utilizate în scopul perfecționării altor produse. Situația este similară în cazul sumelor care trebuie să fie plătite de societatea producătoare de medicamente generice unor terți ca urmare a unor angajamente contractuale încheiate în afara litigiului (de exemplu, contracte de furnizare). Astfel, asemenea cheltuieli de reziliere a contractelor încheiate cu terții sau de despăgubire a acestor terți sunt impuse în general prin contractele în cauză sau în legătură directă cu aceste contracte, care au fost în plus încheiate de societatea producătoare de medicamente generice în cauză, independent de orice litigiu cu societatea producătoare de medicamente originale sau de soluționarea acestuia. Revine astfel părților la acord, în cazul în care doresc ca plata cheltuielilor respective să nu fie calificată drept stimulent și un indiciu al existenței unei restrângerii a concurenței prin obiect, sarcina de a demonstra că acestea sunt inerente litigiului sau soluționării litigiului, apoi de a justifica cuantumul acestora. De asemenea, părțile s-ar putea întemeia, în același scop, pe cuantumul nesemnificativ al rambursării acestor cheltuieli *a priori* care nu sunt inerente soluționării amiabile a litigiului și astfel este insuficient pentru a constitui un stimulent semnificativ pentru a accepta clauzele care restrâng concurența prevăzute de acordul de soluționare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 360).

281 Pentru a încheia analiza erorii de drept pe care Comisia ar fi săvârșit-o prin reținerea existenței unei restrângerii a concurenței prin obiect, trebuie să se mai examineze trei argumente secundare invocate de reclamante și de intervenientă, întemeiate pe aplicabilitatea în cazul acordurilor în cauză a teoriei restrângerilor accesorii, a implicațiilor dreptului american asupra soluționării litigiului și a efectelor ambivalente pe care le-ar produce acordurile amiabile în materie de brevete.

6) Cu privire la aplicabilitatea teoriei restrângerilor accesorii în cazul acordurilor amiabile

282 Reclamantele și intervenienta arată că, dat fiind obiectivul legitim al acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete, Comisia ar fi trebuit să aplice testul necesității obiective, care ar permite să se excludă un acord de la aplicarea articolului 101 alineatul (1) TFUE atunci când servește unui scop legitim, iar restrângerile concurenței pe care le impune sunt necesare și proporționale în mod obiectiv.

283 Cu titlu introductiv, trebuie să se constate că reclamantele nu se prevalaseră de aplicarea teoriei restrângerilor accesorii în cadrul procedurii administrative, iar decizia atacată nu o menționează.

284 Reiese din jurisprudență că, dacă o operațiune sau o activitate determinată nu intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 101 alineatul (1) TFUE, având în vedere caracterul său neutru sau efectul său pozitiv în ceea ce privește concurența, nici restrângerea autonomiei comerciale a uneia sau a mai multor participante la această operațiune sau la această activitate nu intră sub incidența principiului interdicției dacă această restrângere este necesară în mod obiectiv pentru punerea în aplicare a operațiunii sau a activității menționate și proporțională cu obiectivele uneia sau ale celeilalte (a se vedea Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P,

EU:C:2014:2201, punctul 89 și jurisprudența citată). Astfel, atunci când nu este posibilă disocierea unei asemenea restrângeri, calificată drept restrângere accesorie, de operațiunea sau de activitatea principală fără a compromite existența și obiectivele acesteia, este necesar să se examineze compatibilitatea cu articolul 101 TFUE a acestei restrângeri împreună cu compatibilitatea operațiunii sau a activității principale față de care este accesorie, chiar dacă, considerată separat, o asemenea restrângere poate părea, la prima vedere, că intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 101 alineatul (1) TFUE (Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 90).

- 285 Comisia arată că condiția prealabilă aplicării testului necesității obiective nu ar fi îndeplinită din moment ce un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete nu poate fi în principiu calificat drept operațiune lipsită de caracter anticoncurențial ca urmare a neutralității sale sau a efectului său pozitiv pe planul concurenței. Este adevărat că reiese dintr-o jurisprudență constantă că soluționarea amiabilă a unui litigiu nu exclude părțile de la aplicarea normelor de concurență, întrucât articolul 101 alineatul (1) TFUE nu face nicio distincție între acordurile care au drept obiect să pună capăt unui litigiu și cele care urmăresc alte scopuri (a se vedea punctul 253 de mai sus). Cu toate acestea, astfel cum susțin în mod întemeiat reclamantele și intervenienta, jurisprudența nu exclude ca un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu să nu intre sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 101 alineatul (1) TFUE, ca urmare a neutralității sale sau a efectelor sale pozitive pe planul concurenței. Aplicarea testului necesității obiective într-o speță presupune astfel ca operațiunea sau activitatea principală să fie lipsită de caracter anticoncurențial ca urmare a neutralității sale sau a efectului său pozitiv pe planul concurenței, însă nu impune ca operațiunea sau activitatea principală să fie, prin însăși natura sa și independent de circumstanțele din fiecare speță, lipsită de caracter anticoncurențial. Jurisprudența a amintit, de altfel, că examinarea operațiunii sau a activității principale nu poate fi efectuată *in abstracto*, ci depinde de clauzele sau de restrângerile accesorii proprii fiecărei spețe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 ianuarie 1986, Pronuptia de Paris, 161/84, EU:C:1986:41, punctul 14, Hotărârea din 15 decembrie 1994, DLG, C-250/92, EU:C:1994:413, punctul 31, și Hotărârea din 12 decembrie 1995, Oude Luttikhuis și alții, C-399/93, EU:C:1995:434, punctele 12-14). În plus, trebuie amintit că numeroase dispoziții de drept al Uniunii încurajează soluționarea amiabilă a litigiilor (a se vedea punctele 247-250 de mai sus).
- 286 Pe de altă parte, Comisia nu poate invoca Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke (65/86, EU:C:1988:448), pentru a înlătura în principiu orice posibilitate de a aplica teoria restrângerilor accesorii în cazul acordurilor amiabile. Astfel, deși reiese din această hotărâre că Curtea a refuzat să urmeze raționamentul propus de Comisie, care constă în considerarea unei clauze de necontestare a unui brevet introduse într-un acord de licență ca fiind compatibilă cu articolul 101 alineatul (1) TFUE atunci când sunt îndeplinite anumite condiții și a precizat că articolul 101 alineatul (1) TFUE nu făcea nicio distincție între acordurile care au drept obiect să pună capăt unui litigiu și cele care urmăresc alte scopuri, aceasta nu a exclus totuși ca un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu care cuprinde clauze de necontestare și de necomercializare să poată, în funcție de contextul juridic și economic, să nu aibă un caracter restrictiv asupra concurenței (Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, punctul 21). De altfel, această hotărâre nu a fost pronunțată în contextul soluționării amiabile a unui litigiu, ci în contextul unui acord de licență.
- 287 Deși un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete care are un efect neutru sau pozitiv asupra concurenței nu poate fi în principiu exclus din domeniul de aplicare al teoriei restrângerilor accesorii, trebuie să se examineze totuși întinderea restrângerii accesorii privind concurența, care implică o dublă examinare. Astfel, trebuie să se verifice, pe de o parte, dacă restrângerea este în mod obiectiv necesară pentru realizarea operațiunii sau a activității principale și, pe de altă parte, dacă este proporțională în raport cu aceasta (Hotărârea din 18 septembrie 2001, M6 și alții/Comisia, T-112/99, EU:T:2001:215, punctul 106, și Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 64).

- 288 În ceea ce privește prima condiție, potrivit jurisprudenței, este necesar să se examineze dacă realizarea acestei operațiuni sau a acestei activități ar fi imposibilă în lipsa restrângerii în discuție. Astfel, nu se poate considera că faptul că operațiunea sau activitatea menționată este doar mai dificil de realizat sau mai puțin profitabilă în lipsa restrângerii în cauză conferă acestei restrângeri caracterul necesar în mod obiectiv prevăzut pentru a putea fi calificată drept accesorie. Într-adevăr, o asemenea interpretare ar conduce la extinderea acestei noțiuni la restrângeri care nu sunt strict indispensabile pentru realizarea operațiunii sau a activității principale. Un astfel de rezultat ar aduce atingere efectului util al interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 91).
- 289 În ceea ce privește clauzele de necontestare și de necomercializare, acestea sunt inerente numai anumitor soluționări amiabile, și anume celor care se întemeiază pe o recunoaștere a validității brevetului sau a brevetelor în cauză (a se vedea punctul 259 de mai sus). Astfel, trebuie să se considere că asemenea clauze, din moment ce reflectă recunoașterea validității brevetului de către fiecare dintre părți, iar conținutul acestora se limitează la cel al brevetului în cauză, pot îndeplini prima condiție a derogării prevăzute de teoria restrângerilor accesorii.
- 290 În ceea ce privește a doua condiție, trebuie amintit că, întrucât o restrângere este necesară în mod obiectiv pentru realizarea unei operațiuni sau a unei activități principale, este necesar să se verifice în plus dacă durata și domeniul de aplicare material, temporal și geografic al acesteia nu depășesc ceea ce este necesar pentru realizarea operațiunii sau a activității respective. În cazul în care domeniul de aplicare al restrângerii depășește ceea ce este necesar pentru realizarea operațiunii sau a activității principale, aceasta trebuie să facă obiectul unei analize separate în cadrul articolului 101 alineatul (3) TFUE (Hotărârea din 18 septembrie 2001, M6 și alții/Comisia, T-112/99, EU:T:2001:215, punctul 113). În consecință, un acord amiabil ale cărui clauze de necontestare și de necomercializare nu ar depăși durata și domeniul de aplicare al brevetului a cărui validitate o recunoaște ar putea beneficia de aplicarea teoriei restrângerilor accesorii.
- 291 Cu toate acestea, în speță, Comisia a putut în mod întemeiat să nu examineze dacă era necesar să se aplice teoria restrângerilor accesorii, întrucât aceasta a apreciat că clauzele de necontestare și de necomercializare nu se întemeiau pe o recunoaștere a validității brevetului, ci pe un transfer de valoare de la laboratorul producător de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, care constituie o stimulare a acestei societăți de a renunța să exercite o presiune concurențială asupra societății titulare a brevetului. Astfel, într-o asemenea situație, acordul amiabil constituie o restrângere a concurenței prin obiect care nu poate fi calificată drept operațiune lipsită de caracter anticoncurențial ca urmare a neutralității sale sau a efectului său pozitiv asupra concurenței. Pe de altă parte, clauzele de necontestare și de necomercializare pot constitui elemente accesorii necesare numai pentru un acord amiabil întemeiat pe o recunoaștere a validității brevetului în cauză de către părțile la acest acord (a se vedea punctul 289 de mai sus). Or, în prezența unei stimulări, soluționarea amiabilă nu se întemeiază pe o asemenea recunoaștere. Clauzele de necontestare și de necomercializare nu pot fi astfel considerate ca fiind necesare pentru o asemenea soluționare amiabilă.

7) Cu privire la concilierea între acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete și dreptul american al concurenței

- 292 Reclamantele se prevalează de Hotărârea Actavis, susținând că Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite) ar fi respins abordarea reținută de Comisie în speță. Comisia, care a menționat această hotărâre în decizia atacată [considerentul (1199)], arată totuși că a reținut aceeași abordare ca și Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite), considerând că nu exista o prezumție de nelegalitate a acordurilor amiabile care cuprind un transfer de valoare de la laboratorul producător de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice.

- 293 Hotărârea Actavis se referă la acordurile amiabile încheiate în sectorul farmaceutic, în care societățile producătoare de medicamente generice se angajaseră să nu intre pe piață până la o dată anterioară datei de expirare a brevetului societății producătoare de medicamente originale (65 de luni înaintea datei de expirare a brevetului pentru Actavis) și să promoveze medicamentul în cauză în rândul medicilor, în schimbul unor plăți considerabile (pentru Actavis, plăți anuale cuprinse între 19 și 30 de milioane USD timp de nouă ani).
- 294 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, unele practici naționale, presupunând că acestea sunt comune tuturor statelor membre, nu se pot impune în aplicarea normelor de concurență din tratat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 ianuarie 1984, VBVB și VBBB/Comisia, 43/82 și 63/82, EU:C:1984:9, punctul 40) și că această situație se regăsește cu atât mai mult atunci când este vorba despre practici naționale ale unor țări terțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2002, Compagnie générale maritime și alții/Comisia, T-86/95, EU:T:2002:50, punctul 341 și jurisprudența citată). Abordarea reținută de dreptul Uniunii în materie de concurență în ceea ce privește distincția între restrângerile concurenței prin obiect și prin efect diferă astfel de dreptul antitrust american, care distinge între restrângerile concurenței în sine, rezervate la situațiile în care efectele anticoncurențiale sunt atât de evidente încât necesită doar o abordare rapidă și la prima vedere (quick look approach), fără a se ține seama de contextul, și care sunt în mod necesar și iremediabil interzise, al încălcărilor care trebuie să fie dovedite conform unui criteriu al caracterului rezonabil („rule of reason”), cu alte cuvinte în urma unei examinări care evaluează comparativ efectele concurențiale pozitive și negative ale acordului. Or, pe de o parte, dreptul Uniunii nu consideră nicio restrângere a concurenței ca fiind în mod necesar și iremediabil nelegală, întrucât o restrângere a concurenței prin obiect poate intra în principiu sub incidența excepțiilor prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE. Pe de altă parte, astfel cum s-a amintit în jurisprudență, nu se poate admite existența unui criteriu al caracterului rezonabil în dreptul concurenței la nivelul Uniunii (Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 65; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 23 octombrie 2003, Van den Bergh Foods/Comisia, T-65/98, EU:T:2003:281, punctul 106). În plus, diferențele între contextele normative existente în Statele Unite și în Uniune, referitoare în special la brevetele în materie farmaceutică, fac chiar mai dificilă transpunerea prin analogie, în prezentul litigiu, a întinderii Hotărârii Actavis (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 513).
- 295 În consecință, este necesar să se respingă argumentul reclamantelor întemeiat pe o nerespectare a poziției Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite) ca inoperant.

8) Cu privire la efectele prin natura lor ambivalente ale acordurilor amiabile

- 296 Reclamantele consideră că efectele acordurilor amiabile sunt, prin natura lor, ambivalente și, prin urmare, nu pot face obiectul unei calificări drept restrângere a concurenței prin obiect.
- 297 Acestea arată, în primul rând, că asemenea acorduri au efecte potențiale ambivalente asupra contestării brevetelor, întrucât există litigii paralele și că, în cadrul procedurilor la OEB, retragerea opoziției de către o parte nu împiedică continuarea procedurii, fiind posibil ca argumentele sale să fie invocate din oficiu de divizia de opoziție sau de camera de recurs a OEB. În plus, decizia atacată ar fi omis să ia în considerare faptul că acordurile amiabile au doar efecte ambivalente asupra litigiilor viitoare, societățile producătoare de medicamente generice având în continuare libertatea de a iniția sau nu proceduri judiciare costisitoare, acestea putându-se dovedi, în orice caz, inutile în anumite state membre atunci când o procedură în fața OEB este în curs.
- 298 În al doilea rând, reclamantele apreciază că efectele potențiale ale acestor acorduri asupra intrării medicamentelor generice pe piață sunt de asemenea ambivalente, în funcție de clauzele acordurilor și de contextul în care acestea se înscriu. Ar trebui, astfel, să se ia în considerare existența litigiului și

șansele de succes ale părților, existența altor litigii și posibilitatea de a dezvolta forme alternative ale produsului. În plus, aceste acorduri ar putea permite o intrare mai rapidă a medicamentelor generice pe piață. În sfârșit, Comisia ar trebui să țină seama de capacitatea și de intenția societăților producătoare de medicamente generice de a realiza o intrare cu risc pe piață.

- 299 În al treilea rând, reclamantele consideră că Comisia nu poate sancționa acordurile de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete fără a aprecia efectele lor reale asupra pieței, asemenea poziției reținute de Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite) în Hotărârea Actavis.
- 300 Comisia susține că acest argument este inoperant, întrucât, pentru a stabili dacă un acord constituie o restrângere a concurenței prin obiect, nu este necesar să se țină seama de efectele sale și că o restrângere a concurenței prin obiect poate în anumite cazuri, ca urmare a unor circumstanțe ulterioare, chiar să nu producă niciun efect. Analiza restrângerii prin obiect nu ar impune astfel să se demonstreze care situații contrafactice ar putea apărea în lipsa acordurilor.
- 301 Cu titlu subsidiar, Comisia amintește, în ceea ce privește efectele acordurilor amiabile asupra contestării brevetelor, că, în speță, reclamantele au depus eforturi să încheie acorduri cu toți concurenții lor potențiali și că doar două dintre cele cinci acorduri încheiate de ele cuprindeau o clauză care să permită o intrare a societăților producătoare de medicamente generice pe piața în cazul anulării brevetului în litigiu.
- 302 În plus, Comisia consideră că a examinat, în decizia atacată, capacitatea și intenția fiecărei societăți producătoare de medicamente generice de a realiza o intrare cu risc pe piață.
- 303 În sfârșit, Comisia apreciază că decizia atacată nu este incompatibilă cu abordarea reținută de Supreme Court of the United States (Curtea Supremă a Statelor Unite) în Hotărârea Actavis, ținând seama de diferențele existente între noțiunea europeană de restrângere prin obiect și noțiunea americană de restrângere *per se*. De asemenea, aceasta amintește că jurisprudența Uniunii respinge existența unui criteriu al caracterului rezonabil, fiind necesar ca beneficiile proconcurențiale ale unui acord să fie examinate în cadrul articolului 101 alineatul (3) TFUE.
- 304 Este necesar să se considere, ca și reclamantele, că, la examinarea obiectului restrictiv al unui acord și în special în cadrul luării în considerare a contextului său economic și juridic, Comisia și instanța nu pot să ignore complet efectele potențiale ale acestuia (Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:272, punctul 84). Astfel, trebuie amintit că acordurile ce restrâng concurența prin obiect sunt cele care indică un grad suficient de nocivitate, în sensul că sunt într-o asemenea măsură susceptibile de a avea efecte anticoncurențiale încât se poate considera inutil să se demonstreze că acestea au efecte reale asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 49 și 51 și jurisprudența citată). Rezultă că nu pot fi considerate ca operând o restrângere a concurenței prin obiect acordurile care, ținând seama de contextul din care fac parte, produc efecte potențiale ambivalente pe piață (Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:1958, punctul 56).
- 305 Cu toate acestea, în speță, întrucât reclamantele invocă în principal, în susținerea afirmațiilor lor referitoare la efectele potențiale ambivalente ale acordurilor în litigiu, argumente întemeiate pe fiecare dintre aceste acorduri și pe contextul lor, trebuie să se răspundă la afirmațiile în cauză, în cadrul răspunsului la criticile îndreptate împotriva calificării drept restrângere prin obiect a fiecărui acord, cu atât mai mult cu cât, astfel cum subliniază în mod pertinent Comisia, aprecierea existenței unei restrângeri prin obiect trebuie efectuată pentru fiecare acord ca și când ar constitui un întreg, fără a separa analiza caracterului restrictiv al clauzelor de necontestare de cea a clauzelor de necomercializare.

- 306 Va fi astfel examinată, în cadrul răspunsului dat la motivele prin care se critică aprecierea fiecăruia dintre acordurile în litigiu, problema dacă Comisia a reținut în mod valabil existența unei asemenea restrângeri în pofida efectelor proconcurențiale pretinse care ar rezulta în special din contextul încheierii acordurilor respective, precizându-se că vor fi luate în considerare doar cele care rămân în cadrul analizei restrângerilor concurenței prin obiect (a se vedea punctele 525, 644 și 989 de mai jos).
- 307 În plus, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 293-295 de mai sus, reclamantele nu se pot prevala în mod util de Hotărârea Actavis.

b) Cu privire la criteriile de calificare a acordurilor amiabile reținute de Comisie drept restrângere prin obiect

- 308 În lumina considerațiilor care precedă, trebuie să se examineze argumentele reclamantelor care privesc în mod specific fiecare dintre principalele trei criterii reținute de Comisie pentru a califica acordurile amiabile în cauză drept restrângeri ale concurenței prin obiect, și anume, în primul rând, calitatea de concurent potențial a societăților producătoare de medicamente generice, în al doilea rând, angajamentul acestor societăți de a-și limita eforturile pentru a intra pe piață cu un produs generic și, în al treilea rând, un transfer de valoare al societății producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice care reprezintă o stimulare semnificativă pentru aceasta din urmă de a-și limita eforturile de intrare [considerentul (1154) al deciziei atacate].

1) Cu privire la criteriul referitor la concurența potențială

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

- 316 Reclamantele reproșează în esență Comisiei că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a reținut criteriile eronate pentru a califica societățile producătoare de medicamente generice, care au încheiat acordurile în litigiu cu ele, drept concurenți potențiali. Acestea critică și aprecierea de către Comisie a obstacolelor în calea existenței acestei concurențe potențiale care ar rezulta din brevetele lor.

– Cu privire la criteriile de apreciere a concurenței potențiale

Cu privire la definirea noțiunii de concurent potențial

- 317 Reclamantele reproșează Comisiei că s-a limitat, în vederea constatării existenței unei concurențe potențiale între părțile la acordurile în litigiu, să verifice lipsa unor obstacole insurmontabile la intrarea societăților producătoare de medicamente generice pe piață și nu a examinat dacă societățile respective aveau posibilități reale și concrete de a intra pe piața respectivă (a se vedea punctul 309 de mai sus).
- 318 Reiese în mod efectiv din jurisprudența citată de reclamante că o întreprindere constituie un concurent potențial pe o piață dacă există posibilități reale și concrete ca ea să se integreze pe piața respectivă și să concureze întreprinderile deja existente pe aceasta. O asemenea demonstrație nu trebuie să fie întemeiată pe o simplă ipoteză, ci trebuie bazată pe elemente de fapt sau pe o analiză a structurilor pieței relevante. Astfel, o întreprindere nu poate fi calificată drept concurent potențial dacă intrarea sa pe piață nu corespunde unei strategii economice viabile (Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 86; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia, T-461/07, EU:T:2011:181,

- punctele 166 și 167 și jurisprudența citată). Rezultă de aici în mod necesar că, dacă intenția unei întreprinderi de a intra pe o piață este eventual relevantă pentru a verifica dacă poate fi considerată un concurent potențial pe piața respectivă, elementul esențial pe care trebuie să fie întemeiată o astfel de calificare îl reprezintă totuși capacitatea acesteia de a intra pe piața respectivă (Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia*, T-461/07, EU:T:2011:181, punctul 168, și Hotărârea din 29 iunie 2012, *E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia*, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 87).
- 319 În alte contexte, s-a statuat de asemenea că o întreprindere constituie un concurent potențial dacă nu există bariere insurmontabile la intrarea pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 mai 2014, *Toshiba/Comisia*, T-519/09, nepublicată, EU:T:2014:263, punctul 230, confirmată prin Hotărârea din 20 ianuarie 2016, *Toshiba Corporation/Comisia*, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctele 28, 29, 32 și 34, și Hotărârea din 28 iunie 2016, *Portugal Telecom/Comisia*, T-208/13, EU:T:2016:368, punctul 181).
- 320 Rezultă astfel din jurisprudență că, în funcție de contextul și de comportamentul ilicit în cauză, pragul de la care existența unei concurențe potențiale este admisă poate varia. Astfel, doar o examinare a obstacolelor insurmontabile la intrare implică faptul că orice posibilitate, chiar și teoretică, de a intra pe piață este suficientă pentru a se stabili existența unei concurențe potențiale, în condițiile în care analiza posibilităților reale și concrete de a intra conduce la situația în care existența unei concurențe potențiale nu este recunoscută decât în cazul unor posibilități realiste de a intra, care s-ar fi putut reflecta în fapte în lipsa unui act restrictiv.
- 321 Nu este mai puțin adevărat că verificarea caracterului insurmontabil al anumitor obstacole la intrarea pe piață, reprezentate în speță în principal de brevetele și de obligația de a obține o AIP, nu repune în discuție examinarea posibilităților reale și concrete de intrare a societăților producătoare de medicamente generice întemeiată pe cea a capacității și a intenției lor de a intra, nici nu prezintă incoerențe în raport cu această examinare. Astfel cum a subliniat Comisia în mod pertinent în decizia atacată (nota de subsol 1666) și în ședință, această verificare a lipsei unor obstacole insurmontabile „a servit la a se verifica dacă, în pofida capacității generale a societăților producătoare de medicamente generice și a intenției lor demonstrate de a intra, existau motive obiective care făceau intrarea medicamentelor generice imposibilă” și, astfel, la completarea analizei întemeiate pe criteriul posibilităților reale și concrete. Într-adevăr, în prezența unor obstacole insurmontabile la intrarea pe o piață, nu se poate considera că un operator dispune de posibilități reale și concrete de a intra pe piața respectivă. Prin urmare, atunci când o piață este caracterizată de obstacole la intrare, examinarea obiectivă a caracterului lor insurmontabil completează în mod util examinarea posibilităților reale și concrete, întemeindu-se pe criteriile individuale privind capacitatea și intenția de a intra a societății în cauză.
- 322 Prin urmare, nu se poate deduce din trimiterea la criteriul obstacolelor insurmontabile, astfel cum procedează reclamantele în mai multe rânduri în decizia atacată [a se vedea în special considerentele (1125) și (1181)], că Comisia a reținut o definiție a concurenței potențiale care are la bază doar acest criteriu.
- 323 Aceasta este situația cu atât mai mult cu cât Comisia a citat, alături de Hotărârea din 21 mai 2014, *Toshiba/Comisia* (T-519/09, nepublicată, EU:T:2014:263), care a aplicat criteriul obstacolelor insurmontabile (a se vedea punctul 319 de mai sus), Hotărârea din 15 septembrie 1998, *European Night Services și alții/Comisia* (T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, EU:T:1998:198), și Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia* (T-461/07, EU:T:2011:181), care au reținut criteriul posibilităților reale și concrete, menționându-le în plus în introducerea prezentării sale a normelor de stabilire a concurenților potențiali [considerentele (1156) și (1157) ale deciziei atacate], precum și mai multe alte hotărâri care au amintit și aplicat această definiție a concurenței potențiale, inclusiv Hotărârea din 29 iunie 2012, *E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia* (T-360/09, EU:T:2012:332) (a se vedea punctul 318 de mai sus). Pe de altă parte, Comisia a indicat în mod clar că capacitatea de a intra pe o piață, caracteristică a criteriului

posibilităților reale și concrete (a se vedea punctul 318 de mai sus), „rămân[ea] aspectul esențial pentru a demonstra concurența potențială” [considerentul (1163) al deciziei atacate]. În sfârșit, Comisia a dedus mai ales, în cadrul analizei sale a calității de concurent potențial a fiecăreia dintre societățile producătoare de medicamente generice în cauză, din mai multe date concrete și proprii fiecăreia dintre ele, referitoare în special la capacitățile lor de producție și la stocurile lor de produse, la contractele lor comerciale, la demersurile lor în vederea obținerii unei AIP și la acțiunile lor contencioase împotriva Servier, că acestea aveau toate posibilitățile reale și concrete de a intra pe piață (a se vedea punctele 432-438, 579-585 și 718-722 de mai jos). Or, o asemenea analiză detaliată pe baza datelor proprii fiecărui pretins concurent potențial este caracteristică pentru examinarea posibilităților sale reale și concrete de a intra pe piață și se distinge de o simplă verificare a obstacolelor insurmontabile la intrarea pe o anumită piață, care poate conduce la constatarea existenței unei concurențe potențiale pentru simplul motiv că un operator oarecare a intrat pe piața relevantă.

- 324 Aceste constatări nu sunt repuse în discuție de afirmațiile reclamantelor potrivit cărora Comisia s-ar fi întemeiat în esență pe intenția societăților producătoare de medicamente generice de a intra pe piață și pe o acumulare a unor ipoteze nerealiste (a se vedea punctul 309 de mai sus), întrucât din cuprinsul replicii reiese că reclamantele contestă, prin aceste afirmații, nu criteriul reținut, ci aplicarea în speță a criteriului posibilităților reale și concrete, care este examinată în continuare în cadrul răspunsului la obiecțiunile îndreptate împotriva aprecierii fiecăreia dintre acordurile în litigiu.
- 325 Rezultă că, în mod contrar celor susținute de reclamante, Comisia a evaluat concurența potențială pe piața în cauză întemeindu-se pe criteriul posibilităților reale și concrete.
- 326 În plus, se poate arăta că, în mod contrar celor pretinse de Comisie în duplică prin trimiterea la Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26) (a se vedea punctul 312 de mai sus), ea nu se putea limita în speță să verifice lipsa unor obstacole insurmontabile la intrarea pe piață pentru a deduce din aceasta existența unei concurențe potențiale pe piața respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 99-101).
- 327 Reiese desigur din cuprinsul punctelor 28, 29, 32 și 34 din Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26), că, în ceea ce privește acordurile privind împărțirea piețelor, analiza contextului economic și juridic în care se încadrează practica poate să se limiteze la ceea ce este strict necesar pentru a concluziona că există o restrângere a concurenței prin obiect și în special să se verifice dacă barierele la intrarea pe piață în cauză nu puteau fi calificate drept insurmontabile (a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 28 iunie 2016, Portugal Telecom/Comisia, T-208/13, EU:T:2016:368, punctele 177 și 181).
- 328 Cu toate acestea, trebuie să se considere, mai întâi, că reiese din Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26), interpretată în lumina Concluziilor avocatului general Wathelet prezentate în cauza Toshiba Corporation/Comisia (C-373/14 P, EU:C:2015:427, punctele 69, 70, 89 și 90), că limitarea analizei contextului economic și juridic pe care îl consacră rezultă din caracterul deosebit de evident al anumitor restricții prin obiect care, în special pentru că acordurile în cauză nu sunt nici atipice, nici complexe, nu necesită o analiză detaliată a contextului economic și juridic pentru a dovedi că acestea sunt, prin natura lor, suficient de nocive.
- 329 Or, în speță, dat fiind că acordurile în litigiu au fost încheiate sub forma unor soluționări amiabile referitoare la brevete, caracterul ilicit, și în special restrictiv al concurenței prin obiect, al acordurilor respective putea să nu fie evident pentru un observator extern. În această privință, este revelator faptul că Comisia a analizat atât obiectul, cât și efectul lor anticoncurențial. Acest aspect este de asemenea confirmat de calificarea de către Comisie a acordurilor în litigiu drept restrângeri prin obiect în sensul Hotărârii din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers (C-209/07, EU:C:2008:643), fără să fie nevoie să se pronunțe în acest stadiu cu privire la calificarea în cauză. Astfel, deși reiese din cuprinsul punctului 34 din această hotărâre că acordurile de excludere de

pe piață se opun „în mod vădit” concepției inerente dispozițiilor privind concurența din tratat, Curtea nu a statuat că acordurile în discuție în această cauză erau, pentru un observator extern, în mod vădit sau evident, acorduri de excludere și, astfel, restrângeri prin obiect care nu necesită o analiză detaliată a contextului lor economic și juridic. Dimpotrivă, aceasta a efectuat o asemenea analiză a acestui context, precum și o analiză a clauzelor și a obiectivelor acordurilor în cauză pentru a deduce de aici că erau acorduri de excludere și, ulterior, „în mod vădit”, acorduri operând ca restrângeri ale concurenței prin obiect (Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctele 31-40).

- 330 Trebuie să se sublinieze, în continuare, că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26), capacitățile de producție și de comercializare ale producătorilor care au participat la practicile în litigiu nu erau contestate, iar piața relevantă nu făcea obiectul unui monopol. Or, în speță, capacitatea societăților producătoare de medicamente generice de a produce și de a comercializa produsul în litigiu este contestată cu precizie, ținând seama în special de drepturile exclusive reprezentate de brevetele reclamantelor (a se vedea punctul 234 de mai sus și punctul 357 de mai jos). În consecință, nu se poate deduce din această hotărâre că stabilirea caracterului restrictiv prin obiect asupra concurenței al unui acord nu necesită, ca regulă generală și în special în circumstanțe precum cele din speță, verificarea posibilităților reale și concrete ale părților la acord de a intra pe piața în cauză.
- 331 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că critica întemeiată pe aplicarea unei definiții eronate a concurenței potențiale trebuie respinsă.

Cu privire la criteriul unei intrări suficient de rapide

- 332 În decizia atacată, întemeindu-se pe Hotărârea din 3 aprilie 2003, BaByliss/Comisia (T-114/02, EU:T:2003:100), și pe Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia (T-461/07, EU:T:2011:181), Comisia a considerat că elementul esențial pentru ca o întreprindere să fie calificată drept concurent potențial era ca aceasta să poată intra suficient de rapid pe piață pentru a exercita o constrângere pentru participanții de pe piața respectivă. Aceasta a subliniat că, deși întârzierile pot reflecta dificultatea de a intra în ceea ce privește costurile și timpul necesar și că intrarea pe piață poate fi mai puțin atractivă din punct de vedere comercial ca urmare a întârzierilor, aceștia nu repuneau în discuție ca atare capacitatea de a intra pe piață sau constrângerea exercitată asupra Servier sau asupra celorlalte societăți producătoare de medicamente generice. Comisia a dedus de aici, în speță, referindu-se la indicațiile temporale stabilite în regulamentele de exceptare și în orientări - în special Orientările privind aplicabilitatea articolului 101 [TFUE] acordurilor de cooperare orizontală (JO 2011, C 11, p. 1, denumite în continuare „Orientările din 2011 privind acordurile de cooperare orizontală”), care prevăd o perioadă care nu depășește trei ani - precum și la duratele indicative și reale ale procedurilor judiciare, de obținere a AIP și de dezvoltare a IFA, că întârzierile invocate de reclamante și de societățile producătoare de medicamente generice nu păreau suficient de mari pentru ca întreprinderea concurentă producătoare de medicamente generice să nu exercite o presiune concurențială [considerentele (1158), (1159), (1182) și nota de subsol 1669 din decizia atacată; a se vedea de asemenea considerentele (1125), (1126) și (1296) ale aceleiași decizii].
- 333 Contrar celor susținute de reclamante, această analiză, din punct de vedere temporal, a concurenței potențiale efectuată de Comisie este conformă cu principiile aplicabile.
- 334 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru ca un operator să poată fi calificat drept concurent potențial, intrarea sa potențială trebuie să poată avea loc suficient de rapid, astfel încât să constituie o constrângere și să exercite astfel o presiune concurențială asupra participanților de pe piață (Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia, T-461/07, EU:T:2011:181, punctul 189; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 114).

- 335 Această jurisprudență a ținut seama de Liniile directoare privind aplicabilitatea articolului [101 TFUE] în cazul acordurilor de cooperare orizontală (JO 2001, C 3, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 222, denumite în continuare „Liniile directoare din 2001 privind acordurile de cooperare orizontală”) (a se vedea de asemenea Orientările din 2011 privind acordurile de cooperare orizontală), care nu numai că afirmă cerința unei intrări suficient de rapide, dar și oferă durate indicative cu privire la ceea ce poate fi o intrare suficient de rapidă, care nu depășesc, după caz, unu sau trei ani, întemeindu-se pe alte orientări, precum și pe regulamente de exceptare pe categorii.
- 336 Totuși, după cum se precizează atât în aceste linii directoare (nota de subsol 9 din Liniile directoare din 2001 privind acordurile de cooperare orizontală și nota de subsol 3 din Orientările din 2011 privind acordurile de cooperare orizontală), cât și în jurisprudență (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia*, T-461/07, EU:T:2011:181, punctele 171 și 189), aceste termene sunt doar indicative, iar noțiunea de intrare „suficient de rapidă” depinde de faptele cauzei examinate, precum și de contextul juridic și economic în care aceasta se înscrie, care vor trebui luate în considerare pentru a se stabili dacă întreprinderea din afara pieței exercită o presiune concurențială asupra întreprinderilor care își desfășoară activitatea în acel moment pe acea piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia*, T-461/07, EU:T:2011:181, punctul 169).
- 337 Or, în speță, pe de o parte, Comisia a ținut seama de particularitățile contextului economic și juridic al speței, evaluând duratele fiecăreia dintre etapele necesare pentru intrarea pe piață. Trebuie să se sublinieze că, tocmai ca urmare a particularităților sectorului farmaceutic și în special a diverselor etape care trebuie parcurse, precum și a existenței brevetelor, societățile producătoare de medicamente generice inițiază adeseori demersurile pentru intrarea pe piață cu mult înainte de expirarea brevetelor, astfel încât să fi parcurs etapele necesare până la momentul acestei expirări. Aceste demersuri sunt astfel susceptibile să exercite o presiune concurențială asupra societății producătoare de medicamente originale, înainte, chiar cu mult înainte, de expirarea brevetelor și de intrarea efectivă a societăților producătoare de medicamente generice pe piață [a se vedea punctul 356 de mai jos; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2012, *AstraZeneca/Comisia*, C-457/10 P, EU:C:2012:770, punctul 108, Hotărârea din 8 septembrie 2016, *Lundbeck/Comisia*, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 163, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, *Sun Pharmaceutical Industries și Ranbaxy (UK)/Comisia*, T-460/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:453, punctele 77-79].
- 338 Astfel cum susțin în mod întemeiat reclamantele (a se vedea punctul 311 de mai sus), nu se poate deduce totuși de aici că o societate producătoare de medicamente generice poate fi considerată ca fiind unul dintre concurenții lor potențiali de îndată și ca urmare a simplului fapt că aceasta începe să dezvolte o versiune generică a perindoprilului. Comisia a afirmat, desigur, în considerentul (1125) al deciziei atacate, că concurența potențială a societăților producătoare de medicamente generice începe atunci când cele care doresc să lanseze un produs generic se lansează în dezvoltarea de tehnologii viabile din punct de vedere comercial pentru fabricarea de IFA și a produsului finit. Cu toate acestea, reiese din următoarele mențiuni din acest considerent, care fac trimitere la analiza ulterioară a calității de concurent potențial a fiecăreia dintre societățile producătoare de medicamente generice în cauză, cât și mai ales din această analiză și din considerațiile generale ale deciziei atacate referitoare la criteriul intrării suficient de rapide (a se vedea punctul 332 de mai sus) că Comisia nu a înțeles că exercitarea unei presiuni concurențiale începea la data lansării dezvoltării produsului generic, ci a dorit să evidențieze posibilitatea exercitării unei presiuni concurențiale pe baza acestei lansări, în ipoteza în care ar fi îndeplinite condițiile privind exercitarea unei asemenea presiuni. În orice caz, chiar dacă considerentul (1125) ar fi interpretat în sensul că stabilește începutul concurenței potențiale la data lansării dezvoltării produsului generic, criticarea acestei aprecieri ar trebui respinsă ca inoperantă, din moment ce Comisia nu s-a întemeiat pe acest considerent pentru a deduce calitatea de concurenți potențiali a societăților producătoare de medicamente generice în cauză. Astfel, după cum subliniază Comisia în mod pertinent, la data aprecierii calității de concurenți potențiali a societăților producătoare de medicamente generice, respectiv în momentul încheierii acordurilor în litigiu, ea

apreciasse că toate aceste societăți atinseseră un stadiu avansat de dezvoltare a perindoprilului și nu se pronunțase cu privire la calitatea anterioară a lor de concurent potențial, în momentul în care au început această dezvoltare (a se vedea punctul 315 de mai sus).

- 339 De asemenea, Comisia a amintit desigur, în nota de subsol 1840 la considerentul (1296) al deciziei atacate, termenul de trei ani menționat în Orientările din 2011 privind acordurile de cooperare orizontală, însă nu a dedus nicio consecință decisivă în speță, astfel încât criticile prin care i se reproșează luarea în considerare a acestui termen, în special în raport cu timpul necesar pentru a dezvolta perindoprilul [considerentul (3137) al deciziei atacate], trebuie respinse ca inoperante.
- 340 Pe de altă parte, Comisia s-a întemeiat pe ideea presiunii concurențiale inerente concurenței potențiale pentru a considera că întârzierile în procesul de intrare pe piață suferite eventual de societățile producătoare de medicamente generice nu erau suficiente ca atare pentru a exclude calitatea lor de concurent potențial atunci când acestea continuă să exercite o asemenea presiune ca urmare a capacității lor de a intra pe piață și a citat în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2003, BaByliss/Comisia (T-114/02, EU:T:2003:100). Contrar celor susținute de reclamante, Comisia s-a întemeiat în mod corect pe hotărârea menționată mai sus, întrucât, chiar dacă Tribunalul s-a pronunțat în hotărârea amintită cu privire la un context foarte diferit de cel din speță, acesta nu a adoptat nici măcar o poziție cu privire la impactul asupra calității de concurent potențial a BaByliss al mai multor amânări ale intrării sale pe piață, impact care este analizat mai exact în decizia atacată. Tribunalul a statuat, în această privință, fără ca, de altfel, reclamantele să conteste acest lucru, că amânarea intrării nu repunea în discuție calitatea de concurent potențial a BaByliss, întemeindu-se pe mai multe elemente care atestă exercitarea unei presiuni concurențiale ce rezultă din capacitatea sa de a intra pe piață (Hotărârea din 3 aprilie 2003, BaByliss/Comisia, T-114/02, EU:T:2003:100, punctele 102-106). Astfel, rezultă de aici și că, întrucât interesul societăților producătoare de medicamente generice de a fi primele pe piață poate avea, cel mult, un impact asupra intenției lor de a intra pe piață respectivă, având în vedere importanța unor profituri neașteptate, iar nu, ca atare, asupra capacității lor de a intra, Comisia a înlăturat în mod întemeiat, în considerentul (1182) al deciziei atacate și contrar celor susținute de reclamante, relevanța acestui interes al societăților producătoare de medicamente generice în vederea aprecierii întârzierilor pretinse. Astfel, capacitatea de a intra pe piață trebuie să fie examinată din perspectiva criteriului strategiei economice viabile (a se vedea punctul 318 de mai sus), cu alte cuvinte de a corespunde unei intrări pur și simplu rentabile, iar nu celei mai rentabile dintre intrările posibile pe piață, în măsura în care societatea producătoare de medicamente generice în cauză ar fi prima care trebuia să intre și, astfel, singura care trebuia să concureze cu societatea producătoare de medicamente originale într-o anumită perioadă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctul 124).
- 341 Rezultă că ansamblul criticilor îndreptate împotriva aprecierii temporale a Comisiei privind concurența potențială trebuie respins.

Cu privire la criteriul percepției operatorilor existenți

- 342 În decizia atacată, Comisia a considerat, întemeindu-se pe Hotărârea din 12 iulie 2011, Hitachi și alții/Comisia (T-112/07, EU:T:2011:342), și pe Hotărârea din 21 mai 2014, Toshiba/Comisia (T-519/09, nepublicată, EU:T:2014:263), că perceperea unui operator prezent deja pe piață juca un rol în evaluarea concurenței potențiale. Astfel, potrivit Comisiei, în cazul în care un asemenea operator, experimentat, percepe o amenințare concurențială din partea societăților producătoare de medicamente generice, o asemenea amenințare poate exercita o constrângere concurențială asupra comportamentului său pe piață și este pertinentă pentru a aprecia concurența potențială. Aceasta a precizat, referindu-se la Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia (T-461/07, EU:T:2011:181), că concurența potențială putea să fie reprezentată doar de existența unei întreprinderi în afara pieței și că această simplă existență putea conduce la o presiune concurențială, reprezentată de probabilitatea de intrare [considerentele (1160)-(1162)]. Comisia a

dedus din aceasta că, pentru a răspunde la problema dacă societățile producătoare de medicamente generice exercitau o presiune concurențială asupra Servier, perceperea operatorului existent, Servier, și cea a altor societăți producătoare de medicamente generice concurente ar fi de asemenea luate în considerare [considerentul (1163)]. În speță, aceasta a apreciat că societățile producătoare de medicamente generice erau percepute ca fiind concurenți potențiali atât de Servier, cât și de propriii concurenți producători de medicamente generice [considerentul (1183)].

- 343 Se poate arăta de la bun început că Comisia a utilizat, în decizia atacată, criteriul perceperei operatorului existent ca fiind un criteriu, printre altele, pentru stabilirea calității de concurent potențial a societăților producătoare de medicamente generice, astfel cum atestă adverbul „de asemenea” amintit la punctul 342 de mai sus, precum și examinarea celorlalte criterii de apreciere a concurenței potențiale pentru fiecare dintre societățile respective (a se vedea punctele 432-438, 579-585 și 718-722 de mai jos).
- 344 Or, contrar celor susținute de reclamante, utilizarea criteriului perceperei operatorului existent ca fiind un criteriu de apreciere, printre altele, a concurenței potențiale este conformă cu jurisprudența aplicabilă în speță, astfel cum a fost invocată de reclamante.
- 345 Astfel, contrar celor arătate de reclamante, în Hotărârea din 12 iulie 2011, Hitachi și alții/Comisia (T-112/07, EU:T:2011:342), Tribunalul a luat în mod clar în considerare criteriul perceperei operatorului existent pentru stabilirea existenței unei concurențe potențiale. Astfel, reiese din cuprinsul punctelor 90, 226 și 319 din această hotărâre, amintite în considerentul (1160) al deciziei atacate, că nu numai că acordurile în cauză încheiate între producătorii europeni și japonezi constituiau indicii serioase cu privire la faptul că aceștia din urmă erau percepuți de primii ca fiind concurenți potențiali credibili, dar și că evidențiau existența unor posibilități pentru producătorii japonezi de a intra pe piața europeană (a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 21 mai 2014, Toshiba/Comisia, T-519/09, nepublicată, EU:T:2014:263, punctul 231). Desigur, Tribunalul a efectuat și o analiză obiectivă a concurenței potențiale, examinând în special capacitatea producătorilor japonezi de a intra pe piața europeană (Hotărârea din 12 iulie 2011, Hitachi și alții/Comisia, T-112/07, EU:T:2011:342, punctele 157 și 160), astfel cum a arătat, de altfel, Comisia în considerentul (1160) al deciziei atacate. Totuși, această analiză obiectivă nu reușește decât să demonstreze că criteriul subiectiv al perceperei operatorului existent constituie doar unul dintre criterii, pentru a aprecia existența unei concurențe potențiale.
- 346 În Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia (T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 115), invocată de reclamante, Tribunalul a statuat că existența unui acord și, astfel, perceperea părților la acest acord nu putea fi suficientă, ea singură, pentru a demonstra sau nu implica în mod obligatoriu existența unei concurențe potențiale la data semnării acordului. Contrar celor susținute de reclamante, această hotărâre a concluzionat astfel nu în sensul lipsei de relevanță a criteriului perceperei operatorului existent, ci doar în sensul caracterului insuficient al perceperei acestui operator pentru a stabili existența unei concurențe potențiale în lipsa oricărui alt element de natură să permită o asemenea demonstrație.
- 347 Rezultă că, potrivit jurisprudenței, criteriul perceperei operatorului existent este un criteriu pertinent, dar nu suficient, pentru a aprecia existența unei concurențe potențiale. Astfel, după cum subliniază în mod pertinent reclamantele, ținând seama de natura sa obiectivă și, astfel, variabilă în opinia operatorilor în cauză, cunoașterea pieței de către aceștia, precum și raporturile cu concurenții lor ipotetici, perceperea acestor operatori, chiar experimentați, nu poate permite, ea singură, să se considere că un alt operator determinat este unul dintre concurenții lor potențiali. În schimb, această percepere poate întări capacitatea unui operator de a intra pe o piață și, în aceste condiții, de a contribui la calificarea sa drept concurent potențial [a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 103 și 104, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Sun Pharmaceutical Industries și Ranbaxy (UK)/Comisia, T-460/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:453, punctul 88].

348 Argumentele reclamantelor îndreptate împotriva luării în considerare de către Comisie a percepției operatorilor existenți pentru a stabili existența unei concurențe potențiale trebuie, în consecință, să fie respinse.

– *Cu privire la obstacolele în calea concurenței potențiale reprezentate de brevetele reclamantelor*

349 Reclamantele și intervenienta reproșează Comisiei că a calificat societățile producătoare de medicamente generice drept concurenți potențiali ai Servier, în pofida obstacolelor la intrarea lor pe piață reprezentate de brevetele al căror titular era Servier.

350 În decizia atacată, Comisia a considerat că părțile au susținut în mod greșit, întemeindu-se în special pe Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia (T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362), că intrarea pe piață era imposibilă pentru motivul că existența unui brevet excludea orice posibilitate de concurență, și au concluzionat că brevetele deținute de Servier creau un „blocaj unilateral” în sensul Orientărilor din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, care în plus nu ar fi aplicabile în speță [considerentele (1167) și (1168), precum și nota de subsol 1638].

351 Comisia a adăugat că, în orice caz, societățile producătoare de medicamente generice aveau posibilitatea, în primul rând, de a contesta validitatea brevetelor Servier. Comisia a amintit în această privință Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia (193/83, EU:C:1986:75, punctul 92), în temeiul căreia este de interes public eliminarea, în special prin acțiuni care contestă validitatea brevetelor, a oricărui obstacol în calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit, precum și Hotărârea din 6 decembrie 2012, AstraZeneca/Comisia (C-457/10 P, EU:C:2012:770, punctul 108), care ar fi afirmat că concurența potențială putea exista chiar și înainte de expirarea brevetului privind compusul principal [considerentele (1132), (1165) și (1169), precum și nota de subsol 1640 din decizia atacată]. Comisia a adăugat că faptul că Servier invocase sau urma să invoce o contrafacere a brevetelor sale nu avea importanță pentru a se stabili dacă aceste brevete erau în măsură să blocheze intrarea medicamentelor generice, subliniind lipsa unei prezumții de contrafacere și lipsa unei hotărâri judecătorești de constatare în perioada relevantă a unei asemenea contrafaceri [considerentele (1169)-(1171) ale deciziei atacate]. Aceasta a precizat că se întemeia, în ceea ce privește posibilitatea percepută de nevaliditate sau de contrafacere a brevetelor deținute de Servier, pe evaluările realizate chiar de părți, precum și de terți, astfel cum au fost prezentate în documente anterioare sau concomitente cu încheierea acordurilor în litigiu [considerentul (1172) al deciziei atacate].

352 Comisia a apreciat că societățile producătoare de medicamente generice aveau de asemenea posibilitatea, în al doilea rând, de a fi recurs la căi alternative pentru a avea acces la piețele pe care se desfășurau litigiile [considerentul (1175)]. Pe de o parte, societățile producătoare de medicamente generice ar fi libere în continuare să lanseze cu risc perindoprilul, cu alte cuvinte cu riscul ca societatea producătoare de medicamente originale să inițieze o acțiune în contrafacere. Comisia a subliniat, în această privință, că, ținând seama de practica depunerii brevetelor pentru procedee în urma expirării brevetului privind compusul principal, aproape toate vânzările ulterioare acestei expirări erau supuse unui risc, iar intrarea cu risc pe piață în anul 2006 se finalizase printr-o hotărâre de declarare a lipsei de validitate a brevetului 947 și de acordare de despăgubiri de către Servier [considerentele (1176) și (1177) ale deciziei atacate]. Pe de altă parte, societățile producătoare de medicamente generice și-ar fi putut adapta procedeele, fie în mod direct, fie prin schimbarea furnizorului de IFA, pentru a evita afirmațiile de contrafacere. Deși constituiau, după caz, surse ale întârzierilor normative, aceste schimbări reprezentau, potrivit Comisiei, o cale alternativă viabilă pentru a avea acces la piață [considerentul (1178) al deciziei atacate].

353 Comisia a concluzionat, în considerentul (1179) al deciziei atacate, următoarele:

„[...] acordurile amiabile au fost încheiate într-un context în care brevetul privind compusul principal expirase și în care erau implicate toate părțile generice, în mod direct sau indirect, în acțiuni în justiție sau în litigii privind unul sau mai multe brevete restante ale Servier, fie sub forma unei apărări împotriva acțiunilor în contrafacere, fie prin acțiuni sau cereri reconvenționale pentru declararea lipsei de validitate a brevetelor respective. De asemenea, societățile producătoare de medicamente generice puteau alege alte măsuri de brevetare ca eventuale piste de acces pe piață. Comisia va examina în detaliu dacă societățile producătoare de medicamente generice care încearcă să depășească obstacolele în materie de brevete și să lanseze perindoprilul lor generic reprezentau o sursă de presiune concurențială pentru Servier, în pofida brevetelor sale. Trebuie amintit, în această privință, că toate acordurile vizate de prezenta decizie au fost încheiate într-un moment în care exista o incertitudine cu privire la faptul dacă oricare dintre brevete a fost încălcat și în special dacă brevetul 947 putea fi declarat ca fiind lipsit de validitate. Simpla existență și invocarea brevetelor deținute de Servier nu s-au opus, așadar, oricărei posibilități de concurență potențială sau reală.”

354 Reclamantele și intervenienta arată în esență că această analiză a Comisiei face abstracție de efectele asociate unui brevet declarat sau prezumat valid, astfel cum au fost prevăzute de texte sau recunoscute de jurisprudență. Pe de altă parte, acestea îi reproșează că nu respectă Orientările din 2004 și cele din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, precum și anumite considerații pe care le-a formulat în cadrul aprecierii sale, în decizia atacată și în alte decizii, privind abuzul de poziție dominantă al Servier.

Cu privire la nerespectarea efectelor brevetelor deținute de Servier, declarate sau prezumate valide

355 Potrivit reclamantelor și intervenientei, un brevet prezumat valid constituie, cel puțin de la declararea validității și până la expirarea acesteia, o interdicție legală de intrare pe piață care împiedică orice concurență potențială.

356 Cu toate acestea, din cuprinsul punctului 108 din Hotărârea din 6 decembrie 2012, AstraZeneca/Comisia (C-457/10 P, EU:C:2012:770), citat de Comisie în decizia atacată (a se vedea punctul 351 de mai sus), reiese că o concurență potențială poate exista pe o piață chiar și înainte de expirarea unui brevet. Mai precis, Curtea a statuat că certificatele suplimentare de protecție care urmăresc să prelungească efectele unui brevet determinau un efect de excludere important după expirarea brevetelor, dar, în egală măsură, acestea puteau să altereze structura pieței, aducând atingere concurenței potențiale chiar înainte de expirare, această constatare referitoare la exercitarea unei concurențe potențiale înainte de expirarea brevetelor fiind independentă de faptul că certificatele suplimentare de protecție în discuție fuseseră obținute în mod fraudulos și nelegal (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 164). Astfel, dreptul exclusiv reprezentat de brevet nu împiedică în sine desfășurarea unei concurențe potențiale în perioada de exclusivitate în cauză.

357 Într-adevăr, în cazul în care, după cum subliniază reclamantele și intervenienta, un asemenea drept exclusiv are în mod normal drept consecință ținerea concurenților la distanță, aceștia din urmă fiind obligați să respecte acest drept exclusiv în temeiul reglementării publice (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Commission, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362; a se vedea de asemenea punctul 234 de mai sus), acest efect de excludere a concurenței privește concurenții reali care comercializează produse contrafăcute. Brevetul conferă titularului său dreptul exclusiv de a utiliza o invenție în vederea fabricării și a primei comercializări a unor produse industriale, precum și dreptul de a se opune oricărei contrafaceri (Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctul 9, și Hotărârea din 16 iulie 2015, Huawei Technologies, C-170/13, EU:C:2015:477, punctul 46; a se vedea de asemenea punctul 234 de mai sus), însă nu se opune ca atare ca operatorii să inițieze demersurile necesare pentru a fi în măsură să intre pe piața relevantă la expirarea brevetului și, astfel, exercită o presiune concurențială asupra titularului brevetului

caracteristic pentru existența unei concurențe potențiale înaintea expirării. Acesta nu se opune nici ca operatorii să efectueze operațiunile impuse de fabricarea și de comercializarea unui produs care nu este contrafăcut, permițându-le să fie considerați concurenți reali ai titularului brevetului de la data intrării lor pe piață și, dacă este cazul, concurenți potențiali până la această intrare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 164).

358 Acest lucru este valabil cu atât mai mult în sectorul farmaceutic, în care legislația referitoare la acordarea AIP-urilor care sunt necesare pentru ca un medicament să poată fi comercializat pe piață permite autorităților competente să acorde o AIP pentru un produs generic, chiar dacă produsul de referință este protejat printr-un brevet. Astfel, din Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), cu modificările ulterioare, reiese că cererile de eliberare a AIP pentru produse generice pot urma o procedură prescurtată, întemeindu-se pe rezultatele testelor și încercărilor comunicate în cererea de AIP a produsului original și că datele referitoare la aceste rezultate pot fi utilizate și permit, în consecință, acordarea unei AIP înaintea expirării brevetului cu privire la produsul original [articolul 10 din Directiva 2001/83; a se vedea de asemenea considerentele (74) și (75) ale deciziei atacate]. Astfel, legislația referitoare la comercializarea produselor farmaceutice prevede că o societate producătoare de medicamente generice poate intra pe piață grație unei AIP acordate în mod legal sau, cel puțin, poate iniția procedura de obținere a AIP, în cursul perioadei de protecție a brevetului societății producătoare de medicamente originale. Contrar celor susținute de reclamante, situația este aceeași în legislațiile naționale de transpunere a Directivei 2001/83, întrucât reiese din raportul final din 8 iulie 2009 al investigației sectoriale a Comisiei în sectorul farmaceutic, pe care se întemeiază, că autoritățile slovace și-au modificat legislația în acest sens, iar autoritățile maghiare impun doar o „declarație de brevet” prin care societatea producătoare de medicamente generice se angajează să nu comercializeze un produs contrafăcut înainte de expirarea brevetului în cauză. Faptul subliniat de reclamante că un e-mail intern al Servier arată că „se pare că dosarele perindopril [ale unor societăți producătoare de medicamente generice] sunt blocate de [autoritatea slovacă de reglementare] atât timp cât brevetul 947 este în vigoare” nu este de natură să repună în discuție această constatare.

359 În plus, sistemul de protecție a brevetelor este conceput astfel încât, deși brevetele sunt prezumate a fi valabile de la înregistrarea lor (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362), această prezumție de validitate nu implică *ipso facto* caracterul contrafăcut al tuturor produselor introduse pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 121 și 122). Astfel cum subliniază Comisia în mod întemeiat în decizia atacată (a se vedea punctul 351 de mai sus) și fără ca acest lucru să fie în mod specific contestat de reclamante, nu există o prezumție de contrafacere, fiind necesar ca o asemenea contrafacere să fie constatată de o instanță. Într-adevăr, după cum reiese din Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia (193/83, EU:C:1986:75, punctul 52), în cazul în care un operator privat titular al unui brevet ar putea substitui propria sa apreciere cu privire la existența unei încălcări a dreptului său asupra brevetului cu cea a autorității competente, el ar putea utiliza aprecierea respectivă pentru a extinde sfera de protecție a brevetului său [a se vedea de asemenea considerentul (1171) și nota de subsol 1642 din decizia atacată]. În consecință, este posibil ca un operator să își asume riscul de a intra pe piață cu un produs, inclusiv cu încălcarea potențială a brevetului în vigoare, fiind posibil ca această intrare sau această lansare cu risc [a se vedea în special considerentele (75) și (1176) ale deciziei atacate] să aibă succes în cazul în care titularul brevetului ar renunța să mai introducă o acțiune în contrafacere sau această acțiune în contrafacere ar fi respinsă în ipoteza în care ar fi fost introdusă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 128 și 165). Trebuie să se precizeze, în această privință, că această posibilitate de a intra cu risc pe piață contribuie la demonstrația că brevetele nu constituie obstacole insurmontabile la intrarea

pe piață a societăților producătoare de medicamente generice, dar nu presupune ca atare că acestea dispun de posibilități reale și concrete de a intra pe piața respectivă, care depind de capacitatea și de intenția lor de a recurge la o asemenea intrare cu risc.

360 Contrar celor arătate de intervenientă, această abordare a Comisiei nu răstoarnă prezumția de validitate asociată brevetelor, admitând existența unei concurențe potențiale, cu excepția situației în care validitatea brevetului a fost confirmată de o instanță, iar contrafacerea brevetului valid a fost constatată de o instanță. Astfel, intervenienta se întemeiază pe o interpretare eronată a deciziei atacate, întrucât Comisia a considerat în decizia respectivă în esență și în mod întemeiat (a se vedea punctele 357-359 de mai sus), nu că brevetul era prezumat lipsit de validitate până la adoptarea unei decizii jurisdicționale referitoare la validitatea sa și la existența unei contrafaceri, ci că, până la adoptarea unei asemenea decizii, prezumția de validitate a brevetului nu împiedica o intrare cu risc pe piață [considerentele (1171) și (1176) ale deciziei atacate].

361 Trebuie să se sublinieze că însăși lipsa unei prezumții de contrafacere se aplică în cazul declarării validității brevetului în cauză de către o autoritate competentă. Astfel, întrucât un brevet nu se opune ca atare intrării efective sau potențiale a unor concurenți pe piață, declararea validității brevetului respectiv, în cazul în care nu este coroborată cu o declarație a contrafacerii, nu exclude, în plus, o asemenea concurență. Astfel, contrar celor susținute de reclamante, faptul că Decizia OEB din 27 iulie 2006 a declarat brevetul 947 valid nu este suficientă în sine pentru a împiedica producerea unei concurențe potențiale.

362 Aceste considerații nu sunt repuse în discuție de jurisprudența citată de intervenientă.

363 Astfel, pe de o parte, Hotărârea din 15 septembrie 1998, *European Night Services și alții/Comisia* (T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, EU:T:1998:198), și Hotărârea din 29 iunie 2012, *E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia* (T-360/09, EU:T:2012:332), nu priveau drepturi de proprietate intelectuală, ci drepturi exclusive care împiedică în drept sau în fapt prestarea serviciilor în cauză, precum și accesul la infrastructuri. În plus, chiar dacă s-ar considera că „monopolurile teritoriale de fapt” menționate în Hotărârea din 29 iunie 2012, *E.ON Ruhrgas et E.ON/Comisia* T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 102), nu sunt fără a aminti drepturile exclusive reprezentate de brevete (a se vedea punctul 234 de mai sus), din această hotărâre reiese că Tribunalul a dedus lipsa concurenței potențiale nu din simpla existență a acestor monopoluri, ci din faptul că Comisia nu demonstrase, corespunzător cerințelor legale, că existau posibilități reale și concrete pentru un alt furnizor de gaze naturale să se integreze pe piața germană în sectorul gazelor, în pofida monopolurilor respective, admitând prin aceasta că asemenea monopoluri nu sunt suficiente ca atare pentru a constata existența unei concurențe potențiale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2012, *E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia*, T-360/09, EU:T:2012:332, punctele 103-107).

364 Pe de altă parte, deși Hotărârea din 31 mai 1979, *Hugin Kassaregister și Hugin Cash Registers/Comisia* (22/78, EU:C:1979:138), și Hotărârea din 6 octombrie 1994, *Tetra Pak/Comisia* (T-83/91, EU:T:1994:246), privesc drepturi de proprietate intelectuală și în special în ceea ce privește a doua, brevetele, nu se poate deduce totuși de aici că brevetele și celelalte drepturi de proprietate intelectuală în cauză ar constitui obstacole insurmontabile în calea unei intrări pe piață prin care se exclude existența unei concurențe potențiale. Astfel, în Hotărârea din 31 mai 1979, *Hugin Kassaregister și Hugin Cash Registers/Comisia* (22/78, EU:C:1979:138, punctul 9), Curtea a dedus existența unui monopol, astfel cum în definitiv reclamanta a admis, și, în consecință, lipsa unei concurențe efective pe piața pieselor de schimb pentru casele de schimb fabricate de partea respectivă, dintr-un ansamblu de „rațiuni de ordin comercial”, printre care, dar nu numai - astfel cum reiese, de altfel, într-un mod mai explicit din raportul de ședință în această cauză (p. 1885) -, legislația Regatului Unit privind desenele și modelele industriale și dreptul de autor. De asemenea, în Hotărârea din 6 octombrie 1994, *Tetra Pak/Comisia* (T-83/91, EU:T:1994:246, punctul 110), Tribunalul a considerat, desigur, că numeroase brevete în cauză se opuneau intrării noilor concurenți pe piața mașinilor aseptice. Cu toate acestea, nu se poate deduce de aici că brevetele erau considerate ca atare obstacole insurmontabile la

intrarea pe piața în cauză, ținând seama de multitudinea brevetelor în cauză, subliniată de Tribunal, de existența unor bariere tehnologice, luată de asemenea în considerare pentru a se constata existența unor obstacole și, mai ales, de prezența unui concurent care deținea 10 % din piața respectivă.

365 Considerațiile menționate mai sus nu sunt repuse în discuție nici de articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2004/48, menționat de asemenea de intervenientă, care prevede că statele membre asigură ca autoritățile judecătorești competente să poată să pronunțe împotriva presupusului contravenient o ordonanță privind măsuri de urgență cu scopul de a preveni orice încălcare iminentă a unui drept de proprietate intelectuală, de a interzice, cu titlu provizoriu ca prezumatele încălcări ale acestui drept să continue.

366 Asemenea ordonanțe privind măsuri de urgență sau somații provizorii împiedică, desigur, intrarea unui presupus contravenient pe piață și, astfel, exercitarea unei concurențe reale pe această piață pentru perioada stabilită de ordonanțele respective. Totuși, ținând seama de acest caracter provizoriu și în lipsa unei decizii prin care să se stabilească în mod definitiv existența unei contrafaceri pentru a constata o asemenea contrafacere și pentru luarea măsurilor corective care se impun, aceste ordonanțe privind măsuri de urgență sau somații constituie doar obstacole temporare, iar nu obstacole insurmontabile care să împiedice efectuarea demersurilor pentru comercializarea produsului pretins contrafăcut și, în consecință, producerea unei concurențe potențiale.

367 Astfel, având în vedere timpul limitat de analiză de care dispune autoritatea competentă pentru a adopta decizia și condițiile impuse la articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2004/48 pentru ca o măsură provizorie să fie dispusă, în special convingerea cu suficientă certitudine că dreptul de proprietate intelectuală a fost încălcat, adoptarea unor asemenea decizii provizorii nu se întemeiază decât pe o apreciere la prima vedere, în mod obligatoriu sumară, a contrafacerii invocate, care va trebui să fie confirmată sau eventual infirmată în urma unei aprecieri mai detaliate a condițiilor necesare pentru a constata existența unei contrafaceri. Pe de altă parte, societățile producătoare de medicamente generice vizate dispun de posibilitatea de a împiedica adoptarea unei decizii defavorabile, nu numai prin prezentarea unor argumente contrare în cadrul procedurii pe fond, ci și prin contestarea în paralel a validității brevetului în cauză printr-o cerere reconvențională pentru declararea lipsei de validitate a acestui brevet. Astfel, adoptarea unei ordonanțe sau a unei somații provizorii, și *a fortiori* simplul risc ca o asemenea ordonanță sau somație să fie adoptată, având în vedere în special adoptarea unor astfel de decizii provizorii în privința altor societăți producătoare de medicamente originale, nu poate permite ca atare să se excludă calitatea de concurent potențial a societății producătoare de medicamente generice vizate în mod efectiv sau potențial de acest tip de decizie.

368 În plus, o hotărâre pe fond care ar constata existența unei contrafaceri prezintă ea însăși un caracter provizoriu atât timp cât căile de atac posibile nu vor fi fost epuizate. Astfel, contrar celor susținute de intervenientă, Comisia a apreciat în mod întemeiat, în considerentele (1132) și (1169) ale deciziei atacate, că contestarea brevetelor și a deciziilor referitoare la aceste brevete constituia o „expresie [...] a concurenței” în materie de brevete. Într-adevăr, având în vedere riscul de contrafacere la care este expusă orice societate producătoare de medicamente generice și necompetența operatorilor privați pentru a se pronunța cu privire la realitatea contrafacerii, evidențiate anterior (a se vedea punctul 359 de mai sus), acțiunea contencioasă constituie unul dintre mijloacele puse la dispoziția societății producătoare de medicamente generice pentru a reduce acest risc și a intra pe piață, fie prin constatarea inexistenței unei contrafaceri, fie prin declararea lipsei de validitate a brevetului potențial contrafăcut (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 122). Rezultă de asemenea că, atât timp cât căile contencioase sunt disponibile pentru societatea producătoare de medicamente generice pentru a contesta brevetele în cauză și contrafacerea acestora și pentru a-i oferi astfel un acces la piață, se poate considera că brevetele respective nu constituie în principiu obstacole insurmontabile în calea acestui acces.

Cu privire la nerespectarea Orientărilor din 2004 și a Orientărilor din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie

369 Nu se poate considera că Orientările din 2004 și cele din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, chiar presupunând că acestea sunt aplicabile în speță, au fost încălcate de Comisie în decizia atacată.

370 În primul rând, contrar celor susținute de reclamante și de intervenientă, deciziile de constatare a validității brevetelor în discuție, în special Decizia OEB din 27 iulie 2006, nu fac dovada unei „situații de blocaj” rezultată din brevete și avută în vedere de Orientările din 2004 și de cele din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie în sensul că împiedică producerea unei concurențe potențiale. Astfel, în Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie (punctul 32), ca și în cele din 2014 (punctul 32), situațiile de blocaj sunt definite ca fiind cele în care un operator să nu poată intra pe piața respectivă fără a încălca drepturile de proprietate intelectuală ale unui alt operator. Or, trebuie amintit că deciziile de constatare a validității unui brevet nu împiedică, prin ele însele, o intrare cu risc pe piață și că doar o decizie de constatare a unei încălcări a dreptului de proprietate intelectuală în cauză, cu alte cuvinte o contrafacere a brevetului în cauză ar putea să o împiedice (a se vedea punctele 359 și 361 de mai sus). Astfel, „hotărârile judecătorești” menționate în Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie (punctul 32) și „hotărâri[le] judecătorești definitive” citate în cele din 2014 (punctul 33) în sensul că dovedesc în mod cert existența unei situații de blocaj fac trimitere nu la decizii de constatare a validității unui brevet, ci la cele de constatare a contrafacerii acestui brevet.

371 În al doilea rând, contrar celor susținute de reclamante, Comisia nu a încălcat nici recomandările cuprinse în Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie referitoare la analiza concurenței potențiale în lipsa unei situații de blocaj instituite printr-o hotărâre judecătorească. Trebuie amintit, în această privință, că, în temeiul punctului 31 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, un operator „poate fi considerat concurent potențial pe piața produsului în cazul în care, în lipsa acordului ar fi făcut probabil investițiile suplimentare necesare pentru a intra pe piața relevantă ca răspuns la o creștere ușoară, dar permanentă, a prețurilor produselor” și „[p]osibila intrare ar trebui să fie evaluată în mod realist, adică pe baza faptelor din cazul respectiv”. Pe de altă parte, potrivit punctului 33 din aceleași orientări:

„În absența unei certitudini, de exemplu sub forma unei hotărâri judecătorești definitive potrivit căreia există o situație de blocaj, părțile, atunci când trebuie să stabilească dacă sunt concurenți potențiali, vor trebui să se bazeze pe toate datele disponibile la acel moment, inclusiv posibilitatea ca drepturile de proprietate intelectuală să fie încălcate și existența unor posibilități efective de a lucra cu drepturile de proprietate intelectuală existente. Investițiile substanțiale efectuate deja sau planurile avansate în vederea intrării pe o anumită piață pot sprijini opinia că părțile sunt cel puțin concurenți potențiali, chiar și dacă nu poate fi exclusă o situație de blocaj [...]”

372 Or, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 323 și 325 de mai sus, Comisia a aplicat în speță criteriul unor posibilități reale și concrete pentru a stabili calitatea de concurenți potențiali a societăților producătoare de medicamente generice în cauză și s-a întemeiat astfel, în conformitate cu punctele menționate mai sus din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, nu pe lipsa imposibilității de a intra, ci pe probabilitatea de intrare evaluată pe baza unor motive realiste și a unor date disponibile privind în special situația contencioasă a părților, stadiul de evoluție a dezvoltării produselor lor și demersurile lor în vederea obținerii unei AIP (a se vedea de asemenea punctele 432-438, 579-585 și 718-722 de mai jos). În plus, în cazul în care argumentele reclamantelor ar trebui interpretate în sensul că repun în discuție constatarea de către Comisie a unei probabilități de intrare pe piață a societăților producătoare de medicamente generice, acestea vor fi examinate în continuare în cadrul analizei criticilor prin care se contestă calitatea de concurent potențial a fiecăreia dintre aceste societăți.

373 De asemenea, trebuie să se adauge că, în mod contrar celor susținute de intervenientă, tocmai din această analiză a probabilităților de intrare pe piață a societăților producătoare de medicamente generice, astfel cum a fost impusă prin Orientările din 2004 și cele din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie și efectuată de Comisie, rezultă că existența unei concurențe potențiale nu se deduce *ipso facto* din lipsa unei situații de blocaj dovedite, ci că aceasta necesită, pentru a fi demonstrată, o adevărată analiză care poate conduce la situația în care unei societăți să nu îi fie recunoscută calitatea de concurent potențial, în pofida lipsei unei situații de blocaj rezultate din brevete.

Cu privire la contradicția din cadrul deciziei atacate

374 Potrivit reclamantelor, poziția Comisiei ar fi în contradicție cu aprecierile sale din decizia atacată referitoare la abuzul de poziție dominantă al Servier. În special, acestea îi reproșează că a recunoscut în mod contradictoriu puterea de excludere a brevetelor Servier în partea din decizia atacată consacrată abuzului de poziție dominantă al Servier [considerentele (2572), (2857) și (2972)] și a înlăturat riscul unei excluderi a societăților producătoare de medicamente generice de pe piață ca urmare a acestor brevete în partea din decizia atacată referitoare la articolul 101 TFUE.

375 Această afirmație legată de contradicție poate fi respinsă din acest stadiu, fără să fie necesar să se pronunțe cu privire la definirea piețelor relevante de către Comisie în cadrul analizei efectelor de restrângere a concurenței ale acordurilor în litigiu și a abuzului de poziție dominantă al Servier.

376 Astfel, trebuie să se arate, în primul rând, că, deși Comisia a concluzionat efectiv, în decizia atacată [considerentele (2857) și (2972)], în sensul absenței unei surse efectiv viabile de concurență pe piață, noțiunea de viabilitate utilizată în aceste considerente pentru a defini piața relevantă, și anume piața în amonte a tehnologiei pentru producția de IFA de perindopril, și pentru a stabili existența unei poziții dominante pe această piață în scopul aplicării articolului 102 TFUE, diferă de cea utilizată pentru a se stabili caracterul viabil din punct de vedere economic al unei intrări pe piață în cadrul aplicării articolului 101 TFUE. Astfel, aceasta este înțeleasă, într-un sens mai larg, ca vizând o „viabilitate economică și normativă”, iar această viabilitate normativă este înțeleasă în sens strict ca fiind exclusă, întrucât există un brevet pe piață, acesta împiedicând să se considere că tehnologia în cauză poate fi înlocuită cu cea acoperită de brevet [nota de subsol 3386 din decizia atacată; a se vedea de asemenea considerentele (2748) și (2754) ale deciziei atacate]. În plus, se poate arăta, pentru a se înlătura relevanța în speță a aprecierilor efectuate de Comisie în considerentele (2857) și (2972) ale deciziei atacate, că acestea privesc existența unei concurențe reale și efective pe piața relevantă, iar nu perspectivele de intrare pe piață a unor concurenți potențiali.

377 În plus, trebuie să se arate, în al doilea rând, că, în celelalte fragmente din decizia atacată citate de reclamante și de intervenientă [considerentele (2571) și (2572)], consacrate pentru definirea pieței produsului finit și pentru stabilirea existenței unei poziții dominante pe această piață, Comisia a considerat în esență că brevetele deținute de Servier constituiau bariere importante, dar nu absolute, în calea intrării pe piață, în mod conform cu aprecierea concurenței potențiale pe această piață.

Cu privire la contradicția dintre decizia atacată și alte decizii ale Comisiei

378 Potrivit reclamantelor și intervenientei, poziția Comisiei ar fi în contradicție cu unele dintre deciziile sale anterioare [Decizia 94/770/CE a Comisiei din 6 octombrie 1994 privind o procedură inițiată în temeiul articolului [101 TFUE] și al articolului 53 din Acordul SEE (cazul IV/34.776 - Pasteur Merieux/Merck) și Decizia C(2013) 8535 final a Comisiei din 26 noiembrie 2013 privind o procedură inițiată în temeiul articolului 6 din Regulamentul nr. 139/2004 (cazul COMP/M.6944 - Thermo Fisher Scientific/Life Technologies)]. În timp ce, în aceste alte decizii, Comisia ar fi dedus din existența brevetelor sau a litigiilor în materie de brevete lipsa unei presiuni concurențiale puternice din partea societăților producătoare de medicamente generice, aceasta ar fi considerat în decizia atacată, în

poftida existenței acelorași litigii care pot conduce la excluderea societăților producătoare de medicamente generice de pe piață, că acestea din urmă erau concurenți potențiali ai Servier capabili să exercite o presiune concurențială puternică asupra perindoprilului produs de Servier.

- 379 Este necesar să se considere, în această privință, că decizia atacată nu este, în orice caz, în contradicție cu deciziile Comisiei citate de reclamante și de intervenientă. Astfel, trebuie amintit mai întâi că, întrucât brevetele nu constituie în principiu obstacole insurmontabile la intrarea unui concurent pe piață, dar pot crea asemenea obstacole în funcție de rezultatul litigiului în materie de brevete și pot avea un impact asupra posibilităților reale și concrete de a intra pe piață (a se vedea punctele 359-368 de mai sus și 442-453, 589-597 și 726-735 de mai jos), nu este exclus ca în unele dintre deciziile sale, printre care în special cele două decizii menționate mai sus, Comisia să se fi putut întemeia pe existența unor brevete pentru a deduce lipsa unei concurențe potențiale. În continuare, este necesar să se arate că, în aceste două decizii, Comisia a reținut existența unor bariere în calea intrării pe piață sau lipsa unei concurențe potențiale, întemeindu-se nu numai pe existența unor brevete sau a unor litigii în materie de brevete, dar și pe alți factori, cum ar fi dificultatea de a obține AIP, importanța investițiilor necesare sau relațiile comerciale existente, astfel încât nu se poate deduce că existența unor brevete sau a unor litigii în materie de brevete împiedică în sine producerea concurenței potențiale.
- 380 Din toate considerațiile care precedă rezultă că Comisia a apreciat, fără a săvârși o eroare, că brevetele deținute de Servier nu constituiau în speță obstacole insurmontabile la intrarea societăților producătoare de medicamente generice pe piață. Astfel, la data încheierii acordurilor în litigiu, nicio decizie definitivă prin care să se pronunțe cu privire la o acțiune în contrafacere nu a constatat caracterul contrafăcut al produselor societăților respective.
- 381 Rămâne astfel să se stabilească dacă Comisia a considerat de asemenea, în mod corect, că, ținând seama de caracteristicile proprii fiecăreia dintre ele, societățile producătoare de medicamente generice aveau posibilități reale și concrete de a intra pe piață în cauză și, în aceste condiții, de a răspunde la argumentele ce repun în discuție existența unor asemenea posibilități invocate în cadrul argumentației specifice referitoare la fiecare dintre acordurile în litigiu. Trebuie să se precizeze, din acest stadiu, că examinarea criticilor îndreptate împotriva aprecierii de către Comisie a posibilităților reale și concrete ale societăților producătoare de medicamente generice de a intra pe piață trebuie efectuată în lumina următoarelor patru principii și considerații.
- 382 În primul rând, trebuie amintit că reiese din jurisprudența referitoare la stabilirea existenței unor posibilități reale și concrete de a intra pe o piață (a se vedea punctul 318 de mai sus) că elementul esențial pe care trebuie să se întemeieze calificarea drept concurent potențial este reprezentat de capacitatea unei întreprinderi de a intra pe piața respectivă și că intenția sa de a intra pe această piață, fiind totodată pertinentă pentru a se verifica dacă poate fi considerată un concurent potențial, nu intervine decât cu titlu suplimentar. Mai precis, intenția de a intra pe o piață nu este nici necesară pentru recunoașterea existenței unei concurențe potențiale pe piața respectivă (Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia*, T-461/07, EU:T:2011:181, punctul 169), nici de natură să o repună în discuție, dar, atunci când este dovedită, nu este mai puțin de natură să confirme capacitatea de a intra pe piață și să contribuie astfel la calificarea unui anumit operator drept concurent potențial.
- 383 Reiese de asemenea că criteriul întemeiat pe corespondența dintre intrarea pe piață și o strategie economică viabilă, impusă de jurisprudența amintită, nu constituie un criteriu autonom și diferit de criteriul principal al capacității de a intra pe piață și de criteriul suplimentar al intenției de a intra pe piața respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, *Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia*, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctul 81). Astfel, pe de o parte, el este citat în hotărârile în discuție ca o explicație a caracterului real și concret al posibilităților de a intra pe piață și precedă anunțarea criteriului principal al capacității de a intra pe piața respectivă și a criteriului suplimentar al intenției de a intra, prezentate ca „decurg[ând] în mod necesar”. Pe de altă parte, aceleași hotărâri nu îl examinează în mod distinct și independent de

verificarea capacității și intenției de a intra pe piață, întrucât se poate deduce în mod rezonabil din faptul că o întreprindere are atât capacitatea de a intra pe piață, din perspectiva mijloacelor sale de producție și de comercializare, precum și a resurselor sale financiare, cât și intenția de a intra pe piață respectivă, ținând seama în special de perspectivele de profit și de rentabilitate, că această intrare corespunde unei strategii economice viabile pentru întreprinderea în cauză.

384 În al doilea rând, astfel cum a considerat Comisia în mod întemeiat în decizia atacată [considerentul (1172); a se vedea de asemenea punctul 351 de mai sus], evaluările realizate chiar de părți în ceea ce privește posibilitățile de lipsă a validității sau de contrafacere a brevetelor reclamantelor pot fi luate în considerare pentru a se stabili dacă societățile producătoare de medicamente generice aveau posibilități reale și concrete de a intra pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 141). Astfel în lipsa unei decizii a unei autorități publice referitoare la contrafacerea și la validitatea brevetelor deținute de Servier, evaluările realizate chiar de părți în ceea ce privește posibilitățile de nevaliditate sau de contrafacere a acestor brevete sunt susceptibile să ofere o indicație în ceea ce privește intențiile, în special contencioase, ale acestor părți. În particular, atunci când acestea sunt efectuate de societățile producătoare de medicamente generice, ele pot contribui la stabilirea intenției lor, ținând seama de perceperea lor subiectivă a brevetelor în cauză, de a intra pe piață, iar nu de capacitatea lor de a intra pe piață respectivă ca atare, ținând seama doar de competența instanțelor naționale și de cea a OEB pentru a dovedi contrafacerea și validitatea brevetelor (a se vedea punctele 243 și 359 de mai sus). Întrucât intenția este considerată un criteriu pertinent de determinare a posibilităților reale și concrete de a intra pe piață (a se vedea punctul 382 de mai sus), rezultă că evaluările subiective ale părților pot fi luate în considerare în mod valabil pentru a se stabili asemenea posibilități. Cu toate acestea, trebuie să se precizeze că, întrucât intenția de a intra pe o piață, fiind totodată pertinentă pentru a se verifica dacă o societate poate fi considerată un concurent potențial, intervine doar cu titlu suplimentar, aceste evaluări vor fi efectuate de asemenea doar cu titlu suplimentar în ceea ce privește stabilirea calității de concurent potențial a societății respective. În plus, acestea vor trebui să se confrunte cu alte elemente care pot atesta totuși intențiile unei societăți în ceea ce privește intrarea sa pe o piață.

385 În al treilea rând, existența unor posibilități reale și concrete de a intra pe piață se apreciază la data la care au fost încheiate acordurile în litigiu [a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 138, 139 și 203, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Sun Pharmaceutical Industries și Ranbaxy (UK)/Comisia, T-460/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:453, punctele 94 și 95]. Astfel, pentru a se stabili dacă asemenea acorduri restrâng concurența în sensul articolului 101 TFUE, trebuie să se stabilească care era concurența, actuală și potențială, pe piața relevantă în momentul în care au fost încheiate. Rezultă că nu pot fi luate în considerare argumentele și documentele referitoare la date ulterioare încheierii acordurilor în litigiu, întrucât asemenea date reflectă punerea în aplicare a acestor acorduri, iar nu situația concurențială pe piață în momentul încheierii lor.

386 În al patrulea rând, sarcina probei cu privire la existența unor posibilități reale și concrete de intrare a unui concurent pe piață, ca și, într-un sens mai larg, pentru a dovedi existența unei încălcări (articolul 2 din Regulamentul nr. 1/2003), revine Comisiei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 105). Cu toate acestea, întrucât cea mai mare parte a datelor care permit să se stabilească capacitatea și intenția societăților producătoare de medicamente generice de a intra pe piață, și astfel posibilitățile lor reale și concrete de a intra pe piață respectivă, constituie date interne ale societăților respective, pe care acestea din urmă sunt mai în măsură să le obțină, trebuie să se considere că, în lipsa unor dovezi contrare referitoare la dificultățile tehnice, normative, comerciale sau financiare, Comisia a demonstrat în mod suficient existența unor asemenea posibilități în circumstanțele din speță în cazul în care a reunit o serie de indicii concordante care atestă, cel puțin, demersurile privind producția și comercializarea produsului în cauză într-un termen suficient de scurt pentru a constitui o constrângere pentru operatorul prezent pe piață. Astfel, se poate deduce din aceste demersuri că societatea în cauză avea nu numai capacitatea, ci și intenția de a-și asuma riscul de a intra pe piață (a se vedea în acest sens

punctul 33 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Arrow Group și Arrow Generics/Comisia, T-467/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:450, punctul 81).

2) *Cu privire la criteriul referitor la angajamentul societăților producătoare de medicamente generice de a-și limita eforturile independente pentru a intra pe piață*

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

391 Este necesar să se constate mai întâi că, în decizia atacată, Comisia nu a examinat în mod separat caracterul licit general al clauzelor de necontestare și de necomercializare. Astfel, din considerentul (1154) al deciziei atacate reiese că, pentru a se stabili dacă acordurile în cauză constituiau restrângeri ale concurenței prin obiect, Comisia nu s-a limitat să examineze dacă acestea includeau clauze de necontestare și de necomercializare, ci a analizat de asemenea dacă părțile la acordul amiabil erau concurenți potențiali și dacă clauzele de necontestare și de necomercializare se întemeiau pe un transfer de valoare de la laboratorul producător de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, constituind un stimulent pentru această societate de a renunța să mai exercite o presiune concurențială asupra societății titulare a brevetului. În consecință, reclamantele și intervenienta nu pot reproșa Comisiei că a considerat că simpla prezență a unor clauze de necontestare și de necomercializare într-un acord amiabil ar fi suficientă pentru a stabili caracterul său anticoncurențial.

392 În continuare, în ceea ce privește argumentele reclamantelor și ale intervenientei referitoare la prezența necesară a unor clauze de necontestare și de necomercializare în tot acordul amiabil, este necesar să se facă trimitere la considerațiile care figurează la punctele 258-275 de mai sus, în care sunt prezentate condițiile care permit Comisiei să constate existența unei restrângeri prin obiect în prezența unor asemenea clauze.

393 În ceea ce privește argumentele reclamantelor și ale intervenientei referitoare la aplicarea teoriei restrângerilor accesorii în speță, ele trebuie respinse, făcându-se trimitere la punctul 291 de mai sus.

394 În ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia Comisia ar fi considerat deja ca nefiind problematic un acord prin care o societate producătoare de medicamente generice este obligată să se retragă de pe piață în așteptarea soluționării unui litigiu paralel, în schimbul unei despăgubiri în caz de eșec în acest litigiu, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, principiul egalității de tratament, care constituie un principiu general al dreptului Uniunii, impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția situației în care un asemenea tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea din 13 decembrie 1984, Sermide, 106/83, EU:C:1984:394, punctul 28, și Hotărârea din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, EU:T:1998:93, punctul 309).

395 Cu toate acestea, trebuie să se sublinieze că, din moment ce o întreprindere a încălcat, prin comportamentul său, articolul 101 alineatul (1) TFUE, aceasta nu poate fi scutită de orice sancțiune pentru motivul că unei alte întreprinderi nu i s-ar fi aplicat o amendă. Astfel, chiar presupunând că Comisia a săvârșit o eroare prin faptul că a considerat că acordurile Lundbeck-Neolab erau conforme cu articolul 101 alineatul (1) TFUE, respectarea principiului egalității de tratament ar trebui conciliată cu respectarea principiului legalității potrivit căruia nimeni nu poate invoca în favoarea sa o nelegalitate săvârșită în favoarea unei alte persoane (Hotărârea din 31 martie 1993, Ahlström Osakeyhtiö și

alții/Comisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85-C-129/85, EU:C:1993:120, punctul 197, și Hotărârea din 14 iulie 1994, Parker Pen/Comisia, T-77/92, EU:T:1994:85, punctul 86).

- 396 În orice caz, există diferențe semnificative între acordurile în litigiu și acordurile Lundbeck-Neolab, pe care Comisia le-a calificat ca nefiind problematice din perspectiva dreptului concurenței în Decizia C(2013) 3803 final din 19 iunie 2013 privind o procedură de aplicare a articolului 101 [TFUE] și a articolului 53 din Acordul SEE (cazul AT/39226 – Lundbeck). Astfel, din considerentul (164) al acestei decizii reiese că Neolab a intrat în luna octombrie a anului 2002 pe piața citalopramului în Regatul Unit, că Lundbeck a introdus o acțiune pentru încălcarea unuia dintre brevetele sale în luna noiembrie a anului 2002 și că Neolab a introdus o cerere reconvențională pentru declararea nulității brevetului în litigiu. În cadrul unei somații voluntare („voluntary injunction”) adoptată în cadrul procedurii jurisdicționale naționale, Neolab se angajase, printr-un prim acord, să nu comercializeze medicamentul său generic până la pronunțarea hotărârii într-o cauză paralelă între Lundbeck și societatea Lagap cu privire la același brevet sau până la 30 noiembrie 2003. În schimb, Lundbeck s-a angajat să plătească despăgubiri către Neolab în cazul declarării lipsei de validitate a brevetului în cauză. Întrucât Lundbeck a încheiat totuși un acord amiabil cu Lagap la 13 octombrie 2003, Lundbeck și Neolab au fost eliberate de angajamentele lor și Neolab a reluat vânzarea medicamentului său generic la 30 octombrie 2003. La 22 decembrie 2003, Neolab și Lundbeck au încheiat, printr-un al doilea acord, o soluționare amiabilă prin care se prevedea plata de către Lundbeck către Neolab a unor despăgubiri menite să compenseze imposibilitatea de vânzare a produsului generic pentru perioada acoperită de somația voluntară, precum și renunțarea celor două părți la acord la continuarea litigiului referitor la contrafacerea brevetului în litigiu și la nulitatea acestuia până la 31 martie 2004.
- 397 În ceea ce privește primul acord, acesta se distinge de acordurile în discuție în speță întrucât se plasa după o primă intrare a societății producătoare de medicamente generice pe piață, restricția în cauză părea să rezulte dintr-o somație adoptată într-un cadru jurisdicțional, avea ca obiect doar un angajament de necomercializare pentru o perioadă limitată, și anume până la soluționarea unui litigiu cu același obiect, și prevedea plata de despăgubiri de către societatea producătoare de medicamente originale numai în cazul declarării lipsei de validitate a brevetului său.
- 398 În ceea ce privește al doilea acord, deși acesta prevedea efectiv o plată efectuată de societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, acordul respectiv se deosebea totuși și de acordurile în litigiu în măsura în care societatea producătoare de medicamente generice era prezentă deja pe piață la data la care a fost încheiat și nu repunea în discuție această prezență pe piață. În plus, plata efectuată de societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice nu urmărea decât să compenseze imposibilitatea de vânzare a produsului generic în perioada acoperită de somația voluntară și să evite astfel inițierea unei acțiuni în despăgubire în acest temei de către Neolab.
- 399 În sfârșit, în ceea ce privește, pe de altă parte, argumentul reclamantelor potrivit căruia ar reveni Comisiei sarcina de a stabili dacă, pentru menținerea concurenței, continuarea unui litigiu este necesară și suficientă pentru a se considera că întreruperea acesteia constituie o restrângere a concurenței, trebuie amintit că definiția restrângerii concurenței prin obiect (a se vedea punctul 220 și următoarele de mai sus) nu impune Comisiei nici să măsoare nivelul de concurență care poate fi afectat de acordul în litigiu, nici să stabilească dacă pentru menținerea concurenței ar fi necesară continuarea unui litigiu.

3) *Cu privire la criteriul referitor la transferul de valoare în favoarea societăților producătoare de medicamente generice*

i) *Argumentele părților*

[omissis]

ii) *Aprecierea Tribunalului*

406 Este necesar să se constate, cu titlu introductiv, că în decizia atacată Comisia nu a considerat că simpla prezență a unui transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice ar fi suficientă ca atare pentru a dovedi existența unui grad suficient de nocivitate în ceea ce privește concurența. Astfel, din considerentul (1154) al deciziei atacate reiese că, pentru a se stabili dacă acordurile în discuție constituiau restrângeri ale concurenței prin obiect, Comisia a examinat dacă părțile la acordurile amiabile era concurenți potențiali, dacă acestea cuprindeau clauze de necontestare și de necomercializare și dacă societatea producătoare de medicamente originale a obținut angajamentul de necomercializare și de necontestare din partea societății producătoare de medicamente generice în schimbul unui transfer de valoare (a se vedea de asemenea punctele 265-272 de mai sus).

407 În plus, din cuprinsul punctelor 265-273 de mai sus reiese că, în prezența unui acord amiabil în materie de brevete încheiat între doi concurenți potențiali și care cuprinde clauze de necomercializare și de necontestare, existența unei stimulări a societății producătoare de medicamente generice de a fi supusă acestor clauze constituie, prin ea însăși, temeiul constatării unei restrângeri prin obiect.

408 Argumentele prezentate de reclamante și de intervenientă nu permit să se repună în discuție această constatare.

409 În primul rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia producătorii de medicamente originale ar fi obligați să facă concesii mai mari decât societățile producătoare de medicamente generice în acordurile amiabile, ca urmare a unor riscuri contencioase mai mari la care ar fi expuși, este necesar să se constate, astfel cum subliniază Comisia, că reclamantele nu au furnizat niciun element în susținerea acestei afirmații, limitându-se să efectueze o trimitere la răspunsul lor la comunicarea privind obiecțiunile. În plus, chiar presupunând că este dovedită existența unui risc mai mare pentru societatea producătoare de medicamente originale, un asemenea risc nu ar fi de natură să justifice un transfer de valoare inversat care ar constitui o stimulare a societății producătoare de medicamente generice pentru a renunța la eforturile sale de a intra pe piață.

410 În ceea ce privește argumentele intervenientei potrivit cărora sistemele naționale de stabilire a prețurilor la medicamente ar fi defavorabile producătorilor de medicamente originale, iar mecanismele jurisdicționale naționale nu ar permite să se remedieze în mod eficient intrările cu risc ale medicamentelor generice pe piață, trebuie amintit, presupunând că aceste circumstanțe sunt stabilite, că ele nu sunt de natură să justifice un acord având un obiect anticoncurențial. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, nu se poate accepta ca întreprinderile să încerce să compenseze efectele normelor juridice pe care le consideră excesiv de defavorabile prin încheierea unor înțelegeri având ca obiect corectarea acestor dezavantaje, sub pretextul că normele respective instituie un dezechilibru în defavoarea lor (Hotărârea din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, EU:T:2005:298, punctul 81; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, EU:C:2002:582, punctele 487 și 488).

- 411 În ceea ce privește argumentele reclamantelor potrivit cărora Comisia ar fi trebuit să țină seama de considerațiile comerciale și de perspectivele de profit ale părților la acordurile amiabile pentru a evalua caracterul stimulatив al transferului de valoare, din cuprinsul punctului 277 de mai sus reiese că, pentru a se stabili dacă transferul de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice constituie sau nu o stimulare pentru a accepta clauzele de necontestare și de necomercializare, Comisia a examinat în mod întemeiat dacă transferul de valoare corespundea costurilor specifice aferente soluționării amiabile suportate de societatea producătoare de medicamente generice. Criteriul pertinent constă astfel în identificarea costurilor inerente soluționării amiabile, care sunt suportate de societatea producătoare de medicamente generice, iar nu în luarea în considerare a considerațiilor comerciale ale părților la acordul amiabil.
- 412 Trebuie să se adauge, în ceea ce privește ansamblul argumentelor menționate la cele trei puncte care precedă, că faptul că adoptarea unui comportament anticoncurențial poate apărea ca fiind soluția cea mai rentabilă sau cu riscul cel mai mic pentru o întreprindere nu exclude în mod automat aplicarea articolului 101 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2004, Corus UK/Comisia, T-48/00, EU:T:2004:219, punctul 73, și Hotărârea din 8 iulie 2004, Dalmine/Comisia, T-50/00, EU:T:2004:220, punctul 211), în special atunci când este vorba despre plata oferită unor concurenți reali sau potențiali pentru ca aceștia să rămână în afara pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 379 și 380).
- 413 În al doilea rând, reclamantele nu pot reproșa Comisiei că a derogat de la cele trei criterii amintite în considerentul (1154) al deciziei atacate prin calificarea drept legale a acordurilor de intrare anticipată pe piață a societăților producătoare de medicamente generice, chiar dacă acestea ar implica o stimulare semnificativă. Astfel, din considerentele (1138), (1200) și (1203) ale deciziei atacate reiese că Comisia s-a limitat să arate că un acord amiabil de autorizare a intrării unui medicament generic pe piață înainte de expirarea brevetului în litigiu putea constitui un acord favorabil concurenței și, în consecință, legitim. Or, într-un asemenea acord, deși părțile convin cu privire la o dată de intrare anticipată a medicamentului generic pe piață, acestea nu prevăd totuși acordarea unei stimulări din partea societății producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice pentru ca aceasta din urmă să întârzie intrarea produsului său pe piață.
- 414 Pe de altă parte, reclamantele nu pot reproșa Comisiei că nu a efectuat o anchetă cu privire la cele 57 de acorduri amiabile identificate în exercițiile sale anuale de supraveghere care implică un transfer de valoare. Astfel, pe de o parte, trebuie amintit că, întrucât o întreprindere a încălcat, prin comportamentul său, articolul 101 alineatul (1) TFUE, aceasta nu poate fi scutită de orice sancțiune pentru motivul că unei alte întreprinderi nu i s-ar fi aplicat o amendă, fiind necesar ca respectarea principiului egalității de tratament să se concilieze cu respectarea principiului legalității potrivit căruia nimeni nu poate invoca, în favoarea sa, o nelegalitate săvârșită în favoarea unei alte persoane (a se vedea punctul 395 de mai sus). Pe de altă parte, un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete nu poate fi considerat nelegal pentru simplul motiv că implică un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, abordare care nu a fost reținută de Comisie în hotărârea atacată, în care aceasta a examinat în mod întemeiat dacă părțile la acordurile amiabile erau concurenți potențiali, dacă acestea cuprindeau clauze de necontestare și de necomercializare și dacă societatea producătoare de medicamente originale obținuse angajamentul de necomercializare și de necontestare din partea societății producătoare de medicamente generice în schimbul unui transfer de valoare (a se vedea punctul 406 de mai sus).
- 415 În al treilea rând, reclamantele reproșează Comisiei că a reținut o definiție extensivă a transferului de valoare semnificativ prin faptul că a ținut seama de acordurile accesorii încheiate în condițiile pieței. Cu toate acestea, astfel cum a indicat Comisia în mod întemeiat în considerentul (1190) al deciziei atacate, stimularea societății producătoare de medicamente originale pentru a accepta clauzele de

necomercializare și de necontestare poate lua forma unui acord accesoriu acordului amiabil. Deși acordurile accesorii constituie acorduri comerciale uzuale, care ar putea exista în mod autonom, Comisia a examinat în mod întemeiat în speță dacă unele acorduri accesorii care fac parte integrantă din soluționarea amiabilă a litigiilor în cauză implicau transferuri de valoare de la titularul brevetului către societatea producătoare de medicamente generice.

416 În al patrulea rând, reclamantele reproșează Comisiei că a ținut seama de stimulările societății producătoare de medicamente generice în ceea ce privește continuarea litigiului doar în cadrul analizei concurenței potențiale, iar nu în cadrul aprecierii transferului de valoare. Reiese totuși din cuprinsul punctului 277 de mai sus că, pentru a se stabili dacă transferul de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice constituia sau nu o stimulare în ceea ce privește acceptarea clauzelor de necontestare și de necomercializare, Comisia a examinat în mod întemeiat dacă transferul de valoare corespundea costurilor specifice ale soluționării amiabile care erau suportate de societatea producătoare de medicamente generice. Criteriul pertinent constă astfel în identificarea costurilor inerente soluționării amiabile care sunt suportate de societatea producătoare de medicamente generice, iar nu în eventuala asimetrie de informații existentă între părți sau în interesele lor comerciale respective.

417 În sfârșit, reclamantele reproșează Comisiei că a ignorat anumite clauze contractuale din acordurile încheiate cu Teva, cu Krka și cu Lupin, care erau susceptibile să accelereze intrarea producătorilor de medicamente generice pe piață. Acest argument va fi examinat în cadrul motivelor referitoare la acordurile în cauză.

418 Din ansamblul considerațiilor care precedă reiese că Comisia a definit în mod corect cele trei criterii reținute pentru a califica acordurile de soluționare amiabilă a litigiilor în materie de brevete drept restrângere prin obiect și, prin urmare, nu a săvârșit o eroare de drept referitoare la noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect.

6. Cu privire la acordurile încheiate cu Niche și cu Matrix

a) Cu privire la calitatea de concurent potențial a Niche și Matrix

[omissis]

b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângere a concurenței prin obiect

1) Argumentele părților

[omissis]

2) Aprecierea Tribunalului

525 În ceea ce privește erorile de drept pe care se pretinde că le-ar fi săvârșit Comisia în calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângeri prin obiect, fără a examina dacă acestea erau „atât de susceptibile” să producă efecte negative și, în consecință, dacă efectele lor potențiale ar fi ambivalente (a se vedea punctul 503 de mai sus), trebuie să se facă trimitere la punctele 223-226, 304-306 și 418 de mai sus. Trebuie să se adauge, în ceea ce privește efectele potențiale ambivalente pe care reclamantele le invocă întemeindu-se pe dificultățile în materie de brevete, precum și dificultățile tehnice, normative și financiare cu care s-au confruntat Niche și Matrix, că acestea au fost considerate

în mod valabil de Comisie că nu împiedică posibilitățile reale și concrete ale Niche și ale Matrix de a concura cu reclamantele (a se vedea punctul 501 de mai sus) și astfel nu permit să se deducă de aici că acordurile Niche și Matrix ar produce efecte potențiale ambivalente.

526 În ceea ce privește erorile de apreciere invocate, trebuie să se examineze argumentele reclamantelor referitoare la prezența în acordurile Niche și Matrix, pe de o parte, a unui avantaj stimulat în privința Niche și a Matrix și, pe de altă parte, a unei limitări corelative a eforturilor lor de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale, condiții care, atunci când sunt îndeplinite, impun constatarea existenței unei restrângeri prin obiect (a se vedea punctul 272 de mai sus). Este necesar să se precizeze, în această privință, că reclamantele nu repun în discuție existența unor clauze de necomercializare și de necontestare în acordurile Niche și Matrix, care au în sine un caracter de restrângere a concurenței (a se vedea punctul 257 de mai sus), ci arată că aceste clauze nu ar prezenta un grad suficient de nocivitate în speță și contestă că transferurile de valoare prevăzute de acordurile Niche și Matrix pot fi considerate transferuri de valoare stimulative.

i) Cu privire la lipsa unui transfer de valoare stimulat

527 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că simpla prezență a unui transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice nu poate permite să se constate existența unei restrângeri prin obiect. Numai în ipoteza în care o plată inversă nejustificată se efectuează la încheierea acordului amiabil, cu alte cuvinte atunci când societatea producătoare de medicamente generice este stimulată de această plată pentru a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare, este necesar să se constate existența unei asemenea restrângeri. În această ipoteză, restrângerile concurenței introduse prin clauzele de necomercializare și de necontestare nu mai au legătură cu brevetul și cu acordul amiabil, ci se explică prin stimulare (a se vedea punctul 265 de mai sus).

528 Pentru a se stabili dacă o plată inversă, cu alte cuvinte un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, constituie sau nu o stimulare pentru a accepta clauzele de necontestare și de necomercializare, trebuie să se examineze, ținând seama de natura și de justificarea sa, dacă aceasta acoperă costurile inerente soluționării amiabile a litigiului (a se vedea punctul 277 de mai sus). În decizia atacată, Comisia a examinat astfel în mod întemeiat dacă transferul de valoare prevăzut de acordurile Niche și Matrix corespundea costurilor specifice ale soluționării amiabile care au fost suportate de societatea producătoare de medicamente generice [considerentele (1333)-(1337) și (1461)-(1464) ale deciziei atacate].

529 În ipoteza în care plata inversă prevăzută într-un acord amiabil care cuprinde clauze care restrâng concurența ar urmări să compenseze costurile inerente soluționării amiabile care sunt suportate de societatea producătoare de medicamente generice, această plată nu ar putea fi, în principiu, considerată un stimulent. Constatarea existenței unei stimulări și a unei restrângeri a concurenței prin obiect nu este însă exclusă în ipoteza menționată. Aceasta presupune totuși demonstrarea de către Comisie a faptului că sumele corespunzătoare acestor costuri inerente soluționării amiabile, chiar dovedite și estimate precis de părțile la acest acord, au un caracter excesiv (a se vedea punctul 278 de mai sus).

530 Costurile inerente soluționării amiabile a litigiului acoperă, printre altele, cheltuielile contencioase suportate de societatea producătoare de medicamente generice în cadrul litigiului dintre aceasta și societatea producătoare de medicamente originale. Astfel, suportarea cheltuielilor respective are o legătură directă cu un asemenea acord amiabil. În consecință, atunci când quantumul cheltuielilor aferente litigiilor efectuate de societatea producătoare de medicamente generice este stabilit de părțile la acordul amiabil, Comisia nu poate constata caracterul lor stimulat decât prin demonstrarea faptului că acestea ar fi disproporționate (a se vedea punctul 279 de mai sus).

- 531 În schimb, unele cheltuieli ce revin societății producătoare de medicamente generice sunt, *a priori*, exterioare litigiului și soluționării acestuia pentru a putea fi considerate inerente soluționării amiabile a unui litigiu în materie de brevete. Este vorba, de exemplu, despre costurile de fabricare a produselor contrafăcute, corespunzătoare valorii stocului produselor respective, precum și despre cheltuielile de cercetare și dezvoltare efectuate pentru a perfecționa aceste produse. Aceasta este și situația sumelor care trebuie să fie plătite de societatea producătoare de medicamente generice unor terți ca urmare a unor angajamente contractuale încheiate în afara litigiului (de exemplu, contracte de furnizare). Revine astfel părților la acord, în cazul în care doresc ca plata cheltuielilor respective să nu fie calificată drept stimulent și să nu constituie un indiciu al existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect, sarcina de a demonstra că acestea sunt inerente litigiului și soluționării litigiului, apoi de a justifica cuantumul cheltuielilor amintite. De asemenea, acestea s-ar putea întemeia, în același scop, pe cuantumul nesemnificativ al rambursării acestor cheltuieli *a priori* care nu sunt inerente soluționării amiabile a litigiului și astfel este insuficient pentru a constitui o stimulare semnificativă de a accepta clauzele care restrâng concurența prevăzute de acordul amiabil (a se vedea punctul 280 de mai sus).
- 532 În speță, în ceea ce privește acordul Niche și astfel cum a arătat Comisia în mod întemeiat în considerentul (1322) al deciziei atacate, existența unei stimulări reiese în mod clar chiar din termenii acordului, care stipulează la articolul 13 că, „[î]n schimbul angajamentelor [prevăzute de acord] și al costurilor substanțiale și al responsabilităților potențiale care ar putea fi suportate de Niche și de Unichem ca urmare a încetării programului lor de dezvoltare a perindoprilului fabricat prin utilizarea procedurii [în litigiu], Servier va plăti Niche și Unichem [...] suma de 11,8 milioane GBP”. Astfel, angajamentele avute în vedere sunt clauzele de necontestare și de necomercializare, a căror plată este astfel prevăzută în mod expres de articolul menționat.
- 533 În plus, această interpretare a textului acordului Niche nu este repusă în discuție de afirmația reclamantelor potrivit căreia termenii „în schimbul” constituie formula standard de drept englez pentru evidențierea reciprocității necesare pentru validitatea întregului contract. Astfel, chiar dacă ar trebui să se deducă de aici că termenii respectivi constituie un tip de figură de stil căreia nu ar trebui să i se acorde importanță, nu este mai puțin adevărat că această figură de stil evidențiază, potrivit reclamantelor însele, reciprocitatea și astfel faptul că suma prevăzută la articolul 13 din acordul Niche vine în schimbul obligațiilor impuse Niche de acordul respectiv.
- 534 Această interpretare a acordului Niche nu este invalidată nici de asimetria invocată între riscurile la care este expusă societatea producătoare de medicamente originale și cele la care este expusă societatea producătoare de medicamente generice, nici de pretensele talente de negociator ale Niche. Desigur, o asemenea asimetrie a riscurilor, precum și talentele de negociator ale societății producătoare de medicamente generice permit, în parte, să se explice motivele pentru care societatea producătoare de medicamente originale poate fi determinată să acorde plăți inverse semnificative societății producătoare de medicamente generice. Cu toate acestea, acordarea unei plăți semnificative urmărește tocmai să evite orice risc, chiar și minim, ca societățile producătoare de medicamente generice să poată intra pe piață și astfel să consolideze existența unei achiziții din ținerea la distanță a acestor societăți de către societatea producătoare de medicamente originale. În plus, trebuie amintit că faptul că adoptarea unui comportament anticoncurențial poate apărea ca fiind soluția cea mai rentabilă sau cu riscul cel mai mic pentru o întreprindere sau că urmărește să corecteze un dezechilibru în defavoarea sa nu exclude în mod automat aplicarea articolului 101 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 2004, Corus UK/Comisia, T-48/00, EU:T:2004:219, punctul 73, Hotărârea din 8 iulie 2004, Dalmine/Comisia, T-50/00, EU:T:2004:220, punctul 211, și Hotărârea din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, EU:T:2005:298, punctul 81), în special atunci când este vorba despre plata oferită unor concurenți reali sau potențiali pentru ca aceștia să rămână în afara pieței (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctele 379 și 380).

- 535 Este, pe de altă parte, irelevant în speță faptul că articolul menționat mai sus din acordul Niche stipulează, conform unei proporții nedeterminate, că plata sumei de 11,8 milioane GBP reprezintă nu numai contrapartida clauzelor de necontestare și de necomercializare, ci și a altor cheltuieli, întrucât această altă compensație nu repune în discuție constatarea potrivit căreia clauzele restrictive în cauză au fost obținute de reclamante și astfel existența unei stimulări a Niche de a se supune acestor clauze.
- 536 Astfel, aceste alte cheltuieli, descrise în acordul Niche ca fiind „costurile substanțiale și responsabilitățile potențiale care ar putea fi suportate de Niche și de Unichem ca urmare a încetării programului lor de dezvoltare a perindoprilului fabricat prin utilizarea procedurii [în litigiu]”, au fost prezentate de Niche, în cursul procedurii administrative [considerentul (1326) al deciziei atacate], precum și de reclamante, în înscrisurile lor, în sensul că ar corespunde costurilor de dezvoltare a perindoprilului produs de Niche și despăgubirii datorate clienților Niche pentru încălcarea obligațiilor sale contractuale în ceea ce îi privește. Or, asemenea cheltuieli nu sunt, *a priori*, inerente soluționării amiabile a unui litigiu în materie de brevete (a se vedea punctul 531 de mai sus), iar reclamantele nu dovedesc că acestea ar fi inerente acordului amiabil încheiat în speță.
- 537 În special, chiar dacă, după cum arată în esență reclamantele, despăgubirile datorate clienților Niche nu ar fi fost plătite în cazul în care Niche ar fi continuat litigiul cu reclamantele, asemenea despăgubiri sunt, în speță, exterioare litigiului și soluționării acestuia pentru a fi considerate costuri inerente soluționării, întrucât asemenea despăgubiri erau datorate, potrivit reclamantelor, în cazul unei „opriri voluntare a proiectului”, care implică o reziliere a contractelor cu clienții lor, iar acordul Niche îi lăsa posibilitatea de a nu pune capăt relațiilor contractuale cu clienții săi, ci doar de a le suspenda (articolul 11 din acordul Niche). În plus, reclamantele însele au admis în ședință că despăgubirile în cauză ar fi trebuit să fie plătite clienților Niche independent de acordul Niche. Pe de altă parte, se poate arăta că elementele furnizate de reclamante pentru a contesta quantumul acestor despăgubiri, astfel cum a fost evaluat de Comisie în decizia atacată la 1,3 milioane GBP [considerentul (1335)], nu sunt probante, din moment ce indică fie sume mai mici decât acest quantum, fie simple solicitări ale unor sume mai ridicate.
- 538 În ceea ce privește „cheltuielile judiciare” menționate în decizia atacată [considerentul (1334)], Niche le-a prezentat pe parcursul procedurii administrative ca raportându-se la cheltuielile de asistență juridică incluse în costurile de dezvoltare [considerentul (601) al deciziei atacate], despre care trebuie amintit că nu sunt inerente soluționării amiabile (a se vedea punctul 531 de mai sus), în timp ce reclamantele le descriu ca fiind „cheltuieli ocazionate de avocați și de brevete”, care pot ține de cheltuielile contencioase inerente soluționării amiabile (a se vedea punctul 530 de mai sus). Cu toate acestea, chiar presupunând că suma de 1,1 milioane GBP pretinsă pentru „cheltuieli ocazionate de avocați și de brevete” corespunde unor cheltuieli contencioase a căror rambursare poate în principiu să fie prevăzută în mod legitim de un acord amiabil, această sumă nu poate ține de cheltuielile inerente acordului amiabil încheiat în speță. Astfel, din argumentația și din documentele prezentate de reclamante reiese că cheltuielile în discuție se raportau la o perioadă care se încheia la sfârșitul anului 2003, respectiv înaintea apariției litigiilor dintre Niche și reclamante (a se vedea punctele 11, 13 și 16 de mai sus) cărora acordul Niche le-a pus capăt.
- 539 Se poate adăuga, cu titlu suplimentar, că, chiar dacă această sumă de 1,1 milioane GBP trebuia adăugată la costurile de dezvoltare și de despăgubire a clienților Niche evaluate la 1,2 și, respectiv, la 1,3 milioane GBP de către Comisie în decizia atacată [considerentul (1336)], fără ca aceste sume să fi fost contestate în mod valabil de reclamante (a se vedea în special punctul 537 de mai sus), quantumul total obținut (3,6 milioane GBP) ar fi net inferior sumei de 11,8 milioane GBP.
- 540 Rezultă că, în decizia atacată [considerentul (1348)], Comisia a reținut în mod valabil existența în acordul Niche a unei stimulări a Niche de a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare prevăzute de acordul respectiv, fără să fi trebuit, în plus, după cum susțin reclamantele (a se vedea punctul 513 de mai sus), să verifice dacă aceste clauze ar fi avut o întindere restrictivă mai redusă în lipsa acestei plăți stimulative. Astfel, constatarea unei stimulări pentru a se supune clauzelor

de necomercializare și de necontestare impune doar prezența unor asemenea clauze, independent de întinderea lor mai mult sau mai puțin restrictivă, și o analiză a costurilor acoperite de transferul de valoare în cauză (a se vedea punctele 528-531 de mai sus).

- 541 Rezultă de asemenea că trebuie respinsă ca inoperantă critica întemeiată pe eroarea de apreciere pe care Comisia ar fi săvârșit-o prin afirmația că suma plătită Niche în temeiul acordului Niche echivala cu previziunile a peste zece ani de vânzări și a peste douăzeci de ani de marjă de profit brută (a se vedea punctul 514 de mai sus). Astfel, presupunând că Comisia a săvârșit o asemenea eroare, aceasta nu ar influența calificarea transferului de valoare de la reclamante către Niche drept stimulare, întrucât din cuprinsul punctelor 536-538 de mai sus reiese că acest transfer de valoare nu acoperea unele costuri inerente soluționării amiabile a litigiului și care, pe de altă parte, nu a fost nicidecum invocat și nici, *a fortiori*, nu s-a stabilit că cuantumul acestui transfer ar fi nesemnificativ și astfel insuficient, pentru a caracteriza o stimulare.
- 542 Pe de altă parte, în ceea ce privește stimulentele suplimentare care ar rezulta din suma plătită Niche în temeiul acordului Biogaran [considerentele (1349)-(1354) ale deciziei atacate], trebuie să se considere, astfel cum se detaliază la punctele 798-810 de mai jos, că împrejurarea ca un acord comercial, care nu are în mod normal ca obiect soluționarea amiabilă a unui litigiu și prin care se efectuează un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale la societatea producătoare de medicamente generice, să fie asociat cu un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu care cuprinde clauze de restrângere a concurenței constituie un indiciu serios al existenței unei „plăți inverse”, cu alte cuvinte a unui transfer de valoare căruia nu îi corespunde nicio contrapartidă adevărată care să facă parte din acest acord comercial accesoriu (a se vedea punctul 804 de mai jos), plată care constituie de asemenea, în această situație, un avantaj stimulat în cazul în care nu are ca obiect compensarea costurilor care ar fi inerente soluționării amiabile a litigiului. În prezența unor indicii sau a unor elemente de probă invocate de Comisie de natură să confirme un asemenea indiciu serios și să stabilească astfel existența unei plăți inverse, părțile la acorduri pot prezenta propria versiune a faptelor, susținându-și afirmațiile prin elementele pe care sunt în măsură să le furnizeze și care permit să se considere că acordul comercial, deși asociat acordului amiabil, este justificat de alte motive decât excluderea unui concurent printr-o plată inversă.
- 543 În speță, Comisia a invocat mai multe elemente care pun în evidență existența unei legături între acordul Niche și acordul Biogaran, precum și lipsa unei corespondențe între transferul de valoare prevăzut de acordul Biogaran și obligațiile impuse Niche prin acordul respectiv. Pe de o parte, aceasta a ținut seama de faptul că acordurile au fost negociate în aceeași perioadă și au fost încheiate între aceleași întreprinderi la aceeași dată, precum și de împrejurarea că cele două acorduri prevedeau o plată în două tranșe, prevăzute la aceleași date. Pe de altă parte, în timp ce reclamantele au susținut că nu exista nicio legătură între cele două acorduri, Niche a indicat că acordul Biogaran fusese propus de reclamante pentru a-i furniza „întreaga compensație convenită în schimbul încheierii acordului amiabil global”. În plus, Comisia a interpretat un e-mail adresat de consilierul juridic al Biogaran societății Niche la 4 februarie 2005 în care se indică faptul că, „având în vedere cuantumul în discuție, ne pare necesar să dispunem de drepturi suplimentare cu privire la alte produse și de o anumită libertate în materie de ofertă de produse”, în sensul că suma care trebuia transferată către Niche fusese stabilită înainte ca părțile să convină cu privire la domeniul de aplicare al produselor vizate de acordul Biogaran. Comisia a considerat de asemenea că prevederile contractuale ale acordului Biogaran, și în special articolele 14.4 și 14.5 din acesta, prevedeau o reziliere automată a acestuia în cazul în care AIP-urile nu erau obținute în termen de 18 luni, fără ca Biogaran să poată solicita Niche vreo despăgubire, contrar prevederilor care figurează în alte acorduri încheiate de Biogaran referitoare la achiziționarea unor dosare de produse. În sfârșit, Comisia a arătat că, exceptând un produs, Biogaran nu obținuse AIP-urile pe baza dosarelor cedate de Niche și că cifra sa de afaceri legată de acordul Biogaran se ridicase la o sumă cuprinsă între 100 000 și 200 000 de euro.

544 Reclamantele nu invocă niciun argument care să repună în discuție această analiză, cu excepția unei critici întemeiate pe neluarea în considerare a interesului Biogaran de a încheia acordul Biogaran. Pe lângă faptul că un asemenea interes nu poate fi considerat suficient pentru a justifica cuantumul transferului de valoare prevăzut de acordul Biogaran, se poate arăta că din considerentul (1351) al deciziei atacate reies mai multe constatări care pun la îndoială existența unui asemenea interes al Biogaran. Astfel, potrivit acestor constatări necontestate de reclamante, cuantumul care trebuia transferat de Biogaran către Niche fusese convenit înainte ca Niche și Biogaran să fie de acord cu privire la produsele vizate de acordul Biogaran, acesta din urmă putea fi reziliat de părți în termen de 18 luni fără ca vreuna dintre ele să poată avea dreptul la o despăgubire, iar pentru Biogaran nu era prevăzută nicio rambursare în cazul în care AIP-urile cedate nu ar fi obținute într-un anumit termen. Prin urmare, Comisia putea considera în mod întemeiat că acordul Biogaran constituia o stimulare suplimentară pentru Niche de a accepta clauzele restrictive ale acordului Niche.

545 În plus, în ceea ce privește concluziile reclamantelor prin care solicită posibilitatea de a beneficia de orice anulare a deciziei atacate sau de orice reducere a cuantumului amenzii care ar putea fi obținută de Biogaran în cadrul cauzei T-677/14, trebuie să se facă trimitere la punctele 89-99 de mai sus.

546 În ceea ce privește acordul Matrix, trebuie să se arate că articolul 9 din acesta este similar articolului 13 din acordul Niche și că argumentele prin care se critică aprecierile Comisiei referitoare la acordul Matrix în aceeași măsură ca și cele referitoare la acordul Niche trebuie să fie, în consecință, respinse pentru identitate de motive. În ceea ce privește argumentul îndreptat în mod specific împotriva analizei Comisiei privind acordul Matrix, potrivit căruia Matrix ar fi de asemenea vizată de despăgubirea clienților Niche, în temeiul unei răspunderi comune cu Niche, trebuie amintit că asemenea cheltuieli nu pot fi considerate costuri inerente soluționării amiabile a unui litigiu (a se vedea punctul 531 de mai sus) și, în consecință, nu pot justifica transferul de valoare prevăzut de acordul Matrix, cu atât mai mult cu cât nici reclamantele, nici Matrix nu au fost în măsură să stabilească dacă suma de 11,8 milioane GBP corespundea unor astfel de cheltuieli sau altor costuri inerente soluționării amiabile a litigiului.

547 Rezultă că, în decizia atacată [a se vedea în special considerentele (1452), (1453), (1463), (1464) și (1467)], Comisia a reținut de asemenea în mod valabil, existența în acordul Matrix a unei stimulări a Matrix de a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare prevăzute de acordul respectiv.

ii) Cu privire la lipsa unui caracter suficient de nociv al clauzelor de necontestare și de necomercializare

548 Trebuie amintit că reclamantele nu contestă existența unor clauze de necontestare și de necomercializare în acordurile Niche și Matrix.

549 În temeiul clauzelor de necontestare conținute în acordurile Niche și Matrix, aceste două societăți trebuiau să se abțină de la orice acțiune în declararea lipsei de validitate sau în declararea lipsei de contrafacere a brevetelor 339, 340, 341, 689, 947 și 948, Niche fiind, în plus, obligată să își retragă opozițiile la OEB îndreptate împotriva brevetelor 947 și 948 (articolele 7 și 8 din acordul Niche și articolul 5 din acordul Matrix). În temeiul clauzelor de necomercializare conținute în acordurile Niche și Matrix, aceste două societăți trebuiau să se abțină de la fabricarea, deținerea, importul, furnizarea, propunerea de furnizare, dispunerea sau realizarea unui act de natură să încalce brevetele 339-341 în legătură cu perindoprilul (articolul 3 din acordul Niche și articolul 1 din acordul Matrix). De asemenea, ele trebuiau să se abțină de la a solicita AIP-urile referitoare la perindopril (articolul 10 din acordul Niche și articolul 6 din acordul Matrix) și erau constrânse să pună capăt sau să își suspende contractele referitoare la perindopril încheiate cu terții (articolul 11 din acordul Niche și articolul 7 din acordul Matrix).

- 550 Cu toate acestea, reclamantele contestă caracterul suficient de nociv sau de sensibil al clauzelor de necontestare și de necomercializare conținute în acordurile Niche și Matrix.
- 551 În această privință, ele arată în primul rând că clauzele de necontestare și de necomercializare ar fi inerente acordurilor de soluționare amiabilă.
- 552 Deși clauzele de necontestare și de necomercializare sunt efectiv necesare pentru soluționarea amiabilă a anumitor litigii referitoare la brevete (a se vedea punctul 259 de mai sus), trebuie amintit că astfel de clauze își pierd legitimitatea și prezintă un grad de nocivitate pentru concurență suficient atunci când stimularea, astfel cum a fost constatată în speță, iar nu recunoașterea de către părți a validității brevetelor în cauză, este adevărata cauză a restrângerilor concurenței introduse prin clauzele respective (a se vedea punctul 270 de mai sus).
- 553 De asemenea, trebuie să se sublinieze, ca răspuns la argumentul reclamantelor potrivit căruia pierderea șansei de a câștiga un litigiu determinată de clauza de necontestare nu poate fi suficientă pentru a califica un acord privind soluționarea unui adevărat contencios pe cale amiabilă drept restrângere prin obiect (a se vedea punctul 505 de mai sus), că, prin faptul că nu a împiedicat, ca atare, o intrare pe piață, clauza de necontestare împiedică în special introducerea de acțiuni pentru a „deschide calea” în cadrul unei lansări cu risc și astfel utilizarea unuia dintre mijloace pentru a permite o asemenea intrare pe piață (a se vedea de asemenea punctul 257 de mai sus). Trebuie amintit de asemenea că Comisia a calificat în speță drept restrângere prin obiect nu doar clauzele de necontestare conținute în acordurile Niche și Matrix, ci aceste acorduri în întregime, care cuprind atât clauze de necontestare, cât și clauze de necomercializare și o stimulare de a se supune unor asemenea clauze [considerentele (1375) și (1481) ale deciziei atacate].
- 554 Reclamantele arată, în al doilea rând, că clauzele de necontestare și de necomercializare conținute în acordurile Niche și Matrix nu ar prezenta un grad suficient de nocivitate, întrucât efectele lor ar decurge din existența brevetelor în cauză, iar nu din termenii acestor acorduri.
- 555 Trebuie amintit, în această privință, că existența unei stimulări a societății producătoare de medicamente generice de a se supune unor clauze de necomercializare și de necontestare permite să se justifice constatarea unei restrângeri prin obiect, chiar dacă acordul amiabil ar include clauze al căror conținut nu l-ar depăși pe cel al brevetului în litigiu (a se vedea punctul 273 de mai sus). Astfel, chiar dacă, după cum arată reclamantele, clauzele de necomercializare nu ar împiedica Niche și Matrix să intre pe piață cu un produs care nu este contrafăcut și s-ar limita la efectele produse de o somație pentru contrafacerea brevetelor în cauză, ci, mai mult le-ar permite, datorită și sumei percepute în cadrul transferului de valoare, să se lanseze împreună cu partenerii lor în dezvoltarea unui nou proiect privind perindoprilul care nu este contrafăcut (a se vedea punctul 506 de mai sus), acordurile Niche și Matrix nu ar constitui într-o mai mică măsură o restrângere prin obiect.
- 556 Reclamantele contestă, în al treilea rând, caracterul suficient de nociv al clauzelor de necontestare, subliniind că acestea priveau doar un oponent dintre toți cei care au formulat o opoziție împotriva brevetului 947 la OEB și nu aveau niciun impact asupra celorlalte societăți producătoare de medicamente generice ca urmare a limitării contenciosului la cel al contrafacerii.
- 557 Este necesar să se considere că, chiar dacă asemenea afirmații referitoare la producerea de efecte a acordurilor Niche și Matrix doar asupra societăților producătoare de medicamente generice care sunt părți la aceste acorduri ar fi dovedite, ele nu ar repune în discuție excluderea de pe piață a societăților respective determinată de clauzele de necomercializare și de necontestare în schimbul unui transfer de valoare stimulat și astfel, gradul suficient de nocivitate al acordurilor în cauză, făcând ca examinarea efectelor concrete respective să fie superfluă.
- 558 Rezultă că Comisia nu a considerat în mod eronat că acordurile Niche și Matrix operau ca restrângeri ale concurenței prin obiect.

- 559 Această concluzie nu este repusă în discuție de pretinsele erori de apreciere săvârșite de Comisie în prezentarea contextului economic și juridic în care se înscriu acordurile Niche și Matrix și în luarea în considerare a intențiilor subiective ale părților.
- 560 Astfel, afirmarea de către reclamante a lipsei unei intenții anticoncurențiale a părților la acordurile Niche și Matrix și a urmării unor obiective legitime, care ar fi determinat în special Niche să ia inițiativa de a contacta reclamantele, nu este de natură să repună în discuție nici existența unui avantaj stimulat, nici caracterul de restrângere a concurenței al clauzelor de necomercializare și de necontestare care figurează în acorduri. În consecință, chiar presupunând că argumentele în cauză se întemeiază pe fapte dovedite, acestea nu ar fi de natură, în orice ipoteză, să invalideze calificarea drept restrângere prin obiect a acordurilor Niche și Matrix reținută de Comisie.
- 561 De asemenea, trebuie să se adauge că intenția părților nu constituie un element necesar pentru a determina caracterul restrictiv al unui tip de coordonare între întreprinderi (a se vedea punctul 222 de mai sus).
- 562 În plus, în prezența unor clauze de necomercializare și de necontestare, al căror caracter intrinsec restrictiv nu a fost pus în discuție în mod valabil, acordurile Niche și Matrix au putut fi considerate în mod întemeiat de către Comisie, ca urmare a constatării existenței unei stimulări, ca fiind acorduri de excludere de pe piață, care urmăresc pentru acest motiv un obiectiv anticoncurențial. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, simpla împrejurare că un acord urmărește și obiective legitime nu poate fi suficientă pentru a se opune unei calificări drept restrângere a concurenței prin obiect (a se vedea punctul 222 de mai sus).
- 563 În ceea ce privește pretinsele erori de apreciere pe care Comisia le-ar fi săvârșit în luarea în considerare a contextului economic și juridic în care se înscriu acordurile Niche și Matrix, este necesar să se constate că reclamantele își reiterează, în această privință, argumentele prin care sunt criticate capacitatea și intenția Niche și a Matrix de a intra pe piață, având în vedere în special brevetele reclamantelor și litigiile referitoare la brevetele respective, precum și dificultățile financiare și normative ale Niche (a se vedea punctele 507 și 519 de mai sus). Întrucât aceste argumente au fost examinate și respinse în cadrul motivului prin care a fost contestată calitatea de concurent potențial a Niche și a Matrix (a se vedea punctele 432-501 de mai sus), ele nu pot repune în discuție caracterul restrictiv prin obiect al acordurilor Niche și Matrix.
- 564 Din considerațiile care precedă reiese că motivul întemeiat pe erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea drept restrângere a concurenței prin obiect a acordurilor Niche și Matrix trebuie respins în totalitate.

c) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângere a concurenței prin efect

- 565 Reclamantele susțin că Comisia a săvârșit diferite erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea drept restrângere a concurenței prin efect a acordurilor Niche și Matrix.
- 566 Trebuie amintit că, întrucât anumite considerente ale unei decizii sunt, prin ele însele, de natură să o justifice corespunzător cerințelor legale, viciile de care ar putea fi afectate alte considerente ale acestei decizii nu au, în orice caz, nicio influență asupra părții sale dispozitive. În plus, întrucât partea dispozitivă a unei decizii a Comisiei se întemeiază pe mai multe elemente de raționament, fiecare dintre acestea fiind suficient în sine pentru a constitui temeiul părții dispozitive respective, nu este necesar ca Tribunalul să anuleze această decizie, în principiu, decât dacă fiecare dintre aceste elemente este nelegal. În această ipoteză, o eroare sau altă nelegalitate care ar afecta doar unul dintre elementele raționamentului nu poate fi suficientă pentru a justifica anularea deciziei în litigiu, întrucât

această eroare nu a putut avea o influență determinantă în ceea ce privește partea dispozitivă reținută de instituția care a adoptat decizia respectivă (a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2005, General Electric/Comisia, T-210/01, EU:T:2005:456, punctele 42 și 43 și jurisprudența citată).

567 Or, astfel cum s-a arătat la punctul 219 de mai sus, pentru a aprecia dacă un acord este interzis de articolul 101 alineatul (1) TFUE, luarea în considerare a efectelor sale reale este superfluă atunci când reiese că are ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne.

568 În consecință, atunci când Comisia întemeiază constatarea unei încălcări atât prin existența unei restrângeri prin obiect, cât și prin existența unei restrângeri prin efect, o eroare ce afectează de nelegalitate motivul întemeiat pe existența unei restrângeri prin efect nu are, în orice caz, o influență determinantă în ceea ce privește partea dispozitivă reținută de Comisie în decizia sa, întrucât motivul întemeiat pe existența unei restrângeri prin obiect, care poate justifica prin el însuși constatarea unei încălcări, nu este afectat de nelegalitate.

569 În speță, din examinarea motivului întemeiat pe erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângere a concurenței prin obiect rezultă că reclamantele nu au dovedit că Comisia săvârșise o eroare prin faptul că a concluzionat, în decizia atacată, că acordurile în cauză aveau ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE.

570 Prin urmare, prezentul motiv trebuie respins ca inoperant.

7. Cu privire la acordul încheiat cu Teva

a) Cu privire la calitatea de concurent potențial a Teva

[omissis]

b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului Teva drept restrângere a concurenței prin obiect

1) Argumentele părților

[omissis]

2) Aprecierea Tribunalului

643 Trebuie să se examineze argumentele reclamantelor referitoare la prezența în acordul Teva, pe de o parte, a unui avantaj stimulat în privința Teva și, pe de altă parte, a unei limitări corelative a eforturilor acesteia din urmă de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale, condiții care, atunci când sunt îndeplinite, impun constatarea existenței unei restrângeri prin obiect (a se vedea punctul 272 de mai sus). În speță, întrucât stabilirea existenței unui avantaj stimulat depinde, în parte, de existența caracterului restrictiv al anumitor clauze din acordul Teva, criticile îndreptate împotriva aprecierii clauzelor din acord vor fi examinate în primul rând, înaintea celor prin care se critică aprecierea transferului de valoare prevăzut de acordul respectiv. În ceea ce privește critica invocată cu titlu subsidiar referitoare la durata încălcării reproșate reclamantelor în temeiul acordului Teva, aceasta va fi examinată în ultimul rând.

i) Cu privire la lipsa limitării eforturilor societății producătoare de medicamente generice de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale

- 644 Trebuie să se înlăture, cu titlu introductiv, afirmațiile reclamantelor referitoare la erorile de drept și de apreciere pe care Comisia le-ar fi săvârșit prin calificarea acordului Teva drept restrângere prin obiect, în timp ce efectele sale potențiale ar fi fost proconcurențiale, iar efectele sale restrictive pur ipotetice (a se vedea punctul 634 de mai sus). Trebuie amintit desigur că, în cadrul examinării obiectului restrictiv al unui acord și în special în cadrul luării în considerare a contextului economic și juridic în care se înscrie, Comisia și instanța nu pot să ignore complet efectele potențiale ale acordului respectiv (a se vedea jurisprudența citată la punctul 304 de mai sus). De asemenea, reiese însă din jurisprudență că stabilirea existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect, în special din perspectiva examinării contextului economic și juridic al acordului în cauză, nu poate conduce la aprecierea efectelor acestui acord, în caz contrar existând riscul pierderii efectului său util pentru distincția între obiectul și efectul de restrângere a concurenței, prevăzută la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea punctul 221 de mai sus). Pentru a verifica aptitudinea specială a unui acord de a produce efecte de restrângere a concurenței ce caracterizează acordurile care au un obiect anticoncurențial, analiza efectelor potențiale ale unui acord trebuie să fie astfel limitată la cele care rezultă din date previzibile în mod obiectiv la data încheierii acordului respectiv (a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:272, punctul 84; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 80-82). Or, în speță, pretinsele efecte potențiale invocate, indiferent dacă acestea nu restrâng concurența sau sunt proconcurențiale, se întemeiază pe circumstanțe ipotetice și care nu erau astfel previzibile la data încheierii acordului Teva, precum Decizia OEB referitoare la validitatea brevetului 947 sau intrarea altor societăți producătoare de medicamente generice pe piața din Regatul Unit, care nu pot fi luate în considerare în cadrul analizei obiectului restrictiv al concurenței (a se vedea de asemenea punctele 667 și 668 de mai jos).
- 645 În ceea ce privește, în continuare, afirmațiile referitoare la lipsa unei naturi în mod intrinsec anticoncurențiale a clauzelor din acordul Teva, este necesar să se amintească, în primul rând, că trăsătura inerentă a acordurilor amiabile al clauzelor de necontestare și de necomercializare nu se opune ca acordurile amiabile care includ asemenea clauze să poată fi calificate drept restrângeri ale concurenței prin obiect (a se vedea punctul 273 de mai sus). Se poate adăuga că, deși reclamantele invocă aplicabilitatea teoriei restrângerilor accesorii în cazul acordului Teva, pentru motivul că clauzele de necontestare și de necomercializare din acesta ar fi necesare și proporționale cu soluționarea amiabilă a litigiului în cauză, s-a considerat deja că această legătură de necesitate și de proporționalitate putea fi afectată în cazul constatării existenței unei stimulări de a se supune unor asemenea clauze (a se vedea punctul 291 de mai sus). Astfel, această teorie ar putea fi aplicată acordului Teva numai în cazul în care transferul de valoare prevăzut de acordul respectiv nu ar avea caracter stimulat (a se vedea punctele 679-699 de mai jos).
- 646 Trebuie să se considere, în al doilea rând, că argumentele invocate de reclamante nu permit să se repună în discuție caracterul restrictiv al clauzei de necontestare care figurează în acordul Teva.
- 647 Potrivit acestei clauze, Teva s-a angajat să nu conteste brevetele 947 și 339-341 în Regatul Unit pe durata acordului Teva, precizându-se că aceasta nu era împiedicată să continue o procedură de opoziție la OEB împotriva acestor brevete (articolul 2.4 din acordul Teva).
- 648 Comisia a considerat, în decizia atacată, că această clauză de necontestare avea două consecințe principale, prima fiind de a împiedica Teva să stabilească dacă produsul pe care urmărea să îl comercializeze era necontrafăcut, iar a doua de a se opune unei examinări juridice obiective a validității brevetelor reclamantelor în Regatul Unit [considerentul (1546)].

- 649 Trebuie să se arate, mai întâi, că reclamantele nu contestă această primă consecință a clauzei de necontestare conținute în acordul Teva, ci susțin că o asemenea consecință ar fi proprie oricărei clauze de necontestare care figurează într-un acord amiabil (a se vedea punctul 625 de mai sus). Or, trebuie amintit în această privință că inerența unei asemenea clauze pentru soluționarea amiabilă nu este suficientă ca atare pentru a exclude constatarea unui obiect anticoncurențial (a se vedea punctele 273 și 645 de mai sus).
- 650 Trebuie să se considere, în continuare, că este irelevant în speță că clauza de necontestare privește doar procedurile contencioase în Regatul Unit și nu le include pe cele la OEB, din moment ce domeniul de aplicare teritorial al acordului Teva se limitează la Regatul Unit, în cadrul căruia este interzisă orice contestare a validității brevetului 947 și a brevetelor de procedeu de fabricație. Trebuie amintit, în această privință, că un acord poate fi calificat drept restrângere prin obiect, chiar dacă domeniul său de aplicare teritorial se limitează la un stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 septembrie 2009, Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P și C-137/07 P, EU:C:2009:576, punctul 38 și jurisprudența citată).
- 651 În plus, chiar dacă, astfel cum arată reclamantele, clauza de necontestare nu ar fi susceptibilă să producă efecte asupra procedurii de revocare a brevetului 947, inițiată în Regatul Unit de o filială a Teva, procedură care a fost suspendată în așteptarea unei decizii definitive în procedura de opoziție la OEB care nu era avută în vedere de acordul Teva, este evident că această clauză împiedică, cel puțin, introducerea altor acțiuni în declararea lipsei de validitate a acestui brevet pe toată durata acordului Teva și că, potrivit prevederilor articolului 2.4 din acordul menționat, această interdicție privește atât Teva UK Ltd, cât și filialele acesteia și atât acțiunile directe, cât și orice asistență acordată unui terț în vederea invalidării brevetelor reclamantelor. Prin urmare, este lipsită de relevanță în speță participarea activă a Teva la procedura de opoziție la OEB, în special prin comunicarea deciziilor instanțelor din Regatul Unit referitoare la validitatea brevetului 947, invocată de reclamante (a se vedea punctul 635 de mai sus).
- 652 Pe de altă parte, nu se poate reproșa Comisiei că nu a stabilit că exista un temei serios pentru a repune în discuție validitatea brevetelor pentru procedeele de fabricație ale reclamantelor (a se vedea punctul 635 de mai sus). Astfel, o asemenea probă nu este necesară pentru a stabili caracterul restrictiv al unei clauze de necontestare, care depinde de eliminarea unor posibilități reale și concrete de a depăși obstacolele legate de brevete, care nu presupun în mod necesar, pentru a fi stabilite, dovada admiterii probabile a acțiunii în declararea lipsei de validitate a brevetelor în cauză (a se vedea punctul 368 de mai sus).
- 653 În sfârșit, este lipsită de relevanță afirmația reclamantelor potrivit căreia clauza de necontestare nu îi împiedică în mod automat pe terți să conteste brevetele lor (a se vedea punctul 635 de mai sus). Astfel, o asemenea afirmație referitoare la producerea de efecte potențiale a acordului Teva doar asupra acestei societăți producătoare de medicamente generice nu repune în discuție, ca atare, caracterul restrictiv al clauzei de necontestare conținute în acordul Teva (a se vedea de asemenea punctele 556 și 557 de mai sus).
- 654 Trebuie să se considere, în al treilea rând, că clauza de cumpărare exclusivă a fost calificată, în mod întemeiat, de Comisie drept de restrângere a concurenței.
- 655 Această clauză, astfel cum a fost prevăzută la articolul 3 din acordul Teva, are următorul conținut:

„3. Obligația de cumpărare exclusivă

3.1. Pe durata prezentului Contract, Teva va trebui să cumpere tot Perindoprilul de care ea și Filialele sale au nevoie pentru a-l furniza sau a-l pune la dispoziție în Regatul Unit, exclusiv de la Servier sau de la Filialele acesteia.

[...]

3.3. Teva nu va trebui să vândă în mod activ sau să promoveze Produsul în rândul clienților săi din afara Regatului Unit și va trebui să procedeze de așa natură încât Filialele sale să procedeze în același sens.

3.4. Sub rezerva primirii de către Servier sau de către Filialele sale a unor comenzi confirmate de Teva pentru cantitățile de produs indicate mai jos, prezentate la Datele Comenzii sau înainte, Servier sau Filialele sale vor trebui să furnizeze Teva următoarele cantități de Produs înainte de datele de mai jos:

3.4.1. 150 000 (o sută cincizeci de mii) de cutii de 30 de comprimate de 2 mg până la 1 august 2006, iar în următoarele luni 75 000 (șaptezeci și cinci de mii) de asemenea cutii pe lună;

3.4.2. 240 000 (două sute patruzeci de mii) de cutii de 30 de comprimate de 4 mg până la 1 august 2006, iar în următoarele luni 120 000 (o sută douăzeci de mii) de asemenea cutii pe lună;

3.4.3. 80 000 (optzeci de mii) de cutii de 30 de comprimate de 8 mg până la 1 ianuarie 2007 (sau orice dată asupra căreia părțile pot conveni), iar în următoarele luni 40 000 (patruzeci de mii) de asemenea cutii pe lună.

[...]

3.8. În cazul în care, în cadrul unei anumite luni, pe durata prezentului contract:

3.8.1. Servier a primit din partea Teva comenzi confirmate pentru Produs, pentru livrarea în Regatul Unit în această lună, comenzile confirmate în cauză fiind supuse Datelor Comenzii pertinente sau înainte; și

3.8.2. Servier și Filialele sale nu au livrat Teva, în termen de zece zile lucrătoare de la data livrării corespunzătoare, Produsul total comandat de aceasta, în conformitate cu dispozițiile Clauzelor 3.4 și 3.8.1 pentru o livrare în această lună,

3.8.3. Servier va trebui, în conformitate cu clauza 3.9, să plătească Teva Despăgubirile Forfetare pentru această lună, iar Teva și filialele sale nu vor avea niciun alt drept sau cale de atac (inclusiv orice drept de reziliere) pentru orice deficiență a Servier în furnizarea Produsului către Teva.

[...]”

⁶⁵⁶ De asemenea, trebuie amintit că, în temeiul clauzei de necomercializare prevăzute la articolul 2.3 din acordul Teva, aceasta din urmă trebuia să se abțină, în Regatul Unit, să fabrice, să determine fabricarea, să dețină, să importe, să furnizeze, să propună furnizarea sau să dispună de perindopril generic, indiferent dacă acest perindopril este fabricat conform procedurii pe care l-a dezvoltat și în legătură cu care Servier considera că încalcă brevetele 947 și 339-341 sau nu respectă aceste brevete până la rezilierea sau la expirarea acordului Teva sau până la expirarea brevetelor respective.

⁶⁵⁷ Comisia a apreciat, în considerentele (1552)-(1555) ale deciziei atacate, că, întrucât clauza de necomercializare (articolul 2.3) și clauza de cumpărare exclusivă (articolul 3.1) din acordul Teva afectau capacitatea de concurență a Teva sau libertatea acesteia de a alege în condiții de independență deplină sursele sale de perindopril destinat pieței din Regatul Unit, aceste clauze ar fi analizate ca una și aceeași obligație de neconcurență. Aceasta a precizat că prezenta importanță redusă statutul eventualelor surse alternative de perindopril în ceea ce privește brevetul (contrafăcut sau necontrafăcut), singurele opțiuni oferite Teva prin clauza de cumpărare exclusivă fiind fie de vânzare exclusivă a produsului Servier, fie de primire a unei sume de bani pentru compensarea lipsei de aprovizionare (despăgubirea forfetară de 500 000 GBP pe lună).

- 658 Este necesar să se considere că afirmațiile reclamantelor îndreptate împotriva acestei aprecieri a Comisiei se întemeiază pe o interpretare eronată a clauzei de cumpărare exclusivă din acordul Teva.
- 659 Astfel, din acordul Teva reiese o alternativă între aprovizionare și plata unei despăgubiri în lipsa aprovizionării, întrucât, pe lângă obligația de aprovizionare, menționată desigur ca atare la articolul 3.4 din acordul Teva, era prevăzută în mod expres posibilitatea unei lipse a aprovizionării, care nu putea nici să fie contestată în fața unei instanțe, nici să fie de natură să conducă la o reziliere de către Teva, nici chiar să fie supusă unor condiții, în special o limitare în timp, altele decât aceea a plății unei despăgubiri (articolele 3.8.2, 3.8.3 și 8.3 din acordul Teva).
- 660 Trebuie să se precizeze că interzicerea contestării și rezilierii în cazul unei lipse a aprovizionării prevăzute la articolul 3.8.3 din acordul Teva (denumită în continuare „clauza de nereziliere”) joacă un rol determinant în această interpretare a clauzei de cumpărare exclusivă, întrucât aceasta substituie sancțiunii de nerespectare a unei obligații contractuale de către o instanță sau prin încetarea relației contractuale o compensație financiară prestabilită și, astfel, creează o alternativă între o aprovizionare și o despăgubire. Este, în această privință, irelevant că despăgubirea respectivă reprezintă consecința nerespectării unei obligații de aprovizionare sau a unei posibilități oferite Servier de a nu aproviziona Teva.
- 661 Rezultă astfel de aici, în toate cazurile, astfel cum a considerat Comisia în mod întemeiat în decizia atacată [considerentul (1559)], o opțiune de neaprovizionare lăsată la aprecierea totală a Servier, împiedicând Teva să intre pe piață și să asimileze clauzele în cauză cu cele care caracterizează în mod obișnuit un acord de aprovizionare.
- 662 În schimb, Teva era supusă unei obligații de cumpărare exclusivă, calificată de Comisie în mod întemeiat drept „absolută” [considerentul (1588) al deciziei atacate], întrucât Teva nu putea să renunțe la aceasta pentru a se aproviziona eventual de la alți furnizori de perindopril, fie că era sau nu contrafăcut, și să intre pe piață cu acest perindopril, chiar și în cazul unei lipse a aprovizionării Servier, întrucât rezilierea acordului pentru acest motiv era exclusă în temeiul clauzei de nereziliere. Astfel cum a arătat Comisia în mod întemeiat în considerentul (1557) al deciziei atacate, clauza de nereziliere, astfel cum a fost coroborată cu clauza de cumpărare exclusivă, obliga Teva să se aprovizioneze cu perindopril generic doar de la Servier și, în consecință, o împiedica să se aprovizioneze de la alți furnizori, inclusiv de la cei care nu încălcau brevetele deținute de Servier.
- 663 Rezultă nu numai că clauzele de cumpărare exclusivă și de nereziliere se confundă parțial cu obligația de necomercializare prevăzută la articolul 2.3 din acordul Teva, în măsura în care interzic achiziția și, în consecință, vânzarea de perindopril care încălcă brevetele în litigiu produs de terți, ci și extind această obligație dincolo de brevetele în litigiu, în măsura în care interzic achiziția și vânzarea de perindopril produs de terți care nu încălcă brevetele în litigiu.
- 664 Rezultă de aici că clauzele de cumpărare exclusivă și de nereziliere a acordului Teva sunt, ca atare, în mare măsură susceptibile să împiedice aprovizionarea Teva și astfel să excludă intrarea sa pe piață cu produsul unui terț, după cum această intrare este, pe de altă parte, exclusă deja atât pentru produsele reclamantelor, cât și pentru cele provenite de la terți prin clauza de necomercializare prevăzută la articolul 2.3 din acord, al cărei caracter de restrângere a concurenței nu este contestat de reclamante.
- 665 Trebuie să se considere, în plus, că limitarea clauzei de cumpărare exclusivă, ca de altfel și a clauzei de necomercializare, la perindopril erbumină nu poate repune în discuție caracterul lor restrictiv (a se vedea punctul 626 de mai sus).
- 666 Astfel, reclamantele subliniază că aceste clauze se refereau doar la perindoprilul erbumină și nu contestă că produsul pe care Teva urmărea să îl comercializeze în momentul încheierii acordului Teva era perindopril erbumină. Astfel, clauzele de necomercializare și de cumpărare exclusivă împiedicau Teva să intre pe piață cu perindoprilul erbumină pe care urmărea să îl comercializeze pe durata

- acordului Teva. În consecință, chiar dacă Teva ar fi putut intra pe piață cu perindoprilul compus dintr-o altă sare decât erbumina în perioada acoperită de acordul Teva, nu este mai puțin adevărat că acest acord împiedica Teva să concureze cu reclamantele cu perindoprilul erbumină și restrângea concurența în această privință. Se poate arăta, în plus, că elementele de probă furnizate de reclamante pentru a stabili intrarea Teva pe piața din Regatul Unit cu o altă sare decât erbumina privesc date ulterioare expirării acordului Teva.
- 667 Pe de altă parte, sunt lipsite de relevanță în speță afirmațiile reclamantelor referitoare la efectele potențiale ambivalente ale clauzei de cumpărare exclusivă (a se vedea punctul 636 de mai sus). Astfel, trebuie amintit că asemenea efecte potențiale, întemeiate, în speță, pe circumstanțe care nu erau previzibile la data încheierii acordului Teva, nu pot fi luate în considerare în cadrul analizei obiectului de restrângere a concurenței (a se vedea punctul 644 de mai sus). Se poate adăuga că, în orice caz, contrar celor susținute de reclamante, nu se poate considera că efectele potențiale invocate ale acordului Teva nu restrângeau concurența, erau chiar proconcurențiale.
- 668 Astfel, în ipoteza în care brevetul 947 ar fi fost declarat lipsit de validitate de OEB, acordul Teva ar fi împiedicat-o să intre pe piață cu produsul său ori cu produsul Krka în temeiul clauzei de necomercializare, care ar fi rămas în vigoare - astfel cum atestă trimiterea la „expirarea” brevetelor prin articolul 2.3 din acordul Teva, spre deosebire de termenul „revocare” utilizat la articolul II din actul adițional la acordul Teva -, în timp ce această declarație a lipsei de validitate ar fi permis intrarea pe piață a unor produse generice care încalcă potențial acest brevet. În plus, chiar presupunând că reclamantele au aprovizionat-o pe Teva cu perindoprilul generic în această ipoteză, astfel cum afirmă aceasta (a se vedea punctul 616 de mai sus), intrarea Teva pe piață cu produsul generic al reclamantelor nu ar fi creat o situație de concurență în raport cu acestea din urmă și, în plus, Teva nu ar fi fost singura și astfel prima care ar fi intrat pe piață ținând seama de intrarea menționată mai sus a altor societăți producătoare de medicamente generice. De asemenea, în ipoteza în care validitatea brevetului 947 ar fi fost confirmată de OEB, Teva ar fi fost în continuare împiedicată să se aprovizioneze cu perindoprilul generic, inclusiv necontrafăcut, de la alte întreprinderi decât reclamantele, iar aprovizionarea sa de către reclamante, chiar mai ipotetică în această situație, astfel cum ele însele recunosc (a se vedea punctul 636 de mai sus), nu ar fi permis, în plus, o intrare într-o situație de concurență cu reclamantele. Este necesar să se adauge, în această ultimă privință, că împrejurarea că Comisia a stabilit încetarea încălcării la data intrării Teva pe piața din Regatul Unit cu produsul reclamantelor nu poate fi interpretată în sensul că atestă recunoașterea de către Comisie a faptului că Teva a intrat pe piață în iulie 2007 într-o situație de concurență cu reclamantele. Astfel, Comisia însăși a indicat în decizia atacată [considerentele (2125) și (3133)] că stabilirea încetării încălcării la 6 iulie 2007 se explica printr-o preocupare pentru prudență și prin intenția de a reține o dată favorabilă părților contractante.
- 669 Pentru aceleași motive, sunt de asemenea lipsite de relevanță în speță afirmațiile reclamantelor referitoare la intenția lor de a aproviziona Teva în cazul declarării de către OEB a lipsei de validitate a brevetului 947 și la obiectivul intrării anticipate a Teva, chiar în calitate de prima societate producătoare de medicamente generice, pe piața din Regatul Unit.
- 670 În sfârșit, nu se poate reproșa Comisiei (a se vedea punctul 624 de mai sus) că s-a întemeiat, doar pentru a-și consolida analiza, pe interpretarea acordului Teva efectuată de High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], în hotărârea din 9 octombrie 2008 [considerentele (1572) și (1573) ale deciziei atacate].
- 671 Din toate considerațiile de mai sus rezultă că Comisia nu a apreciat în mod eronat clauzele de cumpărare exclusivă și de nereziliere din acordul Teva, considerând că aceste două clauze coroborate cu clauza de necomercializare stabilită la articolul 2.3 din acordul Teva, trebuiau analizate în mod global într-o „obligăție de neconcurență” [considerentul (1552) al deciziei atacate] și astfel într-o obligăție globală de necomercializare în sarcina Teva.

- 672 Rezultă că, în mod contrar celor susține în esență de reclamante, aceste clauze nu corespund nici celor care figurează în mod obișnuit într-un acord de aprovizionare, nici celor dintr-un acord de cumpărare exclusivă (a se vedea de asemenea punctele 661 și 662 de mai sus) și, în consecință, nu pot fi analizate în aceeași măsură cu cele conținute într-un acord accesoriu unei soluționări amiabile, dat fiind că asemenea acorduri corespund unor acorduri comerciale uzuale (a se vedea punctele 798-808 de mai jos).
- 673 Rezultă de asemenea că trebuie respinse argumentele reclamantelor întemeiate pe acorduri de aprovizionare sau de cumpărare exclusivă uzuale.
- 674 În particular, faptul invocat de reclamante potrivit căruia astfel de acorduri țin de o practică curentă în sectorul farmaceutic este, în speță, lipsit de relevanță, întrucât clauza de cumpărare exclusivă din acordul Teva nu corespunde clauzelor curente evocate de reclamante. Trebuie să se adauge că, în orice caz, practici ale unor întreprinderi private, chiar tolerate sau aprobate de autoritățile publice dintr-un stat membru, nu se pot impune în temeiul normelor de concurență din tratat (Hotărârea din 17 ianuarie 1984, VBVB și VBBB/Comisia, 43/82 și 63/82, EU:C:1984:9, punctul 40).
- 675 Nu este relevant nici Regulamentul nr. 2790/1999, cu atât mai mult cu cât, în temeiul articolului 2 alineatul (4) din regulamentul menționat, acesta nu se aplică acordurilor de exclusivitate încheiate de întreprinderi concurente, precum cele în discuție în speță, care privesc comercializarea perindoprilului sub nume propriu. Astfel, s-a considerat că Teva era un concurent potențial al reclamantelor (a se vedea punctul 614 de mai sus) și această calitate nu este repusă în discuție de încheierea unui acord încheiat în mod obișnuit între întreprinderi care operează la niveluri diferite ale lanțului de producție sau de distribuție.
- 676 În ceea ce privește aprecierea de către Comisie a acordului Servier-Generics încheiat la mai puțin de un an după acordul Teva, este necesar să se arate că Comisia a constatat, în considerentul (745) al deciziei atacate, fără a fi contrazisă de reclamante, că clauza de cumpărare exclusivă conținută în acest alt acord nu prevedea nicio plată sau despăgubire în cazul unei lipse a aprovizionării de către reclamante. Reiese, pe de altă parte, din dosar că nici această clauză nu se corobora cu o clauză de nereziliere și cu o clauză de necomercializare, în lipsa perindoprilului concurent dezvoltat de Generics, astfel încât aprecierile referitoare la acest acord nu pot fi transpuse acordului Teva.
- 677 În sfârșit, întrucât Comisia a pus în mod clar în evidență aspectele specifice și problematice în speță ale clauzei de cumpărare exclusivă din acordul Teva [a se vedea în special considerentele (1553)-(1574) ale deciziei atacate], nu se poate deduce din decizia atacată că Comisia a interzis, în principiu, orice încheiere concomitentă a unui acord de distribuție exclusivă și a unui acord amiabil.
- 678 Din toate considerațiile care precedă rezultă că Comisia a considerat în mod întemeiat că acordul Teva limita eforturile Teva pentru a face concurență reclamantelor.

ii) Cu privire la lipsa unui avantaj stimulat

- 679 Comisia a considerat, în decizia atacată, că suma inițială de 5 milioane GBP (denumită în continuare „suma inițială”) și despăgubirea forfetară de 500 000 GBP pe lună pentru o sumă totală de 5,5 milioane GBP, care acoperea cele unsprezece luni de lipsă a aprovizionării Servier (denumită în continuare „despăgubirea forfetară finală”), reprezentau o sumă considerabilă, de 10,5 milioane GBP, care servise drept stimulare semnificativă pentru Teva de a se abține să intre în concurență cu reclamantele [considerentul (1622)].
- 680 Pentru a se stabili dacă o plată inversă, cu alte cuvinte un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, constituie sau nu o stimulare de a accepta clauze de necontestare și de necomercializare, trebuie să se

examineze, ținând seama de natura și de justificarea sa, dacă acoperă costurile inerente soluționării amiabile a litigiului. În decizia atacată, Comisia a examinat astfel, în mod întemeiat, dacă transferul de valoare corespundea costurilor specifice soluționării amiabile suportate de societatea producătoare de medicamente generice [considerentele (1592)-(1599) ale deciziei atacate].

681 În ipoteza în care plata inversă prevăzută într-un acord amiabil care cuprinde clauze care restrâng concurența ar urmări să compenseze costurile inerente soluționării amiabile suportate de societatea producătoare de medicamente generice, această plată nu ar putea fi, în principiu, considerată ca fiind stimulativă. Constatarea existenței unei stimulări și a unei restrângerii a concurenței prin obiect nu este însă exclusă în ipoteza menționată. Aceasta presupune totuși stabilirea de către Comisie a faptului că sumele corespunzătoare acestor costuri inerente soluționării amiabile, chiar și dovedite și estimate precis de părțile la acest acord, au un caracter excesiv [a se vedea punctul 278 de mai sus].

682 Costurile inerente soluționării amiabile a litigiului acoperă, printre altele, cheltuielile contencioase suportate de societatea producătoare de medicamente generice în cadrul litigiului dintre aceasta și societatea producătoare de medicamente originale. Astfel, suportarea cheltuielilor respective are legătură directă cu o asemenea soluționare amiabilă. În consecință, atunci când quantumul cheltuielilor de judecată ale societății producătoare de medicamente generice este stabilit de părțile la acordul amiabil, Comisia nu poate constata caracterul lor stimulativ decât prin demonstrarea faptului că acestea ar fi disproporționate (a se vedea punctul 279 de mai sus).

683 În schimb, unele cheltuieli care revin societății producătoare de medicamente generice sunt, *a priori*, exterioare litigiului și soluționării acestuia pentru a putea fi considerate inerente soluționării amiabile a unui litigiu în materie de brevete. Este vorba, de exemplu, despre costurile de fabricare a produselor contrafăcute, corespunzătoare valorii stocului produselor respective, precum și despre cheltuielile de cercetare și dezvoltare efectuate pentru perfecționarea produselor respective. Situația este similară în cazul sumelor care trebuie să fie plătite de societatea producătoare de medicamente generice terților ca urmare a unor angajamente contractuale încheiate în afara litigiului (de exemplu, contracte de furnizare). Revine astfel părților la acord, în cazul în care doresc ca plata cheltuielilor respective să nu fie calificată drept stimulent și să nu constituie un indiciu al existenței unei restrângerii a concurenței prin obiect, sarcina de a demonstra că acestea sunt inerente litigiului sau soluționării acestuia, apoi să justifice quantumul cheltuielilor amintite. De asemenea, ele s-ar putea întemeia, în același scop, pe quantumul nesemnificativ al rambursării acestor cheltuieli *a priori* care nu sunt inerente soluționării amiabile a litigiului și astfel insuficient pentru a constitui un stimulent semnificativ pentru a accepta clauzele care restrâng concurența prevăzute de acordul de soluționare (a se vedea punctul 280 de mai sus).

– *Cu privire la despăgubirea forfetară finală*

684 Contrar celor susținute de reclamante, Comisia a considerat în mod întemeiat că despăgubirea forfetară finală reprezenta o plată acordată Teva în schimbul angajamentului acesteia de a nu face concurență Servier [considerentul (1588) al deciziei atacate] și, în consecință, un stimulent pentru a se supune unei obligații de necomercializare. Astfel, întrucât Comisia a apreciat în mod întemeiat că clauzele de cumpărare exclusivă și de nereziliere a acordului Teva echivalau cu impunerea unei obligații de necomercializare care excludea Teva de pe piață (a se vedea punctul 671 de mai sus) și întrucât articolele 1.8 și 3.8.3 din acordul Teva prevedeau plata unei despăgubiri forfetare de 500 000 GBP pe lună în cazul nefurnizării produsului și astfel al concretizării acestei excluderi de pe piață, despăgubirea forfetară constituie în mod clar contrapartida lipsei unei intrări pe piața Teva.

685 Este, în această privință, lipsit de relevanță argumentul reclamantelor potrivit căruia despăgubirea forfetară ar fi un instrument contractual clasic în dreptul englez și ar reflecta ceea ce ar fi putut fi acordat de o instanță pentru nerespectarea unei obligații de aprovizionare. Astfel, existența stimulării se deduce în prezentul litigiu din faptul că plata se efectuează nu pentru compensarea costurilor inerente soluționării amiabile sau pentru executarea unui acord de aprovizionare obișnuit, ci în

schimbul lipsei unei intrări pe piață astfel cum a fost prevăzută de clauzele menționate mai sus, independent de instrumentul juridic utilizat pentru realizarea acestei contrapartide și ca urmare a faptului că această contrapartidă echivalează cu despăgubirea acordată de o instanță (a se vedea punctele 680 și 681 de mai sus).

686 În plus, nu este susceptibilă să repună în discuție caracterul stimulativ al despăgubirii forfetare finale comparația efectuată de reclamante cu aprecierea Comisiei referitoare la acordurile Lundbeck-Neolab (a se vedea punctele 394-398 de mai sus).

– *Cu privire la cuantumul inițial*

687 În ceea ce privește suma inițială prevăzută la articolul 10.1 din acordul Teva, este necesar să se considere că argumentele invocate de reclamante nu permit să se repună în discuție constatarea de către Comisie a existenței unei stimulări.

688 Trebuie amintit, în această privință, că articolul 10.1 din acordul Teva stipulează:

„Servier va trebui, sub rezerva primirii unei facturi adecvate din partea Teva, să plătească sau să procedeze în așa fel încât una dintre filialele sale să plătească Teva 5 000 000 [GBP] în termen de zece zile lucrătoare de la primirea facturii din partea Teva. Această factură poate fi predată la semnarea prezentului [acord] și va fi exigibilă imediat, tot cu condiția că Servier va avea 10 zile lucrătoare pentru a efectua plata. Această plată va fi o contribuție la costurile suportate de Teva pentru a pregăti încheierea prezentului [acord], inclusiv, însă fără a se limita la acestea, costurile de reziliere a acordurilor sale de furnizare existente în Regatul Unit.”

689 În decizia atacată, Comisia a constatat, cu titlu introductiv, că Teva nu comunicase *ex post* nicio cifră exactă referitoare la diferitele costuri care ar fi fost compensate de cuantumul inițial, cu excepția cheltuielilor de judecată apreciate la mai puțin de 100 000 de euro pentru acțiunea desfășurată de Ivax împotriva Servier în Regatul Unit [considerentele (1594) și (1597)]. Cu toate acestea, Comisia a efectuat o evaluare a celorlalte cheltuieli care pot intra, în opinia acesteia, sub incidența articolului 10.1 din acordul Teva, inclusiv cele care corespund valorii stocului de perindopril deținut de Teva care trebuia să fie distrus și costurilor de dezvoltare a perindoprilului, pentru a deduce de aici că acestea reprezentau în total mai puțin de 40 % din suma inițială [considerentele (1596)-(1599) ale deciziei atacate].

690 Se deduce din aceasta că Comisia a apreciat că, chiar dacă unele dintre cheltuielile acoperite de articolul 10.1 din acordul Teva puteau fi considerate inerente soluționării amiabile a litigiului dintre reclamante și Teva, aceasta din urmă nu estimase cheltuielile în cauză, nici nu stabilise *a fortiori* cuantumul acestora, cu excepția cheltuielilor contencioase care au fost apreciate, însă în mod aproximativ și fără stabilirea cuantumului lor. Astfel, Comisia evocă în decizia atacată că Teva a „menționat” [considerentul (797)] sau a „comunicat” [considerentul (1597)] doar o sumă „de mai puțin de 100 000 de euro” în temeiul acestor cheltuieli contencioase și a confirmat, ca răspuns la o întrebare adresată în ședință, că Teva nu anexase la estimarea sa cifrică niciun document justificativ.

691 Or, reclamantele nu invocă niciun argument, nici *a fortiori* nu prezintă niciun element, cum ar fi „factura adecvată” menționată la articolul 10.1 din acord, de natură să repună în discuție această analiză a Comisiei.

692 Reclamantele se limitează, în primul rând, să se refere la „distrugerea unui stoc”, indicând valoarea acestuia. Or, compensarea valorii stocului care trebuia distrus nu poate, *a fortiori*, să fie calificată drept cheltuieli inerente unei soluționări amiabile (a se vedea punctele 280 și 683 de mai sus).

- 693 În orice caz, reclamantele nu stabilesc valoarea stocului respectiv. Astfel, pe de o parte, suma în euro pe care o invocă nu corespunde sumei în lire sterline menționate în decizia atacată [considerentul (1596)], ținând seama de cursul de schimb reținut de Comisie (a se vedea în special nota de subsol 4109 din decizia atacată). Pe de altă parte, mai ales, reclamantele nu furnizează în susținerea afirmației lor nicio altă probă în afara propriilor declarații și a celor ale Teva ca răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, precum și un document al Teva care nu menționează asemenea dată cifrică. Astfel, chiar dacă ar trebui să se considere că, în speță, plata valorii stocului de produse al Teva care trebuia să fie distrus era inherentă acordului Teva, în măsura în care această distrugere era prevăzută de acordul respectiv (articolul 2.2), în lipsa unei justificări a cuantumului său, această plată nu ar putea exclude calificarea drept plată stimulativă (a se vedea punctul 683 de mai sus).
- 694 Reclamantele evocă, în al doilea rând, o sumă de 1 milion GBP pe care Teva urmărea să o plătească unuia dintre partenerii săi comerciali ca urmare a încetării parteneriatului comercial în cauză. Pe lângă faptul că sumele care trebuie să fie plătite de societatea producătoare de medicamente generice unor terți ca urmare a rezilierii contractelor în curs nu sunt *a priori* cheltuieli inerente unei soluționări amiabile (a se vedea punctul 683 de mai sus), se poate arăta că suma pretinsă nu reiese nicidecum din contractul în cauză atașat în anexa la cererea introductivă.
- 695 Deși reclamantele susțin, în al treilea rând, că suma inițială corespundea despăgubirilor pe care ele ar fi trebuit să le plătească către Teva în cazul unei somații eliberate în mod greșit și pe care ar fi evitat să le plătească datorită acordului Teva, este necesar să se arate că, prin această afirmație, reclamantele urmăresc în esență să stabilească caracterul justificat al cuantumului inițial prin compararea acestui quantum cu cel al unor cheltuieli de natură diferită și care nu sunt prevăzute la articolul 10.1 din acord. Astfel, această clauză, care este totodată redactată în mod restrictiv, se limitează la „costurile suportate de Teva” și nu include costurile efectuate sau evitate de reclamante. Prin afirmația lor, reclamantele confundă de asemenea caracterul justificat al cuantumului inițial în raport cu soluționarea amiabilă, singura în discuție în speță, și caracterul proporțional al acestui quantum pentru aprecierea căreia comparația propusă ar putea fi eventual pertinentă. Or, trebuie amintit că este vorba despre două aprecieri distincte pe care Comisia trebuie să le efectueze în mod succesiv. Astfel, revine Comisiei, atunci când apreciază caracterul restrictiv al unui acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete care implică un transfer de valoare, sarcina de a examina, în primul rând, dacă cheltuielile acoperite de transferul de valoare sunt justificate în raport cu acordul amiabil și în special dacă transferul de valoare corespunde cuantumului stabilit al cheltuielilor care pot fi, prin natura lor, considerate ca fiind inerente soluționării amiabile, apoi, în al doilea rând, în cazul în care aceasta apreciază cheltuielile respective justificate, de a verifica dacă quantumul lor nu este disproporționat, ținând seama în special de tipul de cheltuieli în cauză (a se vedea punctele 681 și 682 de mai sus).
- 696 Trebuie să se considere în continuare că, chiar presupunând că comparația invocată poate fi pertinentă pentru a se verifica dacă quantumul inițial era justificat în raport cu soluționarea amiabilă, reclamantele nu furnizează nicio evaluare a costurilor pretins evitate. Astfel, acestea se limitează să evoce despăgubirile considerabile în cazul necâștigării procesului pe fond în urma unui ordin pronunțat în favoarea lor.
- 697 În sfârșit, întrucât reclamantele susțin, în al patrulea rând, că quantumul inițial urmărea „să garanteze” clauza de cumpărare exclusivă (a se vedea punctul 628 de mai sus), este necesar să se deducă de aici că ele consideră acest quantum o contrapartidă a clauzei respective și astfel recunosc în esență caracterul său stimulativ, din moment ce această clauză a fost interpretată în sensul că îi impune Teva o obligație de necomercializare (a se vedea punctele 684 și 685 de mai sus).
- 698 Rezultă că Comisia a reținut în mod valabil, în decizia atacată [considerentele (1608) și (1622)], existența în acordul Teva a unei stimulări a Teva de a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare prevăzute de acordul respectiv, fără să fi trebuit, în plus, după cum susțin reclamantele (a se vedea punctul 628 de mai sus), să verifice dacă aceste clauze ar fi avut o întindere restrictivă mai

redușă în lipsa acestei plăți stimulative. Astfel, constatarea unei stimulări pentru a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare impune doar prezența unor asemenea clauze, independent de întinderea lor mai mult sau mai puțin restrictivă, și o analiză a costurilor acoperite de transferul de valoare în cauză (a se vedea punctele 680 și 681 de mai sus).

- 699 Existența acestei stimulări nu poate fi repusă în discuție de afirmația reclamantelor potrivit căreia Comisia ar fi „amestecat” în mod greșit quantumul inițial și despăgubirea forfetară finală pentru a deduce de aici „un transfer de valoare net a unei sume de 10,5 milioane GBP”. Desigur, astfel cum arată reclamantele în mod întemeiat, spre deosebire de quantumul inițial stabilit la articolul 10.1 din acordul Teva, quantumul despăgubirii forfetare finale rezultă din punerea în aplicare a acordului Teva, în special din lipsa de aprovizionare a Teva de către reclamante, iar nu, în ceea ce privește suma de 5,5 milioane GBP a despăgubirii, din clauza respectivă din acord care prevede doar un quantum lunar al despăgubirii de 500 000 GBP. Totuși, deși se poate deduce de aici că suma de 10,5 milioane GBP corespunde celei a transferului de valoare plătit efectiv către Teva, iar nu transferului de valoare care reiese doar din clauzele din acordul Teva, nu este mai puțin adevărat că acest transfer efectiv constituie de asemenea, pentru aceleași motive cu cele care au condus la constatarea caracterului stimulat al quantumului inițial și al despăgubirii lunare de 500 000 GBP, o stimulare pentru toată această sumă.
- 700 Rezultă că, ținând seama de considerațiile care precedă (a se vedea în special punctele 265-271 de mai sus), Comisia a dedus în mod întemeiat din constatarea acestei stimulări, ale cărei două componente erau prevăzute de acordul Teva, că acest acord avea, de la origine, ca obiect restrângerea concurenței.
- 701 Această concluzie nu este repusă în discuție de pretinsa denaturare a obiectivului acordului Teva și de intențiile părților la acordul respectiv.
- 702 Astfel, afirmarea de către reclamante a lipsei unei intenții anticoncurențiale a părților la acordul Teva și a urmării unor obiective legitime, inclusiv în special intrarea anticipată a Teva, chiar în calitate de primă societate producătoare de medicamente generice, pe piața din Regatul Unit, nu poate repune în discuție nici existența unui avantaj stimulat, nici caracterul restrictiv asupra concurenței cu privire la clauzele de necomercializare și de necontestare a acordului Teva (a se vedea de asemenea punctul 669 de mai sus). În consecință, chiar presupunând că argumentele în cauză se întemeiază pe fapte stabilite, acestea nu ar fi de natură, în orice ipoteză, să invalideze calificarea acordului Teva, reținută de Comisie, drept restrângere prin obiect.
- 703 De asemenea, trebuie să se adauge că intenția părților nu constituie un element necesar pentru a determina caracterul restrictiv al unui tip de coordonare între întreprinderi (a se vedea punctul 222 de mai sus).
- 704 În plus, în prezența unor clauze de necomercializare și de necontestare, al căror caracter intrinsec restrictiv nu a fost pus în discuție în mod valabil, acordul Teva a putut fi considerat în mod întemeiat de către Comisie, ca urmare a constatării existenței unei stimulări, ca fiind un acord de excludere de pe piață care urmărește pentru acest motiv un obiectiv anticoncurențial. Or, potrivit unei jurisprudențe constante, simpla împrejurare că un acord urmărește și obiective legitime nu poate fi suficientă pentru a se opune unei calificări drept restrângere a concurenței prin obiect (a se vedea punctul 222 de mai sus).

iii) Cu privire la critica, invocată cu titlu subsidiar, referitoare la durata încălcării

- 705 Reclamantele reproșează Comisiei că a stabilit ca moment al începerii încălcării care le este reproșată, în temeiul acordului Teva, data încheierii acestui acord (13 iunie 2006), în locul datei de obținere a AIP de către Teva în Regatul Unit (12 decembrie 2006) (a se vedea punctul 641 de mai sus).

706 Trebuie amintit, în această privință, că, pe de o parte, examinarea condițiilor de concurență și a restrângerilor aduse la această concurență ține seama nu numai de concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piață, ci și de concurența potențială dintre aceste întreprinderi stabilite și alte întreprinderi care nu sunt prezente încă pe piață (a se vedea Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 85 și jurisprudența citată) și că, pe de altă parte, Comisia a considerat în mod întemeiat că Teva era un concurent potențial al reclamantelor la data încheierii acordului Teva (a se vedea punctul 614 de mai sus), chiar dacă aceasta nu dispunea de o AIP la această dată (a se vedea punctele 478 și 599 de mai sus). Rezultă că Comisia nu a săvârșit o eroare prin faptul că a considerat că concurența fusese restrânsă de la încheierea acordului Teva, la 13 iunie 2006, și că încălcarea reproșată reclamantelor în temeiul acestui acord începea la această dată.

707 În consecință, motivul prin care se critică aprecierea de către Comisie a duratei încălcării reținute în temeiul acordului Teva trebuie să fie respins, precum și motivul întemeiat pe erori de drept și de apreciere în calificarea acordului Teva drept restrângere prin obiect.

c) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului Teva drept restrângere a concurenței prin efect

708 Reclamantele susțin că Comisia a săvârșit diferite erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului Teva drept restrângere a concurenței prin efect.

709 Făcând aplicarea *mutatis mutandis* a considerațiilor dezvoltate la punctele 566-570 de mai sus, trebuie să se respingă prezentul motiv ca inoperant.

8. Cu privire la acordul încheiat cu Lupin

a) Cu privire la calitatea de concurent potențial a Lupin

[*omissis*]

b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului încheiat cu Lupin drept restrângere a concurenței prin obiect

1) Argumentele părților

[*omissis*]

2) Aprecierea Tribunalului

787 În ceea ce privește motivul referitor la constatarea însăși a încălcării, trebuie să se examineze în primul rând argumentele reclamantelor care urmăresc să pună în discuție cele două condiții care permit să se ajungă la o constatare a unei restrângeri prin obiect, cu alte cuvinte avantajul stimulat în privința societății producătoare de medicamente generice și limitarea corelativă a eforturilor acesteia de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale. În continuare, va trebui să se examineze dacă Comisia putea concluziona în mod întemeiat în sensul existenței unei încălcări. În sfârșit, va fi necesar să se asigure că Comisia nu a săvârșit o eroare în delimitarea materială a acestei încălcări.

788 În ceea ce privește motivul referitor la durata încălcării, invocat cu titlu subsidiar de reclamante, acesta va fi examinat în ultimul rând.

i) Cu privire la lipsa unui avantaj stimulat

- 789 Reiese din articolul 2 din Regulamentul nr. 1/2003, precum și dintr-o jurisprudență constantă că, în domeniul dreptului concurenței, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări, revine Comisiei obligația de a face dovada încălcărilor pe care le constată și de a stabili elementele de probă de natură să demonstreze, corespunzător cerințelor legale, existența faptelor constitutive ale unei încălcări (Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, EU:C:1998:608, punctul 58, și Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Participazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctul 86; a se vedea de asemenea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 91 și jurisprudența citată).
- 790 În acest context, orice dubiu al instanței trebuie interpretat în favoarea întreprinderii căreia îi este adresată decizia de constatare a unei încălcări. Prin urmare, instanța nu poate concluziona că Comisia a dovedit existența încălcării în cauză corespunzător cerințelor legale dacă în perceperea sa există încă un dubiu cu privire la acest aspect, în special în cadrul unei acțiuni în anularea unei decizii de aplicare a unei amenzi (a se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 92 și jurisprudența citată).
- 791 Într-adevăr, trebuie să se țină seama de prezumția de nevinovăție astfel cum aceasta rezultă în special din articolul 48 din Carta drepturilor fundamentale. Având în vedere natura încălcărilor în cauză, precum și natura și gradul de severitate ale sancțiunilor aferente acestora, prezumția de nevinovăție se aplică în special în procedurile referitoare la încălcări ale normelor de concurență aplicabile întreprinderilor și care se pot finaliza prin impunerea de amenzi sau de penalități cu titlu cominatoriu (a se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 93 și jurisprudența citată).
- 792 În plus, trebuie să se țină seama de atingerea semnificativă adusă reputației pe care o reprezintă, pentru o persoană fizică sau juridică, constatarea că a fost implicată într-o încălcare a normelor de concurență (a se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 95 și jurisprudența citată).
- 793 Astfel, Comisia trebuie să furnizeze dovezi precise și concordante pentru a dovedi existența încălcării și pentru a avea convingerea fermă că pretinsele încălcări constituie restrângeri ale concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 96 și jurisprudența citată).
- 794 Se impune sublinierea că nu este necesar ca fiecare dintre probele prezentate de Comisie să îndeplinească aceste criterii în raport cu fiecare element al încălcării. Astfel, seria de indicii invocată de instituție, apreciată în mod global, poate îndeplini această cerință (a se vedea Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia, T-442/08, EU:T:2013:188, punctul 97 și jurisprudența citată).
- 795 Existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă uneori chiar din anumite coincidențe și indicii care, primate în ansamblu, pot constitui, în absența unei alte explicații coerente, dovada unei încălcări a normelor de concurență (Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 57).
- 796 De exemplu, dacă un comportament paralel, privit individual, nu poate fi identificat cu o practică concertată, el este totuși susceptibil să constituie un indiciu serios al acesteia atunci când determină condiții de concurență care nu corespund condițiilor normale de piață (Hotărârea din 14 iulie 1972, Farbenfabriken Bayer/Comisia, 51/69, EU:C:1972:72, punctul 25).

- 797 De asemenea, prezența unui acord accesoriu, potrivit expresiei utilizate de Comisie în considerentul (1190) al deciziei atacate, poate constitui, în privința unui acord de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete, un indiciu serios al existenței unui stimulent și, în consecință, a unei restrângeri a concurenței prin obiect (a se vedea punctele 265-273 de mai sus).
- 798 Trebuie să se precizeze, în această privință, că un acord accesoriu este un acord comercial obișnuit „asociat” unui acord de soluționare amiabilă a unui litigiu, care conține clauze ce au, prin ele însele, un caracter restrictiv (a se vedea punctul 257 de mai sus). O asemenea asociere există în special atunci când ambele acorduri sunt încheiate în aceeași zi, atunci când sunt legate din punct de vedere juridic, caracterul obligatoriu al unuia dintre acorduri fiind condiționat de încheierea celuilalt acord sau atunci când, având în vedere contextul în care au fost încheiate, Comisia este în măsură să demonstreze că sunt indisociabile. Se poate adăuga că, cu cât apropierea în timp între încheierea acordurilor este importantă, cu atât Comisiei îi va fi mai ușor să demonstreze acest caracter indisociabil.
- 799 Trebuie să se arate și că faptul că acordul amiabil și acordul accesoriu au fost încheiate în aceeași zi sau că există o legătură contractuală între ele este revelator că aceste acorduri se integrează în același ansamblu contractual. Astfel, dacă aceste acorduri nu ar fi încheiate în aceeași zi (și în lipsa unei legături contractuale între ele), una dintre părțile la negociere ar acorda celeilalte părți tot ceea ce dorește, fără nicio certitudine că îi va reveni în final contrapartida așteptată. Această legătură temporală sau juridică între cele două acorduri constituie deopotrivă un indiciu că au făcut obiectul unei negocieri comune.
- 800 Or, acordul accesoriu este un acord comercial obișnuit care ar putea exista în mod autonom, fără ca soluționarea amiabilă a unui litigiu să fie pusă în discuție. Reciproc, încheierea unui acord amiabil nu impune încheierea concomitentă a unui acord comercial. Astfel, asocierea celor două acorduri nu este necesară. Mai mult, ea nu poate fi justificată prin soluționarea amiabilă a unui litigiu, deoarece acordul accesoriu nu are ca obiect să se ajungă la o asemenea soluționare, ci să se realizeze o operațiune comercială.
- 801 Pe de altă parte, un acord accesoriu implică între părți transferuri de valoare, de natură financiară sau nu. El poate implica în special transferuri de valoare de la titularul brevetului către societatea producătoare de medicamente generice.
- 802 Există astfel un risc ca asocierea unui acord comercial cu un acord amiabil care conține clauze de necomercializare și de necontestare care au, prin ele însele, un caracter de restrângere a concurenței (a se vedea punctul 257 de mai sus) să urmărească în realitate, sub acoperirea unei operațiuni comerciale care ia forma, după caz, a unui aranjament contractual complex, să stimuleze societatea producătoare de medicamente generice să se supună, prin intermediul unui transfer de valoare prevăzut de acordul accesoriu, acestor clauze.
- 803 În consecință, împrejurarea că un acord comercial, care în mod normal nu are ca obiect soluționarea amiabilă a unui litigiu (a se vedea punctul 800 de mai sus) și prin care se efectuează un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale la societatea producătoare de medicamente generice, este, în condițiile expuse la punctul 798 de mai sus, asociat cu un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu, care conține clauze de restrângere a concurenței, constituie un indiciu serios al existenței unei plăți inverse (a se vedea punctul 264 de mai sus).
- 804 Totuși, indiciul serios menționat la punctul precedent nu este suficient, iar Comisia trebuie, așadar, să îl confirme prin furnizarea altor elemente concordante care să permită concluzia existenței unei plăți inverse. O asemenea plată, în contextul specific al acordurilor accesorii, corespunde acelei părți a plății efectuate de societatea producătoare de medicamente originale care depășește valoarea „normală” a bunului schimbat (sau eventual părții valorii „normale” a bunului schimbat care depășește plata efectuată de societatea producătoare de medicamente generice).

- 805 Trebuie să se sublinieze, în această privință, că Comisia, întemeindu-se pe diferite indicii, în special pe faptul că Lupin nu oferea nicio garanție că ar fi acordat un brevet, că acesta ar fi valabil sau că produsele sau procedeele revendicate nu ar fi contrafăcute [articolul 2.2 litera a) din acordul Lupin], a indicat în două rânduri, în decizia atacată, că achiziționarea tehnologiei care aparține Lupin nu fusese negociată „în condiții de piață” [considerentele (1950) și (1952)].
- 806 Este necesar să se arate că noțiunea de „condiții de concurență normale”, cu care se aseamănă noțiunea de „condițiile normale de piață”, chiar dacă nu este utilizată în materia înțelegerilor, nu este necunoscută în dreptul concurenței, deoarece este utilizată, desigur, în domeniul specific al ajutoarelor de stat pentru a se stabili dacă un stat s-a comportat ca un investitor privat (Hotărârea din 2 septembrie 2010, Comisia/Scott, C-290/07 P, EU:C:2010:480, punctul 68), cu alte cuvinte, dacă avantajul acordat întreprinderilor în cauză constituie remunerarea normală a unei contrapartide obținute de stat. Această noțiune poate, așadar, să constituie prin analogie un parametru de referință pertinent atunci când trebuie să se stabilească dacă două întreprinderi care au încheiat o tranzacție comercială au procedat în acest mod pe baza unor considerații limitate la valoarea economică a bunului schimbat, de exemplu la perspectivele sale de rentabilitate și, deci, la condițiile normale de piață.
- 807 În prezența unor indicii sau a unor elemente de probă invocate de Comisie care îi permit să considere că acordul accesoriu nu a fost încheiat în condiții normale de piață, părțile la acorduri pot să prezinte propria versiune a faptelor, susținându-și afirmațiile prin elemente care sunt în măsură să furnizeze și care permit să se considere că acordul comercial, deși este asociat cu acordul amiabil, se justifică prin alte motive decât excluderea unui concurent printr-o plată inversă. Părțile la acorduri pot în acest fel să arate că acordul accesoriu a fost încheiat în condițiile pieței, evidențiind elemente adecvate întemeiate de exemplu pe uzanțele industriale și comerciale din acel sector sau pe împrejurările specifice cauzei.
- 808 Având în vedere toate elementele de care dispune și eventual lipsa unei explicații sau lipsa unei explicații plauzibile care să fie dată de părțile la acorduri, Comisia poate avea temei să constate, la capătul unei aprecieri globale, că acordul accesoriu nu a fost încheiat în condiții normale de piață, cu alte cuvinte plata efectuată de societatea producătoare de medicamente originale depășește valoarea bunului schimbat (sau valoarea bunului cedat societății producătoare de medicamente generice depășește plata efectuată de aceasta). În aceste condiții, Comisia poate să concluzioneze că există o plată inversă (a se vedea punctul 804 de mai sus).
- 809 Or, o plată inversă, dacă nu are ca obiect compensarea unor costuri inerente soluționării amiabile, constituie, prin urmare, un avantaj stimulat (a se vedea punctele 265 și 278-280 de mai sus). Este cazul unei plăți rezultate dintr-un acord accesoriu care nu are ca obiect soluționarea amiabilă a unui litigiu, ci realizarea unei tranzacții comerciale (a se vedea punctul 800 de mai sus).
- 810 Totuși, părțile la acorduri au întotdeauna posibilitatea să invoce și caracterul nesemnificativ al avantajului în discuție, a cărui valoare ar fi insuficientă pentru a fi considerat corespunzător unui stimulent semnificativ de acceptare a clauzelor de restrângere a concurenței prevăzute de acordul de soluționare (a se vedea punctul 280 de mai sus).
- 811 În raport cu considerațiile care precedă, este necesar să se examineze împrejurările specifice speței.
- 812 Trebuie să se arate că Servier și Lupin au încheiat la aceeași dată un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu care cuprinde clauze de necomercializare și de necontestare și un acord de cesiune de tehnologie prin care Servier a achiziționat de la Lupin trei cereri de brevete depuse de aceasta din urmă. În plus, aceste două acorduri au fost încheiate sub forma unui acord unic. Prin urmare, legătura dintre cele două acorduri este evidentă.
- 813 Pe de altă parte, prin acordul de cesiune, se efectuează un transfer de valoare de la Servier la Lupin.

- 814 Din cuprinsul punctelor 812 și 813 de mai sus reiese că acordul de cesiune constituie un acord accesoriu prin care se efectuează un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale la societatea producătoare de medicamente generice. Este vorba despre un indiciu serios al faptului că transferul de valoare în cauză nu reprezintă doar contrapartida bunului schimbat în cadrul acordului accesoriu, ci implică și o plată inversă (în sensul acestei expresii în materie de acorduri accesorii).
- 815 În plus, este cert că Servier a plătit Lupin, în cadrul acordului de cesiune, o sumă de 40 de milioane de euro, ceea ce reprezintă o sumă importantă în valoare absolută, astfel cum a arătat Comisia în mod întemeiat în considerentele (1871) și (1947) ale deciziei atacate.
- 816 Or, o asemenea sumă ar depăși profiturile la care Lupin se putea aștepta în urma intrării sale independente pe piață în primii doi-trei ani de comercializare, astfel cum a constatat în mod întemeiat Comisia în considerentul (1974) al deciziei atacate.
- 817 Este de asemenea cert că suma în cauză era mai mare decât investițiile efectuate de o altă societate producătoare de medicamente generice comparabilă pentru a dezvolta propriul perindopril, astfel cum a subliniat Comisia în considerentul (1962) al deciziei atacate. Or, un astfel de indiciu reținut de Comisie este, contrar celor susținute de reclamante, deosebit de pertinent.
- 818 Trebuie să se adauge că Lupin nu ceda brevete, ci simple cereri de brevete. În plus, se prevedea în mod expres în acord că Lupin nu oferea nicio garanție că ar fi acordat un brevet, că acesta ar fi valid sau că produsele sau procedeele revendicate nu ar fi contrafăcute [articolul 2.2 litera a) din acordul Lupin].
- 819 În sfârșit, este cert că, deși în răspunsurile lor la comunicarea privind obiecțiunile Servier și Lupin au negat, ambele, că soluționarea amiabilă depindea de condițiile de cesiune a cererilor de brevete, Lupin indicase anterior că cesiunea acestor cereri făcea parte integrantă din discuțiile referitoare la soluționarea amiabilă a litigiului. De asemenea, aceasta a descris plățile primite ca „plăți aferente soluționării amiabile” sau „sume aferente soluționării amiabile” [considerentul (1937) al deciziei atacate].
- 820 În schimb, reclamantele nu prezintă niciun element precis care să permită să se stabilească dacă achiziționarea cererilor de brevete ale Lupin pentru o sumă de 40 de milioane de euro putea fi considerată în mod rezonabil o investiție rentabilă (a se vedea, pentru a continua analogia cu noțiunea de „investitor privat în economia de piață” inițiată la punctul 806 de mai sus, punctul 84 din Hotărârea din 12 decembrie 2000, Alitalia/Comisia, T-296/97, EU:T:2000:289, în care s-a indicat că comportamentul unui investitor privat în economia de piață este ghidat de perspective privind rentabilitatea) sau, cel puțin, de natură să aducă dobânditorului acestor cereri venituri de natură să compenseze costul lor ridicat.
- 821 Desigur, reclamantele se referă, chiar dacă într-un mod puțin detaliat, la existența unor operațiuni care, în opinia lor, ar fi comparabile cu acordul de cesiune încheiat cu Lupin. Totuși, este vorba despre acorduri în care reclamantele erau părți și care, prin urmare, nu pot servi decât cu titlu accesoriu drept referință pentru a se stabili dacă o operațiune a fost efectuată în condițiile normale de piață. De altfel, unele dintre aceste operațiuni au fost calificate drept încălcare a dreptului concurenței de către Comisie. În sfârșit, reclamantele nu stabilesc că tehnologia cedată în cadrul acestor operațiuni diferite era echivalentă cu cea în cauză în acordul de cesiune.
- 822 Este adevărat că reclamantele fac de asemenea trimitere, în această privință, la avizul unei persoane care se descrie ca fiind consultant în domeniul proprietății intelectuale. Totuși, chiar această persoană precizează că și-a întocmit avizul pe seama Servier. Această împrejurare limitează în mod necesar caracterul probatoriu al unui asemenea aviz. Mai ales, concluzia acestui aviz („Prin urmare, aș considera achizițiile ca fiind în limitele practicii normale a unei societăți”) și elementele pe care se întemeiază această concluzie sunt prea generale pentru a permite să se stabilească dacă transferul de

valoare în cauză ar fi corespuns unei operațiuni efectuate în condițiile normale de piață. În plus, operațiunile utilizate pentru a servi drept referință sunt și operațiunile la care a participat Servier și care, cel puțin pentru unele dintre ele, au fost calificate de Comisie drept încălcare a dreptului concurenței.

823 Pe de altă parte, chiar presupunând că s-a dovedit, după cum susțin reclamantele, că departamentele de brevete și de producție sau alte servicii ale Servier au considerat tehnologia deținută de Lupin ca fiind „interesantă”, aceasta nu ar permite totuși să se demonstreze că transferul de valoare în cauză ar fi corespuns unei operațiuni efectuate în condițiile normale ale pieței.

824 În același mod, chiar presupunând că s-a dovedit că „prețul a fost negociat pornind de la pretențiile inițiale până la un nivel acceptabil pentru cele două părți”, aceasta nu ar permite totuși să se demonstreze că transferul de valoare în cauză ar fi corespuns unei operațiuni efectuate în condițiile normale ale pieței.

825 Astfel, elementele prezentate de reclamante nu permit, chiar luate în considerare în mod cumulativ, să se concluzioneze că transferul de valoare în cauză ar fi corespuns unei operațiuni efectuate în condițiile normale ale pieței.

826 În această privință, trebuie să se arate că Comisia, întemeindu-se în special pe jurisprudența citată la punctul 795 de mai sus [considerentul (1940) al deciziei atacate], a considerat că „nici Servier, nici Lupin nu au putut furniza o descriere credibilă a factorilor care au determinat modul în care ele au ajuns la suma finală de 40 de milioane de euro” [considerentul (1955)]. De asemenea, aceasta a indicat în considerentul (1944) al deciziei atacate că era „îndreptățită să deducă anumite concluzii dintr-o situație în care elementele de probă în mod potențial în apărare nu p[uteau] proveni decât de la părțile însele” și că „părțile se afl[au] în incapacitatea de a prezenta astfel de elemente în pofida mai multor solicitări de informații”. Aceasta a adăugat, în considerentul (1964) al deciziei atacate, că „Servier nu a fost în măsură să prezinte documente din acea perioadă de natură să ofere clarificări cu privire la quantumul economiilor preconizate din achiziționarea tehnologiei deținute de Lupin”. În sfârșit, aceasta a concluzionat, ținând seama în special de „lipsa de dovezi” cu privire la interesul comercial al Servier în tehnologia cedată de Lupin, că transferul de valoare rezultat din acordul de cesiune reprezenta un stimulent semnificativ [considerentul (1978) al deciziei atacate].

827 Având în vedere ansamblul elementelor care au făcut obiectul dezbaterilor în fața Tribunalului, este necesar să se concluzioneze că Comisia a stabilit existența unei plăți inverse care nu era inerentă soluționării amiabile a litigiului în cauză (a se vedea punctul 809 de mai sus) și, așadar, a unui stimulent.

828 În sfârșit, trebuie să se arate, având în vedere considerațiile prezentate la punctele 815-827 de mai sus, că nu este dovedit caracterul nesemnificativ al avantajului în cauză, al cărui quantum ar fi insuficient în acest caz pentru a fi considerat un stimulent semnificativ de acceptare a clauzelor de restrângere a concurenței prevăzute de acordul de soluționare (a se vedea punctul 810 de mai sus).

ii) Cu privire la lipsa limitării eforturilor societății producătoare de medicamente generice de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale

829 În speță, acordul Lupin conține clauze de necomercializare și de necontestare, care, astfel cum s-a menționat la punctul 257 de mai sus, au prin ele însele un caracter de restrângere a concurenței.

830 Reclamantele susțin totuși că clauzele de necomercializare și de necontestare incluse în acordul Lupin erau lipsite de caracter de restrângere a concurenței în raport cu limitările care erau aduse de alte clauze ale acordului acestui caracter restrictiv. Trebuie să se examineze validitatea unei asemenea afirmații.

- 831 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că produsele vizate de acord sunt definite în considerentul A al acestuia, în care se face referire la „produse farmaceutice care conțin, ca principiu activ, perindopril terț-butilamină (cunoscut și sub denumirea de perindopril erbumină) și orice sare a acestuia («Produsele»)».
- 832 Chiar dacă considerentul A al acordului Lupin se referă la litigii în curs care privesc la nivel european, astfel cum reiese din considerentele B și D ale aceluiași acord, numai brevetul 947, o asemenea clauză, având în vedere modul său de redactare, nu pare să aibă în vedere doar produse care conțin perindopril erbumină sub forma alpha, cu alte cuvinte cele acoperite de brevetul 947, ci toate produsele care conțin erbumină, indiferent de forma acesteia.
- 833 În plus, expresia „orice sare a acestuia” este ambiguă. Astfel, pe de o parte, din punct de vedere gramatical, termenul „acesta” trimite într-un mod mai evident la perindoprilul terț-butilamină, cu alte cuvinte erbumina, decât la perindopril în ansamblu, întrucât acesta din urmă nu este menționat, ca atare, în teză. Pe de altă parte, nu se contestă că erbumina este o sare, astfel încât termenul „acesta” nu ar trebui să se refere la erbumină ci, într-un mod mai general, la perindopril în ansamblu.
- 834 În consecință, este dificil să se stabilească, având în vedere modul de redactare a clauzelor acordului, dacă produsele avute în vedere de acest acord se limitează la forma alpha a erbuminei sau include și alte forme de erbumină, chiar alte săruri ale perindoprilului.
- 835 Tocmai în acest context de incertitudine trebuie să se asigure că întinderea clauzelor de necomercializare și de necontestare nu se limitează la aspectul dacă aceste clauze și-ar pierde caracterul restrictiv.
- 836 În primul rând, caracterul restrictiv al clauzei de necontestare este evident, articolul 1.3 din acordul Lupin prevăzând următoarele:
- „După data prezentului Acord, Lupin nu va trebui să încerce, în mod direct sau indirect, să ajute sau să încredințeze oricărui terț să solicite revocarea, invalidarea sau contestarea într-un alt mod a Brevetelor sau a oricărui alt brevet deținut de Servier sau de filialele sale care protejează produsele, în orice țară cu excepția [unui stat care nu este membru al SEE].”
- 837 În plus, din convențiile de scriere diferite „Brevetele” și „Brevetele deținute de Servier”, adoptate în considerentul D și, respectiv, la articolul 1.3 din acordul Lupin, reiese că acest articol se aplică nu numai brevetelor avute în vedere în considerentele B-D (care includ brevetul 947), cu privire la care existau litigii identificate între Lupin și Servier, ci și, cel puțin potențial, unui ansamblu de brevete care nu sunt identificate nominal și care protejează produsele vizate de acord.
- 838 În al doilea rând, în ceea ce privește întinderea clauzei de necomercializare, articolul 1.6 din acordul Lupin impune Lupin o interdicție de comercializare care se aplică produselor vizate de acord.
- 839 Reiese totuși din prevederile articolului 1.6 din acordul Lupin că, atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 4.1 din acordul amintit, Lupin poate vinde sau propune spre vânzare produse furnizate de Servier sau propriile produse. Articolul 4.1 prevede condițiile în care Servier este obligată să vândă către Lupin produsele sale. Trei ipoteze sunt avute în vedere de această prevedere.
- 840 Potrivit primei ipoteze, Lupin poate intra pe una dintre piețele naționale acoperite de acord în cazul în care unele dintre produsele Servier sunt comercializate de un terț pe această piață. Potrivit celei de a doua ipoteze, Lupin poate intra pe o asemenea piață în cazul în care cererea de brevet introdusă de Servier este respinsă sau brevetul său expiră, este declarat lipsit de validitate sau este revocat. În sfârșit, potrivit celei de a treia ipoteze, Lupin poate intra pe o asemenea piață în cazul în care un

- medicament generic care nu a fost produs de Servier este vândut pe această piață - cu excepția situației în care Servier a introdus o cerere de somație care nu a fost respinsă - și acest medicament generic nu este vândut cu încălcarea unui ordin aplicabil pe această piață.
- 841 Astfel, în esență intrarea pe piață a Lupin în special cu propriile produse (a se vedea punctul 839 de mai sus), este posibilă în două situații.
- 842 *Primo*, intrarea pe piață a Lupin este posibilă atunci când Servier autorizează vânzarea produselor sale de către un terț, renunță să introducă o cerere de brevet sau renunță să introducă o cerere de somație, cu alte cuvinte în prezența unor împrejurări care depind de o putere discreționară a Servier asupra căreia Lupin nu exercită nicio influență. În această primă situație, nu se poate considera că aplicarea condițiilor prevăzute la articolul 4.1 din acordul Lupin pune în discuție caracterul restrictiv în sine al clauzei de necomercializare (a se vedea punctul 257 de mai sus) și, *a fortiori*, favorizează intrarea pe piață a Lupin.
- 843 *Secundo*, intrarea pe piață a Lupin este posibilă atunci când brevetele deținute de Servier nu îi permit să se opună unei asemenea intrări. În această situație, articolul 4.1 din acordul Lupin nu permite o intrare a Lupin pe piață care ar fi anticipată în raport cu efectele unui brevet încă valid sau opozabil. Acesta se limitează doar să deducă consecințele lipsei unui brevet valid sau opozabil, evitând astfel ca clauza de necomercializare să fie lipsită de orice legătură cu un asemenea brevet și ca ea să prezinte în acest caz, în mod evident, un grad de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței, suficient pentru ca introducerea ei să fie calificată drept restrângere prin obiect (a se vedea punctul 877 de mai jos). În această a doua situație, nu se poate considera, așadar, că aplicarea condițiilor prevăzute la articolul 4.1 pune în discuție caracterul restrictiv în sine al clauzei de necomercializare (a se vedea punctul 257 de mai sus) și, *a fortiori*, că favorizează intrarea pe piață a Lupin.
- 844 Prin urmare, trebuie să se constate caracterul restrictiv al clauzei de necomercializare, în pofida prevederilor articolului 4.1 din acordul Lupin.
- 845 Concluzia care precedă nu poate fi repusă în discuție de celelalte argumente invocate de reclamante.
- 846 În primul rând, reclamantele susțin că acordul permitea o intrare anticipată a Lupin pe piață, cu alte cuvinte o intrare anterioară datei previzibile de încetare a validității brevetului 947. Or, o asemenea intrare anticipată ar atenua, chiar ar neutraliza, caracterul de restrângere a concurenței al unei clauze de necomercializare.
- 847 Trebuie să se arate, chiar dacă o asemenea interpretare nu rezultă în mod evident din complexitatea modului de redactare a articolului 1.6 din acordul Lupin, că s-ar putea admite că acest articol coroborat cu articolul 4.1 litera c) din același acord permite o intrare pe piață a Lupin cu propriile produse atunci când un „produs” generic care nu este fabricat de Servier a intrat pe piață fără încălcarea unui ordin (și, pe de altă parte, fără ca o cerere de somație prezentată de Servier să fie în curs de examinare).
- 848 Este necesar ca termenul „produs”, astfel cum figurează la articolul 4.1 litera c) din acordul Lupin, dat fiind că începe cu o majusculă, să fie înțeles în sensul convenției adoptate în considerentul A al acestui acord, întrucât termenul respectiv apare în acel loc cu majusculă (a se vedea punctul 831 de mai sus).
- 849 Or, având în vedere considerentul A al acordului Lupin, care pare să facă trimitere la produse care conțin erbumină, indiferent de forma acesteia (a se vedea punctul 832 de mai sus), articolul 4.1 litera c) din acest acord ar putea fi interpretat, atunci când se referă la produse care nu sunt vândute cu încălcarea unui ordin, în sensul că are în vedere produse care conțin alte forme de erbumină decât forma alpha. Astfel, acordul ar putea fi interpretat în sensul că permite Lupin să intre pe piață în urma unei eventuale introduceri pe piață de către un terț a unui perindopril generic care conține erbumină sub forma non-alpha.

850 În plus, termenii neclari din considerentul A al acordului Lupin creează de asemenea o incertitudine în ceea ce privește faptul că articolul 4.1 litera c) din același acord ar putea fi interpretat, atunci când se referă la produse care nu sunt vândute cu încălcarea unui ordin, în sensul că are de asemenea în vedere produse care nu conțin erbumină (a se vedea punctul 833 de mai sus). Aceasta ar putea conduce așadar la concluzia că acordul permitea Lupin să intre pe piață în urma unei eventuale introduceri pe piață de către un terț a oricărei versiuni generice a perindoprilului prezentat sub forma unei sări, inclusiv atunci când este vorba despre o altă sare decât erbumina.

851 Prin urmare, s-ar putea concluziona că acordul prevedea o intrare pe piață a Lupin, cu propriile produse, anticipată în raport cu durata previzibilă a validității brevetului 947 întrucât orice introducere pe piață de către un terț a unor produse care nu conțin erbumină sub forma alpha, dat fiind că aceasta nu ar putea încălca un ordin având ca obiect protecția acestui brevet, ar permite Lupin să intre la rândul său pe piață cu propriile produse.

852 Cu toate acestea, date fiind incertitudinile care însoțesc domeniul de aplicare al articolelor 1.6 și 4.1 din acordul Lupin, prezentate la punctele 846-850 de mai sus, Lupin putea avea temerea că clauza de necomercializare continuă să se aplice în urma introducerii pe piață de către un terț a unui perindopril generic constituit dintr-o formă non-alpha de erbumină sau a unui perindopril generic care nu este constituit din erbumină. O asemenea îndoială era de natură să descurajeze intrarea sa pe piață. La aceasta se adaugă o incertitudine suplimentară privind faptul că, chiar și în ipoteza în care ar fi reținută o interpretare largă a noțiunii „produs” (această noțiune incluzând orice sare de perindopril), Servier ar putea introduce totuși o cerere de somație, inclusiv pentru un produs despre care este evident că nu încalcă niciunul dintre brevetele sale, în special brevetul 947, ceea ce ar avea drept consecință să se împiedice aplicarea articolului 4.1 litera c) din acordul Lupin până la respingerea unei asemenea cereri.

853 În această privință, se poate arăta de altfel că, în ceea ce privește piața franceză, părțile au avut mai multe schimburi de corespondență cu privire la problema dacă intrarea pe piață a Sandoz permitea Lupin să intre la rândul său pe piață. Într-un mesaj din 17 martie 2009, Lupin a întrebat astfel Servier dacă se opunea intrării sale pe piața franceză. Or, Servier, printr-un mesaj din 31 martie 2009, s-a limitat să indice că produsul Sandoz nu încălca niciunul dintre brevetele sale. În urma acestui răspuns, Lupin s-a simțit obligată să solicite, prin mesajul din 3 aprilie 2009, clarificări de la Servier. Aceasta a scris în special următoarele:

„Lupin nu consideră că Servier are vreun motiv valabil să se opună vânzării de către Lupin a produsului său pe bază de perindopril erbumină în Franța către partenerul/partenerii său/săi local(i), nici revânzării acestui produs de către acest(acești) partener(i) francez(i). Mesajul dumneavoastră din 31 martie 2009 nu indică în mod clar dacă Servier nu este de acord cu unul dintre aceste puncte. În cazul în care Servier nu este de acord, vă rugăm să furnizați o explicație completă cu privire la poziția sa înainte de 9 aprilie 2009 la terminarea programului.”

854 Astfel, însăși existența unor mesaje ale Lupin și conținutul ultimului dintre ele exprimă incertitudinile sale în ceea ce privește posibilitatea sa de a intra pe piața franceză fără a încălca acordul.

855 În consecință, caracterul restrictiv al clauzei de necomercializare trebuie constatat indiferent de interpretarea reținută a considerentului A al acordului Lupin, cu atât mai mult cu cât incertitudinile rezultate din complexitatea unui acord sau din caracterul ambiguu al textului său nu trebuie să permită părților să se exonereze de răspundere în raport cu dreptul concurenței.

856 Chiar presupunând că interpretarea acordului prezentată la punctul 851 de mai sus este reținută, natura ipotetică a evenimentelor menționate la finalul punctelor 849 și 850 de mai sus, cu alte cuvinte introducerea pe piață de către un terț a unui produs generic, împiedică să se concluzioneze în sensul neutralizării caracterului restrictiv al clauzei de necomercializare și, prin urmare, al lipsei unei încălcări în această privință. Astfel, trebuie să se distingă, pe de o parte, între problema existenței

înseși a încălcării, care nu poate fi pusă în discuție de simpla posibilitate a apariției unor evenimente viitoare, și, pe de altă parte, problema duratei încălcării, care poate depinde de apariția efectivă a unor asemenea evenimente.

857 În plus, intrarea anticipată a Lupin depinde, în orice caz, de introducerea pe piață de către un terț a unui produs generic, cu alte cuvinte de o circumstanță atât exterioară în raport cu părțile la contract, cât și aleatorie. Prin urmare, această intrare nu rezultă dintr-o alegere clară a acestora de care s-ar putea prevala pentru a stabili lipsa unui caracter al acordului de restrângere a concurenței, care se impune părților și în special al clauzei de necomercializare care figurează în acest acord.

858 În al doilea rând, este adevărat că acordul Lupin prevede la articolul 4.2 adoptarea viitoare a unui acord de aprovizionare între părți. Cu toate acestea, punerea în aplicare a unui asemenea acord depinde de faptul că una dintre condițiile prevăzute la articolul 4.1 din acordul Lupin este îndeplinită. Întrucât, astfel cum s-a menționat, punerea în aplicare a acestui din urmă articol nu permite să se constate lipsa unui caracter restrictiv al clauzei de necomercializare, situația este similară în cazul acordului de aprovizionare menționat la articolul 4.2.

859 În plus, se poate arăta că niciun acord de aprovizionare nu a fost încheiat între părți. Mai mult, în acordul Lupin nu s-a prevăzut că lipsa adoptării unui acord de aprovizionare ar presupune consecințe juridice importante pentru părți, precum, de exemplu, rezilierea acordului Lupin în ansamblu sau a clauzelor de necomercializare și de necontestare pe care le conține. Astfel, chiar presupunând că un acord de aprovizionare poate fi considerat ca fiind susceptibil să favorizeze intrarea pe piață a unei societăți producătoare de medicamente generice care ar fi un concurent potențial al societății producătoare de medicamente originale, în speță acordul Lupin, care nu prevedea decât principiul unui acord de aprovizionare, fără a însoți acest principiu de măsuri sau de sancțiuni de natură să asigure realizarea acestuia, nu ar putea fi considerat că favorizează intrarea pe piață a Lupin.

860 Desigur, din articolul 4.2 din acordul Lupin reiese că acordul de aprovizionare era considerat că permite aplicarea articolului 4.1 din acordul Lupin, care prevedea un angajament „ferm” din partea Servier de a furniza „produse”, în sensul acordului, către Lupin. Cu toate acestea, considerațiile prezentate la punctul 859 de mai sus conduc la relativizarea caracterului imperativ al angajamentului asumat de Servier.

861 În al treilea rând, deși reclamantele susțin că o interpretare a articolului 1.3 din acordul Lupin, potrivit căreia clauza de necontestare se aplică doar în afara brevetului 947, trebuie să determine să se considere, în temeiul articolului 1.7 din același acord, că Lupin dispunea de o licență gratuită cu privire la toate aceste brevete, o asemenea afirmație este eronată în raport cu formularea acestei din urmă clauze, astfel cum a fost tradusă în limba de procedură de reclamante și potrivit căreia:

„Pentru a evita orice confuzie, acest acord nu acordă Lupin niciun drept sau nicio licență, în nicio jurisdicție, cu privire la Brevetele deținute de Servier, înțelegându-se că nici Servier, nici filialele sale, licențiate și/sau succesoare în drepturile asupra Brevetelor deținute de Servier nu își vor exercita drepturile asupra brevetelor deținute de Servier cu privire la exercitarea de către Lupin a dreptului său de a vinde Produsele fabricate de Lupin/Lupin (Europe) Limited acordate în temeiul articolului 1.6.”

862 Astfel, modul de redactare a acestei prevederi este neclar ca urmare a unei opoziții, cel puțin aparente, între prima parte a tezei (acest acord nu oferă Lupin niciun drept sau nicio licență, în nicio jurisdicție, asupra Brevetelor deținute de Servier) și partea care urmează [înțelegându-se că nici Servier, nici filialele sale, licențiate și/sau deținătoare ale unor drepturi asupra Brevetelor deținute de Servier nu își vor exercita drepturile asupra brevetelor deținute de Servier cu privire la exercitarea de către Lupin a dreptului său de a vinde Produsele fabricate de Lupin/Lupin (Europe) Limited acordate în temeiul articolului 1.6]. În plus, caracterul necesar al primei părți a tezei nu este evident, întrucât nicio prevedere a acordului nu putea lăsa să se considere că Lupin dispunea de o licență pentru alte drepturi decât cele referitoare la tehnologie, pe care le ceda societății Servier. Pe de altă parte,

înțelegerea articolului este chiar mai complexă prin trimiterea pe care o face la articolul 1.6 din acordul Lupin care face trimitere, la rândul său, la articolul 4.1 din acordul menționat, care prevede condițiile în care Lupin poate intra pe piață cu propriul produs. Astfel, având în vedere modul său de redactare, articolul 1.7 era susceptibil să genereze o îndoială de natură să descurajeze Lupin să mai intre pe piață.

863 Mai ales, lipsa utilizării de către Servier a drepturilor sale în materie de brevete împotriva Lupin depinde de faptul că una dintre condițiile prevăzute la articolul 4.1 din acordul Lupin (la care face trimitere articolul 1.6 din acordul respectiv) este îndeplinită. Întrucât, astfel cum s-a menționat la punctele 844 și 855 de mai sus, punerea în aplicare a articolului 4.1 nu permite să se concluzioneze în sensul lipsei unui caracter restrictiv al clauzei de necomercializare, situația este similară în cazul punerii în aplicare a articolului 1.7 din același acord, inclusiv atunci când expresia „Brevete deținute de Servier” este înțeleasă într-o accepțiune largă, incluzând brevetele care se raportează nu numai la forma alpha a erbuminei, ci și la alte forme de erbumină, chiar la alte săruri ale perindoprilului.

864 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia a putut concluziona în mod întemeiat în sensul existenței unei limitări a eforturilor Lupin de a face concurență Servier.

iii) Cu privire la lipsa unei încălcări

865 Având în vedere considerațiile dezvoltate la punctele 789-864 de mai sus, se poate arăta că atât existența unui avantaj stimulat, cât și cea a unei limitări corelative a eforturilor Lupin de a face concurență Servier au fost constatate în mod întemeiat de către Comisie.

866 Or, astfel cum s-a menționat la punctul 272 de mai sus, în contextul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor referitoare la brevete, calificarea drept restrângere a concurenței prin obiect presupune prezența, în cadrul acordului amiabil, atât a unui avantaj stimulat în privința societății producătoare de medicamente generice, cât și a unei limitări corelative a eforturilor acesteia de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale. Atunci când sunt îndeplinite aceste două condiții, se impune o constatare a stimulării.

867 În prezența unui acord de soluționare amiabilă în materie de brevete care cuprinde clauze de necomercializare și de necontestare, al căror caracter intrinsec restrictiv nu a fost în mod valabil pus în discuție, existența unei stimulări a societății producătoare de medicamente generice de a se supune acestor clauze permite să se constituie temeiul constatării unei restrângeri prin obiect (a se vedea punctul 273 de mai sus).

868 În speță, constatarea unui stimulent semnificativ (a se vedea punctul 828 de mai sus) permitea Comisiei să concluzioneze în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect.

869 În consecință, contrar celor susținute de reclamante, Comisia a putut concluziona în mod întemeiat în decizia atacată în sensul existenței unei restrângeri prin obiect.

870 Cu toate acestea, reclamantele, întemeindu-se pe întinderea clauzelor de necomercializare și de necontestare, critică în esență delimitarea materială a încălcării care a fost reținută de Comisie în decizia atacată.

871 Astfel cum s-a menționat la punctul 834 de mai sus, este dificil să se stabilească, având în vedere modul de redactare a clauzelor acordului Lupin, dacă produsele avute în vedere de acest acord se limitau la forma alpha a erbuminei sau includeau și alte forme de erbumină, chiar alte săruri ale perindoprilului.

- 872 Or, întinderea clauzei de necomercializare depinde de definiția noțiunii de „produse” care este reținută, întrucât atât articolul 1.6 din acordul Lupin, cât și articolul 4.1 din acest acord, la care face trimitere articolul 1.6, se referă la noțiunea respectivă.
- 873 În plus, în ceea ce privește întinderea clauzei de necontestare, aceasta se aplica nu numai brevetelor avute în vedere în considerentele B-D ale acordului Lupin (inclusiv brevetul 947), ci și unui ansamblu de brevete care nu erau identificate nominal și a căror delimitare depindea de noțiunea „produse”, astfel cum era prevăzută de acord (a se vedea punctul 836 de mai sus).
- 874 După cum a indicat Comisia în mod întemeiat în decizia atacată [considerentul (1912)], termenii acordului generau o incertitudine în ceea ce privește domeniul de aplicare al clauzelor de necomercializare și de necontestare.
- 875 Astfel, termenii acordului Lupin creau îndoieli cu privire la faptul că clauza de necomercializare se poate aplica oricărei forme de erbumină, chiar altor săruri ale perindoprilului decât erbumina, și că clauza de necontestare se poate aplica altor brevete decât brevetului 947, în special unor brevete care acoperă produse care nu conțin erbumină. O asemenea îndoială era de natură să descurajeze Lupin, pe de o parte, să intre pe piață, inclusiv cu produse care conțin alte forme de erbumină decât forma alpha, chiar alte săruri ale perindoprilului decât erbumina, și, pe de altă parte, să conteste brevete care acoperă perindoprilul care conține alte forme de erbumină decât forma alpha, chiar alte săruri ale perindoprilului decât erbumina.
- 876 De asemenea, trebuie să se țină seama de faptul că ambiguitățile de redactare în cauză apar într-un acord în privința căruia Comisia a apreciat în mod întemeiat că acesta constituia o încălcare a dreptului concurenței în ceea ce privește clauza de necomercializare și cea de necontestare referitoare la brevetul 947 și la produsele pe care acest brevet le acoperă (a se vedea punctul 869 de mai sus). În sfârșit, este cert că părțile la acord dispuneau de mijloace suficiente pentru a fi recurs la profesioniști capabili, chiar dacă dispuneau doar de un termen scurt pentru a proceda astfel, să limiteze prezența unor asemenea ambiguități. Având în vedere considerațiile care precedă, Comisia putea concluziona în mod întemeiat că domeniul de aplicare al clauzei de necomercializare se extindea la produse care nu conțin erbumină și, *a fortiori*, care conțin alte forme decât forma alpha a acesteia, și că domeniul de aplicare al clauzei de necontestare se extindea, dincolo de brevetul 947, la orice brevet care se raportează la aceste produse [considerentele (1912) și (1918) ale deciziei atacate].
- 877 În această privință, este necesar să se arate că existența unor clauze de necomercializare și de necontestare, în măsura în care întinderea lor se extinde dincolo de domeniul de aplicare al unui brevet identificat în mod diferit și al produselor acoperite de acesta, prezintă în mod evident un grad de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței, suficient pentru ca introducerea acestor clauze să fie calificată drept restrângere prin obiect, fără să fie nevoie să se demonstreze în plus existența unei stimulări. Astfel, clauzele respective nu își pot găsi în acest caz nicio legitimitate în ceea ce privește soluționarea amiabilă a unui litigiu referitor la un brevet identificat, iar efectele lor restrictive nu se confundă cu efectele acestui brevet (a se vedea punctele 257-261 de mai sus).
- 878 Chiar presupunând că Comisia a constatat în mod greșit că încălcarea în cauză privea alte forme de erbumină decât forma alpha protejată prin brevetul 947, chiar alte săruri decât erbumina, o asemenea eroare, având în vedere rolul limitat și accesoriu pe care îl are această constatare în raționamentul Comisiei, nu ar putea repune în discuție concluzia la care a ajuns Comisia în ceea ce privește existența unei restrângeri a concurenței prin obiect rezultate din acordul Lupin. Astfel, raționamentul Comisiei se întemeiază în esență pe existența unei stimulări care permite, chiar dacă întinderea clauzelor restrictive ale acordului de soluționare se limitează la domeniul de aplicare al acestui brevet, să se concluzioneze în sensul unei utilizări anormale a brevetului (a se vedea punctele 253-274 de mai sus).

- 879 Din toate considerațiile care precedă reiese că trebuie să se respingă motivul reclamantelor privind atât existența unei restrângeri prin obiect, cât și delimitarea, reținută de Comisie, a unei asemenea restrângeri.
- 880 Concluzia care precedă nu poate fi repusă în discuție de celelalte argumente ale reclamantelor.
- 881 În primul rând, în ceea ce privește elementele de natură să demonstreze că intențiile reclamantelor, precum și cele ale Lupin erau legitime, trebuie să se amintească, pe de o parte, că, în contextul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor referitoare la brevete, calificarea drept restrângere a concurenței prin obiect presupune prezența, în cadrul acordului de soluționare amiabilă, atât a unui avantaj stimulat în privința societății producătoare de medicamente generice, cât și a unei limitări corelative a eforturilor acesteia de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale. Atunci când sunt îndeplinite aceste două condiții, se impune o constatare a restrângerii concurenței prin obiect (a se vedea punctul 272 de mai sus). Pe de altă parte, simpla împrejurare că un acord urmărește și obiective legitime nu poate fi suficientă pentru a se opune unei calificări drept restrângere a concurenței prin obiect (a se vedea punctul 222 de mai sus).
- 882 Rezultă că argumentele reclamantelor invocate în cadrul prezentului motiv, potrivit cărora motivele care le-au determinat, pe ele și pe Lupin, să încheie acordul Lupin erau legitime, nu sunt de natură să invalideze calificarea acestui acord drept restrângere prin obiect pe care Comisia a reținut-o în mod întemeiat și care a fost confirmată mai sus (a se vedea punctele 869 și 879 de mai sus). În consecință, aceste argumente trebuie respinse.
- 883 Această situație se regăsește în special, *primo*, în cazul argumentului potrivit căruia Lupin nu mai avea interesul de a continua litigiul, *secundo*, în cazul argumentului întemeiat pe faptul că Lupin se aflate la originea soluționării amiabile și, *tertio*, în cazul argumentului întemeiat pe faptul că Servier nu avea interesul de a-și proteja situația concurențială în raport cu Lupin în cazul în care nu proceda în același mod cu Apotex.
- 884 În al doilea rând, deși reclamantele susțin că clauza de necontestare nu putea avea efecte restrictive asupra concurenței în special ca urmare a existenței unor litigii paralele și a lipsei unei intenții a Lupin de a iniția noi litigii, nu este mai puțin adevărat că, întrucât acordul Lupin prezintă un grad de nocivitate suficient pentru a fi calificat drept restrângere prin obiect, examinarea efectelor concrete ale acestui acord, și în special a clauzei de necontestare pe care o implică, nu este necesară (a se vedea punctul 219 de mai sus).
- 885 Pentru aceleași motive, este necesar să se înlăture argumentul reclamantelor potrivit căruia clauza de necomercializare nu putea avea, inclusiv în măsura în care întinderea sa o depășea pe cea a brevetului 947, efecte restrictive asupra concurenței, în special ca urmare a lipsei unor posibilități reale și concrete pentru Lupin de a fi prima întreprindere care să intre pe piață cu un produs necontrafăcut.
- 886 În al treilea rând, invocând caracterul ipotetic al efectelor restrictive ale clauzei de necomercializare, s-ar putea considera că reclamantele contestă, în realitate, existența unei concurențe potențiale. Or, s-a constatat mai sus că Lupin era un concurent potențial al Servier.
- 887 În al patrulea rând, trebuie amintit că, atunci când se constată existența unei stimulări, părțile nu se mai pot prevala de recunoașterea, în cadrul soluționării amiabile, a validității brevetului. Faptul că validitatea brevetului este confirmată de o instanță judecătorească sau administrativă este, în această privință, irelevant (a se vedea punctul 269 de mai sus). Prin urmare, reclamantele nu sunt îndreptățite să se prevaleze de un scenariu, ipotetic de altfel, potrivit căruia validitatea brevetului 947 ar fi confirmată atât de instanțele din Regatul Unit, cât și de OEB.
- 888 Din considerațiile care precedă reiese că prezentul motiv trebuie respins.

iv) Cu privire la motivul invocat cu titlu subsidiar de Servier și referitor la eroarea în ceea ce privește determinarea duratei încălcării

- 889 În primul rând, reclamantele susțin că Comisia nu putea considera că perioada de încălcare a început înainte ca Lupin să obțină propria AIP.
- 890 Printr-un asemenea argument, reclamantele contestă în realitate existența unei concurențe potențiale. Or, s-a constatat la punctul 751 de mai sus că, în momentul încheierii acordului, Lupin era un concurent potențial al Servier.
- 891 În al doilea rând, reclamantele susțin că Comisia ar fi trebuit, astfel cum a procedat pentru piața franceză, să concluzioneze că încălcarea încetase în Belgia, în Republica Cehă, în Irlanda și în Ungaria în momentul în care Sandoz a intrat pe piețele din aceste state cu o versiune generică a perindoprilului care nu încălca brevetul 947, cu alte cuvinte în luna iunie a anului 2008, în luna iulie a anului 2008, în luna decembrie a anului 2008 și, respectiv, în luna ianuarie a anului 2009.
- 892 Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă Comisia a concluzionat în mod greșit că încălcarea continuase după datele menționate la punctul 891 de mai sus în statele membre în cauză.
- 893 Cu titlu introductiv, trebuie să se precizeze că versiunea generică cu care Sandoz a intrat pe piață este o formă de perindopril erbumină constituit dintr-o „sare amorfă (necristalină), care nu cuprinde, așadar, niciunul dintre cristalele alpha protejate de brevetul 947” [considerentul (212) al deciziei atacate].
- 894 De asemenea, trebuie amintit (a se vedea punctul 847 de mai sus) că, chiar dacă o asemenea interpretare nu rezultă în mod evident din complexitatea modului de redactare a articolului 1.6 din acordul Lupin, s-ar putea admite că acest articol coroborat cu articolul 4.1 litera c) din același acord, permite o intrare pe piață a Lupin cu propriile sale produse atunci când un „produs” generic care nu este fabricat de Servier a intrat pe piață fără încălcarea unui ordin și fără ca o cerere de somație prezentată de Servier să fi fost respinsă până la acel moment.
- 895 Termenul „produs”, astfel cum figurează la articolul 4.1 litera c) din acordul Lupin, trebuie, dat fiind că începe cu o majusculă, să fie înțeles în sensul convenției adoptate în considerentul A al acestui acord.
- 896 Or, stabilirea produselor avute în vedere de considerentul A al acordului Lupin este deosebit de delicată (a se vedea punctele 832 și 833 de mai sus), ceea ce face, așadar, dificilă aplicarea articolului 4.1 litera c) din acest acord (a se vedea punctele 849 și 850 de mai sus).
- 897 Exista astfel o incertitudine în ceea ce privește delimitarea domeniului de aplicare al articolului 4.1 litera c) din acordul Lupin și, așadar, și în ceea ce privește posibilitatea de a aplica clauza de necomercializare care figurează la articolul 1.6 din acest acord (a se vedea punctul 852 de mai sus), în special în cazul unei intrări pe piață a unui produs, precum produsul Sandoz, care conține erbumină sub forma non-alpha.
- 898 Date fiind incertitudinile care însoțesc domeniul de aplicare al articolelor 1.6 și 4.1 din acordul Lupin, prezentate la punctele 894-897 de mai sus, Lupin se putea teme că clauza de necomercializare continuă să se aplice în urma introducerii pe piață de către un terț a unui perindopril generic constituit dintr-o formă non-alpha de erbumină sau dintr-un perindopril generic care nu conține erbumină. O asemenea îndoială era de natură să descurajeze intrarea sa pe piață.

- 899 Această temere putea fi întărită de faptul că, în orice ipoteză, Servier ar putea introduce totuși o cerere de somație inclusiv pentru un produs despre care este evident că nu încalcă niciunul dintre brevetele sale, în special brevetul 947, ceea ce ar avea drept consecință să se împiedice aplicarea articolului 4.1 litera c) din acordul Lupin până la respingerea unei asemenea cereri (a se vedea punctul 852 de mai sus).
- 900 În această privință, mesajele Lupin reflectă incertitudinile sale în ceea ce privește posibilitatea de a intra pe piața franceză fără a încălca acordul (a se vedea punctul 853 de mai sus) și, în consecință, aplicarea în continuare de către aceasta pe piața respectivă a clauzei de necomercializare cel puțin până la acest schimb de corespondență care pare să fie încetat, cel mai devreme, la începutul lunii aprilie a anului 2009, cu alte cuvinte cu doar puțin mai mult de o lună înainte de 6 mai 2009, data reținută de Comisie pentru a constata încetarea încălcării în ceea ce privește Belgia, Republica Cehă, Irlanda și Ungaria. De asemenea, un mesaj al Servier, menționat la punctul 853 de mai sus, nu permite să se concluzioneze că aceasta ar considera, în mod clar și evident, că Lupin putea intra pe piață.
- 901 *A fortiori*, în ceea ce privește cele patru piețe menționate la punctul 900 de mai sus, reclamantele nu prezintă niciun element care să permită să se stabilească dacă, înainte de 6 mai 2009, Servier și Lupin luaseră în considerare intrările succesive ale Sandoz pe aceste piețe și dacă, în pofida incertitudinilor legate de ambiguitatea acordului, acestea considerau că clauza de necomercializare nu mai era în vigoare.
- 902 Or, împrejurarea că clauza de necomercializare, date fiind incertitudinile legate de ambiguitatea acordului, a rămas în vigoare, evidențiind astfel menținerea unui acord de voință între părți - eventual în contradicție cu interpretarea condițiilor de aplicare a clauzei care, *a posteriori*, ar putea fi reținută în special de o instanță competentă în privința contractului -, era suficientă pentru a permite Comisiei să constate că acordul de voință dintre Servier și Lupin și, așadar, încălcarea continuau, în pofida intrărilor pe piață a Sandoz.
- 903 În orice caz, chiar presupunând că acordul a încetat în mod formal să mai fie în vigoare de la intrările Sandoz pe piață, având în vedere considerațiile care precedă (a se vedea punctele 900 și 901 de mai sus), trebuie să se concluzioneze că clauza de necomercializare continua să fie aplicată de Servier și de Lupin după intrările succesive ale Sandoz pe cele patru piețe relevante.
- 904 Este adevărat, în ceea ce privește, precum în speță, restrângerile concurenței prin obiect, că luarea în considerare a efectelor lor concrete pe piață este redundantă pentru a se stabili existența încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctele 98 și 99) și, așadar, durata acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 martie 2009, Archer Daniels Midland/Comisia, C-510/06 P, EU:C:2009:166, punctele 113, 114 și 140). Situația este similară în ceea ce privește luarea în considerare a punerii în aplicare a acordului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 252).
- 905 Totuși, continuarea încălcării poate fi constatată, dincolo de perioada în care un acord este în mod formal în vigoare, atunci când întreprinderile în cauză au continuat să adopte un comportament interzis (Hotărârea din 16 iunie 2011, Solvay Solexis/Comisia, T-195/06, nepublicată, EU:T:2011:280, punctul 124, și Hotărârea din 29 iunie 2012, E.ON Ruhrgas și E.ON/Comisia, T-360/09, EU:T:2012:332, punctul 251).
- 906 Or, această situație se regăsește în speță (a se vedea punctul 903 de mai sus).
- 907 Din considerațiile care precedă rezultă că trebuie să se respingă prezentul motiv, prezentat cu titlu subsidiar de Servier.

c) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului încheiat cu Lupin drept restrângere a concurenței prin efect

- 908 Reclamantele susțin că Comisia a săvârșit diferite erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului încheiat cu Lupin drept restrângere a concurenței prin efect.
- 909 Făcând aplicarea *mutatis mutandis* a considerațiilor dezvoltate la punctele 566-570 de mai sus, trebuie să se respingă prezentul motiv ca inoperant.

9. Cu privire la acordurile încheiate cu Krka

a) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor încheiate cu Krka drept restrângere a concurenței prin obiect

- 910 Reclamantele contestă calificarea drept restrângere prin obiect, în primul rând, a acordurilor de soluționare amiabilă și de licență și, în al doilea rând, a acordului de cesiune.

1) Cu privire la acordurile de soluționare amiabilă și de licență

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

- 943 Prin excepție de la considerațiile referitoare la acordurile accesorii dezvoltate la punctele 797-803 de mai sus, asocierea unui acord comercial obișnuit cu un acord de soluționare amiabilă care cuprinde clauze de necomercializare și de necontestare nu constituie un indiciu serios al existenței unei plăți inverse atunci când acordul comercial în cauză este un acord de licență care privește brevetul în litigiu.
- 944 O asemenea excepție se explică prin faptul că, deși este adevărat că un acord de licență referitor la un brevet nu are ca obiect soluționarea amiabilă a unui litigiu, ci acordarea unei autorizații de utilizare a acestui brevet, se poate justifica totuși, contrar situației care se regăsește în alte acorduri comerciale (a se vedea punctul 800 de mai sus), asocierea acestui acord de licență cu un acord de soluționare amiabilă care privește un litigiu referitor la brevetul care face obiectul licenței.
- 945 Astfel, un litigiu în materie de brevete are la origine, în principiu, dorința societății producătoare de medicamente generice de a intra pe piață căreia i se opune dorința titularului brevetului de a proteja drepturile conferite de acest brevet. Autorizarea unei asemenea intrări prin adoptarea unui acord de licență apare în acest caz ca o modalitate deosebit de adecvată de a pune capăt litigiului, din moment ce acest lucru permite a se da curs pretențiilor celor două părți la acest litigiu.
- 946 Se admite de altfel că recurgerea la un acord de licență constituie o modalitate adecvată de a pune capăt unui litigiu. Acest lucru reiese din cuprinsul punctului 204 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, potrivit căruia „[a]cordarea de licențe poate servi ca un instrument de reglementare a litigiilor”. Acest punct este reluat la punctul 205 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie.

- 947 Este cu atât mai justificat să se asocieze un acord de licență cu un acord de soluționare amiabilă cu cât prezența, într-un acord de soluționare amiabilă, a unor clauze de necomercializare și de necontestare este legitimă numai atunci când acest acord se întemeiază pe recunoașterea de către părți a validității brevetului (a se vedea punctele 258-261 de mai sus). Or, încheierea unui acord de licență, care nu are o rațiune de a fi pentru orice titular decât cu condiția ca licența să fie exploatată în mod efectiv, se întemeiază și pe recunoașterea de către părți a validității brevetului. În această măsură, acordul de licență confirmă, așadar, legitimitatea acordului de soluționare amiabilă, ceea ce justifică pe deplin asocierea cu acesta.
- 948 Dat fiind că este justificat ca un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu referitor la un brevet să fie asociat cu un acord de licență care privește același brevet, o asemenea asociere, contrar situației care se regăsește pentru celelalte acorduri accesorii, nu constituie un indiciu serios al existenței unei plăți inverse (în sensul acestei expresii în materie de acorduri accesorii, a se vedea punctul 804 de mai sus).
- 949 Prin urmare, este de competența Comisiei să se întemeieze pe alte indicii decât simpla asociere a acordului de licență și a acordului de soluționare amiabilă pentru a demonstra că acordul de licență nu a fost încheiat în condiții normale de piață și că maschează, în realitate, o plată inversă care stimulează societatea producătoare de medicamente generice să accepte să se supună clauzelor de necomercializare și de necontestare (a se vedea punctele 803-808 de mai sus).
- 950 Este necesar să se arate că constatarea existenței unei plăți inverse este cu atât mai puțin evidentă în ceea ce privește un acord de licență cu cât un asemenea acord nu conduce la un transfer financiar de la societatea producătoare de medicamente originale la societatea producătoare de medicamente generice, ci de la societatea producătoare de medicamente generice către societatea producătoare de medicamente originale. Astfel, în materia acordului de licență, licențiatul plătește o redevență titularului brevetului.
- 951 Cu toate acestea, există un transfer de valoare de la societatea producătoare de medicamente originale către societatea producătoare de medicamente generice, întrucât redevența plătită titularului brevetului constituie contrapartida beneficiului pe care societatea producătoare de medicamente generice o obține din acordul de licență, și anume autorizarea utilizării brevetului pentru a intra fără risc pe piață.
- 952 Este, așadar, de competența Comisiei să demonstreze că această contrapartidă este anormal de redusă, cu alte cuvinte într-o asemenea măsură încât nu poate fi explicată prin considerații limitate la valoarea economică a bunului care face obiectul contractului (a se vedea punctul 806 de mai sus), și că acordul de licență implică astfel o plată inversă în favoarea societății producătoare de medicamente generice.
- 953 Lipsa încheierii tranzacției în cauză în condițiile normale de piață trebuie să reiasă cu atât mai evident pentru a stabili un grad de nocivitate suficient în scopul calificării acordului de soluționare amiabilă drept restrângere a concurenței prin obiect cu cât caracterul de restrângere a concurenței al clauzelor de necomercializare și de necontestare pe care îl implică este atenuat de acordul de licență.
- 954 Astfel, clauza de necomercializare este lipsită, cel puțin în parte, de efectele sale. Acordul de licență depășește o simplă neutralizare parțială a efectelor acestei clauze din moment ce favorizează intrarea medicamentului generic pe piață prin eliminarea riscului contencios legat de brevet.
- 955 În ceea ce privește clauza de necontestare, în cazul în care efectele sale restrictive persistă, acestea sunt limitate de faptul că licența permite o intrare pe piață fără risc contencios. Or, deși este esențial pentru societatea producătoare de medicamente generice să poată contesta validitatea brevetului atunci când intră cu risc pe piață, cu atât mai puțin este cazul atunci când aceasta este autorizată de societatea producătoare de medicamente originale să intre pe această piață ca urmare a unui acord de licență.

- 956 În acest stadiu al analizei, trebuie amintit că, în contextul acordurilor de soluționare amiabilă a litigiilor referitoare la brevete, calificarea drept restrângere a concurenței prin obiect presupune prezența, în cadrul acordului de soluționare amiabilă, atât a unui avantaj stimulat în privința societății producătoare de medicamente generice, cât și a unei limitări corelative a eforturilor acesteia de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale (a se vedea punctul 272 de mai sus). Or, din considerațiile care precedă reiese că, în prezența unui acord de licență, aceste două elemente sunt atenuate, chiar absente, astfel încât un grad suficient de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 49 și 50 și jurisprudența citată) nu poate fi constatat cu ușurință.
- 957 Trebuie să se adauge că excepția menționată la punctul 943 de mai sus nu este contrară nici faptului că asocierea unui acord de licență și a unei clauze de necontestare face parte dintre restrângerile excluse de la exceptarea prevăzută la articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 772/2004 al Comisiei din 27 aprilie 2004 privind aplicarea articolului [101 alineatul (3) TFUE] anumitor categorii de acorduri de transfer de tehnologie (JO 2004, L 123, p. 11, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 235), nici jurisprudenței Curții, astfel cum a fost inițiată în Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia (193/83, EU:C:1986:75, punctele 89 și 92), și precizată în Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke (65/86, EU:C:1988:448).
- 958 Astfel, în primul rând, potrivit articolului 5 din Regulamentul nr. 772/2004, asocierea unui acord de licență și a unei clauze de necontestare face parte dintre restrângerile excluse de la exceptarea prevăzută la articolul 2 din același regulament. Totuși, această exceptare, ca și această excludere, se aplică, potrivit articolelor 2 și 5 din regulamentul menționat, numai în măsura în care acordurile în cauză conțin restrângeri ale concurenței care intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE. În consecință, faptul că asocierea unui acord de licență și a unei clauze de necontestare face parte dintre restrângerile excluse de la exceptarea prevăzută la articolul 2 din Regulamentul nr. 772/2004 nu permite să se concluzioneze că o asemenea asociere constituie, în orice ipoteză, o restrângere a concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE și în special o restrângere prin obiect.
- 959 În această privință, Curtea a statuat că, în cazul în care acordarea beneficiului prevăzut la articolul 101 alineatul (3) TFUE unui anumit acord presupune recunoașterea prealabilă a faptului că acest acord intră sub incidența interdicției instituite prin articolul 101 alineatul (1) TFUE, posibilitatea prevăzută la alineatul (3) de a acorda același beneficiu pentru fiecare categorie nu poate implica faptul că un anumit acord care se încadrează în aceste categorii ar îndeplini în mod necesar, pentru acest motiv, condițiile prevăzute la alineatul (1). Astfel, acordarea unei exceptări pe categorii nu poate implica anumite prejudecăți, chiar și în mod implicit, împotriva unui acord avut în vedere în mod individual (Hotărârea din 13 iulie 1966, Italia/Consiliul și Comisia, 32/65, EU:C:1966:42, p. 590).
- 960 În al doilea rând, Curtea a statuat desigur că o clauză a unui acord de licență prin care se impune să nu se conteste validitatea brevetului era incompatibilă cu articolul 101 alineatul (1) TFUE. Aceasta a adăugat că o asemenea clauză nu ținea în mod vădit de obiectul specific al brevetului, care nu poate fi interpretat în sensul că garantează o protecție și împotriva acțiunilor privind contestarea validității unui brevet, ținând seama că este de interes public să se elimine orice obstacol din calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit (Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctele 89 și 92).
- 961 Cu toate acestea, într-o hotărâre adoptată doi ani mai târziu, într-o cauză cu privire la un acord de soluționare amiabilă a unui litigiu, Curtea a nuanțat poziția pe care o reținuse în Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia (193/83, EU:C:1986:75), statuând doar de această dată că o clauză de necontestare putea avea, în raport cu contextul juridic și economic, un caracter de restrângere a concurenței în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (Hotărârea din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1988:448, punctul 16). Deși, pe de altă parte, a respins, în aceeași hotărâre, propunerea Comisiei potrivit căreia introducerea unei clauze de necontestare nu mai intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1)

TFUE atunci când acordul în cauză urmărea să pună capăt unui litigiu pendinte în fața unei instanțe, Curtea nu a concluzionat însă că orice acord de soluționare amiabilă care cuprinde o asemenea clauză intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE.

- 962 Este adevărat că licențiatii, în cadrul unui acord de licență, sunt, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 112 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, „în mod normal, în cea mai bună poziție pentru a determina dacă un drept de proprietate intelectuală este sau nu valabil” și, așadar, pentru a-l contesta. Acest motiv justifică faptul că asocierea unui acord de licență și a unei clauze de necontestare este, în principiu, interzisă (Concluziile avocatului general Darmon prezentate în cauza Bayer și Maschinenfabrik Hennecke, 65/86, EU:C:1987:336, punctul 8). Cu toate acestea, atunci când un acord de licență este încheiat în cadrul soluționării amiabile a unui litigiu veritabil care opune părțile în cauză în justiție, licențiatul a avut deja oportunitatea de a contesta validitatea brevetului în cauză și în cazul în care, în definitiv, acesta acceptă, fără a fi stimulat, să se supună unei clauze de necontestare (precum și unei clauze de necomercializare), el este cel care apreciază că brevetul este valid. În acest context specific al unei soluționări amiabile potrivit căreia părțile sunt de acord, în cele din urmă, să recunoască validitatea brevetului, motivul care justifică faptul că asocierea unui acord de licență și a unei clauze de necontestare este interzisă nu mai pare pertinent în acest caz, sub rezerva ca acordul amiabil să se întemeieze pe recunoașterea de către părțile la acord a validității brevetului în cauză, iar nu pe o stimulare a licențiatului de a se supune clauzei de necontestare (precum și clauzei de necomercializare).
- 963 Din considerațiile care precedă rezultă că, în prezența unui litigiu veritabil care opune părțile în cauză în justiție și a unui acord de licență care este în legătură directă cu soluționarea amiabilă a acestui litigiu, asocierea acordului respectiv cu acordul amiabil nu constituie un indiciu serios al existenței unei plăți inverse. Într-o asemenea ipoteză, Comisia poate demonstra, așadar, pe baza altor indicii că acordul de licență nu constituie o tranzacție încheiată în condiții normale de piață și maschează astfel o plată inversă (în sensul acestei expresii în materie de acorduri accesorii, a se vedea punctul 804 de mai sus).
- 964 Tocmai având în vedere considerațiile care precedă trebuie să se stabilească dacă, în speță, Comisia a putut concluziona în mod întemeiat că o calificare drept restrângere prin obiect putea fi aplicată acordurilor de soluționare amiabilă și de licență încheiate între Servier și Krka.
- 965 Este necesar, într-o primă etapă, să se examineze dacă existau litigii veritabile și dacă acordul de licență părea să aibă o legătură suficient de directă cu soluționarea amiabilă a acestor litigii pentru ca asocierea sa cu acordul amiabil să fie justificată.
- 966 În această privință, în primul rând, trebuie să se arate că existau litigii veritabile în curs între Servier și Krka în momentul semnării acordului, iar acestor litigii li s-a pus capăt în urma acordului amiabil, care prevede, la articolul I punctele (i) și (ii), că și una, și cealaltă parte trebuie să se retragă din procesele în curs dintre ele.
- 967 Astfel, în anul 2004, zece societăți producătoare de medicamente generice, inclusiv Krka, au formulat opoziție împotriva brevetului 947 la OEB pentru a obține revocarea acestuia în totalitate, invocând motive întemeiate pe lipsa noutății și a unei activități inventive și pe expunerea insuficientă a invenției. La 27 iulie 2006, divizia de opoziție a OEB a confirmat validitatea acestui brevet în urma unor modificări nesemnificative ale revendicărilor inițiale ale Servier. Șapte societăți au formulat ulterior o acțiune împotriva deciziei OEB din 27 iulie 2006. Krka s-a retras din procedura de opoziție la 11 ianuarie 2007 conform acordului amiabil încheiat cu Servier.
- 968 De asemenea, la 28 iulie 2006, Servier a sesizat, în Regatul Unit, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], cu o acțiune în contrafacerea brevetului 340 împotriva Krka. La 2 august 2006, aceasta a introdus și o acțiune în contrafacerea brevetului 947 împotriva Krka, precum

- și o cerere de somație provizorie. La 1 septembrie 2006, Krka a introdus o cerere reconvențională în anularea brevetului 947 și, la 8 septembrie 2006, o altă cerere reconvențională în anularea brevetului 340. La 3 octombrie 2006, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], a admis cererea de somație provizorie formulată de Servier și a respins cererea introdusă de Krka la 1 septembrie 2006. La 1 decembrie 2006, procesul în curs s-a stins în conformitate cu acordul amiabil dintre părți, iar somația provizorie a fost retrasă.
- 969 În al doilea rând, atât acordul amiabil, cât și acordul de licență aveau legătură cu litigiile în cauză. Acordul amiabil și în special clauzele de necomercializare și de necontestare pe care le cuprindea se limitau, astfel, la domeniul de aplicare al brevetelor care au făcut obiectul litigiilor dintre Servier și Krka. În ceea ce privește acordul de licență, acesta privea brevetul 947 și, prin urmare, avea de asemenea o legătură directă cu aceste litigii.
- 970 În al treilea rând, existau, în momentul încheierii acordurilor de soluționare amiabilă și de licență, indicii concordante care puteau permite părților să considere că brevetul 947 era valid (a se vedea punctele 967 și 968 de mai sus).
- 971 În al patrulea rând, deși existaseră deja între Servier și Krka contacte prealabile deciziei OEB din 27 iulie 2006 de confirmare a validității brevetului 947 [a se vedea în special considerentul (837) al deciziei atacate], acestea nu ajunseseră la un acord [considerentele (856)-(859) ale deciziei atacate] și numai după această decizie au fost inițiate noi negocieri [considerentul (898) al deciziei atacate]. Prin urmare, Decizia OEB din 27 iulie 2006 de confirmare a validității brevetului 947 a fost, cel puțin, unul dintre elementele declanșatoare care au condus la acordurile de soluționare amiabilă și de licență.
- 972 Astfel, având în vedere întinderea clauzelor acordului de soluționare amiabilă și ale acordului de licență, precum și în contextul în care au fost încheiate aceste acorduri, este necesar să se constate că asocierea acestor două acorduri era justificată și, prin urmare, nu constituie un indiciu serios al existenței unei plăți inverse efectuate de Servier către Krka la care ar conduce acordul de licență (a se vedea punctul 948 de mai sus).
- 973 În aceste condiții, este necesar să se examineze, într-o a doua etapă, dacă, în speță, Comisia a reușit să stabilească, întemeindu-se pe alte indicii sau elemente de probă decât simpla asociere a acordului de licență și a acordului amiabil, că acordul de licență nu a fost încheiat în condiții normale de piață (a se vedea punctele 949 și 963 de mai sus).
- 974 În această privință, trebuie să se arate că este cert că, în mod contrar situației existente pentru celelalte acorduri care au făcut obiectul deciziei atacate, nici acordul amiabil, nici acordul de licență nu au condus la un transfer financiar de la Servier la Krka.
- 975 Acordul de licență prevedea chiar că Krka plătea Servier o redevență de 3 % din cuantumul net al vânzărilor sale.
- 976 Desigur, redevența constituie contrapartida beneficiului pe care societatea producătoare de medicamente generice îl obține din acordul de licență, și anume autorizarea utilizării brevetului pentru a intra fără risc pe piață. Cu toate acestea, revenea Comisiei sarcina de a demonstra că această contrapartidă era anormal de redusă și că acordul de licență genera astfel o plată inversă în favoarea Krka.
- 977 Or, deși Comisia a prezentat în decizia atacată o serie de indicii care permit să se concluzioneze că acordul de licență era favorabil intereselor comerciale ale Krka [considerentele (1738)-(1744) și, în special, considerentul (1739)], aceasta nu a demonstrat totuși că nivelul de 3 % reținut pentru

redevență ar fi fost anormal de redus, cu alte cuvinte într-o asemenea măsură încât aceasta nu se poate explica prin considerații limitate la valoarea economică a brevetului care face obiectul licenței (a se vedea punctul 952 de mai sus).

- 978 În ceea ce privește împrejurarea invocată de Comisie, potrivit căreia nivelul redevenței era inferior rezultatului din exploatare al Servier pentru anul 2007 în Republica Cehă, în Ungaria și în Polonia, nu este în mod necesar anormal ca nivelul unui excedent din exploatare, care reprezintă profiturile brute rezultate dintr-o activitate, să depășească în mare măsură nivelul redevenței dintr-un acord de licență, ce reprezintă doar costul dreptului de utilizare a unui brevet.
- 979 Același motiv permite de asemenea să se înlăture argumentul Comisiei potrivit căruia redevența ar fi reprezentat o parte redusă din marjele de profit ale Krka. *A fortiori*, în ceea ce privește societatea producătoare de medicamente generice, aceasta nu ar avea niciun interes în încheierea unui acord de licență în cazul în care cuantumul redevenței nu i-ar permite să stabilească o marjă suficient de importantă a profiturilor.
- 980 În sfârșit, nu este anormal ca nivelul redevenței unui brevet utilizat de Krka să fie calculat pe baza prețului de vânzare al produsului Krka, iar nu pe baza prețului de vânzare al produsului Servier.
- 981 Toate aceste elemente, chiar și privite în ansamblu, permit, cel mult, să se demonstreze caracterul favorabil pentru interesele sale comerciale al prețului licenței acordate Krka, însă nu sunt suficiente pentru a se stabili că tranzacția în cauză nu ar fi fost încheiată în condițiile normale ale pieței, cu atât mai mult cu cât acordul de licență prevedea că Servier ar putea continua să comercializeze produsul său în cele șapte state membre în care se aplica licența, fie în mod direct, fie prin intermediul uneia dintre societățile sale afiliate, fie, în plus, prin intermediul unui singur terț pentru fiecare stat. Prin urmare, licența acordată nu era exclusivă, ceea ce limita caracterul său avantajos pentru Krka în măsura în care exista un risc ca Krka să își vadă produsul în concurență cu un alt produs generic, ca acesta să fie comercializat sau produs de Servier sau de un terț.
- 982 Trebuie să se adauge că, în ședință, Comisia însăși a indicat că nu contesta că redevența era conformă cu practicile de pe piață. Arătând, desigur cu titlu subsidiar, în decizia atacată că „mai degrabă decât nivelul redus al redevențelor, faptul că o licență unică a fost acordată în schimbul unui angajament de a nu intra sau de a contesta brevetele deținute de Servier pe o serie de alte piețe restrânse este elementul central al analizei” (nota de subsol 2354), Comisia a demonstrat deja că acorda, în mod greșit, doar o importanță secundară circumstanței că tranzacția a putut fi încheiată în condiții normale de piață.
- 983 Din considerațiile prezentate la punctele 977-982 de mai sus rezultă că Comisia nu a dovedit că nivelul redevenței de 3 % prevăzut în acordul de licență ar fi fost anormal de redus, cu alte cuvinte într-o asemenea măsură încât aceasta nu se poate explica prin considerații limitate la valoarea economică a brevetului care face obiectul licenței. Prin urmare, Comisia nu a dovedit că acordul de licență nu ar constitui o tranzacție încheiată în condiții normale de piață.
- 984 În consecință, Comisia nu a demonstrat existența însăși a unei plăți inverse rezultate din acordarea unei licențe la un preț anormal de scăzut (a se vedea punctul 803 de mai sus) și care, neavând ca obiect compensarea costurilor inerente soluționării amiabile a unui litigiu (a se vedea punctul 809 de mai sus), ar constitui un stimulente.
- 985 Rezultă că Comisia nu putea constata în mod întemeiat în speță existența unei restrângeri a concurenței care să prezinte un caracter suficient de grav pentru a putea fi calificată drept restrângere prin obiect.
- 986 Concluzia care precedă nu poate fi infirmată de celelalte elemente reținute de Comisie în decizia atacată.

- 987 În primul rând, chiar presupunând că acordul de licență a fost stimulativ pentru motivul că ar fi permis, în cele șapte state membre în cauză - cu alte cuvinte pe o parte din piață în privința căreia Comisia nu a constatat existența unei încălcări -, instituirea unui duopol avantajos între Servier și Krka, după cum indică Comisia în decizia atacată [a se vedea în special considerentele (1728), (1734) și (1742)], un asemenea duopol nu rezulta chiar din acord, ci din alegerile efectuate de Servier și de Krka ulterior acestuia, și anume, în ceea ce privește Servier, opțiunea de a nu acorda o licență unei alte societăți producătoare de medicamente generice sau de a nu comercializa ea însăși o versiune generică a propriului perindopril la un preț scăzut [considerentul (1727) al deciziei atacate] și, în ceea ce privește Krka, opțiunea de a nu începe o politică agresivă bazată pe prețuri [considerentul (1744) al deciziei atacate].
- 988 Or, restrângerea prin obiect constatată de Comisie, în special stimularea care constituie una dintre condițiile acestei restrângeri (a se vedea punctul 272 de mai sus), privește acordurile de soluționare amiabilă și de licență încheiate între Servier și Krka, iar nu practici ulterioare acestor acorduri și nedeterminate de ele.
- 989 Presupunând că duopolul în cauză poate fi considerat o punere în aplicare a acordurilor, ar trebui amintit că Comisia și instanța Uniunii nu pot, la examinarea obiectului restrictiv al unui acord și în special în cadrul luării în considerare a contextului economic și juridic în care se înscrie, să ignore complet efectele potențiale ale acestui acord (a se vedea jurisprudența citată la punctul 304 de mai sus). Totuși, reiese de asemenea din jurisprudență că stabilirea existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect nu poate conduce, în special sub pretextul examinării contextului economic și juridic al acordului în cauză, la aprecierea efectelor acestui acord, în caz contrar existând riscul pierderii efectului său util pentru distincția între obiectul și efectul de restrângere a concurenței, stabilită la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea punctul 221 de mai sus). Pentru a verifica aptitudinea specială a unui acord de a produce efecte de restrângere a concurenței ce caracterizează acordurile care au un obiect anticoncurențial, analiza efectelor potențiale ale unui acord trebuie să fie astfel limitată la cele ce rezultă din date previzibile în mod obiectiv la data încheierii acordului respectiv (a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:272, punctul 84; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 80-82).
- 990 Or, în speță, pretinsele efecte potențiale în cauză, cu alte cuvinte duopolul invocat de Comisie, se întemeiază pe circumstanțe ipotetice și care nu sunt astfel previzibile în mod obiectiv la data încheierii acordului.
- 991 În orice caz, Comisia, referindu-se la practicile de saturare a stocurilor farmaciilor și la o plângere depusă la autoritățile poloneze prin care s-a invocat existența unei concurențe neloiiale, a indicat în considerentul (1725) al deciziei atacate că „atitudinea Servier față de Krka pe cele șapte piețe sub licență putea fi descrisă cu dificultate ca o atitudine de cooperare”. În plus, astfel cum rezultă din considerentul (1728) al deciziei atacate, duopolul descris de Comisie între Servier și Krka nu excludea un anumit grad de concurență între aceste întreprinderi.
- 992 În al doilea rând, potrivit Comisiei, acordul de licență era, în speță, stimulativ întrucât permitea o intrare lipsită de riscuri pentru Krka pe anumite piețe, în schimbul excluderii sale de pe alte piețe. Dintr-o asemenea perspectivă, atunci când domeniul de aplicare al clauzelor de necomercializare sau de necontestare este mai extins decât cel al acordului de licență și există astfel, între aceste două acorduri, un decalaj sau o „asimetrie”, potrivit termenului utilizat de Comisie în considerentele (1706) și (1736) ale deciziei atacate, ar fi posibil în acest caz să se concluzioneze în sensul existenței unei stimulări, acordul de licență, prin faptul că permite o intrare lipsită de riscuri a societății producătoare de medicamente generice pe anumite părți din piață, având în realitate ca obiect stimularea acestei societăți să accepte să se retragă de pe alte părți din piață, în favoarea societății producătoare de medicamente originale.

- 993 O asemenea argumentație nu poate fi admisă.
- 994 Astfel, mai întâi, abordarea propusă de Comisie, potrivit căreia simpla încheiere, chiar și în condițiile normale ale pieței, a unui acord de licență asociat cu un acord amiabil care conține clauze restrictive ar putea constitui o stimulare, ar conduce la o soluție paradoxală, întrucât, în acest caz, cu cât domeniul de aplicare al unui acord de licență ar fi mai extins, cu atât mai importantă ar fi stimularea și, prin urmare, cu atât ar fi mai ușor să se concluzioneze în sensul existenței unei restrângeri prin obiect, cu condiția ca acordul de licență să aibă un domeniu de aplicare exact identic cu cel al acordului amiabil.
- 995 Or, cu cât domeniul de aplicare al unui acord de licență este mai extins, în special în legătură cu domeniul de aplicare al acordului amiabil cu care este asociat, cu atât acest acord este mai favorabil concurenței în raport cu efectele proconcurențiale ale licenței, care încurajează intrarea unei societăți producătoare de medicamente generice pe piață și limitează caracterul de restrângere a concurenței al clauzelor de necomercializare și de necontestare incluse în acordul amiabil (a se vedea punctele 954 și 955 de mai sus).
- 996 În această privință, se poate arăta că, în Concluziile sale prezentate în cauza CB/Comisia (C-67/13 P, EU:C:2014:1958, punctul 55), avocatul general Wahl a indicat că abordarea formalistă care conduce la identificarea unei restrângeri prin obiect putea fi adoptată doar în prezența comportamentelor în privința cărora se putea concluziona că efectele negative asupra concurenței predominau față de efectele/proconcurențiale.
- 997 În plus, teza Comisiei, care conduce la a i se impune titularului de brevet încheierea unui acord de licență care acoperă întreg teritoriul pe care se aplică clauzele de restrângere ale acordului amiabil, nu respectă drepturile de proprietate intelectuală ale titularului de brevet și în special marja de apreciere de care dispune în materie de acordare a unei licențe (a se vedea, pentru o ipoteză în care proprietarul brevetului se află în poziție dominantă, Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, EU:T:2007:289, punctul 331). Această teză nu respectă nici marja de apreciere de care trebuie să dispună părțile la un litigiu pentru a fi soluționat pe cale amiabilă și cu bună-credință.
- 998 Pe de altă parte, încheierea unui acord de licență „asimetric” nu constituie în mod necesar, pentru o societate producătoare de medicamente generice care nu recunoaște validitatea brevetului în cauză, un avantaj suficient pentru a se supune clauzelor de necomercializare și de necontestare. Pentru ca avantajul care rezultă din încheierea unui asemenea acord să poată fi considerat stimulat, ar trebui să i se ofere acestei societăți o compensare a pierderii certe a profiturilor așteptate, rezultate din acceptarea unei soluționări amiabile care cuprinde clauze care îi interzic intrarea pe anumite părți geografice din piață. Astfel, pentru o societate care nu crede serios în validitatea brevetului și care este în măsură să intre pe întreaga piață acoperită de clauzele de necomercializare și de necontestare, o licență a cărei sferă geografică este mai limitată decât domeniul de aplicare al clauzelor respective nu constituie o soluție satisfăcătoare din punct de vedere economic care ar putea să o determine să accepte să se supună acestora. Desigur, licența oferă în parte societății respective accesul pe piață acoperită de brevet, oferindu-i posibilitatea de a obține, pe această parte din piață, profiturile preconizate, însă, din moment ce nu s-a stabilit că nivelul redevenței pentru această licență, pentru partea respectivă din piață, ar fi anormal de scăzut, licența amintită nu oferă acestei societăți nicio compensație în ceea ce privește celelalte părți din piață, pe care aceasta ar putea obține un profit în cazul anulării brevetului, la care accesul îi este interzis în prezent.
- 999 În speță, beneficiile așteptate de Krka pe cele 18-20 de piețe în care nu se aplica acordul de licență erau departe de a fi neglijabile. Astfel, Comisia arată în decizia atacată că beneficiile pe piețele din Europa Occidentală corespundeau aproximativ cu cele mai importante trei dintre cele șapte piețe care fac obiectul acordului de licență (nota de subsol 2348). Dacă trebuie să se țină seama de faptul că licența elimină orice risc de introducere a unei acțiuni în contrafacere și că profiturile pe care Krka le putea

obține, datorită acordului de licență, erau astfel mai sigure, importanța pe care o putea acorda unei asemenea risc depindea în mare măsură de gradul său de convingere în ceea ce privește validitatea brevetului. Prin urmare, faptul că Krka recunoștea validitatea brevetului 947 a fost un element decisiv în adoptarea deciziei care a determinat-o astfel să prefere o intrare limitată la cele șapte piețe în cauză, dar protejată de licență, în raport cu o intrare extinsă la ansamblul piețelor din statele membre, și supusă unui risc semnificativ de contrafacere ca urmare a forței brevetului respectiv în perceperea Krka.

- 1000 În al treilea rând, în ceea ce privește celelalte elemente considerate a stabili caracterul stimulativ al acordului de licență pentru Krka, trebuie să se arate mai întâi că faptul că aceasta din urmă a apreciat costul de oportunitate al deciziei de a nu încheia acorduri la peste zece milioane de euro de „profituri pierdute” în trei ani [considerentul (1738) al deciziei atacate] constituie mai degrabă un indiciu suplimentar pentru faptul că aceasta considera că brevetul 947 era valid. Astfel, profiturile în cauză ar corespunde celor avute în vedere pentru o intrare sau o menținere pe cele șapte piețe care fac obiectul acordului de licență. Astfel, Krka părea să considere că, în lipsa unui acord cu Servier, o intrare cu riscuri pe aceste piețe sau o menținere era puțin probabilă, ci chiar exclusă, ceea ce confirmă că recunoștea validitatea brevetului 947.
- 1001 În continuare, deși reiese din considerentul (1740) al deciziei atacate, care face trimitere la considerentul (913) al acesteia, că cele 18-20 de alte piețe „aveau în mod tradițional o importanță redusă în perceperea Krka”, profiturile preconizate pe aceste piețe erau departe de a fi neglijabile (a se vedea punctul 999 de mai sus).
- 1002 Astfel, elementele prezentate la punctele 1000 și 1001 de mai sus nu permit să se stabilească caracterul stimulativ al acordului de licență pentru Krka.
- 1003 În al patrulea rând, constatarea efectuată de Comisie în decizia atacată potrivit căreia acordurile de soluționare amiabilă și de licență ar fi constituit o împărțire a pieței între Servier și Krka [a se vedea titlul punctului 5.5.3 din decizia atacată, precum și, printre altele, considerentul (1745) al acesteia] nu este întemeiată.
- 1004 Astfel, în ceea ce privește cele șapte piețe acoperite de acordul de licență, deși Comisia nu reține existența unei încălcări pentru această parte din piața internă, ea ține totuși seama de comportamentele Servier și Krka pe aceste șapte piețe, în special de încheierea acordului de licență, calificat drept stimulativ de către Comisie, pentru a stabili existența unei împărțiri a pieței care se întemeiază pe o distincție între cele 18-20 alte state membre, pe de o parte, și aceste șapte state membre, pe de altă parte.
- 1005 Or, Servier nu era exclusă de pe piețele din cele șapte state membre în care Krka și Servier se aflau în raport de concurență (a se vedea punctul 991 de mai sus).
- 1006 Astfel, nu exista o parte din piață care, în temeiul acordurilor, ar fi fost rezervată pentru Krka. Prin urmare, nu se poate concluziona că există o împărțire a pieței, în sensul unei alocări stricte între părțile la acorduri, în ceea ce privește această parte din piața internă.
- 1007 Pe de altă parte, trebuie să se arate că, în aceste șapte state membre, acordul de licență a contribuit la intrarea sau la menținerea pe piață a unei societăți producătoare de medicamente generice aflată în raport de concurență cu o societate producătoare de medicamente originale. Prin urmare, acesta a avut un efect favorabil asupra concurenței în raport cu situația anterioară care era cea în care societatea producătoare de medicamente generice se putea menține sau intra pe piață numai cu risc, în măsura în care validitatea principalului brevet în cauză, brevetul 947, urma să fie confirmată de autoritățile competente (a se vedea punctul 970 de mai sus) și exista un risc perceput ca semnificativ de către Krka ca produsul său să fie contrafăcut.

- 1008 Este necesar să se adauge că împrejurarea că, în momentul încheierii acordurilor, echivalentele naționale ale brevetului 947 nu fuseseră încă acordate societății Servier pe unele dintre cele șapte piețe în cauză, în timp ce Krka comercializa deja produsul său [considerentul (1755) al deciziei atacate] nu permite să se concluzioneze în sensul lipsei unui efect favorabil asupra concurenței al acordului de licență. Astfel, deși este adevărat că Krka ar fi putut intra deja pe aceste piețe înaintea acordului de licență fără a se crea în ceea ce o privește o amenințare imediată a unui risc de acțiune în contrafacere și deși, în consecință, licența nu a avut un rol determinant cu privire la această intrare pe piețele în cauză, licența respectivă a permis însă Krka să se mențină pe acestea fără a trebui să suporte riscul de a face față unei asemenea acțiuni.
- 1009 Efectul favorabil asupra concurenței al acordului de licență constatat la punctele 1007 și 1008 de mai sus confirmă constatarea unei lipse a împărțirii pieței în ceea ce privește cele șapte state membre acoperite de acordul de licență.
- 1010 Efectul favorabil al acordului de licență asupra concurenței este, în plus, confirmat de partea din răspunsul formulat de Krka la o solicitare de informații care figurează în considerentul (913) al deciziei atacate. Din acest fragment reiese în special că:
- „Obținerea unei licențe și retragerea opozițiilor erau considerate cea mai bună opțiune pentru Krka la momentul respectiv – posibilitatea de vânzare imediată a perindoprilului pe principalele piețe ale Krka în Europa Centrală și Orientală, și anume începând cu anul 2006.
- Conform tuturor celorlalte scenarii, o lansare nu putea avea loc înainte de trecerea a celui puțin doi ani începând cu luna iulie a anului 2006, și chiar și după o asemenea perioadă nu era garantată lansarea (riscul ca brevetul 947 să fie menținut, riscuri de dezvoltare a formei non-alpha).”
- 1011 Fragmentul citat la punctul 1010 de mai sus confirmă constatarea potrivit căreia Krka considera orice menținere sau orice intrare imediată în cele șapte state membre acoperită de acordul de licență ca fiind, în lipsa acestui acord, imposibilă din cauza brevetului 947 (a se vedea punctele 999 și 1000 de mai sus).
- 1012 În ceea ce privește cele 18-20 alte piețe, adică singura parte din piață în privința căreia Comisia a constatat existența unei încălcări, trebuie să se arate că, în lipsa demonstrării existenței unei stimulări (a se vedea punctul 984 de mai sus), trebuie să se considere că clauzele de necomercializare și de necontestare rezultă dintr-un acord legitim de soluționare amiabilă a unui litigiu în materie de brevete cu care este asociat un acord de licență (a se vedea punctul 963 de mai sus). Un asemenea ansamblu contractual, întemeiat pe recunoașterea validității brevetului, nu poate fi, așadar, calificat drept acord de excludere de pe piață.
- 1013 Prin urmare, nu exista o parte din piață care ar fi fost rezervată în mod ilicit pentru Servier.
- 1014 Împărțirea pieței pe care Comisia și-a întemeiat de asemenea constatarea restrângerii prin obiect nu este, așadar, demonstrată.
- 1015 În al cincilea rând, Comisia nu a demonstrat că Servier sau Krka a avut intenția de a încheia un acord de împărțire a pieței sau de excludere de pe piață sau chiar că Servier a urmărit să o determine pe Krka să renunțe să îi mai facă concurență sau că Krka a avut intenția de a renunța, în schimbul unui avantaj stimulat, să mai exercite o presiune concurențială asupra Servier.
- 1016 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că activitățile pe care le presupun practicile și acordurile anticoncurențiale se desfășoară de obicei în mod clandestin, reuniunile se țin în secret și documentația aferentă acestora este redusă la minimum. Rezultă de aici că, chiar în cazul în care Comisia descoperă elemente ce atestă în mod explicit un contact nelegal între operatori, în mod normal acestea nu vor fi decât fragmentare și dispersate, astfel încât adesea este necesar ca anumite detalii să fie reconstituite

- prin deducții (Hotărârea din 25 ianuarie 2007, Sumitomo Metal Industries și Nippon Steel/Comisia, C-403/04 P și C-405/04 P, EU:C:2007:52, punctul 51). Cu toate acestea, trebuie să se arate că acordurile în discuție în speță sunt adevărate contracte care au făcut de altfel obiectul unei publicități extinse [considerentul (915) al deciziei atacate]. Întrucât Comisia a putut dispune cu ușurință de conținutul complet al acordurilor în cauză, jurisprudența care a fost citată se aplică într-un mod mai puțin evident. Astfel, deducțiile rezultate din fragmente parțiale din schimbul de corespondență sau din alte documente considerate a stabili intențiile părților nu pot repune cu ușurință în discuție o concluzie care s-ar întemeia pe însuși conținutul acordurilor, cu alte cuvinte pe legăturile juridice obligatorii pe care părțile au decis să le instituie între ele.
- 1017 În plus, trebuie să se sublinieze că, în speță, documente ulterioare deciziei OEB din 27 iulie 2006, chiar somației provizorii din 3 octombrie 2006, care a fost pronunțată în Regatul Unit împotriva Krka, sunt cele mai în măsură să indice care puteau fi intențiile părților atunci când au încheiat acordurile de soluționare amiabilă și de licență. Astfel, aceste două evenimente au modificat substanțial contextul în care au fost încheiate acordurile, în special în ceea ce privește perceperea pe care Krka, dar și Servier, o puteau avea cu privire la validitatea brevetului 947.
- 1018 În ceea ce privește Krka, documentele pe care se întemeiază Comisia pentru a stabili intențiile Krka [a se vedea în special considerentele (849)-(854) și (1758)-(1760) ale deciziei atacate, precum și considerentele la care acestea din urmă fac trimitere] privesc perioade anterioare acestor două evenimente.
- 1019 Extrasele citate sunt, în orice caz, prea fragmentare sau neclare pentru a permite să se stabilească, în mod contrar celor constatate în mai multe rânduri (a se vedea în special punctele 999, 1000 și 1011 de mai sus), că Krka nu recunoștea validitatea brevetului 947 și, *a fortiori*, că, în momentul semnării acordurilor de soluționare amiabilă și de licență, aceasta avea intenția de a încheia acorduri de împărțire sau de excludere de pe piață.
- 1020 În ceea ce privește Servier, singurul fragment din document, ulterior celor două evenimente menționate mai sus, considerat a indica intențiile sale anticoncurențiale și la care se face trimitere în partea din decizia atacată consacrată acestor intenții [considerentele (1761) și (1762)] este următorul: „patru ani câștigați = mare succes”.
- 1021 Acest fragment figurează în procesul-verbal al unei reuniuni a conducerii Servier care se referă la hotărârea din 6 iulie 2007 pronunțată de High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], potrivit căreia brevetul 947 era lipsit de validitate ca urmare a lipsei de noutate și de activitate inovatoare a acestui brevet în raport cu brevetul 341.
- 1022 Chiar presupunând că se poate deduce din acest fragment că conducerea Servier a apreciat, în urma pronunțării hotărârii respective, că brevetul 947 urmărise să îi permită să câștige alți patru ani de protecție, aceasta nu permite să se concluzioneze că, la 27 octombrie 2006, în momentul semnării acordurilor de soluționare amiabilă și de licență, Servier avea intenția de a încheia acorduri de împărțire sau de excludere de pe piață și, *a fortiori*, nu permite să se stabilească faptul că acordurile de soluționare amiabilă și de licență restrângeau concurența prin obiect.
- 1023 Pe de altă parte, observația efectuată de o altă societate producătoare de medicamente generice, potrivit căreia „ar părea că, din punctul de vedere al Servier, justificarea acestei soluționări amiabile este protecția piețelor principale în care s-au constatat caracterul predominant al unui nivel ridicat de înlocuire și/sau al unei prescrieri de [denumire comună internațională]” [considerentul (1730) al deciziei atacate], nu permite, chiar și luată în considerare împreună cu toate celelalte indicii invocate de Comisie, să se concluzioneze în sensul existenței unei intenții din partea Servier de a încheia cu Krka acorduri de împărțire sau de excludere de pe piață.

- 1024 În sfârșit, trimiterea făcută de Comisie în mai multe rânduri în decizia atacată la un document intitulat „Coversyl: protecția împotriva medicamentelor generice” nu este convingătoare. Astfel, acest document este anterior deciziei OEB din 27 iulie 2006 și somației provizorii din 3 octombrie 2006, care a fost pronunțată în Regatul Unit împotriva Krka, ceea ce îi limitează în mod considerabil relevanța (a se vedea punctul 1017 de mai sus). În plus, reiese din chiar decizia atacată că acest document nu descrie în mod explicit o strategie cu privire la Krka, ci, în plus, că rezultă „din natura și [din] structura documentului”, precum și din „contextul în care se face referire la Krka”, că era „avută în vedere” o apărare împotriva acesteia (nota de subsol 2386). În sfârșit, nu reiese din fragmentele din acest document citate în decizia atacată că Servier ar fi exprimat îndoieli în ceea ce privește validitatea brevetului 947.
- 1025 În orice caz, pentru a repune în discuție concluzia la care Tribunalul a ajuns la punctul 985 de mai sus și pentru a stabili dacă acordurile în discuție urmăreau, contrar concluziei la care conduce analiza conținutului lor și contextului în care au fost încheiate, achiziția unui concurent pentru a-l exclude de pe piață, ar reveni Comisiei, ținând seama în special de considerațiile prezentate la punctul 1016 de mai sus, sarcina de a prezenta un ansamblu de indicii pertinente și convergente. Or, Comisia nu a fost în măsură să prezinte asemenea indicii.
- 1026 În al șaselea rând, împrejurarea că Krka a continuat să conteste brevetele deținute de Servier și să comercializeze produsul său, chiar dacă validitatea brevetului 947 fusese confirmată de divizia de opoziție a OEB, nu constituie un element determinant pentru a se concluziona în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect, o asemenea menținere de către Krka a presiunii concurențiale exercitate asupra Servier putându-se explica prin dorința Krka, în pofida riscurilor contencioase pe care le anticipa, de a-și consolida poziția în cadrul negocierilor pe care le putea iniția cu Servier pentru a ajunge la un acord amiabil.
- 1027 În plus, continuarea contestării brevetului deținut de Servier nu stabilea în sarcina Krka riscuri noi în termeni de contrafacere. Aceasta majora doar cheltuielile sale contencioase. În ceea ce privește continuarea comercializării produsului său, aceasta s-a limitat la cinci piețe din Europa Centrală și Orientală, Comisia indicând, în decizia atacată, că Krka a „încetat în cele din urmă să urmărească să intre cu risc în Franța, în Regatul Unit și pe alte piețe din Europa Occidentală în urma deciziei [diviziei] de opoziție” [considerentul (1693)]. În plus, pe cinci din cele șapte piețe acoperite de licență nu fuseseră încă acordate echivalente ale brevetului 947 [considerentul (1755) al deciziei atacate]. Astfel, riscurile suportate de Krka, cel puțin pe unele dintre piețele pe care aceasta s-a menținut, erau limitate.
- 1028 Având în vedere elementele prezentate la punctele 1026 și 1027 de mai sus, împrejurarea că Krka a continuat să conteste brevetele deținute de Servier și să comercializeze produsul său, chiar dacă validitatea brevetului 947 fusese confirmată de divizia de opoziție a OEB nu permite să se concluzioneze, contrar celor susținute de Comisie, că Decizia OEB din 27 iulie 2006 nu a avut un impact determinant asupra percepției pe care Krka o avea cu privire la brevetul 947 și, în consecință, cu privire la alegerea pe care a efectuat-o ulterior de a accepta să recurgă la o soluționare amiabilă cu Servier.
- 1029 În al șaptelea rând, deși Comisia prezintă o serie de elemente care permit să se concluzioneze că acordurile de soluționare amiabilă și de licență făcuseră obiectul unei negocieri comerciale între Servier și Krka, în cadrul căreia Krka a urmărit să maximizeze avantajele pe care le putea obține din acorduri și chiar constituind acordul de licență ca o condiție a acceptării clauzelor de necomercializare și de necontestare [a se vedea în special considerentele (913) și (1746)-(1748) ale deciziei atacate], aceste elemente, chiar și analizate împreună cu toate celelalte elemente de care se prevalează Comisia, nu permit să se stabilească că acordul de licență nu ar constitui o tranzacție încheiată în condiții normale de piață, cu alte cuvinte că nivelul redevenței de 3 % prevăzut în acordul

de licență nu ar fi fost ales pe baza unor considerații comerciale, ci pentru a determina Krka să accepte să se supună clauzelor de necomercializare și de necontestare conținute în acordul de soluționare amiabilă.

1030 În plus, trebuie amintit că încheierea unui acord de licență, a cărei existență este subordonată, pentru orice licențiat, condiției ca licența să fie exploatată în mod efectiv, se întemeiază pe recunoașterea de către părți a validității brevetului (a se vedea punctul 947 de mai sus). Astfel, faptul că societatea producătoare de medicamente generice urmărește să obțină acordul de licență cel mai favorabil pentru interesele sale comerciale nu este suficient pentru a demonstra că această societate nu ar fi încheiat acordul în cauză pe baza recunoașterii din partea sa a validității brevetului.

1031 În plus, trebuie să se adauge că un acord în favoarea Krka îi permitea să intre pe părțile din piață pe care se afla în cea mai puternică poziție și pe care își putea comercializa cel mai rapid produsul sau își putea menține comercializarea, ceea ce este favorabil concurenței. Astfel, interesele unei societăți producătoare de medicamente generice precum Krka, care urmărește să obțină de la societatea producătoare de medicamente originale licența cea mai favorabilă pentru interesele sale comerciale, sunt concordante cu cele ale consumatorului, care va constata, grație acordului de licență, intrarea rapidă a societății producătoare de medicamente generice pe piață sau menținerea acestuia pe piață respectivă.

1032 Din toate considerațiile care precedă rezultă că concluzia prezentată la punctul 985 de mai sus trebuie confirmată, dat fiind că acordurile de soluționare amiabilă și de licență în cauză nu indică un grad suficient de nocivitate în ceea ce privește concurența pentru ca Comisia să fi putut considera în mod întemeiat că acestea constituiau o restrângere prin obiect. În consecință, motivul invocat este fondat.

2) *Cu privire la acordul de cesiune*

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

1041 Trebuie amintite, cu titlu introductiv, motivele determinante pe care s-a întemeiat Comisia în decizia atacată pentru a ajunge la concluzia potrivit căreia acordul de cesiune putea fi calificat drept restrângere a concurenței prin obiect.

1042 Comisia a constatat mai întâi, pe de o parte, că în cadrul acordului de cesiune Krka cedase Servier două cereri de brevete, una referitoare la un procedeu de sinteză a perindoprilului (WO 2005 113500), iar cealaltă referitoare la prepararea unor formule de perindopril (WO 2005 094793), și, pe de altă parte, că tehnologia care face obiectul acestor cereri de brevete era utilizată pentru producția de perindopril a Krka [considerentul (1770) al deciziei atacate].

1043 Pe baza acestei constatări, analiza efectuată de Comisie a urmărit să demonstreze că acordul de cesiune consolida poziția concurențială a Servier și a Krka care rezulta din împărțirea pieței instituită, în opinia ei, prin acordurile de soluționare amiabilă și de licență [considerentele (1766) și (1804) ale deciziei atacate].

1044 În ceea ce privește, în primul rând, Servier, Comisia a arătat că transferul de tehnologie a Krka avusese loc în condiții de piață specifice, în care se mențineau foarte puține surse alternative de tehnologie cu privire la IFA potențial viabile și independente de Servier [considerentele (1766) și (1772) ale deciziei

atacate]. Potrivit Comisiei, tehnologia Krka, care permitea să se îndeplinească cerințele farmacopeii europene [considerentele (1766), (1770) și (1793) ale deciziei atacate], constituia „un element esențial pentru a intra pe piață” [considerentul (1803) al deciziei atacate].

1045 Comisia a indicat, în considerentul (1772) al deciziei atacate, următoarele:

„Privând Krka de posibilitatea de a acorda licențe fără restricții sau de a ceda tehnologia sa unor terți, cu alte cuvinte altor societăți producătoare de medicamente generice, Servier a blocat efectiv accesul terților la o eventuală sursă de concurență pe baza tehnologiei Krka. O asemenea tehnologie ar fi putut servi, de exemplu, drept platformă pentru noi contestări ale brevetului. Coroborat cu acordul amiabil Krka, acordul de cesiune și de licență a furnizat astfel Servier o protecție absolută față de orice concurență potențială subzistentă provenită din tehnologia Krka.”

1046 Astfel, potrivit Comisiei, achiziționând tehnologia Krka, Servier era sigur că aceasta din urmă nu mai putea ceda o tehnologie care s-ar fi putut dovedi utilă pentru alte societăți producătoare de medicamente generice. Comisia a dedus de aici că acordul de cesiune permitea Servier să consolideze protecția de care beneficia deja ca urmare a clauzelor de necomercializare și de necontestare care figurează în acordul amiabil [considerentele (1805) și (1806) ale deciziei atacate].

1047 În ceea ce privește, în al doilea rând, Krka, Comisia a apreciat nu numai că aceasta din urmă „era conștientă de faptul că achizițiile de tehnologie cu privire la perindopril de către Servier puteau conduce la eliminarea concurenților generici” [considerentul (1800) al deciziei atacate], ci mai ales că aceasta obținea un avantaj din licența care îi era retrocedată în cadrul acordului de cesiune.

1048 În ceea ce privește acest din urmă aspect, Comisia a indicat că Krka putea continua să utilizeze propria tehnologie pe piețele din cele șapte state membre în care era în măsură să își comercializeze produsul datorită acordului de licență [considerentul (1806) al deciziei atacate]. Or, potrivit Comisiei, tehnologia Krka era utilă, inclusiv pentru Krka, în scopul producerii de IFA de perindopril care prezintă un nivel de puritate ce îndeplinește cerințele farmacopeii europene. Prin urmare, Krka ar fi constatat că poziția favorabilă de care dispunea deja pe cele șapte piețe în cauză datorită acordului de licență era menținută prin acordul de cesiune.

1049 Comisia a concluzionat că acordul de cesiune a avut drept obiect consolidarea împărțirii pieței instituite prin acordurile de soluționare amiabilă și de licență [considerentele (1803) și (1810) ale deciziei atacate].

1050 Comisia a adăugat că încheierea acordurilor de soluționare amiabilă și de licență și a acordului de cesiune făceau parte dintr-o încălcare unică și continuă care restrângea concurența prin împărțirea piețelor perindoprilului în Uniune. În această privință, Comisia s-a întemeiat în special pe faptul că acordurile respective urmăreau același obiectiv de împărțire a piețelor între Servier și Krka [considerentul (1811) al deciziei atacate].

1051 Comisia a finalizat partea din decizia atacată consacrată analizei restricției prin obiect referitoare la diferitele acorduri încheiate între Servier și Krka indicând că aceste acorduri „urmăreau obiectivul [...] de împărțire a piețelor prin evitarea sau restrângerea concurenței prin medicamentele generice între și față de Krka și Servier” [considerentul (1812)].

1052 În sfârșit, trebuie să se sublinieze că Comisia a considerat că acordul de cesiune introducea doar o denaturare „suplimentară”, astfel cum indică titlul punctului 5.5.3.4 din decizia atacată.

1053 Din considerațiile care precedă rezultă că constatarea unei restrângeri prin obiect reținută de Comisie în ceea ce privește acordul de cesiune se întemeiază, astfel cum indică în mod întemeiat reclamantele, pe constatarea prealabilă a existenței unei împărțiri a pieței rezultate din acordurile de soluționare amiabilă și de licență.

- 1054 Or, astfel cum s-a menționat la punctul 1014 de mai sus, această constatare prealabilă este eronată.
- 1055 În consecință, constatarea restrângerii prin obiect reținută de Comisie în ceea ce privește acordul de cesiune poate fi doar invalidată la rândul său.
- 1056 Trebuie să se adauge că acordul de cesiune nu este un acord accesoriu pentru acordul amiabil, în sensul considerațiilor dezvoltate la punctele 797-803 de mai sus.
- 1057 Astfel, acest acord de cesiune nu a fost încheiat în aceeași zi cu acordul de soluționare amiabilă, nu există o legătură contractuală între aceste două acorduri, iar Comisia nu a stabilit că erau indisociabile (a se vedea punctul 798 de mai sus).
- 1058 Comisia a precizat chiar că nu exista nicio legătură între, pe de o parte, plata a 30 de milioane de euro de la Servier către Krka în cadrul acordului de cesiune și, pe de altă parte, acordul amiabil, în sensul că această plată nu constituise o stimulare a Krka să accepte să se supună clauzelor de necomercializare și de necontestare conținute în acordul amiabil. Acest lucru reiese, printre altele, din fragmentele din decizia atacată, citate în continuare:

„(1678) Două luni mai târziu, Servier a achiziționat de la Krka cereri de brevete privind tehnologii concurente de producere a perindoprilului în schimbul sumei de 30 de milioane de euro. Krka considera că Servier se temea de faptul că această tehnologie poate fi transferată sau acordată cu licență altor concurenți. Deși anumite elemente sunt în sensul existenței unei legături între acordul amiabil și plata a 30 de milioane [de euro] de către Servier, prezenta decizie nu deduce nicio concluzie cu privire la acest aspect, iar analiza acordurilor respective nu se întemeiază pe existența unei asemenea legături.

[...]

(Nota 2419) Servier contestă că a existat o legătură între plata pentru cererile de brevet[e] și acordul amiabil (răspunsul Servier la comunicarea privind obiecțiunile, punctul 1084, ID 10114, p. 363). Astfel cum reiese în mod evident d[in cuprinsul punctului] 5.5.3.3.3, evaluarea acordului amiabil Krka nu consideră plata a 30 de milioane [de euro] ca o stimulare a Krka să accepte dispozițiile restrictive ale soluționării amiabile și lasă deschisă ca nefiind decisivă problema dacă exista o legătură între soluționarea amiabilă și acordul de cesiune și de licență [...].”

- 1059 Astfel, acordul de cesiune nu permite să se substituie caracterului nedovedit (a se vedea punctul 984 de mai sus) al stimulării care, potrivit Comisiei, rezulta din acordul de licență și îi permitea să concluzioneze că acordul amiabil avea în realitate drept obiect excluderea unui concurent al Servier.
- 1060 Din toate considerațiile care precedă reiese că Comisia a concluzionat în mod greșit, în ceea ce privește acordul de cesiune, în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin obiect. Prezentul motiv este, așadar, fondat.

b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor încheiate cu Krka drept restrângere a concurenței prin efect

1) Argumentele părților

[omissis]

2) *Aprecierea Tribunalului*

- 1075 Trebuie să se examineze împreună eroarea de apreciere și eroarea de drept în ceea ce privește constatarea existenței unei restrângeri prin efect.
- 1076 În această privință, Curtea a statuat în repetate rânduri că, pentru a aprecia dacă un acord trebuie considerat interzis ca urmare a denaturărilor concurenței care sunt efectul acestuia, trebuie să se examineze concurența în cadrul real în care s-ar desfășura în lipsa acordului în litigiu (Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, p. 359 și 360, și Hotărârea din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, EU:C:2006:229, punctul 72; a se vedea de asemenea Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 161 și jurisprudența citată). Este, într-adevăr, vorba de a se evidenția, printr-o comparație între concurența astfel cum a existat în prezența acordului și concurența astfel cum s-ar fi desfășurat în lipsa acordului respectiv, o situație concurențială deteriorată atunci când acesta se aplică.
- 1077 Cu titlu introductiv, trebuie să se precizeze care este abordarea pe baza căreia Comisia a procedat, în decizia atacată, la examinarea restrângerii concurenței prin efect în ceea ce privește în special etapa comparativă a acestei examinări, menționată la punctul 1076 de mai sus.

i) Cu privire la abordarea urmată de Comisie

- 1078 Este necesar, mai întâi, să fie reluate unele dintre considerațiile generale, aplicabile ansamblului acordurilor încheiate între Servier și societățile producătoare de medicamente generice puse în discuție în decizia atacată, pe care Comisia le-a prezentat la punctul 5.1.7 din decizia atacată, intitulat „Aprecierea acordurilor de soluționare amiabilă în materie de brevete în schimbul plății inverse ca fiind restrângeri prin efect în sensul articolului 101 alineatul (1) din tratat”.
- 1079 Comisia a indicat, printre altele, că examinarea condițiilor de concurență pe o anumită piață „trebui[a] să se întemeieze nu doar pe concurența existentă între întreprinderile deja prezente pe piața relevantă, ci și pe concurența potențială” [considerentul (1215) al deciziei atacate].
- 1080 Comisia a amintit, în considerentul (1219) al deciziei atacate, că, potrivit Orientărilor privind aplicarea articolului [101] alineatul (3) [TFUE] (JO 2004, C 101, p. 97, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 165), „efectele actuale și potențiale” ale unui acord trebuiau luate în considerare, fiind necesar doar ca acordul să poată „avea efecte anticoncurențiale”. Comisia a făcut trimitere, în această privință, la punctul 24 din orientările respective, care se întemeiază pe Hotărârea din 28 mai 1998, Deere/Comisia (C-7/95 P, EU:C:1998:256, punctul 77).
- 1081 Comisia și-a prezentat ulterior metoda. Aceasta a indicat că va demonstra efectele restrictive ale acordurilor, stabilind, într-o primă etapă, că fiecare dintre acestea conduseseră la eliminarea unui concurent potențial, apoi, într-o a doua etapă, că eliminarea unui singur concurent putea „avea efecte asupra structurii concurenței” [considerentul (1219) al deciziei atacate].
- 1082 Prin urmare, Comisia a apreciat că constatarea eliminării unui concurent potențial îi permitea ulterior să stabilească doar efecte anticoncurențiale care se „puteau” produce, cu alte cuvinte efecte „potențiale” asupra concurenței (a se vedea punctul 1080 de mai sus).
- 1083 Comisia a indicat, în considerentul (1220) al deciziei atacate, următoarele:

„Evaluarea efectelor restrictive trebuie efectuată pe baza faptelor în momentul soluționării amiabile, luând totodată în considerare modul în care acordul a fost în mod efectiv pus în aplicare. Unele părți nu sunt de acord și susțin că evaluarea ar trebui să ia în considerare toate considerațiile factuale ulterioare și să nu se întemeieze în principal pe situația existentă în momentul încheierii acordurilor.

[... A]tunci când se pune în discuție eliminarea concurenței potențiale, observarea a ceea ce s-a produs cu adevărat poate fi irelevantă pentru ceea ce s-ar fi produs eventual în lipsa acordului, o chestiune esențială pentru evaluarea concurențială. Acest lucru este cu atât mai adevărat atunci când acordul modifică în mod considerabil stimulările unei părți, sau ale celor două, de a continua să își facă concurență.”

1084 În primele două teze ale acestui considerent, a cărui formulare este destul de ambiguă, Comisia a admis că nu s-ar întemeia, pentru fiecare acord, pe toate considerațiile factuale ulterioare încheierii sale, ci s-ar întemeia, cel puțin în esență, pe fapte existente în momentul acestei încheieri. Pentru a justifica această abordare, ea s-a referit ulterior la noțiunea de „concurență potențială”, indicând că, atunci când se pune în discuție eliminarea concurenței potențiale, luarea în considerare a anumitor evenimente reale, în special a unor evenimente ulterioare încheierii acordului, ar fi mai puțin pertinentă pentru a indica unul dintre termenii comparației menționate la punctul 1076 de mai sus, și anume concurența astfel cum s-ar fi produs în lipsa unui acord.

1085 O asemenea abordare este confirmată de un fragment din considerentul (1264) al deciziei atacate, în care Comisia consideră că, atunci când se pune în discuție eliminarea unui concurent potențial, trebuie să se analizeze „viitoarele efecte potențiale” ale acordurilor.

1086 Considerentul deciziei atacate citat la punctul 1085 de mai sus figurează în cuprinsul unui punct din decizia atacată intitulat „Structura prevalentă a pieței în momentul încheierii acordurilor amiabile”, care este consacrat în principal descrierii eliminării progresive, prin încheierea diferitor acorduri în litigiu, a concurenților potențiali ai Servier [considerentele (1244)-(1269) ale deciziei atacate].

1087 Desigur, în cuprinsul acestui punct, Comisia evocă unele evenimente care au avut loc în mod real în timpul punerii în aplicare a acordurilor și care permit să se concluzioneze în sensul menținerii unei presiuni concurențiale exercitate de două societăți producătoare de medicamente generice care nu au semnat un acord cu Servier. Comisia constată astfel că brevetul 947 a fost declarat lipsit de validitate în Regatul Unit ca urmare a continuării, de către una dintre aceste două societăți, Apotex, a procedurii contencioase pe care o inițiasse în această țară.

1088 Totuși, Comisia afirmă că exista încă o „posibilitate” fermă, după încheierea acordurilor în litigiu de către Servier cu diferite societăți producătoare de medicamente generice, ca acesta să urmărească să ajungă la un acord cu Apotex, precum și cu cealaltă societate care putea reprezenta o amenințare pentru el [considerentul (1268)], chiar dacă, la data la care a adoptat decizia atacată, Comisia a putut constata că asemenea acorduri nu fuseseră încheiate.

1089 Afirmarea Comisiei menționată la punctul 1088 de mai sus confirmă că, pentru a evidenția concurența astfel cum s-ar fi produs în lipsa unui acord (unul dintre termenii comparației menționate la punctul 1076 de mai sus), aceasta s-a întemeiat pe o abordare ipotetică, în parte irelevantă pentru desfășurarea reală a evenimentelor care au avut loc în special după încheierea acordurilor în litigiu.

1090 Tocmai premisa potrivit căreia aceasta ar putea, în ipoteza unui acord de eliminare a unui concurent potențial, să se limiteze la a demonstra doar efectele potențiale ale acestui acord, cu alte cuvinte cele pe care acordul le-ar „putea” avea, este cea care permite Comisiei să întemeieze descrierea concurenței astfel cum s-ar fi produs în lipsa unui acord mai degrabă pe ipoteze sau pe „posibilități”, decât pe desfășurarea reală a evenimentelor după cum s-a putut observa în momentul în care a adoptat decizia.

1091 În această privință, Comisia a indicat, la punctul 152 din memoriul în apărare, că:

„[...] Servier susține că Comisia nu ar fi luat în considerare situația contrafactuală corectă. Comisia respinge această critică. Evenimentele care indică dacă un concurent potențial ajunge să devină un concurent real sau nu reușește să intre pe piață au doar o întindere limitată, deoarece excluderea unui

- concurrent potențial la data acordului într-un context în care concurenții actuali nu există, iar concurenții potențiali sunt într-un număr foarte limitat are în sine un efect de restrângere a concurenței care intră în domeniul de aplicare al articolului 101 TFUE. Problema esențială este aceea dacă societatea producătoare de medicamente generice îndeplinește condițiile pentru a fi considerată concurrent potențial. Societatea poate dispărea de pe piață sau să nu intre niciodată pe piață pentru tot felul de motive care nu invalidează faptul că aceasta constituia la data acordului o amenințare suficient de serioasă.”
- 1092 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia a considerat că, întrucât a stabilit că un acord excludea un concurrent potențial, nu era necesar, pentru a se stabili care ar fi fost concurența în lipsa acestui acord, să se întemeieze pe evenimentele reale care au avut loc, în particular, ulterior încheierii acordului. Dimpotrivă, Comisia a apreciat, întemeindu-se pe practica sa obișnuită în materia luării în considerare a efectelor potențiale ale unui acord potrivit căreia este suficient să se demonstreze că acest acord „poate” avea efecte anticoncurențiale (a se vedea punctele 1080 și 1085 de mai sus), că putea întemeia descrierea concurenței în lipsa unui acord pe ipoteze sau pe „posibilități”.
- 1093 Odată ce abordarea generală a Comisiei a fost prezentată, trebuie să se stabilească dacă, în cazul specific al analizei efectelor asupra concurenței ale acordurilor încheiate între Servier și Krka, aceasta a reținut un demers conform cu abordarea generală respectivă.
- 1094 În considerentele (1813) și (1814) ale deciziei atacate, cu alte cuvinte, în primele considerente ale punctului consacrat restrângerii prin efect în ceea ce privește acordurile încheiate cu Krka, Comisia a indicat că obiectul declarației sale de la acest punct era de a se stabili dacă acordurile în discuție „[puteau] avea efecte restrictive asupra concurenței”. De asemenea, în titlul concluziei punctului consacrat restrângerii prin efect în ceea ce privește acordurile încheiate cu Krka, Comisia arată că aceste acorduri „[puteau] produce efecte de restrângere a concurenței”. În sfârșit, în memoriul în apărare, Comisia a confirmat că „decizia a verificat dacă acordurile puteau avea efecte anticoncurențiale” (punctul 135).
- 1095 Din termenii utilizați de Comisie, prezența la punctul 1094 de mai sus, reiese că demersul său se întemeiază pe constatarea efectelor potențiale ale acordurilor (a se vedea punctul 1080 de mai sus).
- 1096 Pe de altă parte, pentru a proceda la comparația menționată la punctul 1076 de mai sus, Comisia s-a întemeiat pe faptul că, în lipsa unui acord, Krka ar fi continuat să reprezinte o „amenințare concurențială” pentru Servier [considerentele (1828) și (1830) ale deciziei atacate].
- 1097 La o primă analiză, această „amenințare concurențială” căreia acordurile i-ar pune capăt face trimitere, prin caracterul său ipotetic, mai degrabă la efectele potențiale asupra concurenței, decât la efectele actuale.
- 1098 Or, eliminarea „amenințării concurențiale” menționate la punctele 1096 și 1097 de mai sus constituie pentru Comisie un element esențial al demonstrației prin care urmărește să stabilească dacă situația concurențială de pe piață s-ar fi deteriorat ca urmare a acordului amiabil (a se vedea punctul 1076 de mai sus).
- 1099 Desigur, Comisia consacră în continuare, în raport cu puterea de piață a Servier pe care a constatat-o anterior [considerentele (1817)-(1819) ale deciziei atacate], o parte din decizia atacată structurii pieței în cauză, caracterizată printr-o lipsă sau o raritate a surselor de concurență [considerentele (1835)-(1846)].
- 1100 Cu toate acestea, constatarea prealabilă a existenței, în lipsa unui acord, a unei „amenințări concurențiale”, care este operată în partea anterioară din decizia atacată [considerentele (1825)-(1834)], constituie punctul de plecare necesar pentru analiza structurii pieței.

- 1101 Comisia încheie analiza structurii pieței în cauză indicând că exista o posibilitate foarte mare ca sursele subzistente de concurență identificate în momentul semnării acordurilor încheiate cu Krka să fie eliminate din cadrul concurenței printr-un viitor acord sau printr-un alt mijloc, însă fără a preciza dacă această situație existase în perioada de aplicare a acordurilor încheiate cu Krka [considerentul (1846) al deciziei atacate].
- 1102 Elementul menționat la punctul 1101 de mai sus confirmă ceea ce s-a arătat deja la punctul 1092 de mai sus. Astfel, Comisia considera că, întrucât a stabilit că acordul amiabil excludea Krka și că aceasta era cel puțin un concurent potențial al Servier, ea nu era obligată, pentru a evidenția concurența astfel cum s-ar fi produs în lipsa unui acord (unul dintre termenii comparației menționate la punctul 1076 de mai sus), să ia în considerare desfășurarea reală a evenimentelor după cum s-a putut observa în momentul adoptării deciziei. Dimpotrivă, Comisia a apreciat, întemeindu-se pe practica sa obișnuită în materia luării în considerare a efectelor potențiale ale unui acord, potrivit căreia este suficient să se demonstreze că acest acord „poate” avea efecte anticoncurențiale, că putea întemeia descrierea concurenței în lipsa unui acord pe ipoteze sau pe „posibilități”.
- 1103 Prin urmare, Comisia a efectuat o analiză a acordurilor încheiate între Servier și Krka în conformitate cu orientarea generală pe care o stabilise pentru examinarea diferitor acorduri amiabile considerate ilicite în decizia atacată.
- 1104 Odată amintită abordarea Comisiei referitoare la etapa comparativă a examinării restrângerii prin efect, menționată la punctul 1076 de mai sus, este necesar să se stabilească dacă Comisia a putut concluziona în mod întemeiat în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin efect în ceea ce privește acordurile încheiate între Servier și Krka.
- 1105 O asemenea examinare impune în prealabil o evocare a jurisprudenței relevante.
- 1106 În special, ținând seama de abordarea reținută de Comisie și de locul esențial pe care îl ocupă în raționamentul său trimiterile multiple la „efectele potențiale” ale acordurilor și la faptul că acestea „puteau avea efecte restrictive”, trebuie amintită jurisprudența, deja menționată în parte la punctul 1080 de mai sus și evocată în ședință, potrivit căreia trebuie să se țină seama de efectele potențiale ale unui acord, ale unei practici concertate sau chiar ale unei decizii a unei asocieri de întreprinderi pentru a se stabili dacă astfel de măsuri intră în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.

ii) Cu privire la jurisprudența relevantă în speță

- 1107 Deși Curtea, în cadrul trimiterilor preliminare, a reafirmat adesea principiul potrivit căruia articolul 101 alineatul (1) TFUE nu limitează aprecierea unui acord sau a unei practici numai la efectele actuale, aceasta trebuind să ia de asemenea în considerare efectele potențiale ale deciziei în cauză asupra concurenței pe piața internă (Hotărârea din 21 ianuarie 1999, Bagnasco și alții, C-215/96 și C-216/96, EU:C:1999:12, punctul 34, Hotărârea din 23 noiembrie 2006, Asnef-Equifax și Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, punctul 50, Hotărârea din 28 februarie 2013, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, punctul 71, și Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 30), aceasta nu a avut decât rareori ocazia de a examina ea însăși dacă o practică sau un acord producea efecte potențiale care să permită să se concluzioneze în sensul existenței unei restrângeri a concurenței.
- 1108 Curtea a avut în vedere, pentru prima dată, luarea în considerare a efectelor potențiale ale unui acord în Hotărârea din 17 noiembrie 1987, British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia (142/84 și 156/84, EU:C:1987:490). În cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Comisia a respins o plângere și a constatat că acordurile supuse examinării sale prin această plângere nu constituiau o încălcare a normelor tratatului în materie de concurență (Hotărârea din 17 noiembrie 1987, British

- American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia, 142/84 și 156/84, EU:C:1987:490, punctul 1). Curtea a precizat cu această ocazie că, atunci când Comisia constata că un acord nu încălca dreptul concurenței, îi revenea sarcina de a ține seama nu numai de efectele pe care clauzele acestui acord le aveau în momentul examinării lor de către Comisie, ci și efectele pe care acestea le-ar putea avea în viitor în raport cu posibilitățile nerealizate încă pe care le ofereau părților. De exemplu, în această cauză, un acord referitor la preluarea participațiilor la capitalul unei întreprinderi concurente rezerva întreprinderii care investea posibilitatea de a-și consolida, într-un stadiu ulterior, poziția prin preluarea controlului efectiv asupra celeilalte întreprinderi, ceea ce putea presupune consecințe asupra situației concurențiale examinate (Hotărârea din 17 noiembrie 1987, British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia, 142/84 și 156/84, EU:C:1987:490, punctele 37, 39, 54, 57 și 58).
- 1109 Astfel, potrivit hotărârii menționate la punctul 1108 de mai sus, Comisia trebuie să țină seama, în cadrul examinării efectelor unui acord, nu numai de efectele reale ale clauzelor care sunt deja puse în aplicare în momentul adoptării deciziei sale, dar și de efectele potențiale ale clauzelor care nu au fost încă puse în aplicare.
- 1110 Curtea a admis ulterior luarea în considerare a efectelor potențiale ale unui acord în Hotărârea din 28 mai 1998, Deere/Comisia (C-7/95 P, EU:C:1998:256). Se pune în discuție, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, o decizie a Comisiei care a urmat notificării unui acord având ca obiect obținerea, în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 17, a unei atestări negative prin care Comisia putea constata, la cererea întreprinderilor interesate, că nu avea obligația să intervină în privința unui acord. În decizia sa, Comisia a constatat că acordul care îi era prezentat constituia o restrângere a concurenței prin efect.
- 1111 În această cauză, Tribunalul, și ulterior Curtea, au validat o asemenea constatare, care se întemeia pe existența unor efecte potențiale.
- 1112 Reclamantul se preva de faptul că sistemul de schimb de informații prevăzut de acord fusese aplicat timp de mai mulți ani înaintea notificării cererii de atestare negativă pentru a susține că aprecierea Comisiei trebuia să se limiteze la luarea în considerare a efectelor reale ale acestui schimb de informații. Totuși, Tribunalul a apreciat că un asemenea argument nu era pertinent din moment ce tratatul interzicea atât efectele reale, cât și efectele potențiale ale acordurilor (Hotărârea din 27 octombrie 1994, Deere/Comisia, T-35/92, EU:T:1994:259, punctele 59 și 61).
- 1113 Trebuie să se nuanțeze însă caracterul inoperant al argumentului întemeiat pe faptul că acordurile sau practicile în cauză ar fi fost puse în aplicare.
- 1114 Astfel, în primul rând, împrejurările speței erau speciale, întrucât acordul pentru care se solicita o atestare negativă se substituise unui acord anterior care nu făcuse obiectul niciunei notificări adresate Comisiei. Prin urmare, Comisia trebuia să se pronunțe cu privire la conformitatea cu normele de concurență a acestui nou acord, iar nu cu privire la conformitatea acordului anterior. Nu este cert, așadar, că Comisia ar fi putut deduce concluzii definitive pentru acest nou acord din aplicarea acordului anterior, în pofida similitudinii lor. În ceea ce privește noul acord, acesta a fost aplicat doar cu câteva luni înainte ca participanții să decidă suspendarea sa. Prin urmare, Comisia nu dispunea de detașarea necesară pentru a examina efectele sale actuale asupra concurenței (Hotărârea din 27 octombrie 1994, Deere/Comisia, T-35/92, EU:T:1994:259, punctele 2 și 4).
- 1115 În al doilea rând, Tribunalul, în timp ce examina efectele potențiale asupra concurenței ale unui acord în Hotărârea din 27 septembrie 2006, GlaxoSmithKline Services/Comisia (T-168/01, EU:T:2006:265, punctul 163), a indicat că faptul că aplicarea acordului în cauză a fost suspendată numai după câteva luni de la intrarea sa în vigoare, până la adoptarea deciziei Comisiei contestate în această cauză, l-a determinat să interpreteze examinarea acordului de către Comisie ca fiind în principal consacrată efectelor sale potențiale.

- 1116 În această hotărâre, Tribunalul a stabilit așadar o legătură explicită între neaplicarea acordului în cauză și examinarea de către Comisie a efectelor sale potențiale.
- 1117 În al treilea rând, în Hotărârea din 30 iunie 2016, CB/Comisia (T-491/07 RENV, nepublicată, EU:T:2016:379, punctele 243, 247, 248 și 250), Tribunalul a examinat efectele potențiale asupra concurenței ale unei decizii a unei asocieri de întreprinderi prin luarea în considerare a efectelor pe care măsurile în cauză le-ar produce în cazul în care acestea ar fi aplicate, ceea ce, încă o dată, stabilește o legătură între examinarea efectelor potențiale ale deciziei asocierii și faptul că aceasta nu fusese încă aplicată. Trebuie să se sublinieze că, în decizia în cauză [Decizia C(2007) 5060 final din 17 octombrie 2007 privind o procedură de aplicare a articolului [101 TFUE] (COMP/D 1/38606 - Groupement des cartes bancaires „CB”)], Comisia a făcut deosebirea între analiza efectelor potențiale, cu alte cuvinte cele pe care măsurile le-ar produce în cazul în care suspendarea lor ar fi eliminată [considerentul (261) și următoarele], și analiza efectelor produse în perioada în care măsurile în cauză au fost aplicate [considerentul (310) și următoarele].
- 1118 Este necesar să se precizeze că, în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 27 septembrie 2006, GlaxoSmithKline Services/Comisia (T-168/01, EU:T:2006:265), și Hotărârea din 30 iunie 2016, CB/Comisia (T-491/07 RENV, nepublicată, EU:T:2016:379), Comisia nu a adoptat o sancțiune în privința întreprinderilor în cauză, ci le-a impus să pună capăt imediat încălcării în discuție.
- 1119 Trebuie să se adauge și că, în cauzele menționate la punctul 1118 de mai sus, tocmai întreprinderile în cauză erau cele care se aflaseră la originea sesizării Comisiei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 2006, GlaxoSmithKline Services/Comisia, T-168/01, EU:T:2006:265, punctul 10, și Hotărârea din 30 iunie 2016, CB/Comisia, T-491/07 RENV, nepublicată, EU:T:2016:379, punctul 8).
- 1120 Astfel, în majoritatea ipotezelor în care instanțele Uniunii au aplicat în cazul unui acord, al unei practici concertate sau al unei decizii a unei asocieri de întreprinderi jurisprudența potrivit căreia o constatare a unei restrângeri prin efect poate rezulta din efectele potențiale ale acestor măsuri, nu se pune în discuție o decizie a Comisiei având ca obiect sancționarea unui comportament trecut care constituie o restrângere prin efect, ci o decizie a Comisiei care are ca obiect prevenirea apariției unui astfel de comportament având în vedere efectele pe care le-ar putea avea măsurile în cauză în cazul în care ar fi aplicate. Aceasta era situația inclusiv în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 17 noiembrie 1987, British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia (142/84 și 156/84, EU:C:1987:490), Comisia respingând, în această cauză, o plângere prin examinarea efectelor pe care le-ar putea avea o clauză a acordului în cazul în care posibilitatea pe care o prevede era pusă în aplicare.
- 1121 Prin urmare, nu există, în materie de înțelegeri, un precedent în care Curtea sau Tribunalul ar fi admis ca, pentru a constata că o încălcare ar fi fost săvârșită, Comisia să se poată întemeia doar pe efectele potențiale ale măsurii în cauză și să poată aplica în temeiul unei asemenea constatări o amendă autorilor acestei încălcări.
- 1122 Or, ar părea paradoxal, atunci când clauzele unui acord au fost puse în aplicare, iar efectele lor asupra concurenței pot fi măsurate prin luarea în considerare a evoluțiilor factuale pertinente, în special cele ulterioare încheierii acordului, care au intervenit înaintea pronunțării Comisiei, să i se permită acesteia să se limiteze la a demonstra efectele anticoncurențiale pe care aceste clauze le-ar putea avea și, în acest scop, să efectueze comparația menționată la punctul 1076 de mai sus fără a lua în considerare asemenea evoluții (a se vedea punctele 1084, 1092 și 1102 de mai sus).
- 1123 Ar părea de asemenea paradoxal să i se permită Comisiei, pentru a constata că a fost săvârșită o încălcare care ia forma unei restrângeri a concurenței prin efect (și poate fi, așadar, sancționată printr-o amendă), să se întemeieze pe simplul fapt că clauzele unui acord care au fost puse în aplicare ar putea implica efecte anticoncurențiale, iar nu pe faptul că au implicat asemenea efecte, chiar dacă Curtea a statuat că o dispensă a sarcinii de a dovedi efectele anticoncurențiale ale unui acord nu poate rezulta

- decât dintr-o calificare drept restrângere a concurenței prin obiect, care ar trebui să aibă în vedere doar acorduri într-o asemenea măsură susceptibile de a avea efecte negative în special asupra prețului, a cantității sau a calității produselor și a serviciilor încât se poate considera inutil, în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, să se demonstreze că acestea au efecte reale asupra pieței (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 51). În cazul în care ar fi posibil pentru Comisie să se întemeieze, în ceea ce privește unele acorduri care au fost puse în aplicare, doar pe efectele pe care le puteau avea pentru a demonstra că au avut un efect anticoncurențial, distincția între restrângerile concurenței prin obiect sau prin efect, instituită prin articolul 101 alineatul (1) TFUE, și-ar pierde relevanța.
- 1124 Din considerațiile care precedă reiese că, întrucât acordurile în cauză au fost puse în aplicare și că, prin decizia atacată, Comisia a constatat că a fost săvârșită o încălcare, ceea ce i-a permis să aplice o amendă părților la acorduri, jurisprudența care tocmai a fost amintită la punctele 1107-1120 de mai sus, referitoare la luarea în considerare, în materie de restrângere prin efect, a efectelor potențiale ale acordurilor, nu este aplicabilă.
- 1125 Trebuie să se arate, pe de altă parte, că jurisprudența menționată la punctul 1124 de mai sus trebuie deosebită de cea referitoare la luarea în considerare a efectelor asupra concurenței ale unei limitări a concurenței, inclusiv atunci când aceasta este doar potențială.
- 1126 În această privință, în Hotărârea din 12 iunie 1997, Tiercé Ladbroke/Comisia (T-504/93, EU:T:1997:84, punctele 157-160), care este citată în considerentul (1217) al deciziei atacate, Tribunalul a examinat legalitatea unei decizii a Comisiei prin care aceasta a respins o plângere în special pentru motivul că, în lipsa unei concurențe actuale pe piața în cauză, acordul în litigiu nu intra în domeniul de aplicare al articolului 85 alineatul (1) din tratat, devenit articolul 101 alineatul (1) TFUE. Tribunalul a statuat că Comisia nu examinase cu diligența necesară toate elementele de fapt și de drept aduse la cunoștința sa de către reclamant întrucât acordul era susceptibil să restrângă concurența potențială. Prin urmare, în ceea ce privește aspectul amintit, acesta a anulat decizia care îi era adresată.
- 1127 Nu se poate deduce dintr-un asemenea precedent, care privea respingerea unei plângeri, că simplul fapt ca un acord să fie „susceptibil” să restrângă concurența potențială trebuie să conducă în mod necesar la constatarea unei restrângeri a concurenței prin efect, ci mai degrabă că Comisia nu poate înlătura de la bun început posibilitatea unei restrângeri prin efect atunci când un acord este susceptibil să restrângă doar o concurență potențială, iar nu o concurență actuală.
- 1128 Astfel, în cazul în care Comisia adoptă o decizie prin care constată că a fost săvârșită o încălcare a articolului 101 alineatul (1) TFUE, ceea ce îi permite să aplice, în temeiul unei asemenea constatări, o amendă autorilor acestei încălcări, simplul fapt că Comisia a stabilit existența unei concurențe potențiale și a unei limitări a libertății de acțiune a unui concurent potențial, chiar a unei eliminări a acestuia, nu o exonerează de obligația de a demonstra o analiză a efectelor reale ale măsurii în cauză asupra concurenței, atunci când jurisprudența citată la punctele 1107-1120 de mai sus nu este aplicabilă.
- 1129 Trebuie amintit, în această privință, că constatarea existenței efectelor anticoncurențiale ale unui acord impune îndeplinirea unor elemente care dovedesc că concurența a fost, „în fapt”, împiedicată, restrânsă sau denaturată (Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM, 56/65, EU:C:1966:38, p. 359 și 360).
- 1130 Astfel, demonstrarea existenței efectelor anticoncurențiale ale unui acord impune Comisiei, în raport cu cerințele de realism ce rezultă din jurisprudența Curții, să țină seama, în cadrul comparației menționate la punctul 1076 de mai sus, de toate evoluțiile factuale pertinente, în special cele ulterioare încheierii acordului, care au intervenit înainte ca aceasta să se pronunțe.

- 1131 În această privință, în opinia Curții, aprecierea efectelor unui acord între întreprinderi în raport cu articolul 101 TFUE implică necesitatea de a se lua în considerare cadrul concret în care se înscrie acordul în cauză, în special contextul economic și juridic în care operează întreprinderile în cauză, natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și condițiile reale de funcționare și structura pieței sau a piețelor relevante (Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 165).
- 1132 Rezultă că scenariul avut în vedere pornind de la ipoteza absenței unui acord în cauză trebuie, conform termenilor utilizați de Curte, „să fie realist” (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctul 166).
- 1133 Curtea a precizat că luarea în considerare a dezvoltărilor probabile care s-ar produce pe piață în lipsa acestui acord se impunea în cadrul examinării efectelor restrictive asupra concurenței ale acordului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 167-169).
- 1134 Pe de altă parte, cerința de probabilitate și de realism care se aplică descrierii concurenței astfel cum ar fi existat în lipsa unui acord (unul dintre termenii comparației menționate la punctul 1076 de mai sus) este concordantă cu abordarea reținută de Comisie în mai multe orientări, care îi impune să stabilească caracterul suficient de probabil al efectelor restrictive ale măsurilor pe care le examinează.
- 1135 Astfel, în primul rând, punctul 24 din Orientările privind aplicarea articolului [101] alineatul (3) [TFUE], la care Comisia se referă în considerentul (1219) al deciziei atacate, prevede că, „[p]entru ca un acord să fie restrictiv prin efectele sale, trebuie să aducă atingere concurenței actuale sau potențiale în așa măsură încât efectele negative asupra prețurilor, producției, inovației sau varietății sau calității bunurilor și serviciilor de pe piața relevantă pot fi prevăzute cu suficientă precizie”.
- 1136 În al doilea rând, la punctul 19 din Liniile directoare privind acordurile de cooperare orizontală din 2001, s-a indicat că numeroase acorduri de cooperare orizontală nu au ca obiect o restrângere a concurenței și, prin urmare, este necesară o analiză a efectelor fiecărui acord. S-a adăugat că, pentru această analiză nu este suficient ca acordul să limiteze concurența între părți, ci este necesar de asemenea ca acordul să poată aduce atingere concurenței pe piață în asemenea măsură, încât să fie așteptate efecte negative pe piață în ceea ce privește prețurile, producția, inovația sau diversitatea ori calitatea bunurilor și a serviciilor.
- 1137 În al treilea rând, Comisia a confirmat că menținea o asemenea abordare în Orientările din 2011 privind acordurile de cooperare orizontală. Aceasta indică astfel, la punctul 28 din orientările menționate, la care face trimitere nota de subsol 1733 din decizia atacată, că efectele restrictive asupra concurenței în cadrul pieței relevante sunt susceptibile să apară atunci când se poate anticipa, cu un grad rezonabil de probabilitate, că, datorită acordului, părțile ar putea să profite de o creștere a prețului sau de reducerea producției, a inovării, a calității sau a diversității produselor.
- 1138 De altfel, în chiar decizia atacată [considerentul (1218)], Comisia a amintit că efectele de restrângere a concurenței trebuiau să fie stabilite cu un grad suficient de probabilitate.
- 1139 Având în vedere toate considerațiile care precedă, este necesar să se stabilească dacă, în speță, Comisia, în pofida abordării ipotetice pe care a reținut-o în ceea ce privește etapa comparativă a examinării restrângerii concurenței prin efect (a se vedea punctele 1076-1102 de mai sus), a stabilit caracterul suficient de realist și de probabil al efectelor restrictive ale acordurilor încheiate între Servier și Krka.

iii) Cu privire la eroarea de apreciere

- 1140 Comisia a analizat efectele clauzei de necomercializare și ale clauzei de necontestare conținute în acordul amiabil încheiat între Servier și Krka, precum și ale cesiunii sub licență a tehnologiei Krka către Servier, examinând, pentru fiecare dintre aceste trei măsuri, concurența astfel cum s-ar fi produs în absența măsurii respective [a se vedea în special considerentele (1825)-(1829) ale deciziei atacate].
- 1141 Trebuie să se stabilească, pentru fiecare dintre aceste trei măsuri, dacă Comisia a putut concluziona în mod întemeiat în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin efect.
- *Cu privire la clauza de necomercializare care figurează în acordul amiabil*
- 1142 Trebuie amintit că, pentru a aprecia dacă un acord trebuie considerat ca fiind interzis ca urmare a denaturării concurenței care este efectul acestuia, se impune examinarea concurenței în cadrul real în care s-ar produce în lipsa acordului în litigiu (a se vedea punctul 1076 de mai sus).
- 1143 În speță, clauza de necomercializare are un domeniu de aplicare limitat la cel al brevetului 947, care face obiectul litigiilor dintre Servier și Krka.
- 1144 Cadrul real al concurenței, în lipsa acordului amiabil, era reprezentat de tentativele societăților producătoare de medicamente generice, printre care și Krka, de a intra pe piață, în prezența unor obstacole legate de brevetele deținute de Servier, în special brevetul 947, și de litigiile în materie de brevete dintre aceste societăți și Servier.
- 1145 Or, astfel cum s-a menționat la punctul 234 de mai sus, obiectul specific al atribuirii unui brevet este de a-i asigura titularului, pentru a recompensa efortul creator al inventatorului, dreptul exclusiv de a utiliza o invenție în vederea fabricării și a primei comercializări a unor produse industriale fie în mod direct, fie prin acordarea unor licențe terților, precum și dreptul de a se opune oricărei contrafaceri (Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctul 9). Atunci când este acordat de o autoritate publică, un brevet este în mod normal prezumat a fi valabil, iar deținerea acestuia de către o întreprindere este presupusă a fi legitimă. Simpla deținere a unui drept exclusiv de către o întreprindere are în mod normal drept consecință ținerea concurenților la distanță, aceștia din urmă fiind obligați să respecte acest drept exclusiv, potrivit reglementării publice (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 362).
- 1146 Este adevărat că o intrare pe piață cu risc a unei societăți producătoare de medicamente generice nu este nelegală în sine (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 122). Cu toate acestea, o asemenea intrare este cu atât mai puțin probabilă cu cât societatea producătoare de medicamente generice recunoaște validitatea brevetului sau apreciază că șansele sale de a obține recunoașterea lipsei de validitate a acestuia sunt reduse.
- 1147 Prin urmare, recunoașterea sau nu a validității brevetului în cauză sau perceperea forței acestui brevet de către o societate producătoare de medicamente generice este decisivă atunci când trebuie să se determine comportamentul său probabil în materie de intrare cu risc pe piață.
- 1148 Or, Comisia nu a ținut seama în mod corespunzător de efectele pe care brevetul 947 și recunoașterea de către Krka a validității acestuia le-ar fi putut avea asupra aprecierii, în vederea comparației menționate la punctul 1076 de mai sus, a comportamentului probabil al acesteia în lipsa unui acord, în partea din decizia atacată consacrată examinării acestui comportament [considerentele (1825)-(1834)].

- 1149 Astfel, unele evenimente decisive pentru aprecierea recunoașterii pe care Krka o putea avea cu privire la validitatea brevetului 947 sau perceperea șanselor sale de succes de a obține declararea lipsei de validitate a acestuia, precum Decizia OEB din 27 iulie 2006 de confirmare a validității brevetului și somația provizorie împotriva Krka pronunțată de o instanță din Regatul Unit, nu sunt menționate în această parte din decizia atacată, deși au intervenit totuși chiar înainte de încheierea acordului amiabil dintre Servier și Krka.
- 1150 În plus, în considerentele (1828)-(1834) ale deciziei atacate, în cadrul analizei comportamentului probabil al Krka în lipsa acordurilor, Comisia nu amintește circumstanța, importantă în acest context, potrivit căreia mai multe elemente din dosar confirmau constatarea că produsul Krka putea să fie o contrafacere a brevetului 947.
- 1151 Acest lucru confirmă că abordarea ipotetică a Comisiei (a se vedea punctele 1077-1103 de mai sus) nu a determinat-o să ignore doar evenimentele care au avut loc ulterior încheierii acordurilor, ci, într-un mod mai general, desfășurarea reală a evenimentelor, astfel cum a putut fi observată până în momentul adoptării deciziei sale.
- 1152 Reticența Comisiei de a lua în considerare în special efectele brevetului 947 se explică prin faptul că, în cadrul analizei restrângerii prin obiect, aceasta a considerat că acordul amiabil încheiat între Servier și Krka avea drept temei real stimularea acesteia din urmă de a se supune clauzelor restrictive ale acestui acord, iar nu o recunoaștere sinceră a validității brevetului 947. Dintr-o asemenea perspectivă, Krka nu putea în niciun caz invoca, potrivit Comisiei, recunoașterea validității brevetului 947, întrucât o asemenea recunoaștere era viciată în chiar principiul său.
- 1153 Cu toate acestea, constatarea stimulării și a restrângerii prin obiect, efectuată de Comisie, a fost invalidată de Tribunal în ceea ce privește acordurile de soluționare amiabilă și de licență încheiate între Servier și Krka, ceea ce redă întreaga relevanță a luării în considerare a percepției de către Krka a forței brevetului 947 sau a recunoașterii validității acestui brevet.
- 1154 Or, trebuie amintit că existau, în momentul încheierii acordurilor de soluționare amiabilă și de licență, indicii serioase care puteau permite părților la aceste acorduri să considere că brevetul 947 era valid (a se vedea punctele 967 și 968 de mai sus). În Regatul Unit, cu alte cuvinte una dintre cele trei țări (alături de Franța și de Țările de Jos) în care Comisia a analizat și a constatat existența unei restrângeri prin efect, Krka, precum și Apotex, o altă societate concurentă a Servier, făceau chiar obiectul unei somații provizorii.
- 1155 Deși cererea de somație provizorie prin care se urmărea interzicerea comercializării unei versiuni generice a perindoprilului introduse pe piață de Krka ca urmare a încălcării brevetului 947, cerere care a fost depusă de Servier în Ungaria, a fost respinsă în luna septembrie a anului 2006, era vorba despre o procedură care, contrar celor menționate la punctul 1154 de mai sus, nu privea una dintre țările în care Comisia a constatat existența unei restrângeri prin efect.
- 1156 Pe de altă parte, deși existaseră deja între Servier și Krka contacte prelabile deciziei OEB din 27 iulie 2006 de confirmare a validității brevetului 947 [a se vedea în special considerentul (837) al deciziei atacate], acestea nu ajunseseră la un acord [considerentele (856)-(859) ale deciziei atacate] și numai după această decizie au fost inițiate noi negocieri [considerentul (898) al deciziei atacate]. Prin urmare, Decizia OEB din 27 iulie 2006 de confirmare a validității brevetului 947 a fost, cel puțin, unul dintre elementele declanșatoare care au condus la acordurile de soluționare amiabilă și de licență, ceea ce este un indiciu suplimentar al faptului că aceste acorduri se întemeiau pe recunoașterea de către părți a validității brevetului (a se vedea punctul 971 de mai sus).
- 1157 Trebuie să se adauge, astfel cum s-a menționat mai sus (a se vedea punctul 947 de mai sus), și că încheierea unui acord de licență, a cărui existență este subordonată, pentru orice licențiat, doar condiției ca licența să fie exploatată în mod efectiv, se întemeiază pe recunoașterea de către părți a

- validității brevetului. Astfel, însăși încheierea acordului de licență, întărită de o serie de indicii (a se vedea punctele 999 și 1001 de mai sus), confirmă că Krka recunoștea în cele din urmă validitatea brevetului 947.
- 1158 Reiese chiar din înscrierile din dosar că Krka părea să considere că, în lipsa unui acord de licență încheiat cu Servier, o intrare cu risc pe cele 18-20 de piețe în cauză era puțin probabilă, ci era chiar exclusă (punctele 1001 și 1012 de mai sus).
- 1159 În sfârșit, Comisia a indicat, în decizia atacată [considerentul (1693)], că Krka „încetase în cele din urmă să mai urmărească să intre cu risc în Franța, în Regatul Unit și pe alte piețe din Europa Occidentală în urma deciziei [diviziei] de opoziție”.
- 1160 Având în vedere elementele prezentate mai sus, trebuie să se concluzioneze că nu s-a stabilit că, în lipsa unui acord, Krka ar fi intrat probabil cu risc pe piețele din cele 18-20 de state membre în cauză, în special pe piețele din Franța, din Țările de Jos sau din Regatul Unit.
- 1161 Concluzia care precedă nu este repusă în discuție de celelalte elemente din dosar care ar putea fi pertinente pentru a se stabili dacă Krka ar fi intrat pe piață în lipsa unui acord cu Servier. Aceste elemente figurează în esență în partea din decizia atacată pe care Comisia o consacră demonstrării faptului că Krka era un concurent potențial al Servier.
- 1162 În primul rând, trebuie amintit (a se vedea punctul 1026 de mai sus) că împrejurarea că Krka a continuat să conteste brevetele deținute de Servier și să comercializeze produsul său chiar dacă validitatea brevetului 947 fusese confirmată de divizia de opoziție a OEB se poate explica, în mod evident, prin dorința Krka de a-și consolida poziția în cadrul negocierilor pe care le putea iniția cu Servier pentru a ajunge la un acord amiabil.
- 1163 În plus, continuarea contestării brevetului deținut de Servier nu determina suportarea de către Krka a unor riscuri noi în ceea ce privește contrafacerea. Aceasta majora doar cheltuielile sale contencioase. În ceea ce privește continuarea comercializării produsului său, aceasta s-a limitat la cinci piețe din Europa Centrală și Orientală, în privința cărora Comisia nu a reținut existența unei restrângeri prin efect. În plus, pe cinci din cele șapte piețe acoperite de licență nu fuseseră încă acordate echivalente ale brevetului 947 [considerentul (1755) al deciziei atacate]. Astfel, riscurile suportate de Krka, pe cel puțin unele dintre piețele pe care aceasta s-a menținut, erau limitate (a se vedea punctul 1027 de mai sus).
- 1164 Continuarea contestării brevetului deținut de Servier de către Krka și continuarea comercializării produsului său nu permit, așadar, să se concluzioneze că Krka nu recunoștea validitatea brevetului 947 și, prin urmare, ar fi intrat probabil cu risc pe piețele din cele 18-20 de state membre în cauză sau, cel puțin, pe cele trei piețe reținute de Comisie în constatarea unei restrângeri a concurenței prin efect.
- 1165 În al doilea rând, deși comentariile provenite de la reprezentanții Krka permiteau să își exprime surpriza și nemulțumirea în urma deciziei OEB din 27 iulie 2006 [considerentul (1688) al deciziei atacate], aceste comentarii nu permiteau să se stabilească faptul că, în pofida acestei decizii, Krka ar fi intrat probabil pe cele trei piețe naționale în privința cărora Comisia a reținut existența unei încălcări prin efect.
- 1166 În al treilea rând, Comisia consacră un punct din decizia atacată „intenției de a intra” pe piață a Krka. Acest punct foarte scurt este format dintr-un singur considerent, el însuși destul de scurt, considerentul (1699). În acest considerent, Comisia arată că, „chiar” după Decizia OEB din 27 iulie 2006, Krka „părea” dispusă să susțină lansarea cu risc de către partenerii săi și continua să se angajeze să furnizeze produsul „în cazul în care barierele privind brevetele ar fi depășite”. S-a mai adăugat în

- acest considerent că unul dintre partenerii comerciali ai Krka a insistat ca aceasta să furnizeze produsul „în cazul în care brevetul 947 ar fi anulat” și că unii parteneri ai Krka au intrat pe piață cu acest produs „odată cu declararea lipsei de validitate a brevetului 947 pe piețele [relevante]”.
- 1167 Fragmentele citate la punctul 1166 de mai sus atestă mai puțin intenția Krka de a intra pe cele trei piețe naționale pentru care Comisia a constatat existența unei restrângeri prin efect, cât importanța pe care o acordase, după ce a fost adoptată Decizia OEB din 27 iulie 2006, atât pentru Krka, cât și pentru partenerii comerciali ai acesteia, „barierei privind brevetele” reprezentată de brevetul 947.
- 1168 Având în vedere ansamblul elementelor prezentate mai sus, nu s-a stabilit că, în lipsa acordurilor de soluționare amiabilă și de licență, Krka ar fi intrat probabil pe cele trei piețe naționale în privința cărora Comisia a constatat existența unei restrângeri a concurenței prin efect.
- 1169 În decizia atacată, Comisia nu a stabilit nici că, în lipsa acestor acorduri, Krka ar fi intrat probabil pe piețele relevante înainte de data încetării încălcării, și anume 6 iulie 2007 în cazul Regatului Unit, 12 decembrie 2007 în cazul Țărilor de Jos și 16 septembrie 2009 în cazul Franței.
- 1170 Astfel, abordarea ipotetică adoptată de Comisie (a se vedea punctele 1079-1103 de mai sus) a determinat-o să acorde o atenție redusă desfășurării reale a evenimentelor - în special celor care au avut loc ulterior încheierii acordurilor - și, așadar, evoluției posibile a percepției de către Krka a validității brevetului 947 care putea rezulta din aceste evenimente.
- 1171 Or, nu este de competența Tribunalului, în ceea ce privește aprecierea elementelor constitutive ale unei încălcări, care nu țin de competența sa de fond ci de controlul de legalitate, să substituie motivarea Comisiei cu propria motivare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctele 73 și 75-77).
- 1172 Prin urmare, nu este de competența Tribunalului să examineze pentru prima dată, pe baza elementelor din dosar, dacă o restrângere a concurenței prin efect ar fi putut apărea în perioada ulterioară încheierii acordurilor ca urmare a unei atenuări a recunoașterii validității brevetului 947 de Krka.
- 1173 În orice caz, elementele din dosar nu permit să se concluzioneze că Krka, în perioada cuprinsă între încheierea acordurilor și încetarea încălcării, ar fi intrat probabil, în lipsa acordurilor, pe cele trei piețe naționale în cauză.
- 1174 Pe de altă parte, trebuie să se sublinieze că intrarea probabilă a Krka pe piață în lipsa unui acord nu este nici măcar invocată de Comisie. Astfel, în punctul din decizia atacată intitulat „Comportamentul probabil în lipsa acordurilor Krka”, Comisia nu se întemeiază, cel puțin în mod explicit, pe o ipoteză privind intrarea anticipată a Krka pe cele trei piețe în cauză în lipsa unui acord, ci doar pe o ipoteză privind menținerea unei „amenințări concurențiale” pe aceste piețe (a se vedea punctul 1096 de mai sus).
- 1175 Astfel, potrivit Comisiei, „Krka ar fi continuat să reprezinte o amenințare concurențială în calitate de potențială societate producătoare de medicamente generice care intră pe piața perindoprilului în Regatul Unit, în Franța și în Țările de Jos” [considerentul (1825) al deciziei atacate]. Comisia precizează că Krka ar fi continuat, printre altele, să constituie o amenințare în calitate de furnizor al unor parteneri locali de distribuție [considerentul (1828) al deciziei atacate].
- 1176 Comisia indică de asemenea că părțile la acord ar fi putut încheia, în lipsa stimulării, un acord mai puțin restrictiv care să permită intrarea anticipată a Krka sau care să îi acorde o licență pentru teritoriul Uniunii în ansamblu [considerentul (1831) al deciziei atacate].
- 1177 Comisia concluzionează indicând că, „în lipsa restrângerilor conținute în acorduri [...], Krka rămânea un concurent potențial important al Servier” [considerentul (1834) al deciziei atacate].

- 1178 Trebuie să se constate că, limitându-se să invoce „amenințarea concurențială” pe care Krka ar fi continuat să o exercite asupra Servier și chiar dacă, pe de o parte, efectele pozitive asupra concurenței ale unei simple „amenințări” nu prezintă, contrar efectelor intrării unei societăți producătoare de medicamente generice pe piață, un caracter evident și, pe de altă parte, efectele acestei „amenințări” erau, în speță, atenuate în mare măsură de prezența brevetului 947 și de confirmarea validității acestuia de către autoritățile competente (a se vedea punctele 1142-1169 de mai sus), Comisia nu a dovedit că concurența, astfel cum s-ar fi desfășurat în lipsa acordului amiabil, ar fi fost probabil mai deschisă.
- 1179 Se poate arăta, în această privință, că Comisia ar fi trebuit să precizeze care ar fi fost efectele probabile, în special asupra prețurilor, producției, calității sau diversității produselor sau chiar asupra inovației (a se vedea punctele 1135-1137 de mai sus), ale „amenințării concurențiale” pe care Krka ar fi continuat să o exercite asupra Servier în lipsa acordului amiabil, ceea ce ar fi putut face, de exemplu, demonstrând că, dată fiind lipsa unei amenințări, Servier își limitase cheltuielile de cercetare și dezvoltare.
- 1180 Este necesar să se sublinieze că, deși analiza efectuată de Comisie cu privire la puterea de piață a Servier, precum și cu privire la structura pieței relevante, caracterizată prin lipsa sau raritatea surselor de concurență, ar putea permite să se consolideze existența efectelor restrictive ale unui acord care împiedică intrarea pe piață a unui concurent potențial, aceasta nu este suficientă pentru ca efectele restrictive ale unui acord care ar compromite existența unei „amenințări concurențiale” să fie probabile și reale.
- 1181 Astfel, indiferent de structura pieței, efectele anticoncurențiale ale clauzei de necomercializare rămân în mare măsură ipotetice, în cazul în care este probabil, având în vedere desfășurarea reală a evenimentelor, astfel cum a putut fi observată în momentul adoptării deciziei de către Comisie, că, chiar și în lipsa acestei clauze, concurentul potențial în cauză ar fi putut avea un comportament similar cu cel pe care l-a avut în prezența clauzei, cu alte cuvinte, în speță, că Krka ar fi rămas în afara celor trei piețe în privința cărora Comisia a reținut existența unei restrângeri prin efect.
- 1182 În ceea ce privește, pe de altă parte, ipoteza potrivit căreia, în lipsa acordurilor de soluționare amiabilă și de licență încheiate între Servier și Krka și în special a stimulării pe care, potrivit Comisiei, acestea o implică, ar fi fost încheiat un alt acord care să permită intrarea anticipată a Krka sau prin care să i se acorde o licență pentru teritoriul Uniunii în ansamblu [a se vedea punctul 1176 de mai sus, precum și considerentul (1142) al deciziei atacate], caracterul său probabil nu este nicidecum susținut, cu atât mai puțin cu cât, astfel cum reiese din examinarea motivului întemeiat pe lipsa unei restrângeri a concurenței prin obiect, Comisia nu a demonstrat existența unei stimulări.
- 1183 În sfârșit, trebuie să se sublinieze că acest cadrul concret în care se înscriu acordurile de soluționare amiabilă și de licență încheiate între Servier și Krka, care se caracterizează prin prezența unui brevet a cărui validitate fusese confirmată de OEB (a se vedea punctul 1144 de mai sus), este diferit de cel în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia* (T-461/07, EU:T:2011:181, punctele 187 și 191), citat de Comisie în special în considerentul (1219) al deciziei atacate. În lipsa unor elemente de context comparabile cu cele, legate de existența unui brevet și de recunoașterea validității sale, care tocmai au fost amintite (în special la punctele 1145-1159 de mai sus) și care sunt determinante în prezentul litigiu, în această hotărâre Tribunalul a apreciat, doar pe baza împrejurării că o întreprindere afectată de o clauză de excludere prin măsura în litigiu era un concurent potențial, că Comisia a putut concluziona în mod întemeiat că această întreprindere ar fi intrat pe piață în lipsa clauzei de excludere.

1184 Trebuie să se sublinieze și că în Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia (T-461/07, EU:T:2011:181), Tribunalul nu a validat o practică decizională a Comisiei potrivit căreia aceasta ar putea, din moment ce se pune în discuție eliminarea unui concurent potențial, să facă abstracție de desfășurarea reală a evenimentelor, astfel cum a putut fi observată în momentul adoptării deciziei sale.

1185 De altfel, o asemenea practică, în cazul în care ar fi validată, ar putea conduce în unele cazuri la un rezultat incoerent, de exemplu, în ipoteza în care singurul concurent potențial existent, care este eliminat printr-un acord, ar dispărea de la punerea în aplicare a acestuia, de exemplu ca urmare a unei lichidări judiciare, împrejurare care ar neutraliza în mod evident efectele de evicțiune ale acordului, cu excepția situației în care acestea sunt avute în vedere în mod ipotetic, iar nu realist, după cum impune jurisprudența (a se vedea punctele 1129 și 1132 de mai sus).

1186 Prin urmare, nu se poate concluziona în speță în sensul existenței unei restrângeri a concurenței prin efect printr-o trimitere la Hotărârea din 14 aprilie 2011, Visa Europe și Visa International Service/Comisia (T-461/07, EU:T:2011:181).

1187 Din considerațiile care precedă reiese că efectele restrictive asupra concurenței ale clauzei de necomercializare care figurează în acordul amiabil nu au fost stabilite de Comisie.

– *Cu privire la clauza de necontestare care figurează în acordul amiabil*

1188 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, la punctul din decizia atacată intitulat „Comportamentul probabil în lipsa acordurilor Krka”, Comisia nu menționează niciun element referitor la comportamentul probabil al Krka cu privire la brevetul 340, în cazul căruia există și o clauză de necontestare în acordul amiabil.

1189 În consecință, în ceea ce privește etapa examinării restrângerii prin efect care constă într-o comparație între concurența în prezența acordurilor și concurența în lipsa acestora (a se vedea punctul 1076 de mai sus), Comisia și-a limitat analiza la brevetul 947.

1190 Neluarea în considerare a brevetului 340 poate fi explicată prin faptul că, potrivit Comisiei, acest brevet ocupă doar un loc minor în protecția pe care o poate furniza în cazul Servier împotriva intrării pe piață a unor societăți producătoare de medicamente generice [considerentul (114) al deciziei atacate].

1191 Pe de altă parte, Comisia indică, tot la punctul din decizia atacată intitulat „Comportamentul probabil în lipsa acordurilor Krka”, că „pare plauzibil că, în lipsa obligației de necontestare, Krka ar continua să conteste validitatea brevetului 947 în fața instanțelor din Regatul Unit și a OEB” [considerentul (1827) al deciziei atacate].

1192 Astfel, Comisia și-a întemeiat constatarea restricției prin efect pe faptul că, în lipsa clauzei de necontestare, Krka ar fi continuat procedurile în care era angajată în fața instanțelor din Regatul Unit și a OEB.

1193 În această privință, trebuie amintit că o clauză de necontestare este, prin însăși natura ei, restrictivă pe planul concurenței, întrucât aduce atingere interesului public de eliminare a oricărui obstacol în calea activității economice care ar putea decurge dintr-un brevet eliberat în mod greșit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 februarie 1986, Windsurfing International/Comisia, 193/83, EU:C:1986:75, punctul 92).

1194 Prin urmare, este necesar să se stabilească dacă aplicarea clauzei de necontestare și, mai ales, retragerea Krka din cadrul procedurilor în care era parte a avut un efect în ceea ce privește eliminarea brevetului 947.

- 1195 Trebuie amintit că, în momentul încheierii acordurilor, Krka și Servier erau adversare în cadrul a două proceduri, iar acordul amiabil a determinat Krka să nu continue aceste proceduri.
- 1196 Astfel, în Regatul Unit, la 2 august 2006, Servier a sesizat High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], cu o acțiune în contrafacerea brevetului 947 împotriva Krka. Acesta a introdus și o cerere de somație provizorie. La 1 septembrie 2006, Krka a introdus o cerere reconvențională în anularea brevetului 947. La 3 octombrie 2006, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], a admis cererea de somație provizorie formulată de Servier și a respins cererea de procedură sumară (motion of summary judgment) introdusă de Krka la 1 septembrie 2006, având ca obiect declararea lipsei de validitate a brevetului 947. La 1 decembrie 2006, procesul în curs s-a stins în conformitate cu acordul amiabil dintre părți, iar somația provizorie a fost retrasă.
- 1197 În ceea ce privește litigiul în fața OEB, în anul 2004 zece societăți producătoare de medicamente generice, inclusiv Krka, formulară opoziție împotriva brevetului 947 la OEB pentru a obține revocarea acestuia în totalitate, invocând motive întemeiate pe lipsa noutății și a unei activități inventive și pe expunerea insuficientă a invenției. La 27 iulie 2006, divizia de opoziție a OEB a confirmat validitatea acestui brevet în urma unor modificări nesemnificative ale revendicărilor inițiale ale Servier. Șapte societăți au formulat o acțiune împotriva acestei decizii a diviziei de opoziție. Krka s-a retras din procedura de opoziție la 11 ianuarie 2007, conform acordului amiabil încheiat între părți.
- 1198 Cu toate acestea, trebuie amintit că, în Regatul Unit, la 1 august 2006 Servier a sesizat High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], și cu o acțiune în contrafacere împotriva societății Apotex, invocând încălcarea brevetului 947, aceasta din urmă lansând o versiune generică a perindoprilului la 28 iulie 2006. Apotex a formulat o cerere reconvențională în anularea acestui brevet. O somație provizorie prin care se interzicea Apotex să importe, să ofere spre vânzare sau să vândă perindoprilul a fost emisă la 8 august 2006.
- 1199 Pe baza cererii reconvenționale introduse de Apotex, High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)], a statuat, la 6 iulie 2007, că brevetul 947 era lipsit de validitate ca urmare a lipsei de noutate și de activitate inovativă în raport cu brevetul 341. În consecință, somația a fost retrasă imediat, iar Apotex a putut relua vânzările versiunii sale generice a perindoprilului pe piața din Regatul Unit.
- 1200 Comisia a considerat că încălcarea cu privire la acordurile încheiate între Servier și Krka încetase la acea dată în Regatul Unit.
- 1201 Pe de altă parte, în ceea ce privește litigiul în fața OEB, pe baza procedurii inițiate, printre alții, de Krka, camera de recurs tehnic a OEB a anulat, prin Decizia din 6 mai 2009, Decizia OEB din 27 iulie 2006 și a revocat brevetul 947.
- 1202 Comisia a considerat că încălcarea cu privire la acordurile încheiate între Servier și Krka, în măsura în care continua încă în unele state membre, încetase la acea dată.
- 1203 Având în vedere desfășurarea procedurilor referitoare la brevetul 947, care au continuat după retragerea Krka din cadrul procedurilor în care aceasta era parte, după cum s-a arătat mai sus, nu se poate considera că în lipsa acordului amiabil încheiat între părți continuarea procedurilor de către Krka ar fi permis în mod probabil, chiar plauzibil, o invalidare mai rapidă sau mai cuprinzătoare a acestui brevet.

- 1204 Or, Comisia nu a stabilit și nici nu a susținut în decizia atacată că invalidarea brevetului 947 ar fi fost mai rapidă sau mai cuprinzătoare în cazul în care Krka nu ar fi acceptat să se supună clauzei de necontestare care figurează în acordul amiabil.
- 1205 Circumstanțele potrivit cărora „Krka considera anterior că argumentele sale în contenciosul privind brevetele se numărau printre cele mai convingătoare și constituiau o amenințare deosebită pentru brevetul 947” sau că instanțele din Regatul Unit, în pofida respingerii de către acestea a cererii de procedură sumară introdusă de Krka, apreciaseră că avea un „temei solid” pentru a contesta validitatea brevetului 947 [considerentul (1827) al deciziei atacate] nu permit să se concluzioneze că participarea Krka la procedurile în cauză ar fi condus la o invalidare mai rapidă sau mai cuprinzătoare a brevetului.
- 1206 De asemenea, a reține, astfel cum procedează Comisia în considerentul (1712) al deciziei atacate, că „eliminarea unui concurent puternic poate avea un impact asupra rezultatului final al litigiului/opoziției” nu permite să se concluzioneze în sensul caracterului probabil, chiar plauzibil, al efectelor clauzei de necontestare care i se aplica Krka.
- 1207 Astfel, revenea Comisiei sarcina de a demonstra, într-un mod suficient de precis și de susținut, modul în care argumentele Krka sau poziția sa contencioasă specială ar fi putut, în cazul în care aceasta ar fi respectat procedurile la care lua parte, avea un impact determinant nu asupra rezultatului litigiilor, întrucât două dintre aceste litigii - și anume acela în fața OEB, care a continuat după renunțarea societății Krka, și cel dintre Servier și Apotex în fața High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (patents court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Chancery (Camera de brevete)] – au condus, în orice caz, la o declarație a lipsei de validitate a brevetului 947, ci asupra termenului în care această declarație a avut loc sau asupra întinderii acesteia.
- 1208 Pe de altă parte, nu este de competența Tribunalului, în ceea ce privește aprecierea elementelor constitutive ale unei încălcări, care nu țin de competența sa de fond, ci de controlul de legalitate, să substituie motivarea Comisiei cu propria motivare (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctele 73 și 75-77).
- 1209 Prin urmare, nu este de competența Tribunalului să examineze pentru prima dată, pe baza altor elemente din dosar decât cele reținute de Comisie pentru a stabili efectele restrictive ale clauzei de necontestare, dacă continuarea participării Krka la procedurile precontencioase în curs ar fi condus la o declarație mai rapidă sau mai cuprinzătoare a lipsei de validitate a brevetului 947.
- 1210 Trebuie să se adauge și că, indiferent de structura pieței relevante, inclusiv atunci când aceasta, precum în speță, se caracterizează, potrivit Comisiei, prin lipsa sau raritatea surselor de concurență, efectele anticoncurențiale ale unei clauze de necontestare rămân în mare măsură ipotetice în cazul în care este probabil, în raport cu desfășurarea reală a evenimentelor, astfel cum se poate observa în momentul în care Comisia adoptă decizia, că, în lipsa acesteia, brevetul în cauză, și anume, în speță, brevetul 947, ar fi fost declarat lipsit de validitate în același moment și în aceeași măsură (a se vedea punctul 1181 de mai sus).
- 1211 Pe de altă parte, Comisia nu a demonstrat, contrar celor ce par să reiasă din considerentul (1712) al deciziei atacate, că procedura dintre Servier și Krka în fața instanțelor din Regatul Unit ar fi putut conduce la a se stabili că tehnologia acesteia din urmă nu era contrafăcută. Astfel, procedurile cu privire la Krka și Apotex constau în acțiuni în contrafacere introduse de Servier și în cereri reconvenționale în anularea brevetului 947 introduse ca răspuns de aceste două societăți producătoare de medicamente generice. Prin urmare, aceste proceduri erau similare. Or, întreaga procedură cu privire la Apotex a încetat prin declararea lipsei de validitate a brevetului 947 și, așadar, fără să fie necesar să se stabilească dacă tehnologia sa era contrafăcută. Este plauzibil, având în vedere similaritatea procedurilor și în lipsa unor elemente contrare prezentate de Comisie, că această situație s-ar fi regăsit pentru Krka.

1212 *A fortiori*, nu s-a demonstrat că procedura la OEB ar fi putut conduce la a se stabili că tehnologia Krka era o tehnologie necontrafăcută întrucât această procedură privea doar validitatea brevetului 947.

1213 Din considerațiile care precedă reiese că efectele restrictive asupra concurenței ale clauzei de necomercializare care figurează în acordul amiabil nu au fost stabilite de Comisie.

– *Cu privire la cesiunea sub licență a tehnologiei Krka*

1214 În ceea ce privește acordul de cesiune prin care Krka i-a vândut Servier tehnologia sa, Comisia s-a limitat să constate că, în lipsa acestui acord, „Krka ar fi continuat să dispună de libertatea de a ceda sau de a acorda sub licență drepturile sale referitoare la tehnologia legată de perindopril” [considerentul (1829) al deciziei atacate], ceea ce nu este suficient, în ceea ce privește o simplă cesiune a unui bun însoțită de un acord de licență, iar nu de o măsură de evicțiune precum o clauză de necomercializare, pentru a stabili existența unor efecte probabile, în special asupra prețurilor, producției, calității sau varietății produselor sau chiar asupra inovației (a se vedea punctele 1135-1137 de mai sus). Existența unor efecte anticoncurențiale este cu atât mai puțin stabilită cu cât tehnologia Krka nu permitea eludarea brevetului 947, ceea ce, având în vedere indiciile serioase care puteau permite să se considere că acest brevet era valid, face puțin plauzibilă ipoteza potrivit căreia societățile producătoare de medicamente generice concurente ale Servier ar fi urmărit, în lipsa acordului de cesiune, să achiziționeze tehnologia deținută de Krka.

1215 Din considerațiile care precedă rezultă că efectele restrictive asupra concurenței ale cesiunii sub licență a tehnologiei deținute de Krka nu au fost stabilite de Comisie.

1216 Din toate considerațiile care precedă reiese că Comisia nu a stabilit existența unui efect de restrângere a concurenței rezultat din acordul amiabil sau din acordul de cesiune care să fie suficient de realist și de probabil pentru a fi fost în măsură să constate existența unei restrângeri prin efect. Este necesar să se adauge că un asemenea efect restrictiv nu mai poate fi constatat atunci când cele două acorduri sunt examinate în ansamblu.

1217 Prin urmare, este necesar să se admită critica referitoare la eroarea de apreciere, care permite ca atare să se declare fondat ansamblul motivului invocat de reclamante și întemeiat pe faptul că Comisia a concluzionat în mod greșit în sensul existenței unei restrângeri prin efect rezultate din acordurile încheiate între Servier și Krka.

1218 Trebuie să se stabilească și dacă, în plus, decizia Comisiei este afectată de erori de drept.

iv) Cu privire la eroarea de drept

1219 Astfel cum s-a menționat (a se vedea punctele 1092 și 1102 de mai sus), Comisia a considerat că, întrucât a stabilit că acordul amiabil excludea un concurent potențial al Servier, nu era obligată, pentru a evidenția concurența astfel cum s-ar fi produs în lipsa unui acord (unul dintre termenii comparației menționate la punctul 1076 de mai sus), să ia în considerare desfășurarea reală a evenimentelor, astfel cum a putut fi observată în momentul adoptării deciziei sale. Dimpotrivă, Comisia a apreciat, întemeindu-se pe practica sa obișnuită în materia luării în considerare a efectelor potențiale ale unui acord potrivit căreia este suficient să se demonstreze că acest acord „poate” avea efecte anticoncurențiale (a se vedea punctele 1080 și 1085 de mai sus), că putea întemeia descrierea concurenței în lipsa unui acord pe ipoteze sau posibilități.

1220 Astfel cum reiese din examinarea de mai sus a criticii referitoare la eroarea de apreciere, unele dintre evenimentele de care Comisia nu a ținut seama erau nu numai pertinente, dar și determinante pentru a se efectua comparația menționată la punctul 1076 de mai sus.

- 1221 Astfel, în ceea ce privește clauza de necomercializare, deși Comisia a luat în considerare Decizia OEB din 27 iulie 2006 și somațiile emise de instanțele din Regatul Unit împotriva Krka și a Apotex pentru a se stabili calitatea de concurent potențial a Krka, ea nu a luat în mod corespunzător în considerare evenimentele respective pentru a stabili dacă aceasta din urmă ar fi intrat probabil pe piață în lipsa unui acord, limitându-se în această privință să indice că, în lipsa unui acord, „amenințarea concurențială” din partea Krka ar fi continuat.
- 1222 În ceea ce privește clauza de necontestare, Comisia nu a ținut seama de rezultatul procedurilor inițiate împotriva brevetului 947 de alte societăți producătoare de medicamente generice și care au continuat, în pofida faptului că Krka a încetat orice contestare.
- 1223 În ceea ce privește, în sfârșit, structura pieței, problemă transversală care privește atât clauza de necomercializare, cât și clauza de necontestare, Comisia s-a limitat să stabilească sursele de concurență identificate în momentul în care a fost încheiat ultimul dintre acordurile amiabile avute în vedere în decizia atacată și să indice că exista o „posibilitate puternică” ca aceste surse să fie eliminate de la aplicarea concurenței printr-un acord sau în alt mod, fără a lua în considerare că o asemenea posibilitate nu a fost realizată pe durata încălcării [considerentul (1846) al deciziei atacate].
- 1224 Un asemenea raționament reiese, în mod explicit, din nota de subsol 2445 din decizia atacată, în care Comisia se întemeiază, pentru a stabili existența unor efecte restrictive ale clauzei de necontestare, pe faptul că existau puține societăți concurente ale Servier care să poată continua procedurile în curs sau să inițieze noi proceduri și că „era plauzibil ca Servier să urmărească să negocieze cu aceste societăți”, fapt ce ar fi eliminat orice posibilitate ca o procedură împotriva brevetului 947 să fie menținută sau inițiată. Or, deși este adevărat că Servier a abordat aceste societăți, ea nu a reușit să se înțeleagă cu ele, în special cu una dintre ele care a obținut în cele din urmă anularea brevetului 947 chiar în momentul aplicării clauzei de necontestare de către Krka.
- 1225 Or, caracterul limitat al examinării efectuate de Comisie nu se putea justifica în raport cu jurisprudența instanțelor Uniunii. Astfel, jurisprudența referitoare la luarea în considerare a efectelor potențiale ale acordurilor, examinată la punctele 1107-1120 de mai sus, nu era aplicabilă în speță (a se vedea punctul 1124 de mai sus).
- 1226 Această situație era similară, pentru motivele indicate mai sus la punctele 1183-1186, în ceea ce privește caracterul transpozabil al soluției reținute, în materie de acorduri de eliminare a concurenței potențiale, în Hotărârea din 14 aprilie 2011, *Visa Europe și Visa International Service/Comisia* (T-461/07, EU:T:2011:181) (a se vedea punctele 1183-1186 de mai sus).
- 1227 Prin urmare, este necesar să se concluzioneze că Comisia a efectuat o examinare incompletă a situației pe care trebuia să o aprecieze pentru a stabili dacă acordurile încheiate între Servier și Krka operau ca restrângeri ale concurenței prin efect, caracterul incomplet al examinării Comisiei evidențiind o aplicare eronată a jurisprudenței instanțelor Uniunii și, prin urmare, după cum susțin reclamantele în mod întemeiat, o eroare de drept.
- 1228 Pe de altă parte, potrivit abordării reținute de Comisie, îi este suficient să constate eliminarea unui concurent potențial pentru a fi în măsură să concluzioneze, în contextul unei structuri a pieței caracterizate prin lipsa sau raritatea surselor de concurență și printr-o putere de piață a societății producătoare de medicamente originale, în sensul unei restrângeri a concurenței prin efect.
- 1229 O asemenea abordare ar permite Comisiei, în cazul în care ar fi admisă, să constate, în cauze precum cele din speță care privesc clauze restrictive asociate unui acord amiabil în materie de brevete pentru medicamente, existența unei restrângeri a concurenței prin efect, trebuind în esență să se asigure doar că sunt îndeplinite două dintre cele trei condiții impuse pentru a constata existența unei restrângeri prin obiect, și anume existența unei concurențe potențiale și prezența unor clauze de restrângere a concurenței

- 1230 Întrucât demonstrarea îndeplinirii celei de a treia condiții, și anume prezența unei stimulări, este, astfel cum rezultă din examinarea motivului consacrat restrângerii prin obiect, deosebit de delicată, sarcina Comisiei ar fi atenuată în mod semnificativ.
- 1231 Or, având în vedere cerințele consolidate în materie de probe care au legătură cu demonstrarea unei restrângeri a concurenței prin efect (a se vedea punctele 1123 și 1128-1139 de mai sus), o asemenea soluție, contrară spiritului distincției instituite prin tratat între restrângerile concurenței prin obiect și restrângerile concurenței prin efect, nu poate fi admisă.
- 1232 Din considerațiile care precedă rezultă că trebuie admisă critica întemeiată pe o eroare de drept, care permite ca atare să se declare fondat ansamblul motivului invocat de reclamante și întemeiat pe faptul că Comisia a concluzionat în mod greșit în sensul existenței unei restrângeri prin efect rezultate din acordurile încheiate între Servier și Krka.
- 1233 Întrucât motivul referitor la lipsa unei restrângeri prin obiect a fost de asemenea recunoscut ca fondat, trebuie să se concluzioneze că Comisia a constatat în mod greșit existența unei încălcări în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE în ceea ce privește acordurile încheiate între Servier și Krka.
- 1234 În consecință, este necesar, fără să fie nevoie să se examineze celelalte critici invocate de reclamante în cadrul prezentului motiv, precum și în cadrul motivului referitor la calitatea de concurent potențial a Krka, să se anuleze articolul 4 din decizia atacată, în măsura în care, prin acest articol, Comisia a constatat participarea Servier la o încălcare în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE în ceea ce privește acordurile încheiate între Servier și Krka.

10. Cu privire la motivul referitor la definirea noțiunii de restrângere a concurenței prin efect

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

- 1247 Pentru motivele deja menționate la punctele 566-570, 743 și 909 de mai sus, în ceea ce privește alte motive invocate împotriva constatării existenței unei restrângeri prin efect rezultate din acordurile încheiate de Servier cu Niche și cu Unichem, cu Matrix, cu Teva și cu Lupin, acest motiv trebuie respins ca inoperant.

11. Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea drept încălcări distincte

a) Cu privire la calificarea a cinci acorduri drept încălcări distincte

1) Argumentele părților

[omissis]

2) Aprecierea Tribunalului

- 1254 Reiese din decizia atacată, iar reclamantele nu contestă, că acestea din urmă au încheiat acorduri distincte, semnate la date diferite (cu excepția acordurilor încheiate cu Niche și cu Matrix), cu părți diferite, în contexte economice și juridice diferite și care au domenii de aplicare diferite. Cu toate

- acestea, reclamantele susțin că, în pofida diferențelor respective, încheierea acestor acorduri ar constitui o încălcare unică, dată fiind identitatea produsului respectiv, o anumită identitate spațială și temporală a acordurilor, identitatea metodei și a modalităților de punere în aplicare a acordurilor și identitatea persoanei fizice implicate, din partea lor, la încheierea acordurilor.
- 1255 Este necesar să se arate, cu titlu introductiv, că prezentul motiv prin care se critică lipsa recunoașterii unei încălcări unice în speță este invocat cu titlu subsidiar (a se vedea punctul 1248 de mai sus), în ipoteza în care motivele întemeiate pe erori de drept și de apreciere în calificarea restrângerilor prin obiect și prin efect ale acordurilor în litigiu ar fi respinse. Astfel, ținând seama de admiterea motivelor îndreptate împotriva calificării acordurilor încheiate de reclamante cu Krka drept restrângere a concurenței, prezentul motiv va fi examinat numai în măsura în care contestă calificarea acordurilor încheiate de reclamante cu Niche, cu Matrix, cu Teva și cu Lupin drept încălcări distincte.
- 1256 În ceea ce privește caracterul operant al motivului, Comisia arată în esență că acesta trebuie respins ca inoperant, din moment ce, în orice caz, reclamantele nu au stabilit că amenda ar fi fost în mod necesar mai puțin ridicată în cazul în care ar fi considerat că acordurile în cauză constituiau o încălcare unică.
- 1257 Trebuie amintit, mai întâi, că un caracter operant sau inoperant al unui motiv invocat se raportează la aptitudinea acestuia, în ipoteza în care ar fi fondat, de a conduce la anularea urmărită de reclamant, iar nu la interesul pe care acesta îl poate avea în introducerea unei asemenea acțiuni sau chiar la invocarea unui anumit motiv, aceste aspecte ținând de admisibilitatea acțiunii și, respectiv, de cea a motivului (Hotărârea din 21 septembrie 2000, EFMA/Consiliul, C-46/98 P, EU:C:2000:474, punctul 38).
- 1258 În continuare, în special în măsura în care, deși demonstrează existența unui interes legitim de a efectua o asemenea constatare, Comisia dispune de competența de a adopta o decizie de constatare a unei încălcări fără a însoți această decizie de aplicarea unei amenzi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2005, Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, T-22/02 și T-23/02, EU:T:2005:349, punctul 31, și Hotărârea din 16 noiembrie 2006, Peróxidos Orgánicos/Comisia, T-120/04, EU:T:2006:350, punctul 18), legalitatea unei decizii de constatare a participării unei întreprinderi la o încălcare nu poate depinde de legalitatea amenzii aplicate întreprinderii respective. Aceasta este rațiunea pentru care motivele care se referă la aplicarea de sancțiuni nu pot, prin definiție, să vizeze decât aplicarea amenzii, iar nu constatarea încălcării înseși (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2012, Bolloré/Comisia, T-372/10, EU:T:2012:325, punctul 81). În schimb, motivele referitoare la constatarea încălcării înseși sunt, în principiu, de natură să conducă la anularea nu numai a deciziei de constatare a participării unei întreprinderi la o încălcare, ci și, în consecință, a amenzii aplicate acestei întreprinderi.
- 1259 Rezultă, în speță, că, în cazul în care Tribunalul ar trebui să considere că Comisia a identificat în mod greșit încălcări distincte în temeiul fiecăruia dintre acordurile în litigiu în locul unei încălcări unice, decizia atacată ar trebui anulată în măsura în care constată existența, în privința reclamantelor, a unor încălcări diferite și, în consecință, în măsura în care le aplică amenzi în temeiul acestor încălcări, independent de problema dacă anularea respectivă ar avea un impact favorabil pentru reclamante asupra cuantumului total al amenzilor diferite care le-au fost aplicate și care, dacă este cazul, ar trebui calculat din nou în cazul în care o amendă unică le-ar fi aplicată în cadrul unei noi decizii. Astfel, trebuie amintit că competența de fond de care dispune Tribunalul în temeiul articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003 privește numai aprecierea de către acesta a amenzii aplicate de Comisie, cu excluderea oricărei modificări a elementelor constitutive ale încălcării constatate în mod legal de Comisie în decizia cu care este sesizat Tribunalul (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 77).
- 1260 Cu titlu suplimentar, în orice caz, este necesar să se considere că, în cazul în care Tribunalul ar trebui să considere că Comisia a identificat în mod greșit încălcări distincte în locul unei încălcări unice, acest lucru ar avea o incidență asupra cuantumului amenzii.

- 1261 Astfel, trebuie amintit că a califica anumite comportamente ilicite drept constitutive ale uneia și aceleiași încălcări sau a unei pluralități de încălcări distincte nu este, în principiu, lipsit de consecințe asupra sancțiunii care poate fi impusă, din moment ce constatarea unei pluralități de încălcări distincte poate determina aplicarea mai multor amenzi distincte, de fiecare dată în limitele stabilite la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, și anume cu respectarea plafonului de 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar care precedă adoptarea deciziei. De asemenea, Comisia poate constata într-o singură decizie două încălcări distincte și poate aplica două amenzi al căror quantum total depășește plafonul de 10 % stabilit la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, cu condiția ca respectivul quantum al fiecărei amenzi să nu depășească plafonul menționat. Astfel, nu are importanță pentru aplicarea plafonului de 10 % sus-menționat dacă încălcări diferite ale normelor de concurență ale Uniunii sunt sancționate în cursul unei proceduri unice sau în cursul unor proceduri separate, decalate în timp, întrucât limita superioară de 10 % se aplică fiecărei încălcări a articolului 101 TFUE (a se vedea Hotărârea din 6 februarie 2014, AC-Treuhand/Comisia, T-27/10, EU:T:2014:59, punctele 230-232 și jurisprudența citată). În speță, este necesar să se constate totuși, astfel cum admit reclamantele în cererea introductivă, că quantumul total al amenzilor care le-au fost aplicate în temeiul încălcării articolelor 101 și 102 TFUE este inferior plafonului de 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar care precedă adoptarea deciziei, stabilit la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. În consecință, reclamantele nu pot reproșa Comisiei că a decis să le impună amenzi distincte pentru a putea, în ceea ce privește aceste amenzi privite în ansamblu, depăși plafonul de 10 %.
- 1262 Cu toate acestea, din considerentele (3120), (3121) și (3128) ale deciziei atacate reiese că, întrucât Comisia a aplicat amenzi separate reclamantelor pentru fiecare încălcare a articolului 101 TFUE, aceasta a aplicat quantumurilor respective un factor de corecție descrescător, pentru a evita un rezultat în mod potențial disproporționat ca urmare a aplicării în paralel a mai multor amenzi. Astfel, întrucât a decis să aplice reclamantelor mai multe amenzi diferite, Comisia a aplicat o reducere medie de 54,5 % la quantumul valorii vânzărilor reclamantelor luat în considerare pentru a stabili quantumul fiecărei amenzi, ce reflectă gradul de verificare temporală și geografică a încălcărilor corespunzătoare. În orice caz, pentru a demonstra ca motivul este inoperant, ar reveni, în consecință, Comisiei sarcina de a stabili că amenda aplicată reclamantelor ar fi fost la fel de ridicată cu o singură încălcare, ceea ce pare puțin probabil.
- 1263 În consecință, motivul trebuie examinat pe fond.
- 1264 Potrivit unei jurisprudențe constante, o încălcare a articolului 101 alineatul (1) TFUE poate rezulta nu numai dintr-un act izolat, ci și dintr-o serie de acte sau dintr-un comportament continuu, deși chiar unul sau mai multe elemente ale acestei serii de acte sau ale comportamentului continuu ar putea constitui ele însele și privite izolat o încălcare a dispoziției menționate. Astfel, în ipoteza în care diferitele acțiuni se înscriu într-un „plan de ansamblu”, din cauza obiectului identic al acestora care denaturează concurența în cadrul pieței interne, Comisia are dreptul să stabilească răspunderea pentru aceste acțiuni în funcție de participarea la încălcare, privită în ansamblul său (Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctul 41, și Hotărârea din 24 iunie 2015, Fresh Del Monte Produce/Comisia și Comisia/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P și C-294/13 P, EU:C:2015:416, punctul 156).
- 1265 O întreprindere care a participat la o asemenea încălcare unică și complexă prin comportamente proprii, care intrau în sfera de aplicare a noțiunilor de acord sau de practică concertată având un obiect anticoncurențial, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, și care aveau drept scop să contribuie la realizarea încălcării în ansamblul său, poate fi de asemenea răspunzătoare, pentru toată perioada participării sale la încălcarea menționată, pentru comportamentele altor întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări. O asemenea situație există atunci când se stabilește că întreprinderea în cauză intenționa să contribuie prin propriul comportament la obiectivele comune urmărite de toți participanții și cunoștea comportamentele ilicite urmărite sau puse în aplicare de ceilalți participanți pentru atingerea aceluiași obiective sau putea să le prevadă în mod rezonabil și era pregătită să accepte riscul ce decurge din

- acestea (Hotărârea din 6 decembrie 2012, Comisia/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, punctele 42 și 60, și Hotărârea din 24 iunie 2015, Fresh Del Monte Produce/Comisia și Comisia/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P și C-294/13 P, EU:C:2015:416, punctul 157).
- 1266 Astfel, potrivit jurisprudenței Curții, aplicarea noțiunii „încălcare unică” permite, în anumite condiții, să se stabilească răspunderea pentru un ansamblu de comportamente ilicite în sarcina tuturor participanților la unul dintre comportamentele care fac parte din acest ansamblu. Totuși, o asemenea posibilitate poate fi avută în vedere numai în cazul în care, printre altele, poate fi identificat un obiectiv comun pentru toți participanții.
- 1267 Necesitatea unui obiectiv, a unei finalități sau a unui scop comun reiese nu numai din hotărârile citate la punctele 1264 și 1265 de mai sus, ci și din jurisprudența anterioară.
- 1268 Astfel, în Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctele 82 și 83), Curtea a confirmat raționamentul Tribunalului potrivit căruia, în primul rând, acordurile și practicile concertate constatate se înscriau, ca urmare a obiectului lor identic, în sisteme de reuniuni periodice de stabilire a unor obiective cu privire la prețuri și cote, sisteme care se înscriau la rândul lor într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză care urmăreau un simplu scop economic, și anume denaturarea evoluției prețurilor, și, în al doilea rând, ar fi artificial să se împartă acest comportament continuu, caracterizat printr-o singură finalitate, fiind observate în acesta mai multe încălcări diferite, deși, dimpotrivă, este vorba despre o încălcare unică care s-a concretizat în mod progresiv atât prin acorduri, cât și prin practici concertate.
- 1269 De asemenea, Curtea a statuat în Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctele 258 și 259), că, în ipoteza în care diferitele acțiuni se înscriu într-un „plan de ansamblu”, din cauza obiectului lor identic constând în denaturarea concurenței în cadrul pieței interne, Comisia are dreptul să stabilească răspunderea pentru aceste acțiuni în funcție de participarea la încălcare, privită în ansamblul său. În această privință, Curtea a precizat că era artificial să împartă în mai multe comportamente diferite un acord caracterizat printr-o serie de eforturi care urmăresc o singură finalitate economică, și anume respectarea piețelor naționale.
- 1270 Pe de altă parte, trebuie să se sublinieze că prezența unui obiectiv comun este inerentă pentru noțiunea de „plan de ansamblu” la care se referă jurisprudența Curții, întrucât un astfel de plan nu ar putea exista fără un obiectiv comun la care aderă toți participanții.
- 1271 În sfârșit, trebuie să se arate că unele legături complementare dintre acorduri sau practici concertate pot constitui indicii obiective care confirmă existența unui plan de ansamblu care urmărește realizarea unui obiectiv unic anticoncurențial. Există asemenea legături atunci când aceste acorduri sau practici urmăresc să facă față uneia sau mai multor consecințe ale concurenței normale și contribuie, prin interacțiunea lor, la realizarea unui obiectiv unic anticoncurențial (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 aprilie 2010, Amann & Söhne și Cousin Filterie/Comisia, T-446/05, EU:T:2010:165, punctul 92 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 16 septembrie 2013, Masco și alții/Comisia, T-378/10, EU:T:2013:469, punctele 22, 23 și 32 și jurisprudența citată). În raport cu considerațiile generale care precedă, este necesar să se examineze faptele specifice din speță.
- 1272 În această privință, trebuie să se arate mai întâi că reclamantele erau părți la acorduri amiabile diferite încheiate cu una sau mai multe societăți producătoare de medicamente generice diferite conform acordurilor și că, astfel cum reiese din examinarea motivelor specifice fiecăruia dintre acordurile respective, acestea constituiau, prin ele însele și privite separat, o încălcare a articolului 101 TFUE.

- 1273 Într-un asemenea context, Comisia ar fi putut, în raport cu jurisprudența ce tocmai a fost amintită, să considere că acordurile de soluționare amiabilă în cauză constituiau o încălcare unică și continuă a articolului 101 TFUE numai în cazul în care aceasta ar fi fost în măsură să stabilească, printre altele, că acordurile respective se înscriau într-un plan de ansamblu.
- 1274 Prin urmare, constatarea unei încălcări unice presupunea că Servier și toate societățile producătoare de medicamente generice în cauză au încheiat acordurile în litigiu prin urmărirea a cel puțin unui obiectiv comun.
- 1275 Or, reclamantele nu invocă, cel puțin în mod explicit, existența unui asemenea obiectiv pe care l-ar identifica cu precizie.
- 1276 În plus, existența unui asemenea obiectiv nu reiese din înscrisurile din dosar.
- 1277 În această privință, trebuie precizat că noțiunea de obiectiv comun sau unic nu poate fi stabilită prin referirea generală la denaturarea concurenței pe piața vizată de încălcare, din moment ce restrângerea concurenței constituie, ca obiect sau ca efect, un element consubstanțial pentru orice comportament care intră în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE. O asemenea definiție a noțiunii de obiectiv unic ar risca să priveze noțiunea de încălcare unică și continuă de o parte din sensul ei, în măsura în care aceasta ar avea drept consecință că mai multe comportamente referitoare la un sector economic, interzise de articolul 101 alineatul (1) TFUE, ar trebui calificate în mod sistematic drept elemente constitutive ale unei încălcări unice (a se vedea Hotărârea din 28 aprilie 2010, Amann & Söhne și Cousin Filterie/Comisia, T-446/05, EU:T:2010:165, punctul 92 și jurisprudența citată).
- 1278 Or, din înscrisurile din dosar nu reiese că exista un obiectiv comun al Servier și al societăților producătoare de medicamente generice care să poată fi definit într-un mod mai precis decât printr-o simplă trimitere generală la denaturarea concurenței pe piața vizată de încălcare.
- 1279 Pe de altă parte, societățile producătoare de medicamente generice nu încheiaseră acorduri amiabile obligatorii pentru ele, ci doar acorduri obligatorii pentru fiecare dintre ele și Servier. În plus, cu excepția acordului Matrix, acordurile astfel încheiate erau în special rezultatul unor litigii naționale specifice fiecăreia dintre societățile producătoare de medicamente generice și între acestea și Servier, fără ca celelalte societăți producătoare de medicamente generice în cauză să fie vizate de aceste litigii. În sfârșit, aceste acorduri, încheiate în momente diferite, aveau conținuturi diferite, dat fiind că acordurile Niche și Matrix implicau o simplă plată inversă, acordul Teva prevedea o clauză de cumpărare exclusivă, iar acordul Lupin era asociat cu încheierea unui acord de cesiune de către Lupin a unor cereri de brevete către Servier.
- 1280 Trebuie să se adauge că intrarea în vigoare a fiecăruia dintre acorduri nu era condiționată de intrarea în vigoare a celorlalte acorduri și nicio clauză a acordurilor nu prevedea sau nu genera o coordonare între comportamentul diferitor societăți producătoare de medicamente generice. În plus, din înscrisurile din dosar nu reiese că aceste societăți și-au coordonat, într-un mod sau altul, eforturile pentru a restrânge concurența. În lipsa unor asemenea legături între acorduri sau a unor elemente care să demonstreze că exista în momentul încheierii acordurilor o concertare între societăți producătoare de medicamente generice, singura coordonare care reiese din înscrisurile din dosar este aceea exercitată de Servier pentru încheierea diferitor acorduri.
- 1281 Având în vedere considerațiile care precedă, nu se poate concluziona că societățile producătoare de medicamente generice în cauză participau la un plan de ansamblu. Dimpotrivă, trebuie să se constate că acestea se limitau, astfel cum subliniază Comisia în mod întemeiat în memoriul în apărare, să beneficieze de oportunitatea prezentată pentru fiecare dintre ele prin proiectul de acord preconizat cu Servier. Fiecare dintre societățile producătoare de medicamente generice a participat astfel la un acord autonom de excludere de pe piață fără a contribui la un ansamblu de acorduri cu un obiectiv comun.

1282 În lipsa unui obiectiv comun pentru Servier și pentru fiecare dintre societățile producătoare de medicamente generice și, așadar, a unui plan de ansamblu, în mod întemeiat, Comisia nu a concluzionat că acordurile amiabile în cauză constituiau o încălcare unică.

1283 Concluzia care precedă nu poate fi repusă în discuție de celelalte argumente invocate de reclamante.

1284 În primul rând, deși reclamantele erau părți la toate acordurile amiabile în cauză și deși Comisia a putut considera că unele societăți producătoare de medicamente generice fuseseră informate cu privire la împrejurarea că reclamantele încheiaseră alte acorduri amiabile cu societăți producătoare de medicamente generice, nu este mai puțin adevărat că simpla cunoaștere a altor practici anticoncurențiale nu este suficientă pentru a se constata existența unei încălcări unice. Astfel, dacă o asemenea cunoaștere constituie o condiție necesară pentru ca o întreprindere să fie răspunzătoare pentru comportamente puse în aplicare de alte întreprinderi în cadrul unei încălcări unice (a se vedea punctul 1265 de mai sus), aceasta nu permite ca atare să se dovedească existența unui element subiectiv comun și în special urmărirea unei finalități sau a unui obiectiv comun pentru toți participanții, singurii în măsură să demonstreze existența unei încălcări unice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2007, BASF și UCB/Comisia, T-101/05 și T-111/05, EU:T:2007:380, punctul 205, și Hotărârea din 28 aprilie 2010, Amann & Söhne și Cousin Filtrier/Commission, T-446/05, EU:T:2010:165, punctul 108).

1285 În al doilea rând, reclamantele reproșează Comisiei că a menționat, în considerentul (3120) al deciziei atacate, trei precedente decizionale nerelevante sau neinvocabile, întrucât unele dintre deciziile în cauză nu fuseseră publicate. Cu toate acestea, trebuie amintit, în orice caz, că, pentru motive obiective, Comisia poate să inițieze proceduri distincte, să constate mai multe încălcări distincte și să aplice mai multe amenzi distincte (a se vedea Hotărârea din 28 aprilie 2010, Amann & Söhne și Cousin Filtrier/Comisia, T-446/05, EU:T:2010:165, punctul 93 și jurisprudența citată). În consecință, în speță, împrejurarea că Comisia a citat sau nu a citat precedente relevante care au fost sau nu au fost publicate nu poate afecta decizia atacată de nelegalitate, Comisia fiind obligată, în fiecare cauză, să verifice dacă unele motive obiective permit să se constate existența unei încălcări unice. De asemenea, se poate adăuga, cu titlu suplimentar, că, în speță, Comisia a evocat precedentele criticate doar cu titlu ilustrativ pentru cazurile de aplicare a unor amenzi separate pentru încălcări distincte, după ce a amintit că decurgea din articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și era conform cu Orientările privind calcularea amenzilor faptul că ar trebui aplicate amenzi separate pentru fiecare încălcare.

1286 În al treilea rând, reclamantele reproșează Comisiei că analiza sa era afectată de o contradicție în motivare. Potrivit acestora, Comisia nu ar putea înlătura calificarea drept încălcare unică pentru acordurile amiabile, în temeiul articolului 101 TFUE, întrucât aceasta a considerat, în partea din decizia atacată referitoare la abuzul de poziție dominantă, că aceleași acorduri constituiau o singură încălcare a articolului 102 TFUE.

1287 Cu toate acestea, o asemenea argumentație nu poate fi admisă.

1288 Astfel, noțiunea de încălcare unică în sensul articolului 101 TFUE are în vedere comportamente bilaterale sau multilaterale ale mai multor întreprinderi, în timp ce noțiunea de exploatare abuzivă a poziției sale dominante de către o întreprindere acoperă comportamente unilaterale ale acesteia, precum cele constatate de Comisie în partea din decizia atacată referitoare la aplicarea articolului 102 TFUE. Întrucât aceste două noțiuni sunt distincte și se întemeiază pe criterii diferite, constatarea existenței unei încălcări unice în sensul articolului 101 TFUE nu poate rezulta din faptul că comportamentul uneia dintre întreprinderile care sunt părți la această încălcare este, pe de altă parte, calificat drept exploatare abuzivă a unei poziții dominante. *A fortiori*, situația se regăsește atunci când, precum în speță, calificarea drept exploatare abuzivă a unei poziții dominante se întemeiază, în parte, pe luarea în considerare a unui comportament care nu a fost examinat în cadrul articolului 101 TFUE, și anume achiziționarea de către reclamante a tehnologiei Azad.

1289 În plus, este necesar să se arate că Comisia nu a constatat, în partea din decizia atacată referitoare la aplicarea articolului 102 TFUE, că reclamantele ar fi urmărit, în cadrul punerii în aplicare a strategiilor lor de eliminare a concurenților prin încheierea unor acorduri de soluționare amiabilă și de achiziționare a tehnologiei Azad, un obiectiv comun cu societățile producătoare de medicamente generice, condiție necesară pentru recunoașterea unei încălcări unice în sensul articolului 101 TFUE. De altfel, reclamantele nu susțin că Comisia ar fi făcut o asemenea constatare. În consecință, acestea nu se pot întemeia în mod valabil pe această parte din decizia atacată pentru a concluziona că Comisia ar fi trebuit să considere că acordurile de soluționare amiabilă constituiau o încălcare unică.

1290 Din considerațiile care precedă rezultă că prezentul motiv trebuie respins.

b) Cu privire la calificarea acordurilor încheiate cu Niche și cu Matrix drept încălcări distincte

1) Argumentele părților

[omissis]

2) Aprecierea Tribunalului

1293 Din cuprinsul punctului 5 și al considerentului (3120) al deciziei atacate reiese că Comisia a apreciat că cele două acorduri încheiate de reclamante (și de Biogaran) cu Niche (acord de soluționare amiabilă și contract de licență și de furnizare) și acordul de soluționare amiabilă încheiat cu Matrix constituiau două încălcări distincte ale articolului 101 TFUE. Reclamantele susțin că aceste acorduri ar constitui o încălcare unică.

1294 Comisia arată că motivul trebuie respins ca inoperant, din moment ce, în orice caz, reclamantele nu au stabilit că amenda ar fi fost în mod necesar mai puțin ridicată în cazul în care aceasta ar fi considerat că acordurile încheiate cu Niche și cu Matrix constituiau o încălcare unică. Cu toate acestea, din cuprinsul punctelor 1256-1263 de mai sus reiese că, în cazul în care motivul respectiv ar fi fondat, decizia atacată ar trebui anulată, iar amenda recalculată. În consecință, prezentul motiv, asemenea celui prin care se critică în general calificarea drept încălcări distincte a diferitor acorduri încheiate de reclamante, trebuie să fie considerat operant.

1295 În ceea ce privește temeinicia acestui motiv, trebuie amintit că, pentru a se constata existența unei încălcări unice, Comisia are competența să stabilească faptul că acordurile în discuție se înscriu într-un plan de ansamblu pus în aplicare în mod conștient de întreprinderile în cauză în vederea realizării unui obiectiv anticoncurențial unic și trebuie să examineze, în această privință, toate elementele factuale care pot să dovedească sau să repună în discuție planul de ansamblu menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 septembrie 2013, Masco și alții/Comisia, T-378/10, EU:T:2013:469, punctele 22 și 23; a se vedea de asemenea punctele 1264-1269 de mai sus).

1296 Or, în speță, se poate deduce, desigur, din argumentele invocate de reclamante că acestea din urmă erau animate de „aceleași motivații” la încheierea acordurilor în cauză, astfel cum a arătat în mod pertinent Comisia în considerentul (1472) al deciziei atacate, și urmăreau în această privință un obiectiv identic, și anume soluționarea în mod definitiv a litigiului în curs și evitarea oricărui litigiu viitor cu privire la produsul Niche/Matrix, precum și eliminarea acestui produs ca sursă de concurență potențială în schimbul unei plăți. În particular, atestă în mod efectiv același obiectiv urmărit de reclamante la încheierea acordurilor cu Niche și cu Matrix faptul că aceste acorduri au fost semnate la aceeași dată și în același loc de același reprezentant al reclamantelor, faptul că domeniul de aplicare temporal și geografic era identic, faptul că acordurile priveau în special același produs, prin impunerea unor obligații similare societăților Niche și Matrix, și, în sfârșit, faptul

- necontestat că era în interesul reclamantelor să încheie acorduri cu cele două părți care au contribuit la proiectul de perindopril comun în cauză [a se vedea în această privință considerentul (2940) al deciziei atacate].
- 1297 Cu toate acestea, asemenea date factuale nu permit să se stabilească dacă Niche și Matrix urmăreau împreună același obiectiv care să dovedească un plan comun, prin încheierea acordurilor în cauză, nici *a fortiori* că împărtășeau acest plan comun cu reclamantele.
- 1298 Astfel, încheierea acordurilor în aceeași zi și în același loc dovedesc, desigur, legăturile lor și obiectivul comun urmărit de Servier, semnatară a celor două acorduri, însă nu permite ca atare să se stabilească un plan comun între ceilalți semnatori, Niche și Matrix. De asemenea, reprezentarea societăților Niche și Matrix prin același avocat - care explică și plata celor două transferuri de valoare în același cont, cel al reprezentantului lor comun - dovedește lipsa unui conflict de interese între ele, însă nu permite ca atare să se stabilească o comunitate de interese, cu atât mai mult cu cât reprezentantul în cauză era cel al Niche și a reprezentat Matrix doar pentru semnarea acordului Matrix [considerentele (575) și (576) ale deciziei atacate]. Pe de altă parte, deși cele două acorduri interzic în mod efectiv comercializarea produsului Niche/Matrix, trebuie să se arate că acordul Niche privește în general toate produsele potențial contrafăcute pe care le-ar putea dezvolta Niche, singură sau împreună cu alți parteneri, astfel cum acordul Matrix privește în general toate produsele potențial contrafăcute pe care le-ar putea dezvolta Matrix, singură sau împreună cu alți parteneri (conform definiției „process” reținute în fiecare dintre acorduri), ceea ce, în plus, relativizează similitudinea dintre clauzele acordurilor. Trebuie să se adauge, în această privință, că clauzele acordurilor Niche și Matrix nu sunt, de altfel, în mod riguros identice, ținând seama în special de litigiile diferite dintre Servier și Niche, pe de o parte, și Servier și Matrix, pe de altă parte. Astfel, doar acordul Niche cuprinde clauze care prevăd încetarea litigiilor în curs în fața instanțelor din Regatul Unit și a OEB (articolele 2 și 7 din acordul Niche), Matrix nefiind implicată în mod direct în niciunul dintre aceste litigii (a se vedea de asemenea articolul 9 din acordul Niche, care nu are niciun echivalent în acordul Matrix).
- 1299 Nu permite să se demonstreze existența unui plan comun al Niche cu Matrix nici pretinsa lor înțelegere cu privire la punerea în aplicare a acordurilor pe care le-au încheiat cu reclamantele. Astfel, nu se poate considera că o asemenea înțelegere este suficient stabilită prin simpla menționare a unui acord oral de împărțire a despăgubirii clienților Niche și a unei cereri de confirmare scrisă a acestui acord de către Niche pentru Matrix. Aceasta este contrazisă chiar de punerea în aplicare concretă a acordurilor, care se exprimă în special prin suspendarea unilaterală de către Matrix a acordului Niche-Matrix.
- 1300 Nu reiese nici din desfășurarea negocierilor cu privire la acordurile în cauză că Niche și Matrix ar fi urmărit același obiectiv prin încheierea acordurilor respective. Astfel, mai multe elemente necontestate din dosar și din decizia atacată [considerentele (574)-(577) ale deciziei atacate] dovedesc că încheierea de către Matrix a acordului său cu Servier ține mai degrabă de intenția sa de a beneficia de o oportunitate oferită de reclamante (a se vedea de asemenea punctul 1281 de mai sus) decât de un plan comun cu partenerul său Niche prin care să se pună capăt proiectului lor comun privind perindoprilul. În special, pe de o parte, Matrix a fost informată cu privire la existența unor negocieri între Niche și reclamante doar cu două zile înainte de încheierea propriului său acord cu reclamantele și a fost informată pe scurt cu privire la stadiul negocierilor respective doar cu o zi înainte. Pe de altă parte, din considerentul (577) al deciziei atacate se poate deduce că participarea Matrix la negocieri a privit în principal cuantumul transferului de valoare.
- 1301 În sfârșit, se poate arăta că calificarea acordurilor Niche și Matrix drept încălcare unică ar conduce la includerea în această încălcare a acordului încheiat între Niche și Biogaran, pe care Comisia l-a considerat, fără ca acest lucru să fie contestat de reclamante, ca făcând parte din încălcarea care le este reproșată pentru acordul Niche [a se vedea în special considerentul (3006) al deciziei atacate]. Or, nu se poate considera că un asemenea acord, negociat între Biogaran și Niche, fără ca Matrix să aibă

cunoștință și fără legătură cu produsul Niche/Matrix, având un obiect diferit de cel al acordului Matrix (acordul de licență și de furnizare referitor la alte medicamente), contribuie la un plan care ar putea fi comun pentru Niche și pentru Matrix și, *a fortiori*, pentru aceste două societăți și pentru reclamante.

1302 Prin urmare, este necesar să se considere că Comisia nu a săvârșit o eroare de drept sau o eroare de apreciere prin calificarea acordurilor încheiate de reclamante (și de Biogaran) cu Niche și, respectiv, cu Matrix drept încălcări distincte. Rezultă de asemenea că reclamantele nu pot reproșa Comisiei că le-a sancționat de două ori pentru aceleași fapte. Astfel, întrucât Comisia a constatat existența a două încălcări distincte, era îndreptățită să aplice reclamantelor două amenzi diferite. În schimb, condițiile speciale privind încheierea acordului Matrix și întinderea specifică a acestui acord implică, astfel cum se va arăta la punctele 1692-1699 de mai jos, luarea în mod corespunzător în considerare a acestor caracteristici la aprecierea caracterului proporțional al amenzii aplicate în temeiul acestui acord, în raport cu aceea prin care se sancționează acordul Niche.

1303 Din toate considerațiile care precedă reiese că trebuie să se respingă prezentul motiv și, astfel, motivele întemeiate pe erori de drept și de apreciere referitoare la calificarea drept încălcări distincte în ansamblu.

12. Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la definirea pieței relevante a produselor finite

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

1367 Reclamantele, susținute de intervenientă, invocă în esență trei critici.

1368 Mai întâi, prin intermediul primei critici, reclamantele reproșează Comisiei că nu a respectat particularitățile sectorului farmaceutic în măsura în care aceasta și-ar fi întemeiat analiza pieței relevante în principal pe prețul medicamentelor, iar nu pe substituibilitatea terapeutică. Această critică este împărțită în două aspecte, primul fiind întemeiat pe faptul că Comisia nu ar fi luat în considerare ansamblul elementelor din contextul economic, al doilea pe faptul că Comisia ar fi atribuit o importanță excesivă factorului prețuri.

1369 În continuare, prin intermediul celei de a doua critici, acestea contestă teza Comisiei potrivit căreia IEC nu erau suficient substituibili din punct de vedere terapeutic. Ele repun în discuție distincția dintre perindopril și ceilalți IEC în ceea ce privește eficiența și efectele secundare, fenomenul de „inerție” a medicilor în ceea ce privește pacienții noi, tendința redusă pentru schimbare a pacienților care urmează un tratament continuu și analiza eforturilor promoționale efectuată de Comisie.

1370 În sfârșit, prin intermediul celei de a treia critici, reclamantele contestă, cu titlu subsidiar, lacunele metodologice ale analizei econometrice a evenimentelor naturale a Comisiei, prin care a urmărit să demonstreze că IEC nu exercitau constrângeri concurențiale semnificative asupra perindoprilului.

1371 Înainte de a examina fiecare dintre aceste trei critici, trebuie amintit, în cadrul unei serii de observații introductive, pe de o parte, întinderea controlului instanței Uniunii în dreptul concurenței, și, pe de altă parte, elementele de analiză stabilite de jurisprudență privind delimitarea pieței relevante a produselor, în special în sectorul farmaceutic, tot în lumina răspunsurilor părților la întrebările Tribunalului cu privire la locul substituibilității terapeutice și, respectiv, al factorilor referitori la prețurile în cadrul acestei analize.

1) *Observații introductive*

i) *Cu privire la întinderea controlului instanței Uniunii*

- 1372 Trebuie amintit că dreptul Uniunii prevede un sistem de control jurisdicțional al deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolului 102 TFUE (a se vedea Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 42 și jurisprudența citată). Acest sistem de control jurisdicțional constă într-un control al legalității actelor instituțiilor prevăzut la articolul 263 TFUE, care poate fi completat, în aplicarea articolului 261 TFUE, printr-o competență de fond în ceea ce privește sancțiunile prevăzute în regulamente (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 71).
- 1373 Astfel cum Curtea a avut deja ocazia să precizeze, întinderea controlului de legalitate prevăzut la articolul 263 TFUE se extinde la toate elementele deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE care fac obiectul unui control aprofundat asigurat de Tribunal, în drept și în fapt, în lumina motivelor invocate de reclamant și ținând seama de ansamblul elementelor prezentate de aceștia din urmă, indiferent că sunt anterioare sau ulterioare deciziei adoptate, indiferent că au fost prezentate în prealabil în cadrul procedurii administrative sau, pentru prima dată, în cadrul acțiunii cu care este sesizat Tribunalul, în măsura în care aceste din urmă elemente sunt pertinente pentru controlul legalității deciziei Comisiei (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 72).
- 1374 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, deși în general instanța Uniunii exercită controlul integral al îndeplinirii sau nu a condițiilor de aplicare a dispozițiilor privind concurența, controlul exercitat de aceasta cu privire la aprecierile economice complexe realizate de Comisie se limitează în mod obligatoriu la verificarea respectării regulilor de procedură și de motivare, a exactității materiale a situației de fapt, precum și a absenței oricărei erori vădite și a unui abuz de putere (Hotărârea din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia, 42/84, EU:C:1985:327, punctul 34, Hotărârea din 17 noiembrie 1987, British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia, 142/84 și 156/84, EU:C:1987:490, punctul 62, și Hotărârea din 10 aprilie 2008, Deutsche Telekom/Comisia, T-271/03, EU:T:2008:101, punctul 185).
- 1375 Curtea a considerat că, deși, în domeniile în care sunt necesare aprecieri economice complexe, Comisia dispune de o marjă de apreciere în materie economică, aceasta nu înseamnă că instanța Uniunii trebuie să se abțină de la a controla interpretarea unor date de natură economică la care recurge Comisia. Astfel, instanța Uniunii trebuie nu numai să verifice, printre altele, exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența acestora, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie ansamblul datelor pertinente care trebuie luate în considerare pentru aprecierea unei situații complexe și dacă sunt de natură să susțină concluziile deduse din aceasta (Hotărârea din 15 februarie 2005, Comisia/Tetra Laval, C-12/03 P, EU:C:2005:87, punctul 39, Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 54, și Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 54). Atunci când, pentru a califica o practică în raport cu dispozițiile articolului 102 TFUE, Comisia acordă o importanță reală unei analize economice a capacității reducerilor de a elimina un concurent la fel de eficace [as efficient competitor test (testul concurentului la fel de eficient), denumit în continuare „testul AEC”], instanța Uniunii este obligată să examineze ansamblul argumentelor formulate de întreprinderea sancționată cu privire la testul respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctele 141-144).
- 1376 În plus, trebuie amintit că, în conformitate cu jurisprudența Curții, în domeniul dreptului concurenței, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări, Comisiei îi revine obligația de a face dovada încălcărilor pe care le constată și de a stabili elementele de probă adecvate în vederea demonstrării, corespunzător cerințelor legale, a existenței faptelor constitutive ale unei încălcări. În cazul în care

- instanța are o îndoială, de aceasta trebuie să beneficieze întreprinderea căreia îi este adresată decizia Comisiei de constatare a unei încălcări (Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia, C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctele 71 și 72, și Hotărârea din 16 februarie 2017, Hansen & Rosenthal și H&R Wax Company Vertrieb/Comisia, C-90/15 P, nepublicată, EU:C:2017:123, punctele 17 și 18).
- 1377 Deși revine autorității care invocă o încălcare a normelor privind concurența sarcina de a demonstra existența acesteia, întreprinderea care invocă un mijloc de apărare împotriva constatării unei încălcări a acestor norme are obligația de a demonstra că sunt îndeplinite condițiile de aplicare a normei pe care se întemeiază acest mijloc de apărare, astfel încât autoritatea va trebui, așadar, să recurgă la alte elemente de probă. În plus, deși potrivit acestor principii sarcina probei revine fie Comisiei, fie întreprinderii în cauză, elementele de fapt pe care o parte le invocă pot fi de natură să oblige cealaltă parte să furnizeze o explicație sau o justificare, în lipsa căreia se poate concluziona că au fost respectate normele în materie de sarcină a probei (a se vedea Hotărârea din 17 iunie 2010, Lafarge/Comisia, C-413/08 P, EU:C:2010:346, punctele 29 și 30 și jurisprudența citată).
- 1378 Astfel, atunci când Comisia se întemeiază pe elemente de probă care sunt, în principiu, suficiente pentru a demonstra existența încălcării, nu este suficient ca întreprinderea în cauză să menționeze posibilitatea existenței unei împrejurări care ar putea afecta valoarea probantă a respectivelor elemente de probă pentru a reveni Comisiei sarcina de a dovedi că această împrejurare nu a putut afecta valoarea lor probantă. Dimpotrivă, cu excepția cazurilor în care o astfel de probă nu ar putea fi prezentată de întreprinderea în cauză chiar ca urmare a comportamentului Comisiei, revine întreprinderii în cauză sarcina de a stabili, corespunzător cerințelor legale, pe de o parte, că împrejurarea pe care o invocă există și, pe de altă parte, că această împrejurare pune în discuție valoarea probantă a elementelor de probă pe care se întemeiază Comisia (Hotărârea din 22 noiembrie 2012, E.ON Energie/Comisia, C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctul 76).
- 1379 În sfârșit, trebuie amintit că Curtea și Tribunalul nu pot, în orice caz, în cadrul controlului de legalitate menționat la articolul 263 TFUE, să substituie motivarea autorului actului în cauză cu propria motivare (Hotărârea din 27 ianuarie 2000, DIR International Film și alții/Comisia, C-164/98 P, EU:C:2000:48, punctul 38, Hotărârea din 24 ianuarie 2013, Frucona Košice/Comisia, C-73/11 P, EU:C:2013:32, punctul 89, și Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 73). Întrucât controlul de legalitate cu privire la decizia atacată se referă la motivele care figurează în această decizie, instanța nu poate, nici din proprie inițiativă, nici la cererea administrației, să adauge motive la cele care fuseseră utilizate de administrație în decizia menționată.
- ii) Cu privire la delimitarea unei piețe relevante a produselor în sectorul farmaceutic*
- 1380 În primul rând, definirea pieței relevante se realizează pentru a se defini perimetrul în cadrul căruia trebuie apreciată problema dacă o anumită întreprindere examinată este aptă să se comporte, într-o măsură apreciabilă, independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori (Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, EU:C:1983:313, punctul 37).
- 1381 Reiese dintr-o jurisprudență constantă că, pentru a examina poziția, eventual dominantă, a unei întreprinderi pe o anumită piață, posibilitățile privind concurența trebuie apreciate în cadrul pieței care regroupează ansamblul produselor care, în funcție de caracteristicile lor, sunt în măsură să îndeplinească în special nevoile constante și sunt interschimbabile într-o măsură redusă cu alte produse (Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, EU:C:1983:313, punctul 37, și Hotărârea din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, EU:T:1997:155, punctul 54). Comisia nu se poate limita la examinarea caracteristicilor obiective ale produselor și ale serviciilor în cauză. Astfel, trebuie să se ia de asemenea în considerare condițiile privind concurența și structura cererii și ofertei pe piață pentru a se aprecia dacă întreprinderea în cauză are posibilitatea de a se opune menținerii unei concurențe efective și de a se comporta, într-o

- măsură apreciabilă, independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori (Hotărârea din 9 noiembrie 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia*, 322/81, EU:C:1983:313, punctul 37, și Hotărârea din 17 decembrie 2003, *British Airways/Comisia*, T-219/99, EU:T:2003:343, punctul 91).
- 1382 Astfel cum rezultă de altfel din cuprinsul punctului 7 din comunicarea privind definirea pieței relevante, piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele sau serviciile pe care consumatorii le consideră substituibile, datorită caracteristicilor, prețurilor și utilizării căreia acestea îi sunt destinate.
- 1383 După cum se precizează, pe de altă parte, la punctul 25 din comunicarea privind definirea pieței relevante, definirea pieței rezultă dintr-o serie de indicii care permit aprecierea măsurii în care substituția ar putea avea loc. Delimitarea limitelor pieței trebuie realizată prin examinarea elementelor empirice, care are scopul de a exploata toate informațiile utile în evaluarea cazurilor individuale.
- 1384 La punctele 15-19 din Comunicarea privind definirea pieței relevante, Comisia precizează că exercițiul de definire a pieței se axează pe prețuri din motive operaționale și practice și, mai precis, pe substituția la nivelul cererii care ar putea fi cauzată de variații mici, dar durabile, ale prețurilor relative. Comisia precizează că urmărește să aprecieze substituibilitatea la nivelul cererii în lumina unei abordări teoretice care constă în stabilirea unei creșteri mici, de la 5 % la 10 %, dar permanente, a prețului relativ pentru produsul pe baza căruia piața în cauză este definită, și în aprecierea dacă această creștere ipotetică ar putea fi aplicată în mod rentabil de către întreprinderea care deține în mod ipotetic monopolul cu privire la produsul în cauză. Potrivit acestui test economic, astfel cum este prezentat la punctul 17 din Comunicarea privind definirea pieței relevante, în cazul în care substituibilitatea este suficientă pentru a face neprofitabilă o asemenea mărire a prețurilor din cauza scăderii vânzărilor, produsele substituibile trebuie să fie considerate ca exercitând o constrângere concurențială semnificativă asupra produsului în cauză.
- 1385 În al doilea rând, este necesar să se arate că raporturile de concurență din sectorul farmaceutic răspund unor mecanisme diferite de cele care guvernează interacțiunile concurențiale prezente în mod normal pe piețele care nu cunosc o asemenea intensitate de reglementare (Hotărârea din 1 iulie 2010, *AstraZeneca/Comisia*, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 183). Într-adevăr, după cum descrie de altfel Comunicarea Comisiei intitulată „Sinteza raportului de anchetă cu privire la sectorul farmaceutic” din 8 iulie 2009, sectorul farmaceutic este „atipic” în sensul că cererea pentru medicamentele eliberate pe bază de rețetă este ghidată de medicul care o prescrie, iar nu de consumatorul final (pacientul). De asemenea, medicii se orientează în principal, în alegerea produselor pe care le prescriu, în funcție de efectul terapeutic al acestora. În consecință, întrucât determină alegerile medicilor, factorii netarifari precum utilizarea terapeutică constituie, împreună cu indicatorii întemeiați pe prețuri, elemente relevante pentru definirea pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, *AstraZeneca/Comisia*, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 187).
- 1386 Reiese de asemenea din jurisprudență că specificitățile care caracterizează mecanismele concurențiale în sectorul farmaceutic nu elimină relevanța factorilor legați de prețuri în evaluarea constrângerilor concurențiale, acești factori trebuind să fie totuși evaluați în propriul context (Hotărârea din 1 iulie 2010, *AstraZeneca/Comisia*, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 183).
- 1387 În cadrul unei proceduri inițiate pentru abuz de poziție dominantă în domeniul farmaceutic, pentru definirea pieței relevante, Comisia își poate întemeia aprecierea în special pe cea mai mare eficacitate a produsului farmaceutic în cauză, pe utilizarea terapeutică diferită de cea a altor produse farmaceutice, pe mișcarea de substituție asimetrică ce caracterizează creșterea vânzărilor din acestui produs și pe reducerea corespunzătoare sau pe stagnarea vânzărilor celorlalte produse și pe indicatorii de preț, astfel cum rezultau aceștia din cadrul de reglementare în vigoare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, *AstraZeneca/Comisia*, T-321/05, EU:T:2010:266, punctele 61, 153, 182, 183, 203 și 219-222).

- 1388 În ceea ce privește utilizarea terapeutică, în vederea delimitării pieței în cauză, este necesar să se aprecieze diferențele și similitudinile de utilizare dintre produse sau dintre categorii de produse farmaceutice. Comisia poate aprecia în mod întemeiat că utilizarea terapeutică diferențiată a două produse farmaceutice pentru tratamentul acelorași afecțiuni constituie un element în sprijinul concluziei că piața relevantă cuprinde doar unul dintre aceste produse (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 153).
- 1389 Tribunalul a invitat părțile să se exprime în ședință cu privire la locul respectiv pe care îl ocupau, în speță, factorii privind substituibilitatea terapeutică și prețurile în definirea pieței relevante în sectorul farmaceutic, în special în lumina Hotărârii din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia (T-321/05, EU:T:2010:266).
- 1390 Astfel cum a subliniat Comisia în mod întemeiat în ședință, împrejurarea ca presiunea concurențială prin prețuri să fie în mare măsură atenuată în sectorul farmaceutic, ca urmare a importanței acordate de medicii care prescriu medicamente aspectelor terapeutice ale medicamentelor pentru tratamentul aceleiași patologii și a cadrului normativ care reglementează prețul și modalitățile de rambursare a medicamentelor prin sistemul de securitate socială, este o dată importantă în analiza pieței relevante, care poate justifica delimitarea unor piețe închise.
- 1391 Faptul că această atenuare rezultă, în parte, din cadrul de reglementare nu este de natură să modifice constatarea respectivă. Astfel, împrejurarea că absența sau caracterul nesemnificativ al constrângerilor concurențiale își are cauza în cadrul de reglementare care determină modalitățile și măsura în care au loc interacțiunile concurențiale dintre produse nu influențează relevanța care trebuie atribuită, în cadrul unei definiții a pieței, constatării potrivit căreia aceste constrângeri concurențiale sunt inexistente sau nesemnificative. Astfel, atunci când se stabilește că un grup de produse nu este în mod semnificativ supus unor constrângeri concurențiale din partea altor produse, astfel încât grupul respectiv poate fi considerat ca formând o piață relevantă a produsului, tipul sau natura factorilor care sustrag grupul de produse în cauză de la orice constrângere concurențială semnificativă nu prezintă decât o relevanță limitată, din moment ce constatarea absenței unor astfel de constrângeri concurențiale permite concluzia că o companie aflată într-o poziție dominantă pe piața astfel definită ar fi în măsură să afecteze interesele consumatorilor de pe piața respectivă, împiedicând, printr-un comportament abuziv, menținerea unei concurențe efective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctele 97, 174 și 175).
- 1392 Cadrul de reglementare al sectorului farmaceutic, deși atenuează adesea constrângerile concurențiale prin prețurile între medicamente substituibile, cuprinde totuși mecanisme care accentuează aceste constrângeri, facilitând eliberarea unor autorizații de introducere pe piață pentru medicamentele generice, permițând stabilirea prețurilor acestor medicamente la niveluri inferioare celor ale medicamentelor originale de referință și încurajând puternic, chiar prin constrângere, medicii care prescriu medicamentele și farmaciștii să înlocuiască medicamentul original cu versiunea generică a unui medicament. Este astfel foarte ușor să se identifice constrângerile concurențiale cu privire la prețurile și la vânzările unui medicament original ce rezultă din intrarea pe piață a versiunii sale generice. În prezenta cauză, de exemplu, este cert că intrarea versiunii generice a perindoprilului în Regatul Unit a condus la o reducere a prețului perindoprilului cu 90 %. Totuși, această substituție poate avea loc, atunci când este prevăzută de reglementare, numai între medicamentul original de referință și versiunile sale generice și nu se poate aplica între compușii principali diferiți, inclusiv atunci când medicamentele în cauză fac parte din aceeași clasă terapeutică și au același mod de acțiune.
- 1393 Cu toate acestea, dacă la definirea pieței relevante în sectorul farmaceutic trebuie luată în mod corespunzător în considerare reducerea relativă a presiunii prin prețuri legată în special de cadrul de reglementare, aceasta trebuie să ia în considerare și un alt factor esențial de analiză a interacțiunilor concurențiale, specific acestui sector, reprezentat de alegerea tratamentului de către medicii care prescriu medicamente, care nu se determină în principal în funcție de costul medicamentelor

disponibile, nici chiar de o apreciere clasică a raportului calitate-preț oferit de aceste medicamente, ci pe baza percepției de către aceștia a avantajelor și a inconvenientelor prezentate de medicamentele respective pe plan terapeutic [a se vedea prin analogie, în ceea ce privește definirea pieței relevante în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, F. Hoffmann-La Roche și alții, C-179/16, EU:C:2018:25, punctul 65].

- 1394 Medicamentele eliberate pe bază de prescripție medicală nu constituie astfel produse ca și celelalte, care se comercializează liber pe o piață între vânzători și consumatori și al căror preț se stabilește la punctul de întâlnire a curbelor cererii și ofertei, ci sunt produse la care pacienții au acces prin intermediul profesioniștilor din sectorul sănătății, indiferent dacă aceștia sunt medici sau farmaciști, a căror răspundere financiară este, într-o măsură considerabilă, colectivă. Normele ce reglementează prețul medicamentelor și condițiile rambursării lor prin sistemul de securitate socială reprezintă reflectarea naturii speciale a acestor produse, în aceeași măsură cu normele care limitează publicitatea la care pot fi supuse sau prevăd vânzarea lor în farmacii, pe răspunderea farmaciștilor.
- 1395 Libertatea medicilor de a alege între medicamentele originale disponibile pe piață sau între medicamentele originale și versiunile generice ale altor compuși principali și atenția pe care medicii care prescriu medicamentele o acordă cu prioritate aspectelor terapeutice permit, după caz, constrângerilor concurențiale semnificative să se exercite, din punct de vedere calitativ și netarifar, în afara mecanismelor obișnuite de presiune prin prețuri. Asemenea constrângeri pot exista atât în ipoteza în care efectele terapeutice ale unui medicament se dovedesc în mod clar superioare efectelor terapeutice ale celorlalte medicamente disponibile pentru tratamentul aceleiași patologii, cât și în ipoteza în care medicamentele disponibile sunt recunoscute sau percepute ca echivalente de medicii care le prescriu.
- 1396 Astfel, atunci când un medicament se dovedește în mod clar superior altor medicamente pe plan terapeutic, chiar reprezintă singura opțiune terapeutică recomandată de comunitatea științifică, este posibil să fie ales de medici indiferent de prețul acestuia, chiar dacă prețul respectiv este în mod clar mai ridicat decât al celorlalte medicamente disponibile. Reducerea prețurilor celorlalte medicamente, care ar trebui să constituie totuși, pe o piață clasică, o constrângere concurențială puternică, nu are, așadar, o incidență decisivă. Diferența de preț dintre aceste produse are cu atât mai puțină importanță cu cât nivelul de rambursare atenuază pentru pacient povara financiară a tratamentului ales. Rezultă din aceasta că o societate farmaceutică al cărei medicament nu mai este recunoscut sau perceput în mod favorabil de practicieni și care ar urmări să își reducă prețul în speranța de a-și păstra cotele de piață nu ar avea niciun fel de șanse de succes. Cu alte cuvinte, un medicament a cărui superioritate este recunoscută poate exercita o presiune concurențială semnificativă asupra celorlalte medicamente disponibile pentru tratamentul aceleiași patologii, chiar dacă ar fi mai oneros. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia (T-321/05, EU:T:2010:266), atât Comisia, cât și Tribunalul au constatat că superioritatea terapeutică a inhibitorilor de pompe cu protoni (IPP) asupra celor anti-H2 le permisese să îi elimine în mod progresiv pe aceștia din urmă de pe piață, în pofida prețului superior al IPP. Invers, este posibil ca medicamente, care nu sunt sau nu mai sunt în măsură să rivalizeze pe plan terapeutic cu medicamentul „vedetă”, să nu mai exercite o presiune concurențială asupra acestuia. Asemenea elemente pot justifica faptul că medicamentul respectiv constituie ca atare o piață, limitată la compusul său principal, în versiunea sa originală, ca și generică.
- 1397 Atunci când, pentru tratamentul aceleiași afecțiuni, medicii care prescriu medicamente au posibilitatea de a alege între medicamente, niciunul dintre acestea nefiind recunoscut sau perceput ca superior celorlalte, în special ca urmare a identității modului lor de acțiune sau deoarece beneficiile lor terapeutice ori reacțiile lor adverse sau secundare nu permit să fie departajate, analiza concurenței între aceste medicamente se întemeiază de asemenea, în mare măsură, pe o comparație calitativă. Alegerea practicianului, în general, nu se face în primul rând în funcție de costul respectiv al acestor tratamente, ci de gradul lor de diferențiere terapeutică, de caracterul adecvat al acestora pentru profilul pacienților, de cunoașterea de către medic a diferitor medicamente sau chiar de experiența sa personală

și de cea a pacienților săi. Astfel, nu există în principiu o corelație clară între nivelul de prețuri al unui medicament și interesul său terapeutic: un medicament nu este mai bun întrucât este mai scump decât concurenții săi și nu este inferior față de concurenții săi ca urmare a prețului său mai puțin ridicat. Prețul mai ridicat al unui medicament mai recent nu este, de altfel, în mod necesar în funcție de inovațiile terapeutice pe care acest medicament le-ar aduce, mai ales în cazul în care face parte din aceeași clasă terapeutică ca și alte medicamente și are același mod de acțiune ca și acestea din urmă, și se poate explica în special prin amortizarea costurilor mai ridicate de cercetare sau de fabricație sau a cheltuielilor de promovare mai mari decât cele ocazionate de un medicament mai vechi.

- 1398 Este adevărat, astfel cum a subliniat Comisia în ședință, că, între medicamente recunoscute sau percepute ca fiind pe deplin echivalente, variabila preț poate avea importanța sa. O reducere semnificativă a prețului unui medicament, în special prin introducerea versiunii sale generice pe piață, poate justifica preferința medicilor pentru acest medicament și încurajarea prescrierii sale în versiunea generică de către gestionarii sistemului de securitate socială și de autoritățile de reglementare. De asemenea, intrarea versiunii generice a unui alt medicament recunoscut sau perceput ca fiind echivalent sau substituibil poate afecta poziția medicamentului original în cauză pe piață. Constrângerea concurențială prin prețuri se poate exercita în această situație, iar menținerea prețului medicamentului în cauză poate constitui un indiciu al reducerii presiunii concurențiale suferite de medicamentul respectiv.
- 1399 Cu toate acestea, astfel cum au susținut în mod întemeiat reclamantele în ședință, nu se poate deduce din simpla menținere a prețului unui medicament pe piață că acesta nu ar fi expus unor constrângeri concurențiale semnificative, exercitate de medicamentele percepute sau recunoscute ca fiind echivalente sau substituibile, atât în versiunile lor originale, cât și generice.
- 1400 Într-adevăr, întrucât medicii sunt în măsură să aleagă în mod liber între aceste medicamente pentru rațiuni care nu au legătură cu costul lor, este posibil să apară mari variații în frecvența cu care sunt utilizate aceste produse, în gradul de fidelitate pe care îl arată medicii, în perceperea beneficiilor de către medici la un moment dat în ceea ce privește alegerea medicamentului. Deciziile luate de medici sunt astfel în măsură să asigure evoluția în proporții considerabile a cotelor de piață respective ale diferitor medicamente disponibile și să plaseze societățile farmaceutice într-o situație de dependență în raport cu opțiunea medicilor care prescriu medicamentele, la fel ca orice producător al unui bun în privința consumatorilor într-o situație în care bunurile sunt substituibile cu ușurință.
- 1401 Acesta este motivul pentru care societățile care produc aceste medicamente, care pun de altfel puțin în valoare prețul produsului lor în strategia lor comercială, fac adeseori eforturi semnificative de promovare a produsului pentru a crește gradul de fidelizare a celor care prescriu medicamente sau pentru a atrage noi astfel de persoane, fie prin realizarea unor studii științifice pe care le finanțează și care se străduiesc să distingă produsul lor de cele ale concurenților lor, fie prin acțiuni directe de promovare printre medicii care prescriu medicamente, acțiuni care iau cele mai diverse forme. Aceste eforturi de promovare reprezintă un procent considerabil din cifra de afaceri pentru produsele în cauză, uneori aproape de 30 %, ceea ce distinge sectorul farmaceutic de alte sectoare în care acțiunea de promovare nu are aceeași intensitate. După cum arată reclamantele, asemenea eforturi pot constitui un indiciu al existenței unei situații de concurență efective între întreprinderile în cauză.
- 1402 Într-o asemenea situație, în prezența unor medicamente recunoscute sau percepute ca fiind echivalente sau substituibile, analiza pieței trebuie să fie deosebit de atentă la elementele care permit să se identifice existența unor presiuni concurențiale de ordin calitativ sau netarifar, care în eforturile de obținere a unor medici noi care să prescrie medicamentele în alegerea inițială a tratamentului, în transferurile de pacienți cu tratament continuu către alte medicamente concurente, în intensitatea acțiunilor de promovare desfășurate în favoarea unui medicament în prezența unor alternative echivalente sau mai puțin costisitoare.

1403 Deși existența unor elemente care evidențiază presiunea concurențială de ordin netarifitar astfel cum sunt cele menționate la punctul 1402 de mai sus nu se poate constata, în special ca urmare a unei inerții puternice a medicilor în alegerea prescripției, la originea unor efecte de fidelizare care conduc la o închidere a pieței, medicamentul în cauză se poate afla la adăpostul de unele presiuni concurențiale efective atât timp cât versiunea sa generică nu intră pe piață, cu atât mai mult cu cât cadrul de reglementare atenuează rolul factorilor privind concurența ce rezultă din prețuri. Se poate justifica în acest caz definirea pieței relevante la nivelul compusului principal al unui asemenea medicament, atât în versiunea originală, cât și generică.

1404 Din considerațiile care precedă rezultă că va fi necesar, în prezenta cauză, ca răspuns la argumentele reclamantelor și ale Comisiei, să se examineze dacă existau în perioada pertinentă, după cum susțin reclamantele, medicamente recunoscute sau percepute ca fiind echivalente perindoprilului, fiind pentru acest motiv substituibile cu ușurință cu acesta, sau dacă perindoprilul s-a diferențiat suficient de concurență prin efectele sale terapeutice și să se identifice prezența unor elemente care evidențiază presiunile concurențiale de ordin netarifitar exercitate de alte medicamente asupra perindoprilului, care pot justifica o definiție a pieței mai largă decât cea a acestui medicament, în pofida neelasticității relative a cererii de perindopril la preț, subliniată de Comisie.

1405 În lumina tuturor acestor considerații, prezentate la punctele 1380-1404 de mai sus, trebuie să se examineze principalele trei critici invocate de reclamante privind contestarea analizei pieței relevante a produsului efectuate de Comisie în decizia atacată.

2) Cu privire la primul aspect al primei critici, întemeiat pe neluarea în considerare a tuturor elementelor din contextul economic

1406 În cadrul primei critici, reclamantele arată în esență că Comisia a încălcat principiul fundamental potrivit căruia piața produselor farmaceutice trebuie să fie delimitată prin luarea în considerare a întregului context economic. Comisia s-ar fi întemeiat în mod excesiv pe preț, fără a ține seama suficient de substituibilitatea terapeutică a produselor în cauză.

1407 Mai precis, reclamantele reproșează Comisiei, prin intermediul primului aspect al acestei critici, că nu a luat în considerare ansamblul elementelor din context în cadrul definirii pieței. Prin intermediul celui de al doilea aspect al criticii, reclamantele consideră că Comisia ar fi asociat o importanță excesivă factorului preț.

1408 Trebuie să se examineze de la bun început temeinicia primului aspect al criticii, întemeiat pe faptul că Comisia nu ar fi luat în considerare ansamblul elementelor din contextul economic pentru a delimita piața relevantă. În schimb, pentru a putea aprecia importanța relativă acordată de Comisie factorului preț, Tribunalul va examina al doilea aspect al criticii după ce va fi apreciat legalitatea deciziei atacate în ceea ce privește ansamblul factorilor de ordin netarifitar de natură să joace un rol în delimitarea pieței relevante.

1409 Prin urmare, trebuie să se examineze în speță dacă Comisia a luat în considerare întregul context economic, în special alți factori în afara prețului, pentru a delimita piața relevantă a produselor.

1410 Cu titlu introductiv, astfel cum reiese din considerațiile dezvoltate la punctele 1380-1404 de mai sus, sectorul farmaceutic este un sector „atipic” ale cărui specificități impun ca piața să fie definită printr-o abordare bazată pe mai multe criterii, în special utilizarea terapeutică a produselor.

1411 Mai întâi, în ceea ce privește luarea în considerare a utilizării terapeutice a produselor în cauză, trebuie să se observe că Comisia a constatat, în considerentele (2432)-(2459) ale deciziei atacate, că perindoprilul făcea parte din clasa IEC identificate la nivelul ATC 3 al clasificării OMS. Cu toate

acestea, pe baza elementelor de probă reținute de Comisie, aceasta din urmă a considerat că medicamentele care fac parte din clasa IEC nu erau produse omogene, perindoprilul fiind, potrivit Comisiei, recunoscut la nivel științific pentru anumite caracteristici care îl diferențiau de alte IEC.

1412 De asemenea, Comisia a luat în considerare, astfel cum reiese în special din considerentele (2496)-(2513) ale deciziei atacate, consacrate graficelor de transfer, existența unui mecanism de „inertie” asociat medicilor și a unui grup în creștere de medici care prescriu medicamente „fideli” perindoprilului de natură să limiteze presiunile concurențiale în ceea ce privește pacienții noi, precum și tendința redusă a pacienților tratați cu perindopril de a schimba medicamentul.

1413 În plus, Comisia a menționat, în analiza pieței relevante, eforturile de promovare ale Servier, apreciind în special că stabilitatea cheltuielilor de promovare sugera lipsa unei expuneri la presiuni puternice concurențiale.

1414 În sfârșit, prin efectuarea unei analize a evenimentelor naturale de natură tarifară, Comisia a considerat că presiunea exercitată de versiunile generice ale perindoprilului trebuia considerată esențială în analiza pieței relevante și faptul că presiunea exercitată de versiunile generice prelua asupra oricărei alte constrângeri potențiale conducea în mod natural la o restrângere a pieței relevante doar la compusul principal al perindoprilului [considerentul (2546) al deciziei atacate]. În plus, în ceea ce privește impactul cadrului de reglementare, Comisia a arătat că acest cadru de reglementare a limitat în sens larg expunerea Servier la constrângerile privind prețurile, permițând astfel Servier să acționeze liber de orice presiune concurențială [considerentul (2527) al deciziei atacate].

1415 În consecință, din decizia atacată reiese că Comisia nu s-a limitat doar la factorul de preț pentru a defini piața relevantă. În special, utilizarea terapeutică a perindoprilului a fost considerată un element pertinent al analizei pieței. Prin urmare, deși, astfel cum reiese din cadrul de analiză explicat la punctele 1380-1404 de mai sus, reclamantele sunt îndreptățite să observe că este necesar să fie luate în considerare caracteristicile terapeutice ale medicamentelor pentru a defini piața relevantă, ele nu pot invoca în mod valabil faptul că Comisia nu a luat în considerare, în speță, întregul context economic, în special utilizarea terapeutică a medicamentelor.

1416 Prin urmare, Comisia nu a săvârșit eroarea de drept reproșată de reclamante în această privință.

1417 Așadar, primul aspect al primei critici trebuie respins.

3) Cu privire la a doua critică, întemeiată pe faptul că Comisia nu a respectat substituibilitatea terapeutică a IEC

1418 Prin intermediul celei de a doua critici, reclamantele susțin în esență că Comisia nu a respectat substituibilitatea terapeutică între IEC. Ele arată, în primul rând, că Comisia a considerat în mod greșit că perindoprilul se diferențiază de ceilalți IEC prin calități deosebite, în al doilea rând, că concurența dintre IEC era activă în ceea ce privește pacienții noi, în al treilea rând, că Comisia a subestimat tendința de schimbare a medicamentului în ceea ce privește pacienții tratați cu perindopril și, în sfârșit, că acțiunile de promovare reprezintă una dintre dimensiunile esențiale ale concurenței pe piața relevantă.

i) Cu privire la distincția dintre perindopril și ceilalți IEC în ceea ce privește eficiența și reacțiile secundare

1419 În decizia atacată, în special în considerentele (2449), (2499) și (2519), Comisia a considerat în esență că inhibitorii ECA erau o clasă de medicamente eterogene pe plan terapeutic, că această eterogenitate putea fi legată de diferențe de eficiență și de toleranță la nivel individual și că perindoprilul avea o utilizare terapeutică diferențiată față de cea a celorlalte IEC. Aceasta a arătat că, deși IEC formau o

- clasă de medicamente în sensul celui de al treilea nivel al sistemului de clasificare ATC utilizat de OMS, ar fi însă inexact să se considere inhibitorii ECA ca fiind o simplă clasă omogenă. În opinia sa, perindoprilul era recunoscut la nivel științific pentru anumite caracteristici care îl diferențiau de alte IEC. În susținerea acestor considerații, Comisia s-a întemeiat în special pe recomandări medicale, pe un ansamblu de studii științifice, pe documente interne ale Servier și pe un sondaj realizat în rândul medicilor care prescriu perindopril.
- 1420 Reclamantele contestă aprecierea Comisiei potrivit căreia ceilalți IEC nu pot fi substituite perindoprilului pe plan terapeutic, ținând seama în special de caracteristicile specifice în ceea ce privește eficiența și reacțiile secundare ale acestuia. Reclamantele arată că IEC fac parte dintr-o clasă omogenă în cadrul căreia nu există nicio diferență semnificativă care ar justifica faptul că simplul compus principal al perindoprilului constituia o piață distinctă.
- 1421 Trebuie să se examineze ansamblul elementelor pertinente care permit să se aprecieze dacă perindoprilul era perceput de medicii care îl prescriau ca fiind de așa natură încât ceilalți IEC să i se poată substitui pe plan terapeutic. În speță, se va ține seama în mod succesiv de informațiile de bază referitoare la acest medicament menționate în decizia atacată, de sistemul de clasificare ATC, de recomandările medicale, de studiile medicale, de politicile puse în aplicare de unele autorități locale din Regatul Unit, de documentele interne ale Servier, de sondajul realizat de Comisie în rândul medicilor care prescriau medicamente și de răspunsurile producătorilor de alți IEC la întrebările adresate de Comisie.
- 1422 În primul rând, decizia atacată prezintă cu titlu introductiv, în considerentele (2143)-(2164), informațiile de bază referitoare la perindopril în ceea ce privește în special modul de acțiune, indicațiile principale, contraindicațiile și reacțiile secundare ale acestui medicament.
- 1423 Trebuie să se arate că niciun element de diferențiere între perindopril și ceilalți IEC nu reiese din această descriere a informațiilor de bază referitoare la perindopril.
- 1424 În ceea ce privește reacțiile secundare, decizia atacată arată desigur, în considerentul (2149), că, potrivit literaturii medicale, perindoprilul este bine tolerat în general, cu un profil al reacțiilor adverse similar cu cel al altor IEC, și că Servier a lăudat, în documentele sale interne, produsul său pentru nivelul ridicat de toleranță și de respect. Trebuie să se sublinieze totuși că reiese chiar din textul literaturii medicale citate de Comisie în considerentul (2149) al deciziei atacate că profilul reacțiilor adverse ale perindoprilului este similar cu cel al altor IEC. În memoriul în apărare, Comisia recunoaște în prezent, în mod expres, că IEC au reacții secundare similare, ceea ce nu se menționează în decizia atacată.
- 1425 Prin urmare, din prezentarea informațiilor de bază referitoare la perindopril care figurează în decizia atacată reiese că modul de acțiune, indicațiile principale, contraindicațiile și reacțiile secundare ale IEC sunt similare.
- 1426 În al doilea rând, sistemul de clasificare ATC, de care autoritățile din domeniul concurenței țin seama pentru a aprecia substituibilitatea terapeutică dintre medicamente și pentru a determina piața relevantă, repartizează produsele farmaceutice pe cinci niveluri diferite și le clasează în funcție de organele asupra cărora acționează și de proprietățile lor chimice, farmacologice și terapeutice. Al treilea nivel de clasificare ATC regrupează produsele farmaceutice în funcție de indicațiile terapeutice ale acestora, al patrulea nivel ia în considerare modul de acțiune, iar al cincilea nivel definește clasele cele mai restrânse, inclusiv substanțele active luate separat.
- 1427 Reiese din practica decizională a Comisiei în sectorul farmaceutic, în ceea ce privește definirea pieței, că analiza începe în general de la al treilea nivel al ATC. Cu toate acestea, celelalte niveluri ale ATC pot fi de asemenea luate în considerare atunci când este evident că se exercită constrângeri

concurrentiale suficient de puternice la alte niveluri și că, în consecință, al treilea nivel nu pare să permită o definiție corectă a pieței (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 154).

- 1428 În speță, Comisia nu a oprit analiza la al treilea nivel al clasificării ATC, ci a definit piața relevantă la al cincilea nivel al acestei clasificări, și anume la compusul principal al perindoprilului, principiul activ al Coversyl. Deși definiția pieței relevante la al cincilea nivel al clasificării ATC nu este criticabilă în sine, trebuie să se constate că toate IEC, care sunt în număr de șaisprezece, sunt regrupate, atât la al treilea nivel al clasificării ATC, corespunzător indicațiilor terapeutice, cât și la al patrulea nivel al acestei clasificări, corespunzător modului de acțiune, în același grup numit „[IEC] de angiotensină”.
- 1429 Astfel, sistemul de clasificare al ATC nu permite să se stabilească o distincție oarecare între perindopril și ceilalți IEC în ceea ce privește utilizarea terapeutică. Acesta confirmă, ceea ce nu se contestă de altfel, că IEC nu diferă între ei în ceea ce privește indicațiile și modul de acțiune.
- 1430 În al treilea rând, astfel cum subliniază Comisia în mod întemeiat în considerentul (2172) al deciziei atacate, analiza relațiilor dintre diferitele medicamente antihipertensive ține seama de recomandările medicale relevante.
- 1431 Recomandările medicale urmăresc să ofere o informare echilibrată practicienilor pentru a-i ajuta să își ia deciziile în practica lor cotidiană. Acestea se întemeiază pe toate sursele disponibile de probe științifice, inclusiv pe marile studii clinice și pe meta-analiza efectuată cu privire la studiile respective. Acestea furnizează rezumatele cunoștințelor medicale disponibile în perioada examinată.
- 1432 În decizia atacată, Comisia a procedat la analiza recomandărilor comune din anul 1999 ale OMS și ale Societății Internaționale de Hipertensiune, a recomandărilor din anii 2003 și 2007 ale Societății Europene de Hipertensiune și ale Societății Europene de Cardiologie, a recomandărilor din anii 1999 și 2004 ale Societății Britanice de Hipertensiune și a recomandărilor din anii 2004 și 2006 ale National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE, Institutul Național pentru Sănătate și Excelență Clinică, Regatul Unit).
- 1433 Or, recomandările comune din anul 1999 ale OMS și ale Societății Internaționale de Hipertensiune menționează, în ceea ce privește IEC, aceleași indicații principale și secundare și aceleași contraindicații principale și secundare. Decizia atacată nu prezintă, în aceste recomandări, niciun element de diferențiere între IEC.
- 1434 Recomandările din anii 2003 și 2007 ale Societății Europene de Hipertensiune și ale Societății Europene de Cardiologie, care au fost aprobate de societățile de cardiologie la nivel național, în special în Franța, în Țările de Jos și în Polonia, analizează în mod global proprietățile, efectele și indicațiile tuturor IEC și nu conțin recomandări care să vizeze în mod specific unul dintre compușii principali din clasa de medicamente respectivă. Acestea nu conțin nicio subdiviziune între medicamentele din clasa IEC, contrar, de exemplu, medicamentelor care fac parte din clasa inhibitorilor calcici și a diureticilor. Aceste recomandări urmăresc să schimbe clasa de medicamente în cazul în care un medicament nu este eficient sau nu este tolerat.
- 1435 Recomandările Societății Europene de Hipertensiune și ale Societății Europene de Cardiologie indică, desigur, că chiar și produse diferite din aceeași clasă de medicamente diferă în funcție de tipurile și de frecvența reacțiilor secundare. Totuși, această considerație nu vizează în mod specific clasa IEC și nu este însoțită de nicio precizare în ceea ce privește medicamentele în cauză și natura efectelor secundare în discuție. Ulterior, simpla mențiune a recomandărilor referitoare la diferența dintre efectele secundare induse de diferite produse din aceeași clasă de medicamente nu permite să se stabilească existența concretă a unei diferențe între perindopril și ceilalți IEC în ceea ce privește efectele secundare.

- 1436 În același mod, Comisia afirmă, în considerentul (2181) al deciziei atacate, că, potrivit recomandărilor Societății Europene de Hipertensiune și ale Societății Europene de Cardiologie, selectarea unui medicament pentru hipertensiune trebuie să se realizeze în funcție de fiecare pacient, ceea ce ar avea o importanță considerabilă pentru evaluarea pieței relevante. Însă împrejurarea că aceste recomandări menționează că indivizii sunt diferiți în ceea ce privește susceptibilitatea lor pentru un anumit efect secundar nu permite să se deducă faptul că ar exista o diferență între IEC în ceea ce privește efectele secundare. Rezultă de aici că recomandările europene pentru tratarea hipertensiunii nu conțin niciun element care să permită să se diferențieze perindoprilul de alți IEC în ceea ce privește utilizarea terapeutică.
- 1437 Recomandările din anii 1999 și 2004 ale Societății Britanice de Hipertensiune menționează existența unor indicații, a unor contraindicații și a unor efecte secundare, în special tusea, care sunt comune tuturor medicamentelor din clasa IEC. Recomandările NICE din anii 2004 și 2006 cuprind sfaturi privind medicamentele care trebuie prescrise în prima și în a doua linie, însă nu fac, din acest punct de vedere, nicio distincție între IEC.
- 1438 Astfel, recomandările medicale analizate în decizia atacată, care furnizează o informare echilibrată a practicienilor pe baza tuturor surselor disponibile de probe științifice, inclusiv pe marile studii clinice și pe meta-analiza acestora, nu stabilesc nicio diferență între medicamentele din clasa IEC. Aceste recomandări confirmă, asemenea clasificării ATC, omogenitatea clasei IEC pe planul utilizării terapeutice.
- 1439 În al patrulea rând, Comisia s-a întemeiat, în decizia atacată, pe studiile medicale referitoare la perindopril, indiferent dacă este vorba despre studii disponibile la începutul perioadei examinate sau despre studii publicate în anii 2000.
- 1440 În ceea ce privește studiile medicale referitoare la perindopril disponibile la începutul anilor 2000, decizia atacată se întemeiază pe două articole publicate în 2001.
- 1441 Primul articol menționează în special că perindoprilul este un IEC bine tolerat, care, pentru pacienții care prezintă o hipertensiune ușoară spre medie, este în mod semnificativ mai bun în ceea ce privește reacția clinică decât captoprilul și la fel de eficient ca și celelalte IEC. Al doilea articol arată că perindoprilul are o capacitate de a reduce tensiunea arterială comparabilă sau mai bună decât a celorlalți agenți antihipertensivi din clasa sa terapeutică și că hipotensiunea de primă doză cauzată de o scădere severă a tensiunii arteriale se întâmplă mai rar cu perindopril decât cu celelalte IEC, un avantaj pentru anumite categorii de pacienți.
- 1442 Decizia atacată deduce de aici că, la data publicării acestor articole, exista deja o comunitate științifică importantă care sugera că perindoprilul trebuia considerat un IEC de prim plan. Cu toate acestea, trebuie să se constate că, deși cele două articole consideră în mod efectiv că perindoprilul este eficient sau mai bun decât celelalte terapii în ceea ce privește reducerea tensiunii arteriale, superioritatea perindoprilului în această privință este susținută, doar de unul dintre cele două articole, numai față de unul dintre cele șaisprezece IEC, captoprilul. În plus, aceste articole nu permit să se afirme că perindoprilul se diferențiază în sens pozitiv, în ceea ce privește reducerea tensiunii arteriale, de celelalte IEC, în special de medicamente precum ramiprilul, lisinoprilul sau enalaprilul, pe care Servier le consideră concurente ale perindoprilului.
- 1443 Pe de altă parte, deși al doilea articol afirmă că perindoprilul se distinge în sens pozitiv de ceilalți IEC în ceea ce privește hipotensiunea de primă doză cauzată de o scădere severă a tensiunii arteriale, el nu se pronunță cu privire la importanța care trebuie acordată acestei superiorități relative a perindoprilului și nu examinează avantajele terapeutice pe care le pot avea celelalte IEC, la rândul lor, în raport cu perindoprilul.

- 1444 În ceea ce privește studiile medicale publicate în anii 2000, cu alte cuvinte în perioada examinată, Comisia indică, în considerentul (2208) al deciziei atacate, că a analizat principalele studii care implică utilizarea perindoprilului la care se referă documentele de strategie internă ale Servier.
- 1445 Astfel, studiile Progress (publicat în 2001), Europa (publicat în 2003), ASCOT-BPLA (publicat în 2005), Preami și CAFE (publicat în 2006), Advance (publicat în 2007) și HYVET (publicat în 2008) arată că existau pentru perindopril, asociat sau nu cu alte medicamente, dovezi științifice ale eficienței în reducerea riscurilor de accident vascular cerebral, în prevenirea riscurilor unor evenimente cardiovasculare majore care conduc la patologii coronariene și în reducerea progresivă a remodelării funcției ventriculare stângi.
- 1446 Totuși, niciunul dintre studiile medicale menționate la punctul 1445 de mai sus nu compară eficiența perindoprilului cu cea a celorlalți IEC și nu afirmă că perindoprilul este relativ mai eficient decât celelalte IEC. În aceste condiții, studiile analizate de Comisie nu permit să se considere că perindoprilul s-ar diferenția de ceilalți IEC în ceea ce privește eficiența.
- 1447 În plus, în decizia atacată nu au fost analizate toate studiile care implică utilizarea perindoprilului în anii 2000, în special unul dintre ele care nu pare favorabil acestui medicament. Studiul PEP-CHF (publicat în 2006), care urmărea să demonstreze eficiența perindoprilului în tratarea insuficienței cardiace, nu a fost analizat de Comisie. Potrivit raportului profesorului V., realizat la solicitarea Servier și prezentat de acesta în cadrul observațiilor sale ca răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, rezultatele acestui studiu, care a fost întrerupt, dar ale cărui rezultate au fost totuși publicate, nu au demonstrat nicio eficiență a perindoprilului în domeniul insuficienței cardiace. Acest studiu medical conduce la relativizarea dovezilor științifice privind eficiența care existau în legătură cu perindoprilul în perioada examinată.
- 1448 Pe de altă parte, decizia atacată nu a analizat studiile medicale publicate în anii 2000 care implicau utilizarea celorlalte IEC, chiar dacă aceste studii figurau în documentele de strategie internă ale Servier. Comisia nu a examinat studiile medicale referitoare la ramipril (ASCOT-BPLA, HOPE), la enalapril (SOLVD și ANBP2) și la trandolapril (TRACE), menționate în considerentul (2234) al deciziei atacate. Studiul Cochrane, la care Servier s-a referit în cadrul observațiilor sale ca răspuns la comunicarea privind obiecțiunile și care analizează eficiența relativă a paisprezece IEC în ceea ce privește eficiența tratamentului antihipertensiv, nu este menționat în decizia atacată.
- 1449 Lipsa unei analize efectuate de Comisie cu privire la studiile care implică utilizarea celorlalți IEC se opune, cu titlu suplimentar, să se considere că studiile medicale prezentate în decizia atacată demonstrează existența unei eficiențe deosebite a perindoprilului în rândul IEC.
- 1450 Printre aceste studii, studiul HOPE (publicat în 2000) nu a fost analizat de Comisie chiar dacă a fost citat în mai multe rânduri în documentele de strategie internă ale Servier și constituie, conform planurilor de orientare ale Servier, un studiu important care a permis ramiprilului să beneficieze de o nouă indicație care a contribuit la un important succes comercial și care a fost utilizată de Sanofi-Aventis în cadrul unei comunicări care a evidențiat capacitatea ramiprilului de a salva vieți. Contrar celor susținute de Comisie, conținutul studiului HOPE nu a fost analizat în decizia atacată, aceasta indicând, în considerentul (2493), doar că interpretarea potențială dată acestui studiu depinde într-o foarte mare măsură de modul în care studiile sunt comunicate medicilor care prescriu medicamentele în cadrul eforturilor de promovare ale producătorilor, considerație care nu constituie o analiză a conținutului acestui studiu.
- 1451 Studiul medical Cochrane (publicat în luna aprilie a anului 2009) este o meta-analiză care apreciază eficiența relativă a IEC la reducerea tensiunii arteriale, întemeindu-se pe 92 de studii anterioare care implică paisprezece IEC. Trebuie să se arate că, în mod evident, un element esențial pentru aprecierea eficienței relative a IEC este constituit de capacitatea sa de reducere a tensiunii arteriale. Or, studiul Cochrane, astfel cum subliniază reclamantele în mod întemeiat, concluzionează că niciun IEC nu este

mai bun sau mai puțin bun decât celelalte în ceea ce privește eficiența tratamentului antihipertensiv. Deși studiul Cochrane a fost publicat la sfârșitul perioadei examinate, acesta nu este totuși pertinent pentru a aprecia eficiența relativă a IEC, în măsura în care se întemeiază pe un număr mare de studii anterioare, inclusiv pe cele care nu au fost analizate de Comisie în decizia atacată.

- 1452 Comisia arată că concluzia studiului Cochrane constă în faptul că nu se poate exclude că există o diferență între unul sau mai multe dintre medicamentele în cauză în ceea ce privește capacitatea lor de reducere a tensiunii arteriale și că, pentru a analiza dacă asemenea diferențe există sau nu între diferitele medicamente, ar fi necesare teste comparative ale diferitor IEC la doze echivalente pentru reducerea tensiunii arteriale. Acest argument trebuie respins, întrucât considerația studiului în ceea ce privește existența unei incertitudini legate de diferențele în capacitatea IEC de a reduce tensiunea arterială figurează în partea „Discuții” a studiului și nu constituie una dintre concluziile sale. Paragraful pertinent din partea „Discuții” a studiului se termină cu constatarea că este foarte probabil ca efectul aproape maxim de reducere a tensiunii arteriale al diferitor IEC să fie același.
- 1453 Pe de altă parte, Comisia arată că studiul Cochrane nu a putut analiza în mod corect, pe baza datelor de care dispuneau autorii săi, problema reacțiilor secundare. Însă această circumstanță nu are, în orice caz, nicio incidență asupra concluziei studiului referitoare la lipsa unei diferențe semnificative între IEC în ceea ce privește reducerea tensiunii arteriale. În plus, în ceea ce privește argumentul Comisiei potrivit căruia studiul pune în evidență diferențele dintre IEC în legătură cu relația doză-eficiență, disponibilitatea diferitor doze și perioada în care se produc efectele, trebuie să se indice că studiul nu subliniază existența unor diferențe semnificative între IEC pe plan terapeutic și concluzionează, dimpotrivă, că prescrierea celui mai ieftin IEC la cea mai mică doză va conduce la economii substanțiale.
- 1454 Astfel, argumentele Comisiei nu permit să se repună în discuție una dintre concluziile esențiale ale studiului Cochrane, care figurează în mod explicit în concluziile sale și în rezumat, potrivit căreia niciun IEC nu este mai bun sau mai puțin bun decât celelalte în ceea ce privește eficiența antihipertensivă.
- 1455 Lipsa de diferențiere a perindoprilului față de celelalte IEC, în special în ceea ce privește eficiența, este confirmată de raportul profesorului V., realizat la cererea Servier, care nu este contestat de Comisie. Acest raport, care examinează rezultatele studiilor medicale care implică utilizarea perindoprilului, precum și rezultatele unor studii medicale din anii 1980, 1990 și 2000 care presupun utilizarea altor IEC, în special studiile SAVE cu privire la captopril, AIRE și HOPE referitoare la ramipril, Consensus și SOLVD cu privire la enalapril, arată că, exceptând captoprilul și, într-o măsură mult mai redusă, enalaprilul, toți IEC sunt compatibili cu o singură administrare pe zi în principalele două indicații ale acestei clase, și anume hipertensiunea arterială și insuficiența cardiacă. Raportul subliniază, la fel ca și Cochrane, că studiile medicale nu indică nicio diferență în ceea ce privește eficiența tratamentului antihipertensiv al diferitor IEC. Acesta arată că, în domeniul insuficienței cardiace, efectele favorabile ale acestei clase terapeutice sunt, potrivit studiilor disponibile pentru captopril, enalapril, ramipril, quinapril și lisinopril, comune tuturor IEC. Deși perindoprilul dispune de dovezi privind eficiența în domeniul prevenirii cardiovasculare, acesta nu dispune în schimb de asemenea dovezi în domeniul insuficienței cardiace.
- 1456 Raportul profesorului V. concluzionează că, pentru fiecare dintre cele cinci clase terapeutice utilizate în tratamentul hipertensiunii arteriale, în special IEC, efectele terapeutice pot fi atribuite efectelor de clasă, iar nu proprietăților individuale ale compușilor principali prescriși. Ramiprilul este, potrivit acestui raport, IEC de a doua generație pentru care este posibil să se dispună de mai multe date bazate pe dovezi științifice rezultate din studii clinice randomizate și care a devenit, pe baza profilului său farmacologic excelent și a gradului ridicat de calitate a datelor sale probante, mai ales în domeniul insuficienței cardiace, liderul incontestabil al pieței medicamentelor antihipertensive. Potrivit acestui raport, perindoprilul este un IEC ca și celelalte, care nu este nici cel mai puternic, nici cel care prezintă cel mai bun profil farmacologic. Pentru perindopril, este posibil să se dispună de date bazate

- pe elemente probante în domeniul prevenției cardiovasculare, chiar dacă rezultatele obținute nu dovedesc în mod necesar că efectul observat poate fi atribuit perindoprilului. Nu este, în schimb, posibil să se dispună de date bazate pe elemente probante în domeniile insuficienței cardiace și nefropatiei diabetice.
- ¹⁴⁵⁷ Din considerațiile care precedă rezultă că studiile medicale publicate nu dovedesc că perindoprilul este diferit de ceilalți IEC pe plan terapeutic, în special în ceea ce privește eficiența. Analiza studiilor medicale arată, în plus, că, dacă este posibil să se dispună de dovezi privind eficiența referitoare la perindopril, această situație se regăsește și pentru alte IEC, precum enalaprilul, lisinoprilul sau ramiprilul, cu mai multe dovezi privind eficiența, de altfel, în cazul acestuia din urmă în domeniul insuficienței cardiace.
- ¹⁴⁵⁸ În al cincilea rând, reclamantele arată că politicile puse în aplicare de autoritățile locale competente în domeniul sănătății în Regatul Unit confirmă că este posibil să se substituie perindoprilului alți IEC din punct de vedere terapeutic. Ele prezintă în susținerea argumentației lor mai multe anexe referitoare la politica pusă în aplicare de PCT.
- ¹⁴⁵⁹ În această privință, Comisia susține, pe de o parte, că anexa C 29 referitoare la PCT din Scoția și din Irlanda de Nord prezentată de reclamante trebuie respinsă ca inadmisibilă și, pe de altă parte, că utilizarea de către reclamante a tuturor anexelor A 286, A 287 și C 29 referitoare la politicile puse în aplicare de autoritățile locale din Regatul Unit încalcă articolul 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și articolul 76 din Regulamentul de procedură al Tribunalului.
- ¹⁴⁶⁰ Potrivit articolului 85 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, părțile principale mai pot depune sau propune probe în sprijinul argumentației lor atât în cadrul replicii, cât și al duplicii, cu condiția ca întârzierea în depunerea sau în propunerea acestora să fie justificată. Cu toate acestea, reiese din jurisprudență că proba contrară și completarea probatoriului solicitat furnizate ca urmare a unei probe contrare a părții adverse din memoriul în apărare nu sunt vizate de norma de decădere prevăzută de dispoziția menționată. Astfel, această dispoziție privește probele noi și trebuie interpretată în lumina articolului 92 alineatul (7) din regulamentul menționat, care prevede expres că proba contrară și completarea probatoriului solicitat sunt admisibile (Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, EU:C:1998:608, punctele 71 și 72, și Hotărârea din 5 decembrie 2006, Westfalen Gassen Nederland/Comisia, T-303/02, EU:T:2006:374, punctul 189).
- ¹⁴⁶¹ În speță, elementele de probă referitoare la PCT din Scoția și din Irlanda de Nord prezentate de reclamante în anexa C 29 nu pot fi declarate inadmisibile pentru motivul că ar fi fost prezentate în replică cu nerespectarea articolului 85 alineatul (2) din Regulamentul de procedură. Astfel, după cum indică reclamantele la punctul 417 din replică, elementele invocate în anexa C 29 răspund criticii care figurează în memoriul în apărare formulat de Comisie cu privire la caracterul individual și la impactul exclusiv teoretic al politicilor puse în aplicare de PCT. Prin urmare, norma de decădere prevăzută la articolul 85 alineatul (2) din Regulamentul de procedură nu își găsește aplicarea în privința acestora, astfel încât probele în cauză sunt admisibile.
- ¹⁴⁶² În ceea ce privește, în continuare, utilizarea anexelor A 286 și A 287, atașate la cererea introductivă depusă la 21 septembrie 2014 și referitoare la recomandările și la politicile instituite de autoritățile locale în Regatul Unit, se impune constatarea că utilizarea lor este conformă cu articolul 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și cu articolul 44 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991, aplicabil în acest caz. În același mod, utilizarea anexei C 29, atașată la replica depusă la 29 iulie 2015 și referitoare la documentele provenite din partea PCT din Scoția și din Irlanda de Nord, este conformă cu articolul 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și cu articolul 76 din Regulamentul de procedură al Tribunalului. Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru ca o acțiune să fie admisibilă, este necesar ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar coerent și comprehensibil, din chiar textul cererii introductive. Această interpretare a articolului 21 din Statutul Curții de Justiție a

Uniunii Europene și a articolului 44 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991 vizează deopotrivă condițiile de admisibilitate a replicii, care este destinată completării cererii introductive (Hotărârea din 17 septembrie 2007, Microsoft/Comisia, T-201/04, EU:T:2007:289, punctele 94 și 95 și jurisprudența citată). În speță, chiar dacă anexele A 286, A 287 și C 29 sunt voluminoase și conțin o succesiune de documente, reclamantele indică în cuprinsul cererii introductive, apoi al replicii, argumentele de fapt și de drept pe care le invocă. Reclamantele susțin, prin prezentarea acestor anexe care cuprind înscrisuri care provin din partea PCT din Regatul Unit, inclusiv din Scoția și din Irlanda de Nord, argumentele lor prin care se urmărește să se demonstreze că PCT s-au pronunțat cu privire la echivalența terapeutică dintre perindopril și celelalte IEC, au încurajat medicii generaliști să înlocuiască perindoprilul cu alți IEC și că aceste politici, care nu au un caracter individual, au avut un impact real asupra cererii la nivel local.

1463 Prin urmare, Comisia nu este îndreptățită să susțină că anexele A 286, A 287 și C 29 prezentate de reclamante trebuie înlăturate din cadrul dezbaterilor.

1464 Mai mult, din înscrisurile din dosar, în special din considerentul (2280) al deciziei atacate, reiese că anumite PCT au considerat în mod expres, începând cu anul 2005, că perindoprilul nu era mai eficient decât un alt IEC și au recomandat, din rațiuni legate de costuri, utilizarea altor IEC în afara perindoprilului, chiar substituirea perindoprilului cu alt IEC, în special lisinoprilul sau ramiprilul. Comisia susține în mod greșit că documentele referitoare la PCT prezentate de reclamante evidențiază considerații și reflecții individuale. Astfel, aceste politici puse în aplicare de autoritățile competente, care provin, în plus, de la un număr considerabil de PCT situate în mai multe regiuni din Regatul Unit, nu pot fi considerate simple reflecții individuale. Indiferent de efectele concrete ale inițiativelor PCT, aprecierea acestor entități cu privire la posibilitatea de a substitui perindoprilul cu ceilalți IEC urmărește să contrazică analiza Comisiei cu privire la eterogenitatea clasei IEC.

1465 În consecință, politicile puse în aplicare de autoritățile locale competente în domeniul sănătății în Regatul Unit confirmă că perindoprilul nu se distinge de ceilalți IEC din punct de vedere terapeutic.

1466 În al șaselea rând, Comisia s-a întemeiat în mod greșit pe documente interne ale Servier pentru a stabili existența unor calități terapeutice deosebite ale perindoprilului în raport cu celelalte IEC.

1467 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit normelor aplicabile în general în materie de probe, credibilitatea și, în consecință, valoarea probantă a unui document depinde de originea sa, de împrejurările în care a fost elaborat, de destinatarul său și de caracterul rezonabil și fiabil al conținutului său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 octombrie 1991, Atochem/Comisia, T-3/89, EU:T:1991:58, punctele 31-38, și Hotărârea din 11 martie 1999, Ensidesa/Comisia, T-157/94, EU:T:1999:54, punctul 312; Concluziile judecătorului Vesterdorf având funcția de avocat general în cauza Rhône-Poulenc/Comisia, T-1/89, EU:T:1991:38).

1468 În speță, documentele interne ale Servier, în măsura în care conțin aprecieri cu privire la utilizarea terapeutică a IEC destinate să asigure promovarea perindoprilului, nu constituie, spre deosebire de recomandările medicale, un rezumat echilibrat al cunoștințelor științifice. Contrar studiilor medicale, acestea nu se întemeiază nici pe o metodologie destinată să asigure fiabilitatea rezultatelor obținute. Prin urmare, fragmentele din aceste documente interne trebuie să fie analizate ținând seama de faptul că urmăresc, în cazul unora dintre ele, un obiectiv de promovare.

1469 Astfel, din documentele de strategie internă reiese că Servier a prezentat caracteristicile perindoprilului într-un mod favorabil în cadrul mesajelor de promovare adresate medicilor. Documentele ce rezumă acțiunile de promovare ale Servier subliniază rezultatele pozitive ale perindoprilului și evocă, întemeindu-se pe studiile medicale, un mod de acțiune unic, posibilitatea de a diferenția în sens pozitiv perindoprilul de concurenții acestuia, chiar o superioritate a perindoprilului în raport cu ceilalți IEC în domenii precum raportul de variație al concentrației sale plasmatice, eficiența pentru reducerea tensiunii arteriale, sinergia asocierii cu un diuretic sau protecția cardiovasculară.

- 1470 Cu toate acestea, astfel cum s-a menționat anterior, conținutul mesajelor respective trebuie analizat în funcție de obiectivul lor de promovare. În această privință, trebuie să se arate mai întâi că Comisia nu contestă afirmația reclamantelor potrivit căreia toți IEC se prezentau ca fiind cei mai buni în cadrul mesajelor lor de promovare respective. Pe de altă parte, documentele de strategie internă ale Servier, dar și planurile de orientare, planurile de lansare și mesajele de promovare ale altor IEC care figurează în dosar, arată că și campaniile de promovare pentru alte IEC, precum cele pentru ramipril, lisinopril sau trandolapril, sunt foarte elogioase în prezentarea caracteristicilor terapeutice ale acestor medicamente. Campaniile promoționale ale celorlalți IEC descriu în mod frecvent medicamentul lor ca fiind un produs lider, un medicament unic printre IEC și îl califică drept produs de referință sau drept cea mai bună opțiune. Aceste campanii de comunicare subliniază pretensele avantaje ale medicamentului în cauză în cadrul clasei IEC, în ceea ce privește indicațiile, eficiența sau toleranța. Ele cuprind uneori comparații directe cu perindoprilul și invocă, pentru unele dintre ele, o superioritate a medicamentului în raport cu perindoprilul. În aceste condiții, conținutul mesajelor având ca obiect promovarea perindoprilului care figurează în documentele de strategie internă ale Servier nu permite să se considere că acest medicament se diferențiază de ceilalți IEC pe plan terapeutic.
- 1471 Pe de altă parte, documentele de strategie internă ale Servier, considerate în ansamblu, nu indică o superioritate terapeutică a perindoprilului în raport cu celelalte IEC. Din aceste documente reiese că alte IEC, precum ramiprilul, lisinoprilul și enalaprilul, dispun de atuuri în ceea ce privește dovezile privind indicațiile și eficiența, datorită studiilor precum TRACE, AIRE sau HOPE. În particular, ramiprilul este evocat ca un medicament pentru care există dovezi privind eficiența în domeniul insuficienței cardiace, în rândul pacienților cu risc ridicat cardiovascular și în rândul pacienților diabetici.
- 1472 În sfârșit, Comisia arată, în special în considerentele (2224)-(2236) ale deciziei atacate, că, potrivit documentelor interne ale Servier, campaniile de promovare au avut în special ca obiectiv diferențierea perindoprilului de celelalte IEC. Totuși, din aceleași documente reiese că aceste campanii de comunicare nu au permis suficient să se diferențieze, din punctul de vedere al medicilor, perindoprilul de alte IEC. Aceste documente menționează, de exemplu, un studiu calitativ realizat în luna iulie a anului 2007 în rândul medicilor generalști și al medicilor cardiologi, potrivit căruia perindoprilul și ramiprilul erau percepute ca fiind similare. Planul de orientare pentru anii 2009-2010 subliniază, la sfârșitul perioadei examinate, lipsa de diferențiere față de ramipril. În ceea ce privește Țările de Jos, planurile de orientare 2006-2007, 2007-2008 și 2008-2009 arată că mulți dintre medicii generalști considerau lisinoprilul ca fiind echivalent cu perindoprilul.
- 1473 În consecință, documentele interne ale Servier nu demonstrează că perindoprilul era recunoscut pentru calități terapeutice deosebite care îl diferențiau de celelalte IEC. Deși întreprinderea a încercat, la fel ca și alte întreprinderi care comercializează IEC, să promoveze și să diferențieze în sens pozitiv perindoprilul printr-o comunicare elogioasă, această strategie nu a permis, potrivit aceluiași documente, să se diferențieze suficient perindoprilul de celelalte IEC.
- 1474 În al șaptelea rând, Comisia și-a întemeiat aprecierea substituibilității terapeutice a perindoprilului pe un sondaj efectuat în rândul medicilor care prescriu medicamente.
- 1475 Pentru a stabili destinatarii chestionarelor, Comisia s-a întemeiat pe o listă a medicilor care prescriu perindoprilul furnizată de Servier și care trebuia să includă, printre alții, toți medicii cardiologi și medicii generalști cu care Servier se afla în relații profesionale și comerciale. Deși unele dintre aceste liste conțineau aproape toți medicii care prescriu perindoprilul, situația este diferită în privința listei medicilor generalști din Franța și din Regatul Unit. În aceste condiții, există, după cum susține Servier, un mijloc de selecție cu privire la aceste două categorii de destinatari. Se impune constatarea că este posibil ca acest mijloc să fi avut o incidență asupra rezultatelor sondajului pentru aceste două

categorii, în măsura în care este posibil ca medicii care se află în relații profesionale cu Servier să fi preferat, într-o măsură mai mare decât alți medici care nu se aflau în această situație, prescrierea perindoprilului în cadrul practicii lor profesionale.

- 1476 Pe de altă parte, prezentarea anumitor rezultate ale sondajului nu corespunde întrebărilor adresate medicilor care prescriu medicamente. Astfel, Comisia a prezentat, în considerentul (2392) al deciziei atacate, procentul de repondenți pentru care perindoprilul era un tratament de prima sau de a doua intenție preferat pentru hipertensiunea esențială (primară), pentru cardiopatiile ischemice cronice sau pentru insuficiența cardiacă. Or, reclamantele subliniază, fără a fi contestate, că sondajul însuși nu indică niciun tratament „preferat”, ci ridică problema patologiilor cardiovasculare pentru care este prescris perindoprilul ca „tratament de primă/de a doua linie de preferință în raport cu alte tratamente”. Un răspuns pozitiv la această întrebare nu presupune că perindoprilul este prescris cu prioritate față de alți IEC și nu permite să se stabilească proporția în care perindoprilul este prescris ca tratament de primă linie pentru hipertensiunea arterială. În același mod, un răspuns pozitiv la întrebările referitoare la eficiența deosebită a perindoprilului cu privire la unele categorii de pacienți și la efectele sale secundare mai rare în rândul anumitor categorii de pacienți nu înseamnă în mod necesar, ținând seama de formularea întrebărilor, că perindoprilul se diferențiază de celelalte IEC, în funcție de medicul care le prescrie.
- 1477 De altfel, din rezultatele acestui sondaj rezultă că, pentru 51 % dintre repondenți exista, în privința a 81-100 % din pacienții care începeau un tratament cu perindopril, un medicament echivalent. Se deduce de aici că, pentru majoritatea medicilor care au participat la sondaj era posibil, din punct de vedere terapeutic, ca perindoprilul să fie substituit cu un alt medicament, în cazul celei mai mari părți a pacienților care începeau un tratament. De altfel, Comisia recunoaște, în considerentul (2454) al deciziei atacate, că majoritatea repondenților considera alte medicamente ca alternative terapeutice echivalente cu perindoprilul. Comisia indică de asemenea că practicienii foloseau cel mai des ca alternativă ramiprilul în Franța, în Polonia și în Regatul Unit, și enalaprilul și lisinoprilul în Țările de Jos.
- 1478 Din considerațiile care precedă reiese că sondajul realizat de Comisie nu confirmă teza unei diferențieri a perindoprilului față de alte IEC.
- 1479 În al optulea rând, din răspunsurile la întrebările adresate de Comisie producătorilor de alte IEC, analizate în considerentul (2255) și următoarele ale deciziei atacate, reiese că AstraZeneca, producător de lisinopril, considera perindoprilul printre alți cinci IEC ca un substitut al lisinoprilului până la data expirării brevetului cu privire la acesta. În același sens, Merck Sharp & Dohme (MSD), care produce enalaprilul și lisinoprilul, a declarat că Servier este una dintre întreprinderile concurente în domeniul hipertensiunii și că produsul său, perindoprilul, este unul dintre tratamentele care pot fi utilizate ca tratament alternativ pentru tratamentele sale antihipertensive. Pe de altă parte, deși Sanofi-Aventis consideră, astfel cum a menționat Comisia în decizia atacată, că perindoprilul și ramiprilul nu sunt „înlocuitori unul pentru celălalt”, acest lucru se datorează, pe de o parte, numărului sensibil mai ridicat de persoane care poate beneficia de ramipril ținând seama de indicațiile sale mai extinse în domeniul reducerii mortalității cardiovasculare și, pe de altă parte, seriei de doze la începutul tratamentului, mai extinsă în cazul ramiprilului. Or, deși aceste elemente, presupunând că sunt dovedite, sunt de natură să limiteze posibilitățile de substituție a ramiprilului cu perindoprilul, ele nu sunt, în orice caz, de natură să limiteze posibilitățile de a substitui perindoprilul cu ramiprilul. Prin urmare, elementele respective nu se opun ca ramiprilul să poată fi considerat un produs substituibil perindoprilului pe plan terapeutic.
- 1480 Din considerațiile care precedă rezultă că răspunsurile producătorilor de medicamente originale la întrebările adresate de Comisie urmăresc să confirme că perindoprilul poate fi substituit, pe plan terapeutic, cu ceilalți IEC.

1481 Având în vedere ansamblul înscrisurilor din dosar, trebuie să se concluzioneze că nu există o diferență semnificativă între perindopril și ceilalți IEC pe plan terapeutic, inclusiv în ceea ce privește eficiența și reacțiile secundare. Nu există la dosar o dovadă științifică obiectivă privind superioritatea terapeutică a perindoprilului în raport cu ceilalți IEC. IEC sunt percepuți într-un foarte mare măsură ca substituibili între ei de către medicii care le prescriu și există numeroase medicamente considerate de medici ca echivalente terapeutice cu perindoprilul. În consecință, Comisia a considerat în mod greșit că clasa IEC era eterogenă și că perindoprilul prezenta caracteristici terapeutice deosebite în cadrul acestei clase de medicamente.

1482 Prin urmare, este necesar să se admită argumentele reclamantelor potrivit cărora Comisia a săvârșit o eroare în analiza substituibilității terapeutice a IEC.

ii) Cu privire la fenomenul de „inerție” a medicilor în ceea ce privește pacienții noi

1483 Din considerentele (2388), (2511) și următoarele și (2539) și următoarele ale deciziei atacate reiese că Comisia a considerat perindoprilul ca fiind un „bun din experiență” supus presiunii concurențiale restrânse cu privire la pacienții noi, ca urmare a unui fenomen bine cunoscut de „inerție” a medicilor. Astfel, chiar dacă medicii au acces la numeroase terapii, ei ar avea în mod firesc tendința de a prescrie pacienților noi medicamente care s-au dovedit eficiente în trecut.

1484 Potrivit Comisiei, perindoprilul acumulasă, anterior perioadei examinate, o bază extinsă de pacienți care îl utilizau în mod continuu. Fenomenul de „inerție” a medicilor, care restrânge substituibilitatea între terapiile disponibile, ar fi constituit un mecanism care a permis consolidarea bazei de clienți ai perindoprilului. Existența, printre medici, a unui grup în creștere care îl prescriu în mod fidel ar explica creșterea continuă a bazei de pacienți tratați cu perindopril.

1485 Reclamantele contestă această apreciere a Comisiei, subliniind în esență că între producătorii de IEC concurența era acerbă în ceea ce privește pacienții noi și că nu exista o „inerție” semnificativă a medicilor, ci doar o lipsă de sensibilitate din partea medicilor la prețuri.

1486 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că fenomenul de „inerție” a medicilor, pe care Comisia îl definește ca fiind tendința „naturală” de a prescrie pacienților noi medicamente care au avut rezultate bune asupra pacienților vechi este, după cum arată însăși Comisia în considerentul (2540) al deciziei atacate, un element care poate varia în timp și depinde de tipul de patologie. Este vorba despre o problemă empirică ce necesită o examinare atentă efectuată de la caz la caz.

1487 Astfel cum a statuat Tribunalul în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia (T-321/05, EU:T:2010:266), „inerția” caracteristică practicilor de prescriere își poate avea originea în special în prudența care definește în mod normal atitudinea medicilor față de un produs nou, ale cărui proprietăți le cunosc încă insuficient, și, mai specific, în temerile semnificative ale acestora legate de eventualele efecte secundare ale acestui produs, de exemplu, eventuale efecte cancerigene (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctele 91, 92 și 98).

1488 Prin urmare, trebuie să se aprecieze, în împrejurările speței, în ce măsură un fenomen de „inerție” a medicilor a putut restrânge substituibilitatea între terapiile disponibile și explica evoluția bazei de pacienți tratați cu perindopril, calificată de Comisie ca fiind în creștere continuă.

1489 În primul rând, din înscrisurile din dosar nu reiese, astfel cum s-a menționat anterior, că IEC erau eterogeni pe plan terapeutic. Dimpotrivă, nu există o diferență semnificativă între perindopril și ceilalți IEC pe plan terapeutic, inclusiv în ceea ce privește eficiența și efectele secundare. În lipsa eterogenității clasei IEC, niciun element nu limita, în consecință, latitudinea de care dispuneau medicii pentru a prescrie alți IEC în afara perindoprilului. Înscrisurile din dosar nu sugerează în special că ceilalți IEC

- dădeau naștere la temeri deosebite în ceea ce privește eventualele lor efecte secundare. În aceste condiții, nu există în speță temeri deosebite în ceea ce privește utilizarea terapeutică sau eventualele efecte secundare ale IEC care erau susceptibile să determine un grad ridicat de „inertție” a medicilor care au avut deja ocazia să prescrie perindoprilul, atunci când acești medici alegeau să prescrie unul sau altul dintre IEC pentru pacienții noi.
- 1490 Trebuie să se sublinieze că situația perindoprilului față de ceilalți IEC se deosebește de cea a IPP-urilor față de anti-H2 în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia (T-321/05, EU:T:2010:266). Astfel, în această cauză, IPP și anti-H2 au făcut obiectul unei utilizări diferențiate, IPP fiind în principal prescris pentru a trata formele severe ale afecțiunilor gastrointestinale legate de hiperaciditate, iar anti-H2 pentru a trata formele mai puțin severe sau ușoare ale acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 72). Anti-H2 nu puteau exercita o constrângere concurențială semnificativă asupra IPP, având în vedere în special importanța acordată de medici și de pacienți superiorității terapeutice a acestora din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2012, AstraZeneca/Comisia, C-457/10 P, EU:C:2012:770, punctul 58). În speță, nu s-a demonstrat nicio superioritate terapeutică a perindoprilului în raport cu ceilalți IEC de natură să se opună exercitării unei presiuni concurențiale semnificative a IEC față de perindopril în ceea ce privește pacienții noi.
- 1491 În plus, perindoprilul a fost lansat după mai mulți alți IEC, în special după lisinopril și enalapril pe piețele din Franța, din Țările de Jos și din Regatul Unit, și după enalapril pe piața din Polonia. Prin urmare, perindoprilul nu putea beneficia, în raport cu IEC introduși pe piață înaintea lui, de un fenomen de „inertție” legat de prudența ce caracterizează în mod normal atitudinea medicilor față de un produs nou ale cărui proprietăți nu le cunoșteau suficient.
- 1492 Astfel, din înscrisurile din dosar nu reiese că perindoprilul putea beneficia, în raport cu celelalte IEC, de un grad deosebit de „inertție” a practicilor de prescriere ale medicilor în raport cu proprietățile terapeutice ale IEC și cu data introducerii pe piață a acestui medicament.
- 1493 În al doilea rând, motivul din decizia atacată potrivit căruia perindoprilul acumulasese, anterior perioadei examinate, o bază extinsă de pacienți cu tratament continuu trebuie să fie în mare măsură relativizat.
- 1494 Din înscrisurile din dosar reiese că, în luna ianuarie a anului 2000, perindoprilul dispunea, în toate țările în cauză, de o bază de pacienți mult mai redusă decât alți IEC precum ramiprilul, enalaprilul sau lisinoprilul. În ceea ce privește vânzările de comprimate și de capsule, perindoprilul se clasa pe a patra poziție în Regatul Unit, după lisinopril, enalapril și ramipril, cu un volum de vânzări de peste trei ori mai redus decât cel al lisinoprilului, pe a treia poziție în Țările de Jos, după enalapril și lisinopril, cu un volum de vânzări de peste zece ori mai redus decât cel al enalaprilului, pe a doua poziție în Franța, după ramipril, și pe a doua poziție în Polonia, după enalapril, cu un volum de vânzări de aproape șase ori mai redus decât cel al enalaprilului.
- 1495 În aceste condiții, presupunând dovedită existența unei mecanisme de „inertție” în practicile de prescriere ale medicilor, un astfel de fenomen nu putea avantaja în mod deosebit perindoprilul față de importanța relativă a bazei sale de pacienți cu tratament continuu în raport cu cea a celorlalte IEC, care dispun de o poziție mai bună în ceea ce privește volumul de vânzări.
- 1496 În al treilea rând, constatarea în decizia atacată a creșterii continue a bazei de pacienți tratați cu perindopril și, mai general, constatarea succesului comercial al perindoprilului trebuie să fie de asemenea relativizate în raport cu situația celorlalte IEC.
- 1497 Reiese din înscrisurile din dosar că, dintre IEC, perindoprilul nu este medicamentul din clasa IEC care a cunoscut cel mai mare succes în perioada în cauză. Deși decizia atacată indică, în considerentul (2129), că vânzările mondiale ale Servier de produse care conțin perindopril au atins peste 800 de

milioane de euro în cel mai bun an, în decizia amintită nu figurează nicio mențiune a amplitudinii cifrelor de afaceri totale realizate de ceilalți producători de IEC. În această privință, reclamantele au indicat în ședință, fără a fi contestate, că perindoprilul figura, la data faptelor, pe al 143-lea loc în lume în ceea ce privește cei mai vânduți compuși principali la nivel global, în timp ce, de exemplu, ramiprilul produs de Sanofi-Aventis se clasa pe al 72-lea loc în lume. Prezent pe anumite piețe naționale, perindoprilul este aproape absent de pe piețe la fel de importante ca piața germană, pe care perindoprilul reprezenta la data faptelor mai puțin de 1 % din vânzările de medicamente din clasa IEC. Ramiprilul constituia, astfel cum susțin reclamantele, liderul mondial al medicamentelor din clasa IEC în perioada în cauză.

- 1498 Pe cele patru piețe geografice naționale alese de Comisie, din înscrisurile din dosar reiese că perindoprilul produs de Servier, în pofida creșterii vânzărilor sale, nu s-a aflat niciodată în poziție de lider printre IEC în ceea ce privește vânzările de comprimate și de capsule, în perioada practicilor avute în vedere în decizia atacată. Conform datelor cu privire la vânzările de comprimate și de capsule care figurează în decizia atacată, perindoprilul se situa pe a treia poziție în Țările de Jos (în luna noiembrie a anului 2007) și în Regatul Unit (în luna iunie a anului 2007), pe a doua poziție în Franța (în luna august a anului 2008) și în Polonia (în luna mai a anului 2006), cu volume de vânzări, pe fiecare piață națională în afara celei franceze, foarte îndepărtate de cele ale liderului.
- 1499 În ceea ce privește creșterea, deși vânzările de perindopril au cunoscut, pe cele patru piețe naționale examinate împreună, o creștere în perioada analizată, această situație se regăsește și pentru celelalte IEC, cum ar fi ramiprilul și lisinoprilul. Având în vedere datele privind vânzările de comprimate și de capsule care figurează în decizia atacată, este necesar să se considere că creșterea vânzărilor de lisinopril a fost susținută în anii 2000, în timp ce creșterea vânzărilor de ramipril a fost net superioară celei a vânzărilor de perindopril în acea perioadă.
- 1500 Ținând seama de evoluția vânzărilor celorlalte IEC, importanța fenomenului de creștere continuă a vânzărilor de perindopril menționat în decizia atacată trebuie relativizată.
- 1501 În al patrulea rând, fluctuațiile importante de vânzări relative de IEC în anii 2000 urmăresc să repună în discuție existența unui grad ridicat de „inertie” în practicile de prescriere a IEC de către medici.
- 1502 Mai întâi, din raportul CRA, solicitat de Servier și datat ianuarie 2013, reiese că vânzările relative de IEC au făcut obiectul unor fluctuații importante între anii 2001 și 2010, pozițiile respective ale medicamentelor evoluând în mod eterogen. De exemplu, între anii 2001 și 2010, partea din vânzările de perindopril din vânzările totale de IEC, exprimate în doze definite zilnice, a crescut puțin în Regatul Unit (rămânând cuprinsă între 5 % și 10 %), în timp ce partea corespunzătoare din vânzările de ramipril aproape s-a dublat (crescând de la o parte cuprinsă între 30 % și 40 % la o parte cuprinsă între 60 % și 70 %), iar vânzările de lisinopril s-au redus considerabil. În Polonia, în aceeași perioadă, partea din vânzările de perindopril s-a diminuat considerabil (de la o parte cuprinsă între 15 % și 20 % la o parte cuprinsă între 10 % și 15 %), în timp ce ramiprilul a cunoscut o creștere considerabilă (de la o parte cuprinsă între 0 % și 5 % la o parte cuprinsă între 60 % și 70 %). În Țările de Jos, vânzările de perindopril și de ramipril au progresat într-o mică măsură, partea din vânzările fiecăruia dintre aceste două medicamente stabilindu-se la un nivel cuprins între 10 % și 20 % în anul 2010, enalaprilul reprezentând chiar între 40 % și 50 % din partea din vânzări la acea dată. În Franța, lisinoprilul a scăzut în mod semnificativ (de la o parte din vânzări cuprinsă între 30 % și 40 % în anul 2001 la o parte cuprinsă între 5 % și 10 % în anul 2010), în timp ce partea din vânzările de perindopril a cunoscut o creștere substanțială (de la o parte cuprinsă între 10 % și 15 % la o parte cuprinsă între 20 % și 30 %), mai puțin importantă însă decât cea de ramipril (care a crescut de la o parte cuprinsă între 20 % și 30 % la o parte cuprinsă între 50 % și 60 %).

- 1503 Comisia arată că o calculare a părții din vânzări corespunzătoare fiecărui IEC din vânzările totale ale acestei clase de medicamente este incorectă, întrucât acest calcul are la bază vânzările exprimate în doze definite zilnice, ceea ce ar determina o supraestimare a dezvoltării vânzărilor de alte IEC, în special de ramipril.
- 1504 În această privință, este necesar să se constate că Comisia însăși a analizat, în principal, volumele de vânzări de IEC prin utilizarea dozelor definite zilnice și, prin urmare, nu poate considera *a priori* că un asemenea calcul este lipsit de relevanță pentru analiza evoluției în timp a vânzărilor de IEC, cu excepția situației în care repune în discuție propria analiză. Comisia nu furnizează, de altfel, nicio analiză alternativă cu privire la evoluția vânzărilor relative ale diferitor IEC întemeiată pe date care ar fi mai fiabile. Pe de altă parte, deși Comisia precizează că acest mod de calcul conduce la creșterea valorii vânzărilor de ramipril cu un factor de doi sau mai mult, ea nu prezintă nicio explicație în susținerea tezei potrivit căreia acest mod de calcul conduce de asemenea la supraevaluarea părții din vânzările de alți IEC decât ramiprilul. În sfârșit, în orice caz, reiese din datele limitate de vânzări de IEC exprimate în comprimate și în capsule care figurează în decizia atacată că, în fiecare dintre țările studiate de decizia atacată, au avut loc modificări importante, a căror existență nu este, de altfel, contestată de Comisie, în legătură cu pozițiile respective ale diferitor IEC între luna ianuarie a anului 2000 și anii 2006-2008.
- 1505 Mai mult, Comisia arată, pe de o parte, că comparația dintre cotele de piață ale IEC are la bază premisa unei piețe compuse din toate IEC, în timp ce delimitarea pieței urmărește mai exact să delimiteze piața relevantă și, pe de altă parte, analiza nu permite să se afirme în mod direct că creșterea vânzărilor de ramipril s-a realizat odată cu reducerea vânzărilor de perindopril.
- 1506 Cu toate acestea, deși este cert că calcularea cotelor de piață ale perindoprilului necesită delimitarea prealabilă a pieței și că, ulterior, noțiunea de cote de piață ale diferitor IEC nu poate fi reținută în speță, analiza evoluției vânzărilor relative de IEC, care nu presupune la rândul ei existența unei piețe a IEC, nu este lipsită de relevanță în scopul delimitării pieței relevante.
- 1507 În plus, reclamantele nu susțin că variațiile vânzărilor relative de IEC permit să se afirme în mod direct că perindoprilul este supus presiunii concurențiale a celorlalte IEC. Ele arată că variațiile în ceea ce privește vânzările relative de IEC în cadrul aceleiași țări nu confirmă existența unui grad ridicat de „inertie” a medicilor în practicile de prescriere a IEC. În această privință, Comisia nu prezintă nicio explicație cu privire la compatibilitatea dintre mecanismul de „inertie” a medicilor pe care o subliniază în decizia atacată și fluctuațiile în timp ale vânzărilor relative de IEC. În aceste condiții, este necesar să se considere, astfel cum susțin reclamantele în mod întemeiat, că schimbările importante în vânzările relative de IEC în perioada examinată urmăresc să repună în discuție importanța pretinsului mecanism de „inertie” a medicilor în practicile lor de prescriere a IEC.
- 1508 În al cincilea rând, înscrisurile din dosar, în special studiul Thalès, comandat de Servier în cadrul planificării sale strategice, sondajul realizat de Comisie în rândul medicilor care prescriu medicamente și răspunsurile producătorilor de IEC la întrebările Comisiei nu stabilesc existența unui grad de „inertie” semnificativ în ceea ce privește comportamentul medicilor în practicile lor de prescriere a perindoprilului.
- 1509 Studiul Thalès, realizat în perioada decembrie 2003-februarie 2004, privește evoluția profilului de prescriere a perindoprilului de către medicii generaliști francezi. Acest studiu clasifică medicii care prescriu perindoprilul în trei categorii: „medicii cu un număr mare de prescrieri”, cu peste zece prescrieri, „medicii cu un număr mediu de prescrieri”, cu șase până la zece prescrieri, și „medicii cu un număr mic de prescrieri”, cu una până la cinci prescrieri pe trimestru. Studiul analizează evoluția tipologiei medicilor care prescriu medicamente între perioada cuprinsă între lunile aprilie-iunie 2003 (T 0) și perioada cuprinsă între lunile decembrie 2003-februarie 2004 (T 2). Comisia arată, în susținerea demonstrării existenței unui grup în creștere de medici „fideli” perindoprilului, că

80 %-90 % dintre „medicii cu un număr mare de prescrieri”, 50 %-60 % dintre „medicii cu un număr mediu de prescrieri” și 60 %-70 % dintre „medicii cu un număr mic de prescrieri” în T 0 fac parte încă din aceeași categorie în T 2.

1510 Or, aceste evoluții nu demonstrează un grad ridicat de „inerție” a medicilor în prescrierea perindoprilului, din moment ce, pe de o parte, acestea sunt constatate pe o perioadă de timp limitată de la opt la zece luni și, pe de altă parte, procentul de medici care a schimbat categoria este semnificativ în această perioadă temporală limitată. În plus, trebuie să se indice că studiul Thalès pe care s-a întemeiat Comisia clasifică medicii generaliști în patru grupe de medici, „fideli”, „care au renunțat”, „clienți noi” sau „ocazionali”, în funcție de evoluția obiceiurilor lor de prescriere între T 0 și T 2. Studiul arată că procentul de medici generaliști „fideli”, „care au renunțat”, „clienți noi” sau „ocazionali” numără 30 %-40 %, 5 %-10 %, 10 %-15 % și, respectiv, 40 %-50 % din ansamblul medicilor generaliști. Reiese astfel din rezultatele studiului Thalès că procentul de medici generaliști „fideli” este minoritar și mai mic decât procentul medicilor generaliști „ocazionali”. Rezultatele studiului Thalès, limitat de altfel doar la medicii generaliști francezi, nu stabilesc, așadar, importanța mecanismului de „inerție” a medicilor în ceea ce privește prescrierea de perindopril și procentul ridicat de medici „fideli” care prescriu perindoprilul.

1511 Pe de altă parte, Comisia nu contestă afirmația reclamantelor potrivit căreia 52 % dintre medicii interogați în cadrul sondajului adresat de Comisie medicilor care prescriu perindoprilul au răspuns că prescriau mai mult medicamente alternative decât perindoprilul. Or, faptul că majoritatea medicilor prescriu mai mult medicamente alternative perindoprilului decât acest medicament urmărește de asemenea să repună în discuție existența unui mecanism de „inerție” de care ar beneficia în special perindoprilul.

1512 În sfârșit, din răspunsurile celor trei producători de IEC interogați de Comisie reiese că aceștia din urmă consideră perindoprilul ca fiind un concurent pentru propriul medicament. În particular, Sanofi-Aventis, în răspunsul său către Comisie, consideră în mod expres că perindoprilul este primul său concurent în Țările de Jos, în Polonia și, începând cu anul 2001, în Franța, și al doilea concurent al său în Regatul Unit. Niciun element din răspunsurile producătorilor de versiuni originale de IEC interogați nu urmărește să stabilească dacă presiunea concurențială dintre IEC era limitată de un fenomen semnificativ de „inerție” a medicilor în ceea ce privește pacienții noi.

1513 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se concluzioneze că Comisia nu a dovedit că un fenomen de „inerție” a medicilor și existența unui grup în creștere de medici „fideli” care prescriau perindoprilul restrânseseră în mod semnificativ presiunea concurențială exercitată cu privire la perindoprilul de ceilalți IEC pentru pacienții noi.

iii) Cu privire la tendința spre schimbare a pacienților cu tratament continuu

1514 Comisia a considerat, în special în considerentele (2496)-(2510) ale deciziei atacate, că pacienții care urmează un tratament continuu cu perindoprilul puteau într-o mai mică măsură să treacă la medicamente alternative, odată ce adoptaseră perindoprilul. Prin natura de „bun din experiență” a perindoprilului, Servier beneficia de un avantaj informațional în sensul că pacienții care urmau un tratament continuu cu perindoprilul știau mai multe despre acest produs decât despre celelalte tratamente care nu fuseseră deja încercate.

1515 Ca urmare a eterogenității dintre medicamentele din clasa IEC, care poate fi legată de diferențele de eficiență și de toleranță la nivel individual, ar trebui să se considere, potrivit Comisiei, că o schimbare a terapiei între medicamente din aceeași clasă terapeutică ar putea interveni într-o măsură redusă. Astfel, această schimbare a terapiei ar putea fi asociată cu costuri rezultate din consultații medicale suplimentare și cu riscuri potențial foarte grave legate de apariția unor efecte secundare, precum și de un control deficitar al tensiunii arteriale.

- 1516 Caracterul improbabil al unei schimbări a tratamentului la pacienții care beneficiază de un tratament continuu ce răspunde nevoilor lor ar fi confirmat în special, potrivit Comisiei, de o serie de studii longitudinale, de rezultatele sondajului în rândul medicilor care prescriu medicamentul și de răspunsul Sanofi-Aventis la chestionarul Comisiei, potrivit căruia schimbările între ramipril și perindopril erau foarte limitate. Comisia susține că durata medie a tratamentului cu perindopril poate fi estimată în sensul că acoperă șapte-opt ani, iar rata de „fidelitate” de 90 % măsurată prin reînnoirea prescrierii de perindopril confirmă efectele de blocare a bazei de pacienți tratați cu perindopril.
- 1517 Reclamantele arată, aducând o serie de probe la cunoștința Tribunalului, că Comisia a subestimat tendința spre schimbare a pacienților care urmează un tratament continuu.
- 1518 În primul rând, trebuie să se arate că analiza Comisiei referitoare la graficele de transfer ale pacienților care urmează un tratament continuu se întemeiază pe eterogenitatea medicamentelor care fac parte din clasa IEC. Din motivarea deciziei atacate, în special din considerentele (2496) și (2499), reiese că Comisia s-a întemeiat pe eterogenitatea clasei de IEC în cadrul analizei graficelor de transfer între perindopril și celelalte medicamente antihipertensive. În raport cu pretinsa eterogenitate a medicamentelor din clasa IEC, Comisia a apreciat că schimbarea terapiei între medicamente din aceeași clasă terapeutică putea fi asociată cu riscuri potențial foarte grave care însoțesc schimbarea tratamentului.
- 1519 Or, astfel cum s-a menționat anterior, Comisia nu a demonstrat caracterul eterogen al medicamentelor care fac parte din clasa IEC. Dimpotrivă, nu există o diferență semnificativă între perindopril și ceilalți IEC pe plan terapeutic, inclusiv în ceea ce privește eficiența și efectele secundare. În special, nu reiese din înscrisurile din dosar că ceilalți IEC determinau temeri deosebite în rândul medicilor care le prescriau referitoare la efectele lor secundare sau la eficiența lor redusă. Rezultă de aici că, în lipsa eterogenității IEC din punctul de vedere al medicilor, este repusă în discuție analiza Comisiei cu privire la asocierea schimbării tratamentului între medicamente din aceeași clasă cu riscuri potențial foarte grave. În lipsa unor diferențe de eficiență și de toleranță între IEC, nu s-a dovedit că schimbarea de tratament între IEC determina temeri deosebite din partea medicilor.
- 1520 În al doilea rând, Comisia și-a întemeiat aprecierea tendinței reduse spre schimbare a pacienților tratați cu perindopril pe studii longitudinale pregătite de Thalès. Aceste studii analizează obiceiurile de prescriere ale medicilor generalști între lunile iulie 2005 și iunie 2006 în Franța și în Regatul Unit. Conform acestor studii, peste 90 % dintre prescripțiile de perindopril corespund unor reînnoiri. Comisia deduce de aici existența unei rate foarte ridicate de „fidelitate” pentru perindopril, de 90 %. Aceasta apreciază că analizarea tendinței spre schimbare a pacienților, care se întemeiază pe numărul de rețete emise, reflectă mai bine natura cererii de perindopril decât dacă se întemeiază pe numărul de pacienți.
- 1521 Totuși, procentul de rețete de reînnoire din numărul total al rețetelor nu oferă decât o informare parțială cu privire la tendința spre schimbare a pacienților tratați cu perindopril. Astfel, rata prescripțiilor de reînnoire depinde în special de frecvența vizitelor pacienților la cabinetul medicilor, care poate varia în procente semnificative și nu este, de altfel, menționată în decizia atacată. Pe de altă parte, numărul de rețete de reînnoire în raport cu numărul total de rețete nu măsoară rata de fidelitate a pacienților, în sensul părții dintre pacienții tratați cu perindopril în perioada N care sunt tratați cu perindopril și în perioada N + 1.
- 1522 În aceste condiții, studiile Thalès sunt insuficiente pentru a înțelege fidelitatea față de perindopril a pacienților care încep un tratament cu acest medicament.
- 1523 În al treilea rând, studiile CegeDim și IMS Health furnizează informații, în ceea ce privește Franța și Regatul Unit, cu privire la tendința pacienților tratați cu perindopril de a schimba tratamentul într-o perioadă de cinci ani.

- 1524 Studiul Cegedim, din luna octombrie 2012 și prezentat de Servier în cadrul observațiilor sale ca răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, analizează pe o perioadă de cinci ani continuitatea pacienților tratați cu perindopril la medicii generaliști din Franța. Analiza privește pacienții tratați cu perindopril care au consultat același medic generalist pe o perioadă de cinci ani. Din aceasta rezultă că 20-30 % dintre pacienții care încep un tratament cu perindopril opresc tratamentul în termen de șase luni și că, dintre pacienții care continuă să ia perindopril după șase luni, 30-40 % sunt transferați către alte medicamente antihipertensive și nu mai urmează acest tratament la finalul unei perioade de cinci ani. Dintre transferurile către alte medicamente antihipertensive efectuate după o perioadă de șase luni, transferurile se efectuează în majoritate către tratamente care conțin sartani, în timp ce aproximativ 40 % dintre pacienți sunt transferați către un tratament care conține un alt IEC utilizat singur sau în asociere. În definitiv, peste 50 % dintre pacienții care încep un tratament cu perindopril nu mai sunt tratați cu acest medicament la finalul unei perioade de cinci ani. Rezultă de aici că, în ceea ce privește pacienții urmăriți în mod regulat de același medic generalist francez, schimbările de tratament în rândul pacienților care încep un tratament cu perindopril sunt semnificative pe o perioadă de cinci ani. Rezultă de asemenea din studiul Cegedim că, în anul 2005, fluxurile de pacienți care au început tratamentul și cei care au terminat tratamentul (adică un procent de 30-40 % și, respectiv, de 15-20 %) reprezintă jumătate dintre pacienții tratați cu Coversyl.
- 1525 Studiul IMS Health, din luna decembrie 2013 și prezentat de Servier, analizează prescripțiile de ramipril, de lisinopril și de perindopril în perioada cuprinsă între anii 2003 și 2008, în ceea ce privește pacienții urmăriți de medicii generaliști în Regatul Unit.
- 1526 Comisia se opune ca studiul IMS Health să poată fi luat în considerare de Tribunal, din moment ce acest studiu a fost comunicat de reclamante Comisiei cu tardivitate în cadrul procedurii administrative. Cu toate acestea, astfel cum s-a amintit la punctul 1373 de mai sus, Tribunalul asigură un control detaliat al legalității luând în considerare ansamblul elementelor prezentate de reclamante, indiferent dacă acestea sunt anterioare sau ulterioare deciziei atacate, în măsura în care aceste din urmă elemente sunt pertinente pentru controlul legalității deciziei Comisiei. În speță, studiul IMS Health din decembrie 2013, prezentat de Servier Comisiei în cadrul procedurii administrative, ca răspuns la expunerea faptelor din 18 decembrie 2013, răspunde tezei Comisiei potrivit căreia este improbabil ca pacienții tratați cu perindopril să își schimbe tratamentul. Prin urmare, nu se poate considera că acest studiu constituie un element tardiv care nu poate fi luat în considerare în stadiul controlului legalității deciziei atacate.
- 1527 În ceea ce privește credibilitatea studiului, Comisia nu poate respinge studiul IMS Health pentru motivul că acesta ar fi fost efectuat „în mod specific” pentru reclamante. Faptul că reclamantele însele au solicitat IMS Health să prezinte acest studiu nu afectează în mod necesar valoarea probantă a acestuia, în special deoarece acesta nu a fost întocmit pe baza datelor puse la dispoziție chiar de reclamante. Astfel, după cum a considerat deja Tribunalul (Hotărârea din 3 martie 2011, Siemens/Comisia, T-110/07, EU:T:2011:68, punctul 137), o analiză este lipsită de credibilitate și, în consecință, de o valoare probatorie care să le depășească pe cele ale unei simple declarații interesate din partea reclamantelor atunci când este întocmită pe baza datelor puse la dispoziție de reclamante, fără ca exactitatea sau relevanța acestor date să fi făcut obiectul unei verificări concrete independente. În speță, studiul comandat de Servier este întocmit pe baza datelor provenite de la un terț, IMS Health, în legătură cu care Comisia nu a contestat, astfel cum rezultă în special din nota de subsol 2843 din decizia atacată, că era o instituție de referință în furnizarea datelor în sectorul farmaceutic. Comisia însăși s-a întemeiat, în mai multe rânduri, pe datele IMS Health, în cadrul delimitării pieței relevante.
- 1528 Pe de altă parte, faptul că comanda studiului nu a fost furnizată Comisiei, iar Comisia nu a putut reproduce în mod complet rezultatele sale nu este suficient pentru a repune în discuție, în circumstanțele din speță, credibilitatea studiului. Astfel, Servier a oferit, în răspunsul său la chestionarul Comisiei din 17 februarie 2014, o descriere detaliată a instrucțiunilor oferite IMS Health. Aceasta din urmă a descris în studiu metodologia, supozițiile și definițiile utilizate și a furnizat datele

brute, precum și algoritmul care permite replicarea studiului. Deși este adevărat că IMS Health nu a furnizat rubrica referitoare la pacienții noi, trebuie să se arate că Comisia nu a atras atenția Servier, după transmiterea algoritmului și a bazelor de date, asupra existenței unui obstacol metodologic de natură să aducă atingere credibilității studiului. Pe de altă parte, IMS Health a menționat în studiu că pacienții noi corespundeau celor care nu primiseră medicamentul în cauză în ultimele douăsprezece luni care precedă această prescriere și a indicat, în scrisoarea din 1 septembrie 2014, că Servier nu fusese implicată în analiza studiului, că acesta a fost realizat de IMS Health prin utilizarea metodologiei și a definițiilor descrise în studiu, că rubrica referitoare la noii pacienți corespundea unei definiții standard utilizate în studii similare și că datele subiacente bazelor de pacienți noi fuseseră extrase dintr-o bază de date prin utilizarea unor rapoarte integrate accesibile de la un post de lucru al întreprinderii sau atunci când un client a subscris la respectiva bază de date. În aceste condiții, ținând seama în special de explicațiile suficiente furnizate de Servier și de IMS Health, Comisia nu este îndreptățită să susțină că studiul IMS Health nu poate fi acceptat ca element de probă fiabil.

- 1529 Studiul IMS Health arată, în ceea ce privește pacienții urmăriți de medicii generalști englezi în anii 2003-2008, că într-un anumit an pacienții noi tratați cu perindopril reprezintă o treime din totalul pacienților care urmează acest tratament. Acesta arată și că substituirile cu privire la perindopril se efectuează în esență în favoarea altor clase de medicamente antihipertensive, dar și în favoarea altor IEC. Studiul respectiv precizează că, dintre pacienții care încep un tratament cu perindopril, durata medie a tratamentului, excluzând întreruperile de tratament, este mai mică de șase luni pentru 24 % dintre pacienți, mai mică de trei ani pentru 57 % dintre pacienți și mai mică de cinci ani pentru 76 % dintre ei.
- 1530 Comisia apreciază că procesul de transfer este regresiv, cu alte cuvinte că pacienții erau din ce în ce mai puțin susceptibili să renunțe la perindopril cu prelungirea duratei tratamentului. Cu toate acestea, trebuie să se constate că, potrivit studiului Cegedim, pierderea netă medie de pacienți tratați cu perindopril în al patrulea și în al cincilea an de tratament se ridică la aproximativ 5 % pe an pentru pacienții urmăriți de medici generalști francezi. Potrivit studiului IMS Health, procentul de pacienți urmăriți de medici generalști englezi a căror durată medie de tratament, excluzând întreruperile de tratament, este cuprinsă între trei și patru ani, pe de o parte, și patru și cinci ani, pe de altă parte, se ridică la 12 % și, respectiv, la 7 %. În consecință, din înscrisurile din dosar reiese că partea din pacienți care pot opri tratamentul cu perindopril în al patrulea și în al cincilea an de tratament cu perindopril este semnificativă.
- 1531 Astfel, reiese din studiile Cegedim și IMS Health că pacienții tratați cu perindopril și urmăriți de medici generalști din Franța și din Regatul Unit în perioada examinată aveau o durată medie de tratament mai mică de cinci ani. Aceștia schimbau tratamentul în procente semnificative în primele șase luni de tratament, dar și în decursul a cinci ani de la începerea tratamentului.
- 1532 În al patrulea rând, documentele referitoare la PCT confirmă existența, în ceea ce privește Regatul Unit, a unor schimbări de tratament pentru pacienți tratați cu perindopril către alte IEC.
- 1533 Astfel cum s-a menționat anterior, o serie de PCT considerau, începând cu anul 2005, că perindoprilul nu era mai eficient decât un alt IEC și recomandau utilizarea altor IEC în afara perindoprilului, chiar substituirea perindoprilului cu un alt IEC. Aceste politici, care au luat uneori forma unor linii directoare, a unor formulare sau modele de scrisori care trebuiau adresate pacienților pentru a schimba tratamentul cu perindopril cu tratamentul cu ramipril sau lisinopril sunt semnificative, ținând seama de numărul de PCT în cauză și de faptul că aceste PCT făceau parte din regiuni diferite din Regatul Unit.
- 1534 Din înscrisurile din dosar reiese că politicile respective, identificate ca amenințări prin documentele de strategie internă ale Servier începând cu anul 2005, au avut un efect negativ real asupra vânzărilor de perindopril la nivel local. Este cert, astfel cum subliniază Comisia, că nu s-a demonstrat că politicile puse în aplicare de PCT au avut un impact semnificativ la nivel național. Deși graficul care figurează

în considerentul (2286) al deciziei atacate demonstrează o cvasi-stagnare a vânzărilor de perindopril exprimate în doze definite zilnice începând cu luna septembrie a anului 2006, înscrisurile din dosar nu permit să se stabilească realitatea legăturii de cauzalitate dintre recomandările PCT și evoluția vânzărilor relative de perindopril și de alți IEC la nivelul Regatului Unit în ansamblu. Aceste recomandări nu sunt însă lipsite de relevanță, în măsura în care ilustrează în mod concret posibilitățile de transfer între IEC pe una dintre piețele geografice reținute de Comisie în analiza sa.

1535 Comisia nu poate pretinde că argumentul reclamantelor prin care se invocă politicile puse în aplicare de PCT este în contradicție cu afirmația lor potrivit căreia factorul preț joacă un rol limitat în relațiile dintre diferitele IEC. Astfel, după cum reiese din considerațiile dezvoltate la punctele 1380-1404 de mai sus, sectorul farmaceutic este un sector „atipic” ale cărui particularități impun ca piața să fie definită printr-o abordare bazată pe mai multe criterii, în special pe utilizarea terapeutică a produselor. În speță, politicile PCT nu repun în discuție această constatare. Deși politicile respective confirmă substituibilitatea terapeutică între IEC și posibilitățile de schimbare a tratamentului pentru pacienții tratați cu perindopril, nu rezultă de aici că factorul preț joacă un rol determinant sau predominant în analiza presiunilor concurențiale dintre aceste medicamente.

1536 În al cincilea rând, Comisia apreciază, întemeindu-se în special pe rezultatele sondajului efectuat în rândul medicilor care prescriu medicamente, că schimbările tratamentului la pacienții tratați cu perindopril sunt puțin probabile atunci când pacienții sunt tratați „cu succes” cu perindopril.

1537 Cu toate acestea, rezultatele sondajului organizat de Comisie în rândul medicilor care prescriu medicamente, potrivit cărora marea majoritate a medicilor (76 %) a apreciat că pacienții tratați „cu succes” în perioada inițială și pentru care acest tratament nu a fost schimbat urmau, probabil, să continue tratamentul cu perindopril pe o perioadă mai mare de cinci ani, nu repun în discuție constatările studiilor Cegedim și IMS Health referitoare la durata medie de tratament și la schimbările la care sunt supuși pacienții tratați cu perindopril. Astfel, întrebarea adresată medicilor care prescriu medicamente se întemeiază pe o estimare a probabilității ca tratamentul cu perindopril să continue, iar nu pe o estimare a procentului real de pacienți care continuă tratamentul după cinci ani. Pe de altă parte, întrebarea adresată medicilor care prescriu medicamente se referă doar la pacienții tratați „cu succes” și pentru care tratamentul nu a fost schimbat, în timp ce studiile Cegedim și IMS Health oferă informații cu privire la durata medie de tratament pentru pacienții tratați cu perindopril și cu privire la ansamblul schimbărilor de tratament intervenite, indiferent de aprecierea formulată de medici cu privire la rezultatele tratamentului cu perindopril. În sfârșit, chiar și în ceea ce privește pacienții tratați „cu succes” cu perindopril și pentru care acest tratament nu a fost schimbat, doar o mică parte dintre medicii interogați apreciază că acești pacienți urmau, probabil, să continue tratamentul cu perindopril pe o perioadă mai mare de zece ani.

1538 Deși pacienții tratați cu perindopril „cu succes” au în mod natural o tendință spre schimbare a tratamentului mai redusă decât cei care nu intră în această categorie, constatările studiilor Cegedim și IMS Health rămân pertinente pentru a aprecia, pe plan cantitativ, măsura în care pacienții care încep un tratament rămân „fideli” perindoprilului pe o perioadă de cinci ani. Aceste studii dovedesc existența unor schimbări de tratament semnificative ce repun în discuție afirmațiile formulate de Comisie în decizia atacată referitoare la efectele de blocare a bazei de pacienți tratați cu perindopril.

1539 În al șaselea rând, Comisia se întemeiază, în decizia atacată, pe faptul că Sanofi-Aventis a indicat în răspunsul la chestionarul său că schimbările de tratament între ramipril și perindopril erau foarte limitate, iar creșterea celor două produse se întemeia pe pacienții aflați la începutul tratamentului nou obținuți. Totuși, pe lângă faptul că această afirmație privește numai piața franceză, Sanofi-Aventis arată în răspunsul său, astfel cum s-a menționat anterior, că populația de pacienți care putea fi tratată cu ramipril era mai mare decât cea tratată cu perindopril și că gama de doze de ramipril era mai extinsă decât cea de doze de perindopril până în 2007, elemente care sunt, în plus, susceptibile să limiteze transferurile de pacienți tratați cu ramipril către perindopril decât invers. Pe de altă parte, Sanofi-Aventis nu s-a pronunțat cu privire la schimbările de tratament în Țările de Jos și în Regatul

Unit și a indicat, în ceea ce privește piața poloneză, că considera perindoprilul un produs de pe urma căruia ramiprilul obținuse pacienți. Rezultă că răspunsurile Sanofi-Aventis la chestionarul Comisiei nu repun în discuție amploarea schimbărilor de tratament pentru pacienții tratați cu perindopril.

1540 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia a subestimat tendința spre schimbare a pacienților tratați cu perindopril, întemeindu-se, în plus, pe ipoteza eronată a eterogenității medicamentelor din clasa IEC. Din înscrisurile din dosar reiese că schimbările de tratament în ceea ce privește pacienții care încep un tratament cu perindopril sunt semnificative pe o perioadă de cinci ani, ceea ce repune în discuție durata medie de tratament evaluată de Comisie și importanța efectelor de blocare a bazei de pacienți.

iv) Cu privire la eforturile de promovare

1541 Comisia a apreciat, în considerentele (2515)-(2521) ale deciziei atacate, că promovarea putea extinde nivelul de concurență în cazul în care, grație acesteia, comunitatea medicală era informată cu privire la alternativele terapeutice suplimentare, în special cu privire la noile produse sau la noile indicații importante pentru produsele existente. Aceasta a considerat însă că, în speță, concurența la nivelul promovării nu poate fi considerată o sursă de presiune concurențială semnificativă din punctul de vedere al relației dintre perindopril și concurenții săi potențiali, în măsura în care orice nou efort de promovare, pentru medicamente care erau comercializate de mult timp, nu ar face decât să se adauge la capitalul de încredere dobândit deja printre medicii „fideli” care îl prescriu. Comisia a arătat că, ținând seama de barierele în calea schimbării de tratament și de caracterul predominant al pacienților supuși unui tratament continuu, impactul potențial al eforturilor de promovare realizate de producătorii de alți IEC asupra vânzărilor de perindopril era limitat. Comisia a adăugat că lipsa unei presiuni concurențiale din partea celorlalți producători de IEC era de asemenea demonstrată de categoriile de pacienți vizate de Servier în cadrul politicii sale de promovare, de analiza acțiunilor de promovare care figurează în documentele de strategie internă ale Servier și de stabilitatea cheltuielilor sale de promovare.

1542 Reclamantele arată în esență că Comisia a săvârșit o eroare prin faptul că nu a ținut seama în mod corespunzător de eforturile considerabile de promovare ale companiilor farmaceutice, care ar constitui una dintre dimensiunile principale ale concurenței și o necesitate, în lipsa unei „inerții” a pacienților și a medicilor, pentru a face față concurenței.

1543 În primul rând, Comisia și-a întemeiat analiza cu privire la eforturile de promovare pe fenomenul de „inerție” a medicilor și pe existența unor bariere în calea schimbărilor de tratament.

1544 Or, astfel cum s-a menționat anterior, comportamentul de prescriere al medicilor nu era caracterizat de un grad ridicat de „inerție” și schimbările de tratament ale pacienților supuși unui tratament continuu erau semnificative. Prin urmare, întemeindu-se pe ipoteze eronate de natură să-i vicieze analiza, Comisia a considerat că impactul potențial al eforturilor de promovare realizate de producătorii de alte medicamente asupra vânzărilor de perindopril trebuia considerat ca fiind deosebit de limitat.

1545 În al doilea rând, Comisia și-a întemeiat analiza cu privire la eforturile de promovare pe categoriile de pacienți vizate de Servier în cadrul acțiunilor sale de promovare și pe pretensele calități deosebite ale perindoprilului din punctul de vedere al utilizării terapeutice. Aceasta a arătat, în considerentele (2366) și (2519) ale deciziei atacate, că cheltuielile de promovare efectuate de Servier se concentrău pe pacienții noi potențiali, care includeau pacienții care fuseseră diagnosticați recent cu hipertensiune, pacienții a căror tensiune arterială nu era controlată în mod satisfăcător de un alt medicament antihipertensiv, precum și unele grupe de pacienți pentru care perindoprilul demonstrase calități deosebite.

- 1546 În această privință, trebuie să se indice că promovarea poate fi un instrument de concurență, în special atunci când produsele sunt în mare măsură similare. Lipsa diferențierii pozitive a perindoprilului față de alți IEC concordă cu necesitatea pentru Servier de a face eforturi de promovare consecvente pentru a se menține pe piață și a se impune printre medicii care prescriu medicamente. Astfel, în lipsa superiorității terapeutice a perindoprilului, medicii care prescriu medicamente nu sunt încurajați, doar pe acest temei, să prescrie mai degrabă perindopril decât un alt medicament.
- 1547 Pe de altă parte, chiar din formularea considerentelor (2366) și (2519) ale deciziei atacate reiese că Servier a pus în aplicare eforturi de promovare care aveau în vedere, în același timp, pacienții noi și pacienții care utilizaseră deja un alt medicament antihipertensiv. În plus, Comisia nu a demonstrat, astfel cum s-a menționat anterior, că perindoprilul avea calități deosebite care îl diferențiau de ceilalți IEC pe plan terapeutic. Deși Servier a urmărit să diferențieze perindoprilul de celelalte IEC, aceste eforturi ale sale nu au avut succesul preconizat și nu au permis să se diferențieze suficient perindoprilul de ceilalți IEC.
- 1548 Prin urmare, strategia de promovare a perindoprilului, în măsura în care vizează anumite categorii de pacienți, nu permite să se concluzioneze că impactul concurenței prin promovare între IEC era limitat.
- 1549 În al treilea rând, documentele interne ale Servier, răspunsurile producătorilor de alți IEC și celelalte înregistrări din dosar urmăresc să demonstreze, contrar celor susținute de Comisie, că acțiunile de promovare ale celorlalți producători de IEC au putut exercita o presiune concurențială asupra perindoprilului.
- 1550 Astfel, din documentele de strategie internă ale Servier, în special din documentul intitulat „2005/2006 orientation plan” și din documentul intitulat „Plan d’orientation Coversyl 2006/2007” reiese că Servier considera, în anii 2000-2009, că concurența pe piața hipertensiunii arteriale și cea de pe piața insuficienței cardiace era puternică. Reiese de asemenea din aceste documente că Servier considera alți IEC drept concurenți, în special ramiprilul, captoprilul, lisinoprilul, enalaprilul, fosinoprilul și trandolaprilul. În mai multe rânduri, ramiprilul figurează în partea din documentele strategice consacrate amenințărilor la adresa dezvoltării perindoprilului. De exemplu, lansarea în anul 2005 a unui nou produs, Co-Triatec, care permite să se asigure o continuitate a comunicării gamei de produse ramipril, este prezentată ca o amenințare.
- 1551 Și cei trei producători de IEC originale interogați de Comisie consideră perindoprilul un concurent sau un rival pentru propriul medicament. Desigur, după cum a arătat Comisia, faptul că alte întreprinderi consideră un anumit produs drept principală țintă concurențială nu înseamnă că produsul în discuție este supus unei constrângeri concurențiale semnificative din partea acestor alte întreprinderi. Totuși, această serie de indicii poate prezenta o anumită utilitate, în măsura în care permite să se ia în considerare modul în care întreprinderile își autoevaluează poziția pe piață. În această privință, din răspunsurile întreprinderilor interogate de Comisie cu privire la perceperea concurenței reiese că Sanofi-Aventis, producător de ramipril, AstraZeneca AB, producător de lisinopril, și MSD, producător de enalapril și de lisinopril, considerau perindoprilul un concurent pentru propriul medicament. Reiese în special din documentele furnizate de Sanofi-Aventis, și anume din prezentările cu privire la piața poloneză și din planurile comerciale pentru anii 2008-2009, că perindoprilul și enalaprilul erau, în opinia acestei întreprinderi, primul și al doilea rival mai apropiat de ramipril și că acesta din urmă beneficia în general de cea mai bună percepere ca marcă.
- 1552 Pe de altă parte, înregistrările din dosar sugerează că comunicarea promoțională a celorlalți IEC a putut avea un impact semnificativ asupra vânzărilor de perindopril.

- 1553 Documentele de strategie internă ale Servier, precum și documentele referitoare la promovarea celorlalți IEC demonstrează că ceilalți IEC se prezentau ca fiind cei mai buni în cadrul acestei clase de medicamente, chiar se prezentau ca fiind superiori celorlalți IEC. Anumite planuri de promovare a celorlalți IEC aveau în mod direct în vedere perindoprilul produs de Servier.
- 1554 Dacă presiunea puternică de promovare a sartanilor concomitentă cu declinul promovării de IEC este prezentată ca o amenințare de documentele interne ale Servier, promovarea ramiprilului este prezentată ca o amenințare pentru perindopril, în timp ce declinul acestei promovări este perceput ca o perspectivă favorabilă. Documentele interne ale Servier insistă asupra faptului că promovarea ramiprilului se întemeiază pe studiul HOPE, prezentat ca un eveniment major al anului 2001, care a permis ramiprilului să cunoască o creștere puternică și să obțină noi indicații. În documentele de strategie ale Servier se precizează că rezultatele studiului HOPE și poziționarea ramiprilului au avut un impact puternic asupra vânzărilor Servier de Coversyl 4 mg.
- 1555 Reiese în plus din înscrisurile din dosar, în special din informațiile furnizate de IMS Health care figurează în decizia atacată și din răspunsul formulat de Sanofi-Aventis la solicitarea de informații a Comisiei, că cheltuielile de promovare inițiate de ceilalți producători de IEC au fost considerabile în anumite perioade, în special cele cu privire la ramipril în Țările de Jos și în Regatul Unit până în anul 2003 sau în Franța până la începutul anului 2006.
- 1556 În consecință, înscrisurile din dosar, în special documentele de strategie internă ale Servier, precum și răspunsurile celorlalți producători de IEC, urmăresc să demonstreze că operațiunile de promovare ale celorlalți IEC puteau avea un impact semnificativ asupra vânzărilor efectuate de Servier.
- 1557 În al patrulea rând, importanța cheltuielilor de promovare efectuate de Servier în perioada examinată este de asemenea coerentă cu faptul că concurența prin promovare a putut constitui o sursă de presiune concurențială în relațiile dintre IEC, fără ca acest lucru să fie repus în discuție de pretinsa stabilitate a acestor cheltuieli de promovare.
- 1558 Importanța cheltuielilor de promovare efectuate de Servier, care nu este contestată, reiese în special din datele referitoare la principalele tipuri de cheltuieli care au contribuit la costul total al variantelor de perindopril. Aceste cheltuieli erau semnificative în special în Franța, în Țările de Jos și în Regatul Unit, astfel cum indică informațiile furnizate de IMS Health care figurează în decizia atacată. Cu titlu de exemplu, în anul 2000, 70-80 de milioane de euro au fost cheltuiți de Servier în Franța pentru promovarea perindoprilului, în timp ce cifra de afaceri globală corespunzătoare produsului era cuprinsă între 180 și 200 de milioane de euro. În 2004, cheltuielile de promovare atingeau în această țară 100-120 de milioane de euro, respectiv aproximativ o treime din cifra de afaceri globală a produsului (300-350 de milioane de euro).
- 1559 Trebuie să se adauge că circumstanța că, în pofida nivelului foarte important al cheltuielilor de promovare efectuate de Servier în favoarea perindoprilului, rentabilitatea acestuia din urmă a rămas ridicată în perioada examinată nu presupune că perindoprilul nu a fost supus unei presiuni concurențiale semnificative din partea celorlalți IEC. De altfel, deși Comisia constată nivelul ridicat al rentabilității generale a perindoprilului în considerentele (2369)-(2371) ale deciziei atacate, ea nu a acționat în consecință în cadrul delimitării pieței relevante și nu se întemeiază pe această rentabilitate pentru a concluziona, în considerentele (2403)-(2546) ale deciziei atacate, că piața relevantă de produse se limitează la versiunile originală și generică ale perindoprilului.
- 1560 Documentele de strategie internă ale Servier subliniază legătura dintre mediul concurențial și cheltuielile de promovare efectuate de Servier și arată că mediul concurențial necesită un efort de promovare foarte important, dominat de vizita medicală. Aceste documente exprimă voința Servier de a câștiga noi clienți, în defavoarea altor medicamente antihipertensive, în special IEC, și menționează dificultatea pentru Servier de a fi prezent pe lângă medicii generaliști în special în raport cu investițiile financiare și umane ale celorlalți fabricanți de produse antihipertensive.

- 1561 Comisia arată că stabilitatea cheltuielilor de promovare efectuate de Servier în perioada examinată sugerează caracterul în mare măsură independent al promovării perindoprilului și lipsa unei expuneri la presiuni concurențiale puternice.
- 1562 Cu toate acestea, stabilitatea cheltuielilor de promovare efectuate de Servier nu reiese din înscrierile din dosar, în special din datele studiului IMS Health, nivelul cheltuielilor variind în proporții semnificative în perioada examinată. De altfel, stabilitatea cheltuielilor de promovare, presupunând că este dovedită, nu implică în mod necesar o lipsă a presiunii concurențiale semnificative din partea celorlalte IEC. Menținerea la un nivel la fel de ridicat a cheltuielilor de promovare poate face dovada intenției întreprinderii de a-și menține vânzările în fața produselor substituibile pe plan terapeutic, exercitând o presiune concurențială semnificativă față de perindopril. Comisia nu explică motivele pentru care un operator aflat în poziție dominantă la fel ca Servier ar trebui să aibă nevoie, în lipsa unei presiuni concurențiale semnificative, să consacre pe o perioadă atât de lungă o asemenea parte din cifra sa de afaceri globală cheltuielilor de promovare.
- 1563 Discontinuitatea eforturilor de promovare ale Servier în momentul intrării medicamentelor generice nu indică nici lipsa unei presiuni concurențiale semnificative înaintea intrării pe piață a medicamentelor generice. Astfel, dacă lipsa preconizată de rezultate este de natură să descurajeze producătorul să întreprindă eforturi de promovare, perspectiva de a le obține este de natură să-l încurajeze să investească cu privire la promovarea produsului. Or, este posibil că, înaintea intrării medicamentului generic pe piață, Servier putea spera în mod legitim ca investiția sa privind promovarea să aibă efecte pozitive. Înaintea intrării pe piață a medicamentelor generice, Servier a putut fi încurajat să pună în aplicare eforturi de promovare într-un context de concurență între IEC rezultat în special din lipsa eterogenității medicamentelor din această clasă.
- 1564 În consecință, cheltuielile de promovare efectuate de Servier în perioada examinată nu indică faptul că Servier nu ar fi fost supus unor presiuni concurențiale semnificative din partea celorlalți IEC.
- 1565 Prin urmare, din considerațiile care precedă reiese că Comisia nu a luat în mod corespunzător în considerare eforturile de promovare ale companiilor farmaceutice și importanța lor în analiza raporturilor de concurență dintre perindopril și ceilalți IEC.
- 1566 Din ansamblul considerațiilor prezentate la punctele 1418-1565 de mai sus reiese că a doua critică invocată de reclamante este fondată.

4) Cu privire la al doilea aspect al primei critici, întemeiat pe importanța excesivă acordată criteriului preț în analiza pieței, și cu privire la a treia critică, cu titlu subsidiar, întemeiată pe faptul că analiza econometrică a Comisiei ar fi viciată

- 1567 În considerentele (2460)-(2495) ale deciziei atacate, Comisia a procedat, în scopul delimitării pieței de produse în cauză, la o analiză a evenimentelor așa-numite „naturale” care au avut loc pe piețele din Franța, din Țările de Jos, din Polonia și din Regatul Unit.
- 1568 Comisia a considerat că, atunci când două produse ar fi substitute apropiate, o reducere substanțială a prețului unuia dintre ele ar trebui să conducă la o diminuare a cifrei de afaceri a celui alt produs. Comisia a încercat să aprecieze, prin intermediul unei evaluări vizuale preliminare, apoi al unui calcul econometric, impactul unei reduceri a prețurilor celorlalte medicamente antihipertensive asupra vânzărilor de perindopril. Pentru aceasta, Comisia a comparat în special efectul intrării versiunilor generice ale perindoprilului asupra vânzărilor de perindopril cu efectul intrării altor IEC generici asupra vânzărilor de perindopril. Potrivit Comisiei, circumstanța că vânzările de perindopril fuseseră mai puțin afectate de sosirea altor IEC generici decât de cea a propriilor medicamente generice demonstrează că IEC nu exercitau constrângeri semnificative asupra perindoprilului în ceea ce privește prețul [considerentul (2494) al deciziei atacate].

- 1569 La finalul analizei sale a evenimentelor naturale, Comisia a considerat că perindoprilul nu era supus unor constrângeri substanțiale cu privire la prețurile sale din partea altor produse, în special a celorlalți IEC, în afara constrângerilor exercitate de versiunea generică a perindoprilului. Reducerile de prețuri ale celorlalți IEC nu au avut, potrivit Comisiei, un impact negativ semnificativ asupra vânzărilor și asupra cifrei de afaceri a perindoprilului.
- 1570 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primei critici, reclamantele susțin că Comisia a asociat o importanță excesivă factorului preț în analiza pieței relevante a produselor. Ele susțin, cu titlu subsidiar, în cadrul celui de a treia critici, că analiza econometrică a Comisiei este viciată.
- 1571 În primul rând, astfel cum s-a menționat cu titlu introductiv la punctele 1385-1404 de mai sus, din jurisprudență rezultă că specificitățile care caracterizează mecanismele concurențiale în sectorul farmaceutic nu elimină relevanța factorilor legați de prețuri în evaluarea constrângerilor concurențiale, acești factori trebuind să fie totuși evaluați în propriul context (Hotărârea din 1 iulie 2010, AstraZeneca/Comisia, T-321/05, EU:T:2010:266, punctul 183).
- 1572 În speță, Comisia putea examina, așadar, la definirea pieței relevante, dacă perindoprilul era supus unor presiuni concurențiale semnificative rezultate din variațiile relative de prețuri ale celorlalți IEC și să ia în considerare rezultatul acestei examinări.
- 1573 Comisia a dedus din analiza sa cu privire la variațiile de preț ale celorlalte IEC că perindoprilul nu era supus unor presiuni concurențiale semnificative rezultate din acestea. Sensibilitatea redusă a perindoprilului la variațiile de preț ale celorlalte IEC reiese astfel din mai multe înscrisuri din dosar, în special din documentele interne ale Servier sau din sondajul efectuat de Comisie printre medicii care prescriau medicamente. De altfel, această concluzie nu este contestată ca atare de reclamante. Reclamantele însele arată că medicii nu sunt, în general, foarte sensibili la prețuri, că alegerile medicilor sunt orientate, în principal, mai degrabă de relevanța și de eficiența terapeutică a diferitor medicamente decât de prețul acestora, iar concurența dintre companiile farmaceutice se efectuează, în principal, cu privire la alte dimensiuni decât prețurile, precum inovația, calitatea produselor și promovarea.
- 1574 Cu toate acestea, astfel cum arată reclamantele în mod întemeiat, analiza evenimentelor naturale, astfel cum a fost înțeleasă de Comisie, și anume prin prisma variațiilor de preț, nu permite să se concluzioneze în sensul lipsei unor presiuni concurențiale din punct de vedere calitativ și netarifar.
- 1575 Astfel, după cum s-a menționat la punctele 1395 și 1397 de mai sus, libertatea medicilor de a alege între medicamentele originale disponibile pe piață sau între medicamentele originale și versiunile generice ale altor compuși principali și atenția pe care medicii care prescriu medicamente o acordă cu prioritate aspectelor terapeutice permit, după caz, constrângerilor concurențiale semnificative să se exercite, din punct de vedere calitativ și netarifar, în afara mecanismelor obișnuite de presiune prin prețuri. Asemenea constrângeri pot exista atât în ipoteza în care efectele terapeutice ale unui medicament se dovedesc în mod clar superioare efectelor terapeutice ale celorlalte medicamente disponibile pentru tratamentul aceleiași patologii, cât și în ipoteza în care medicamentele disponibile sunt recunoscute sau percepute ca echivalente de medicii care prescriu medicamente.
- 1576 Atunci când, pentru tratamentul aceleiași afecțiuni, medicii care prescriu medicamente au posibilitatea de a alege între medicamente, niciunul dintre acestea nefiind recunoscut sau perceput ca fiind superior în raport cu celelalte, în special ca urmare a identității modului lor de acțiune sau deoarece beneficiile lor terapeutice ori reacțiile lor adverse sau secundare nu permit să fie departajate, analiza concurenței între aceste medicamente se întemeiază de asemenea, în mare măsură, pe o comparație calitativă. Alegerea practicianului, în general, nu este mai ales în funcție de costul respectiv al acestor tratamente, ci de gradul lor de diferențiere terapeutică, de caracterul adecvat al acestora pentru profilul pacienților, de cunoașterea de către medic a diferitor medicamente sau chiar de experiența sa personală și de cea a pacienților săi.

- 1577 În plus, astfel cum rezultă din răspunsul la a doua critică, perindoprilul putea fi expus, ținând seama de lipsa unei diferențieri semnificative între perindopril și ceilalți IEC pe plan terapeutic, unor presiuni concurențiale din punct de vedere calitativ și netarifar, pe care Comisia ar fi trebuit să le ia în mod corespunzător în considerare. Aceste presiuni concurențiale, care se puteau exercita în special prin acțiunile de promovare ale producătorilor de alți IEC, priveau atât pacienții noi, cât și pacienții care începuseră deja un tratament cu perindopril.
- 1578 Prin urmare, faptul că perindoprilul este insensibil la variațiile de preț ale celorlalți IEC nu implica în mod necesar că acest medicament nu era supus unei presiuni concurențiale semnificative din partea medicamentelor respective. Această împrejurare nu permite să se deducă faptul că perindoprilul s-a sustras unei presiuni concurențiale semnificative rezultate, astfel cum susțin reclamantele, din alte dimensiuni decât prețurile, cum ar fi inovația, calitatea produselor și promovarea. În această privință, Comisia însăși amintește, în considerentul (2543) al deciziei atacate, că substituibilitatea economică poate exista atunci când schimbările care afectează alte variabile economice importante decât prețurile transferă o parte semnificativă din vânzările unui produs către altul.
- 1579 În consecință, împrejurarea că vânzările și prețurile perindoprilului au scăzut numai după sosirea perindoprilului generic și au rămas stabile sau au fost mai puțin afectate în momentul apariției unor evenimente naturale referitoare la variațiile de preț ale altor compuși principali nu permite să se concluzioneze în sensul lipsei unor constrângeri concurențiale până la sosirea versiunilor generice ale perindoprilului.
- 1580 În al doilea rând, din înscrisurile din dosar reiese că Comisia, astfel cum subliniază reclamantele în mod întemeiat, a acordat o importanță excesivă factorului preț la definirea pieței unor produse, deducând din analiza evenimentelor naturale lipsa unei presiuni concurențiale semnificative exercitate de IEC în privința perindoprilului.
- 1581 Astfel, din înscrisurile din dosar reiese că factorul preț a jucat un rol decisiv în analiza Comisiei pentru a exclude de pe piața relevantă ceilalți IEC. Din chiar textul deciziei atacate reiese că Comisia s-a întemeiat în esență pe analiza unor evenimente naturale cu caracter tarifar pentru a exclude de pe piața relevantă IEC, precum ramiprilul, enalaprilul sau lisinoprilul, prezentate de Servier ca fiind concurenții săi apropiați. Comisia a subliniat, de exemplu în considerentul (2460) și la nota de subsol 3245 din decizia atacată, importanța rezultatelor analizei sale econometrice privind verificarea dacă reducerea prețului la anumite medicamente din clasa IEC, în urma introducerii versiunilor generice ale acestor medicamente, avusese sau nu un efect asupra vânzărilor de perindopril. În decizia atacată, Comisia a indicat în mai multe rânduri, în special în considerentele (2527) și (2534), că lipsa unor constrângeri cu privire la prețuri rezultate din cadrul de reglementare și evidențiată de analiza evenimentelor naturale permitea să se concluzioneze că niciun alt compus principal nu exercitase o constrângere concurențială semnificativă asupra perindoprilului. Comisia a apreciat, în considerentul (2546) al deciziei atacate, că faptul că presiunea concurențială exercitată de versiunile generice prevalează din perspectiva mărimii asupra oricărei alte constrângeri concurențiale potențiale cu care se confrunta perindoprilul conducea în mod firesc la definirea unei piețe restrânse care conținea doar medicamentul în discuție.
- 1582 Importanța, în definirea pieței reținute de Comisie, a analizei evenimentelor naturale referitoare la variațiile de preț este, de altfel, subliniată de memoriul în apărare al Comisiei, care menționează că această analiză indică, pentru cele patru state membre în cauză, că reclamantele nu erau supuse unei presiuni concurențiale semnificative de către producătorii altor IEC. Memoriul în apărare arată, în ceea ce privește Polonia, că analiza evenimentelor naturale dovedește că celelalte medicamente din aceeași clasă nu exercitau constrângeri concurențiale asupra perindoprilului.

- 1583 În ședință, Comisia a mai subliniat că constatarea lipsei unei reduceri a vânzărilor de perindopril la intrarea pe piață a versiunilor generice ale celorlalți IEC, cu mult mai ieftini decât perindoprilul, era centrală în analiza sa și permitea să se concluzioneze în sensul lipsei unei presiuni concurențiale semnificative exercitate de ceilalți IEC.
- 1584 Acordând astfel o importanță decisivă rezultatelor analizei sale cu privire la evenimentele naturale, întemeiată în esență pe impactul variațiilor de preț, Comisia nu a luat în considerare pe deplin contextul propriu sectorului farmaceutic și nu a acordat o atenție suficientă elementelor care permiteau să se identifice existența unor presiuni concurențiale din punct de vedere calitativ sau netarifar.
- 1585 În aceste condiții, trebuie să se admită al doilea aspect al primei critici invocate de Servier, referitor la importanța excesivă acordată de Comisie evoluției prețurilor relative ale medicamentelor. Comisia nu putea deduce din analiza evenimentelor naturale și din sensibilitatea redusă a perindoprilului la variațiile de preț ale celorlalți IEC că Servier nu era supus, din partea altor produse, unor constrângeri concurențiale de orice natură, în afara constrângerilor exercitate de perindoprilul generic.
- 1586 Întrucât Tribunalul admite al doilea aspect al primei critici, referitor la analiza prețurilor, și invocă cu titlu principal de reclamantă, nu este necesar să se răspundă la a treia critică invocată de reclamantă, prin care acestea susțin, cu titlu subsidiar, că analiza econometrică a prețurilor efectuată de Comisie este afectată de un viciu metodologic.

5) Concluzie

- 1587 Cu titlu introductiv, trebuie amintit, astfel cum s-a menționat la punctele 1373-1375 de mai sus, că întinderea controlului de legalitate prevăzut la articolul 263 TFUE cuprinde toate elementele deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 și 102 TFUE care fac obiectul unui control aprofundat asigurat de Tribunal, în drept și în fapt, în lumina motivelor invocate de reclamantă și ținând seama de ansamblul elementelor prezentate de aceștia din urmă (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 72).
- 1588 Pe de altă parte, deși, în domeniile în care sunt necesare aprecieri economice complexe, Comisia dispune de o marjă de apreciere în materie economică, aceasta nu înseamnă că instanța Uniunii trebuie să se abțină de la a controla interpretarea dată de Comisie datelor de natură economică. Astfel, instanța Uniunii trebuie nu numai să verifice, printre altele, exactitatea materială a elementelor de probă invocate, fiabilitatea și coerența acestora, ci și să controleze dacă aceste elemente constituie ansamblul datelor pertinente care trebuie luate în considerare pentru aprecierea unei situații complexe și dacă sunt de natură să susțină concluziile deduse (Hotărârea din 15 februarie 2005, Comisia/Tetra Laval, C-12/03 P, EU:C:2005:87, punctul 39, Hotărârea din 8 decembrie 2011, Chalkor/Comisia, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 54, și Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 54). Atunci când, pentru a califica o practică în raport cu dispozițiile articolului 102 TFUE, Comisia acordă o importanță reală unei analize economice a capacității unei reduceri de a elimina un concurent la fel de eficace (testul AEC), instanța Uniunii este obligată să examineze ansamblul argumentelor formulate de întreprinderea sancționată în legătură cu acest test (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctele 141-144).

1589 În speță, la finalul evaluării globale a elementelor pe care Comisia și-a întemeiat aprecierea și al examinării criticilor formulate de reclamante, este necesar să se concluzioneze că Comisia a săvârșit o serie de erori în analiza definiției pieței relevante. Astfel, Comisia:

- a considerat în mod greșit, în ceea ce privește utilizarea terapeutică, că IEC erau o clasă de medicamente eterogene, iar perindoprilul avea caracteristici speciale în cadrul acestei clase de medicamente;
- a considerat în mod greșit că un mecanism de „inerție” a medicilor restrânsese în mod semnificativ presiunea concurențială exercitată asupra perindoprilului de ceilalți IEC pentru pacienții noi;
- a subestimat tendința pacienților tratați cu perindopril de a schimba tratamentul;
- nu a luat în mod corespunzător în considerare eforturile de promovare ale companiilor farmaceutice și importanța lor în analiza raporturilor de concurență;
- a ignorat caracteristicile speciale ale concurenței în sectorul farmaceutic, deducând în mod greșit dintr-o analiză a evenimentelor naturale întemeiată în esență pe variațiile de preț, că perindoprilul nu era supus unor presiuni concurențiale semnificative din partea celorlalte IEC.

1590 Întemeindu-se pe o analiză afectată de erori care tocmai au fost amintite, Comisia a restrâns piața relevantă la simplul compus principal al perindoprilului, în timp ce înscrisurile din dosar demonstrează că perindoprilul putea fi supus, din partea celorlalți IEC, unor presiuni concurențiale semnificative din punct de vedere netarifar. În aceste condiții, este necesar să se considere că erorile săvârșite de Comisie sunt de natură să vicieze rezultatul analizei sale.

1591 Astfel, trebuie să se concluzioneze, în urma unei aprecieri efectuate de Tribunal cu respectarea limitelor controlului jurisdicțional amintite la punctele 1587 și 1588 de mai sus, că nu s-a stabilit că piața relevantă de produse se limitează doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului.

1592 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se admită al paisprezecelea motiv, îndreptat împotriva definiției pieței produselor finite ca fiind cea a versiunilor originale și generice ale perindoprilului.

13. Cu privire la erorile de apreciere referitoare la existența unei poziții dominante pe piața produselor finite

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

1595 Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că dintr-o jurisprudență constantă rezultă că poziția dominantă prevăzută la articolul 102 TFUE privește o poziție de putere economică deținută de o întreprindere, ce îi permite să împiedice menținerea unei concurențe efective pe piața relevantă, dându-i posibilitatea de a avea comportamente în mare măsură independente față de concurenții săi, de clienții săi și, în sfârșit, de consumatori (Hotărârea din 14 februarie 1978, United Brands și United Brands Continental/Comisia, 27/76, EU:C:1978:22, punctul 65, și Hotărârea din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, EU:C:1979:36, punctul 38).

- 1596 În speță, Comisia a concluzionat, în considerentul (2593) al deciziei atacate, că Servier deținea o poziție dominantă în sensul articolului 102 TFUE pe piața versiunilor originale și generice ale perindoprilului în Regatul Unit, din luna ianuarie a anului 2000 până în luna iunie a anului 2007, în Țările de Jos, din luna ianuarie a anului 2000 până în luna decembrie a anului 2007, în Franța, din luna ianuarie a anului 2000 până în luna decembrie a anului 2009, și în Polonia, din luna ianuarie a anului 2000 până în luna decembrie a anului 2009.
- 1597 Pentru a ajunge la concluzia că Servier deținea o poziție dominantă pe piața versiunilor originale și generice ale perindoprilului, Comisia s-a întemeiat pe cotele de piață ale Servier pe piața relevantă, pe existența unor bariere la intrarea pe piață, pe existența unor rente economice substanțiale, precum și pe lipsa unei puteri de cumpărare compensatorii exercitate de autoritățile publice. În considerentele (2594)-(2600) ale deciziei atacate, Comisia a adăugat că, independent de definirea pieței reținute de aceasta, elemente de probă solide, și anume existența unor rente economice substanțiale, reflectau în mod direct puterea de piață de care beneficia Servier.
- 1598 Reclamantele contestă existența unei poziții dominante și arată în special că piața de produse nu se limitează la versiunile originale și generice ale perindoprilului.
- 1599 Întrucât definirea pieței este, astfel cum s-a menționat ca răspuns la motivul anterior, eronată din moment ce restrânge piața produselor doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului, este necesar să se considere, în consecință, că examinarea puterii economice a Servier pe piață este de asemenea viciată.
- 1600 În plus, Tribunalul arată că cel puțin două dintre principalele criterii de apreciere a puterii economice a Servier, și anume cotele de piață și existența unor rente economice substanțiale, sunt repuse în discuție prin delimitarea eronată a pieței relevante.
- 1601 În ceea ce privește cotele de piață, Comisia a indicat, în considerentul (2561) al deciziei atacate, că cotele de piață modeste erau, în general, un bun indicator al lipsei unei puteri solide de piață. De asemenea, aceasta a considerat că cotele de piață de peste 50 % constituiau cote extrem de importante și erau ca atare, cu excepția unor circumstanțe excepționale, o dovadă a existenței unei poziții dominante, iar cotele de piață cuprinse între 70 % și 80 % constituiau un indiciu clar al poziției dominante.
- 1602 Comisia a apreciat, în considerentele (2563)-(2567) ale deciziei atacate, că Servier deținea cote de piață extrem de ridicate pe piața relevantă (în special o cotă de piață de 90 %-100 % în Franța, în Polonia și în Regatul Unit, din anul 2000 până în anul 2005), în orice caz încă superioare nivelului de 50 % chiar și ținând seama de rolul importatorilor paraleli în Țările de Jos.
- 1603 Întrucât Comisia a săvârșit o eroare prin faptul că a reținut că piața relevantă a produselor se limita doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului, calcularea cotelor de piață efectuată de Comisie este în mod necesar eronată.
- 1604 Tribunalul arată că nu se contestă că, în cazul în care piața relevantă ar fi fost definită de Comisie la nivelul tuturor IEC, iar nu la nivelul compusului principal al perindoprilului, cota de piață medie deținută de Servier în cele patru state membre analizate de Comisie ar fi fost mai mică de 25 %, sub pragurile cotelor de piață care constituie, potrivit deciziei atacate, indicii ai existenței unei poziții dominante.
- 1605 Comisia indică în această privință, în decizia atacată, că calcularea cotelor de piață deținute de Servier în cadrul IEC nu se întemeiază pe valoarea vânzărilor, ci pe volumul vânzărilor exprimat în doze definite zilnice, ceea ce ar conduce la supraestimarea valorii vânzărilor de ramipril. Însă, pe lângă faptul că Comisia nu furnizează nicio analiză alternativă pentru vânzările relative de diferiți IEC, din cuprinsul punctelor 1494 și 1498 de mai sus reiese că, în luna ianuarie a anului 2000, perindoprilul

dispunea, în toate țările în cauză, de o bază de pacienți mult mai redusă decât alți IEC precum ramiprilul, enalaprilul sau lisinoprilul. Indiferent de piața geografică, perindoprilul produs de Servier nu s-a aflat niciodată în poziție de lider printre IEC în ceea ce privește vânzările de comprimate și de capsule, în perioada practicilor avute în vedere de decizia atacată.

¹⁶⁰⁶ În ceea ce privește rentele economice, Comisia a considerat că Servier beneficia de rente economice substanțiale. Aceasta a definit rentele economice ca fiind beneficii deosebit de importante și durabile în raport cu cele care ar exista pe o piață concurențială pentru produsul în cauză. Comisia a estimat rentele de care Servier beneficiase înainte de intrarea medicamentelor generice prin înmulțirea diferenței dintre prețul anterior și prețul ulterior intrării medicamentelor generice cu cantitățile vândute de producătorul de medicamente originale. Totuși, acest raționament se întemeiază pe premisa potrivit căreia piața se limitează doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului și, pentru acest motiv, nu exista o piață concurențială înaintea intrării versiunii generice a perindoprilului. Întrucât Comisia nu a demonstrat că piața se limita doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului, aceasta nu putea, întemeindu-se pe un astfel de calcul, aprecia nivelul rentelor economice ale Servier. În aceste condiții, nu este demonstrată existența unor rente economice substanțiale deținute de Servier.

¹⁶⁰⁷ Astfel, aprecierea formulată de Comisie cu privire la două elemente esențiale ale raționamentului său, și anume cotele de piață și existența unor rente economice, este repusă în discuție prin delimitarea eronată a pieței. În consecință, fără să fie necesar să se aprecieze existența barierelor la intrare și puterea de cumpărare compensatorie a autorităților publice, Comisia nu putea în orice caz concluziona, prin motivele pe care le-a reținut, că Servier deținea o poziție dominantă și era în măsură să se comporte, într-o măsură apreciabilă, independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori.

¹⁶⁰⁸ Prin urmare, prezentul motiv, întemeiat pe lipsa unei poziții dominante pe piața produselor finite, trebuie admis.

14. Cu privire la erorile de drept și la erorile de apreciere referitoare la existența unei poziții dominante pe piața tehnologiei

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

¹⁶¹¹ Comisia a apreciat, în considerentele (2667) și (2758) ale deciziei atacate, că piața tehnologiei relevantă se limita la tehnologia IFA al perindoprilului și că Servier ocupa o poziție dominantă pe această piață în sensul articolului 102 TFUE.

¹⁶¹² Reclamantele contestă concluziile Comisiei și arată în special că erorile săvârșite de Comisie în definirea pieței produselor finite afectează și definirea pieței tehnologiei și analiza poziției dominante a Servier pe această piață.

¹⁶¹³ În această privință, în ședință, Tribunalul a adresat părților întrebări cu privire la consecințele pe care ar trebui să le deducă cu privire la legalitatea deciziei, în măsura în care se întemeiază pe articolul 102 TFUE, în ipoteza în care motivul întemeiat pe definiția incorectă a pieței produselor finite ar fi admis.

- 1614 Comisia a apreciat că o eventuală eroare în delimitarea pieței produselor finite nu repunea în discuție poziția dominantă a Servier pe piața tehnologiei. Comisia arată că demonstrarea poziției dominante a Servier se întemeiază pe aprecierea unui ansamblu de criterii pertinente, în special pe cererea privind IFA al perindoprilului, care nu depinde de definirea pieței produselor finite.
- 1615 În ceea ce privește delimitarea pieței tehnologiei, din decizia atacată reiese că, pentru a concluziona că piața tehnologiei relevantă era cea a tehnologiei IFA al perindoprilului, Comisia s-a întemeiat în special pe faptul că piața produselor finite, legată de piața tehnologiei printr-o relație verticală, se limita doar la versiunile originale și generice ale perindoprilului. Astfel, aceasta a apreciat că cererea de tehnologie IFA rezultă din cererea pentru medicamentul finit de perindopril [considerentele (2648)-(2651) ale deciziei atacate]. Prin urmare, Comisia a utilizat delimitarea eronată a pieței relevante pe care a reținut-o pentru piața produselor finite în cadrul analizei sale cu privire la piața tehnologiei, în special în ceea ce privește aprecierea cererii pe această din urmă piață.
- 1616 Cu toate acestea, astfel cum arată Comisia, ea a utilizat de asemenea, în cadrul analizei sale a pieței tehnologiei, alte elemente pentru delimitarea pieței tehnologiei, în special o analiză a substituibilității din perspectiva ofertei [considerentul (2657) și următoarele ale deciziei atacate].
- 1617 În speță, nu este însă necesară pronunțarea cu privire la caracterul eronat sau nu al delimitării pieței tehnologiei pentru a aprecia motivul întemeiat pe erori în demonstrarea de către Comisie a existenței unei poziții dominante a Servier pe această piață.
- 1618 Astfel, din considerentele (2668) și (2669) ale deciziei atacate reiese că Comisia a considerat că Servier se afla în poziție dominantă pe piața tehnologiei în raport cu manifestările acestei poziții pe piața produselor finite.
- 1619 Comisia a evaluat în special poziția deținută de Servier pe piața tehnologiei IFA, întemeindu-se, în considerentul (2735) și următoarele ale deciziei atacate, pe cotele de piață deținute de Servier pe piața produselor finite. Comisia a indicat în mod expres, în considerentul (2738) al deciziei atacate, că poziția de piață a unei anumite tehnologii IFA depindea în esență de capacitatea sau nu a produsului farmaceutic finit de a fi introdus pe piață în mod viabil. În acest fel, Comisia a apreciat, în considerentele (2743), (2746), (2751) și (2755) ale deciziei atacate, că Servier era, fără excepție, singura întreprindere care putea să comercializeze perindoprilul, pentru a deduce de aici că aceasta se afla în poziție dominantă pe piața tehnologiei privind perindoprilul. Astfel cum a fost analizată de Comisie, poziția deținută de Servier pe piața în amonte în ceea ce privește cotele de piață reprezintă, așadar, în esență reflectarea poziției Servier pe piața produselor finite.
- 1620 Rezultă că Comisia s-a întemeiat în mod determinant pe delimitarea pieței produselor finite pentru a concluziona în sensul poziției dominante a Servier pe piața tehnologiei.
- 1621 Întrucât delimitarea pieței produselor finite este eronată, Comisia nu a putut demonstra, pe acest temei, că Servier ocupa o poziție dominantă pe piața tehnologiei.
- 1622 Ținând seama de considerațiile care precedă, trebuie să se admită motivul întemeiat pe erori în demonstrarea de către Comisie a existenței unei poziții dominante a Servier pe piața tehnologiei, fără să fie nevoie să se răspundă la critica reclamantelor referitoare la caracterul eronat al delimitării pieței respective.

15. Cu privire la erorile de drept și de fapt referitoare la existența unui abuz de poziție dominantă

a) Argumentele părților

[omissis]

b) Aprecierea Tribunalului

- 1625 Comisia a apreciat, în considerentul (2997) al deciziei atacate, că strategia Servier prin care combina achiziția de tehnologie IFA și încheierea unor acorduri de soluționare amiabilă în materie de brevete în schimbul plății inverse constituia o încălcare unică și continuă a articolului 102 TFUE.
- 1626 Cu toate acestea, având în vedere ansamblul considerațiilor prezentate ca răspuns la cele trei motive care precedă, este necesar să se concluzioneze că erorile săvârșite de Comisie în examinarea poziției dominante a Servier pe piața produselor finite și pe piața tehnologiei repun în mod necesar în discuție existența unui abuz de poziție dominantă. Astfel, în lipsa unei poziții dominante, problema abuzului de această poziție și-a pierdut întreaga relevanță.
- 1627 Cu titlu suplimentar, Tribunalul arată că lipsa unei poziții dominante a Servier doar pe piața produselor finite repune în discuție, ca atare, existența abuzului de poziție dominantă reproșat Servier în decizia atacată.
- 1628 În această privință, în ședință, Tribunalul a adresat părților astfel cum s-a menționat la punctul 1613 de mai sus, întrebări cu privire la consecințele care ar trebui deduse cu privire la existența unei încălcări a articolului 102 TFUE în cazul în care motivul întemeiat pe definirea incorectă a pieței produselor finite ar fi admis.
- 1629 În această privință, Comisia a arătat că, chiar dacă definirea pieței produselor finite ar fi cenzurată de Tribunal, existența încălcării articolului 102 TFUE nu ar fi repusă în discuție. Aceasta a arătat în special că cele două comportamente abuzive avute în vedere de abuzul de poziție dominantă reproșat Servier, și anume achiziția tehnologiei deținute de Azad și seria de acorduri de soluționare amiabilă în materie de brevete cu societăți producătoare de medicamente generice, aveau legătură cu piața tehnologiei.
- 1630 Cu toate acestea, trebuie să se arate că Comisia a reținut existența unui abuz de poziție dominantă care privește în esență, potrivit textului considerentului (2765) al deciziei atacate, protejarea poziției Servier pe piața perindoprilului împotriva oricărei intrări a unor medicamente generice, în scopul protejării veniturilor Servier provenite din perindopril. Comisia a reproșat astfel Servier o încălcare unică și continuă privind în esență protejarea poziției și a veniturilor obținute de Servier pe piața produselor finite ale perindoprilului prin întârzierea intrării medicamentelor generice. Prin urmare, Comisia s-a întemeiat, pentru a explica și a caracteriza practica reproșată Servier, pe intenția atribuită acestei întreprinderi de a-și apăra poziția pe piața produselor finite.
- 1631 Pe de altă parte, Comisia, care s-a referit în esență la piața produselor finite pentru a caracteriza practica, a calificat faptele drept încălcare unică și continuă care acoperă atât piața în amonte a tehnologiei, cât și piața produselor finite. Deși decizia atacată distinge, astfel cum amintește Comisia, o practică de achiziție a tehnologiei deținute de Azad și practici privind acorduri de soluționare amiabilă, decizia menționată nu distinge în schimb, în cadrul încălcării unice și continue, comportamente ale Servier care ar privi numai piața tehnologiei și alte comportamente ale Servier care s-ar întemeia pe constatarea unei poziții dominante a Servier pe piața produselor finite. Nici practica de achiziție a tehnologiei deținute de Azad, nici cea privind acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete nu sunt calificate prin decizia atacată drept încălcări ale articolului 102 TFUE doar în temeiul poziției

dominante a Servier pe piața tehnologiei. În lipsa unei poziții dominante a Servier pe piața produselor finite, demonstrarea existenței încălcării unice și continue este, așadar, privată de unul dintre motivele sale esențiale, fără să fie posibil să se sesizeze un comportament care să nu poată fi asociat Servier, al cărui caracter ilicit nu ar depinde de existența unei poziții dominante a întreprinderii pe piața perindoprului și care ar privi doar piața tehnologiei.

1632 În consecință, prezentul motiv trebuie admis.

1633 Din examinarea celor patru motive care precedă reiese că decizia atacată trebuie să fie anulată în parte, în măsura în care a constatat existența unei încălcări a articolului 102 TFUE. În consecință, articolul 6 din această decizie trebuie anulat.

16. Cu privire la concluziile subsidiare având ca obiect anularea amenzilor sau reducerea cuantumului acestora

1634 Reclamantele solicită anularea amenzilor care le-au fost aplicate sau reducerea cuantumului acestora.

1635 Pentru a obține anularea amenzilor respective sau reducerea cuantumului lor, reclamantele se întemeiază pe șapte motive, care trebuie examinate succesiv.

1636 Trebuie, în prealabil, pentru a ține seama de anularea articolului 4 din decizia atacată, în măsura în care Comisia a constatat în acesta participarea reclamantelor la o încălcare a articolului 101 alineatul (1) TFUE referitoare la acordurile încheiate între Servier și Krka (a se vedea mai sus partea consacrată acordurilor încheiate cu Krka), să se anuleze articolul 7 alineatul (4) litera (b) din decizia atacată, prin care Comisia a pronunțat o amendă în cuantum de 37 661 800 de euro împotriva Servier în temeiul acestei încălcări.

1637 Ținând seama de această anulare, nu este necesar să se examineze temeinicia motivelor sau a criticilor invocate în susținerea concluziilor privind amenda menționată la punctul 1636 de mai sus.

1638 În același mod, pentru a se ține seama de anularea articolului 6 din decizia atacată, prin care Comisia a constatat o încălcare a articolului 102 TFUE (a se vedea mai sus părțile consacrate definirii pieței relevante, existenței unei poziții dominante pe cele două piețe relevante și abuzului de poziție dominantă), trebuie să se anuleze articolul 7 alineatul (6) din decizia atacată, prin care Comisia a pronunțat o amendă în cuantum de 41 270 000 de euro împotriva Servier pentru această încălcare.

1639 Ținând seama de această anulare, nu este necesar să se examineze temeinicia motivelor sau a criticilor invocate în susținerea concluziilor privind amenda menționată la punctul 1638 de mai sus.

1640 În consecință, în considerațiile care urmează, criticile sau argumentele referitoare la acordurile încheiate cu Krka sau la abuzul de poziție dominantă nu vor fi în principiu examinate, nici măcar evocate. Atunci când, în mod excepțional, acestea vor fi examinate, examinarea respectivă va fi efectuată cu titlu suplimentar.

a) Cu privire la caracterul imprevizibil al interpretării reținute în decizia atacată

1) Argumentele părților

[omissis]

2) *Aprecierea Tribunalului*

- 1655 Cu titlu introductiv, trebuie să se sublinieze că sancționarea eficientă a încălcărilor în materia dreptului concurenței nu poate merge până la a încălca principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor, astfel cum a fost consacrat la articolul 49 din Carta drepturilor fundamentale (a se vedea prin analogie, în ceea ce privește sancțiunile penale și obligația statelor membre de a combate activitățile ilicite care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, Hotărârea din 5 decembrie 2017, M. A. S. și M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 61).
- 1656 Este necesar să se amintească în continuare că, potrivit jurisprudenței Curții, principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor impune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea. Condiția respectivă este îndeplinită atunci când justițiabilul poate avea cunoștința, pornind de la modul de redactare a dispoziției relevante și, la nevoie, din interpretarea care va fi dată acesteia de instanțe, despre actele și omisiunile care determină angajarea răspunderii sale penale (a se vedea Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 1657 Principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor nu poate fi interpretat în sensul că interzice clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretarea judiciară de la o cauză la alta, cu condiția ca rezultatul să fie în mod rezonabil previzibil la momentul săvârșirii încălcării, având în vedere în special interpretarea reținută la acel moment în jurisprudența referitoare la dispoziția legală în cauză (a se vedea Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 1658 Sfera noțiunii de previzibilitate depinde într-o largă măsură de conținutul textului respectiv, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor acestuia. Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la consiliere adecvată pentru a evalua la un nivel rezonabil în împrejurările cauzei consecințele care pot rezulta dintr-un anumit act. O asemenea situație se regăsește în special în cazul profesioniștilor, obișnuiți să facă dovada unei mari prudențe în exercitarea profesiei lor. Pentru acest motiv, este de așteptat ca aceștia să manifeste o atenție specială în evaluarea riscurilor pe care le presupune această exercitare (a se vedea Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 42 și jurisprudența citată).
- 1659 Trebuie să se adauge că recurgerea la consilierea oferită de profesioniști este cu atât mai evidentă atunci când este vorba, după cum era cazul în speță, să se pregătească și să se redacteze acorduri considerate a preveni sau a soluționa litigii pe cale amiabilă.
- 1660 În acest context, chiar dacă la momentul încălcărilor constatate în decizia în litigiu instanțele Uniunii nu avuseseră încă ocazia de a se pronunța în mod special cu privire la un acord de soluționare amiabilă precum cele încheiate de Servier, acesta ar fi trebuit să se aștepte, eventual după ce a recurs la consiliere adecvată, la posibilitatea ca comportamentul său să fie declarat incompatibil cu normele de concurență din dreptul Uniunii, având în vedere, printre altele, domeniul de aplicare larg al noțiunilor „acord” și „practică concertată” ce rezultă din jurisprudența Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 43).
- 1661 Servier putea presupune în special că, prin stimularea societăților producătoare de medicamente generice să se supună unor clauze de necomercializare și de necontestare, ce restrâng prin ele însele concurența, își pierdea orice legitimitate la introducerea unor asemenea clauze într-un acord de soluționare amiabilă în materie de brevete. Astfel, o asemenea introducere nu se mai întemeia în acest caz pe recunoașterea de către părțile la acorduri a validității brevetului și făcea astfel dovada unei utilizări anormale a brevetului, fără legătură cu obiectul său specific (a se vedea punctul 267 de mai sus). Prin urmare, Servier putea prevedea în mod rezonabil că adopta un comportament care intra sub

incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 46, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 764).

¹⁶⁶² În plus, astfel cum a arătat deja Tribunalul, cu mult înaintea datei de încheiere a acordului în litigiu, jurisprudența se pronunțase cu privire la posibilitatea de a aplica dreptul concurenței în domenii caracterizate de prezența unor drepturi de proprietate intelectuală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctele 314 și 315).

¹⁶⁶³ Astfel, Curtea a considerat încă din anul 1974 că, deși drepturile recunoscute de legislația unui stat membru în materie de proprietate intelectuală nu erau afectate în ceea ce privește existența lor de articolul 101 TFUE, condițiile de exercitare a acestora pot intra totuși sub incidența interdicțiilor prevăzute de acest articol și că această situație se putea regăsi ori de câte ori exercitarea unui asemenea drept apărea ca fiind obiectul, motivul sau consecința unei înțelegeri (Hotărârea din 31 octombrie 1974, Centrafarm și de Peijper, 15/74, EU:C:1974:114, punctele 39 și 40).

¹⁶⁶⁴ În continuare, începând cu pronunțarea Hotărârii din 27 septembrie 1988, Bayer și Maschinenfabrik Hennecke (65/86, EU:C:1988:448), este clar că soluționările amiabile ale litigiilor referitoare la brevete pot fi calificate drept acorduri în sensul articolului 101 TFUE.

¹⁶⁶⁵ Pe de altă parte, este necesar să se sublinieze că, prin acordurile în litigiu, Servier și societățile producătoare de medicamente generice în cauză au decis, în realitate, să încheie acorduri de excludere de pe piață (a se vedea în special punctele 271, 562 și 704 de mai sus). Or, deși este adevărat că, numai într-o hotărâre pronunțată ulterior adoptării acordurilor în litigiu, Curtea a statuat că acordurile de excludere de pe piață, în cadrul cărora întreprinderile care rămân acordă despăgubiri întreprinderilor care se retrag, constituiau o restrângere a concurenței prin obiect, ea a precizat însă că acest tip de acorduri se opunea „în mod vădit” concepției inerente dispozițiilor privind concurența din tratat, potrivit căreia orice operator economic trebuie să determine în mod autonom politica pe care intenționează să o urmeze pe piață (Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctele 8 și 32-34). Prin încheierea unor asemenea acorduri, Servier nu putea să ignore, așadar, caracterul anticoncurențial al comportamentului său.

¹⁶⁶⁶ Desigur, deși, dat fiind că acordurile în cauză fuseseră încheiate sub forma unor soluționări amiabile referitoare la un brevet, caracterul ilicit al acestor acorduri putea să nu apară în mod clar pentru un observator extern precum Comisia sau juriștii specializați în domeniile în cauză, situația era diferită pentru părțile la acord.

¹⁶⁶⁷ Dificultățile care pot fi întâlnite de Comisie în identificarea unei încălcări erau, de altfel, de natură să justifice, cel puțin în parte, durata procedurii sau lungimea deciziei atacate.

¹⁶⁶⁸ Concluzia prezentată la punctul 1661 de mai sus nu poate fi repusă în discuție de celelalte argumente invocate de reclamante.

¹⁶⁶⁹ În primul rând, argumentul întemeiat pe existența unei practici a Comisiei potrivit căreia aceasta se abține să aplice amenzi sau se limitează să aplice amenzi simbolice atunci când examinează aspecte de drept noi nu poate fi reținut în speță, întrucât, în pofida noutății problemelor invocate în contextul prezentei cauze, Servier putea prevedea în mod rezonabil că, acționând astfel cum a acționat, cu alte cuvinte plătind societăți producătoare de medicamente generice să rămână în afara pieței, Servier adopta un comportament care intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea punctul 1661 de mai sus). În această privință, trebuie să se sublinieze că, într-una

- dintre deciziile Comisiei citate de reclamante, rezultă că „nu era suficient de clar pentru [părțile interesate] faptul că comportamentul lor ar constitui o încălcare”. Prin urmare, Comisia se afla în prezența unei situații diferite de cea din prezentul litigiu.
- 1670 În plus, s-a menționat la punctul 1665 de mai sus că Servier nu putea ignora în speță caracterul anticoncurențial al comportamentului său.
- 1671 În orice caz, potrivit jurisprudenței, Comisia dispune de o marjă de apreciere la stabilirea cuantumului amenzilor pentru a orienta comportamentul întreprinderilor în sensul respectării normelor de concurență. Faptul că în trecut Comisia a aplicat amenzi de un anumit nivel în cazul anumitor tipuri de încălcări nu o poate priva de posibilitatea de a ridica acest nivel în limitele indicate în Regulamentul nr. 1/2003, dacă acest lucru este necesar pentru punerea în aplicare a politicii Uniunii în materia concurenței. Dimpotrivă, aplicarea eficientă a normelor Uniunii în materia concurenței impune posibilitatea adaptării de către Comisie, în orice moment, a nivelului amenzilor la nevoile acestei politici (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 773).
- 1672 În al doilea rând, deși reclamantele fac referire la existența unui aviz juridic care a fost solicitat de una dintre societățile producătoare de medicamente generice în cauză și care este menționat în considerentul (3074) al deciziei atacate, ele nu prezintă suficiente elemente pentru a se putea concluziona că exista o incertitudine reală în ceea ce privește caracterul ilicit, în raport cu normele Uniunii în materia dreptului concurenței, al acordurilor în litigiu.
- 1673 În al treilea rând, deși reclamantele susțin că soluția reținută de Comisie în decizia atacată contravine principiilor stabilite în Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, acest argument trebuie respins.
- 1674 Într-adevăr, chiar presupunând că reclamantele au intenționat să invoce astfel o încălcare a punctului 209 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie, reiese din acest punct că clauzele de necontestare sunt „în general” considerate că nu intră sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE. Astfel, având în vedere utilizarea acestei expresii, dispoziția menționată nu exclude ca introducerea clauzelor de necontestare să poată, în anumite circumstanțe, să constituie o încălcare a concurenței.
- 1675 În plus, punctul 209 din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie prevede că este posibil ca clauzele de necontestare să nu intre sub incidența articolului 101 alineatul (1) TFUE, întrucât aceste clauze, care urmăresc să nu se conteste *a posteriori* drepturile de proprietate intelectuală reglementate de acorduri, au drept „adevărat[...] obiectiv [...] să soluționeze litigii și/sau să evite litigii viitoare”.
- 1676 Or, în ipoteza în care, precum în speță, o plată inversă, iar nu recunoașterea de fiecare dintre părți a validității brevetului, este cea care a condus la adoptarea acordurilor în litigiu, aceste acorduri, care sunt în realitate acorduri de excludere de pe piață care urmăresc obiective anticoncurențiale, nu pot fi considerate ca având drept „adevărat[...] obiectiv [...] să soluționeze litigii și/sau să evite litigii viitoare”.
- 1677 Pe de altă parte, niciun element nu permite să se concluzioneze, contrar celor susținute de reclamante, că soluția reținută de Comisie în decizia atacată era imprevizibilă astfel încât Comisia să fi considerat necesar să modifice dispozițiile din Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie.
- 1678 Desigur, se prevede, la punctul 243 din Orientările din 2014 privind acordurile de transfer de tehnologie, că clauzele de necontestare pot încălca articolul 101 alineatul (1) TFUE în cazul în care licențiatorul, pe lângă acordarea unei licențe pentru drepturile asupra unei tehnologii, determină, financiar sau în alt mod, licențiatul să fie de acord să nu conteste valabilitatea drepturilor asupra unei tehnologii.

1679 Totuși, această nouă dispoziție s-a limitat să precizeze dispozițiile conținute anterior în Orientările din 2004 privind acordurile de transfer de tehnologie.

1680 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe existența unor contradicții în decizia atacată referitoare la interpretarea noțiunii de concurență potențială, trebuie să se arate că acest argument a fost deja respins și să se facă trimitere la considerațiile prezentate deja în această privință (a se vedea punctele 374-377 de mai sus).

1681 Din considerațiile care precedă rezultă că motivul, în măsura în care privește încălcările reținute în decizia atacată în temeiul articolului 101 TFUE, trebuie respins.

b) Cu privire la eroarea de drept referitoare la cumularea amenzilor

1682 Reclamantele invocă două critici, întemeiate, prima, pe existența unei încălcări unice ce regroupează ansamblul acordurilor amiabile în litigiu încheiate de Servier, care ar împiedica Comisia să impună Servier cinci amenzi distincte, și, a doua, pe caracterul nelegal al cumulării amenzii aplicate în temeiul articolului 101 TFUE cu cea aplicată în temeiul articolului 102 TFUE.

1) Cu privire la nerespectarea noțiunii de încălcare unică

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

1685 Reclamantele invocă două argumente, ambele referitoare la noțiunea de încălcare unică și întemeiate, primul, pe existența unei încălcări unice care regroupează ansamblul acordurilor amiabile în litigiu încheiate de Servier și, al doilea, cu titlu subsidiar, pe existența unei încălcări unice care regroupează acordurile Niche și Matrix.

1686 În ceea ce privește primul argument, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 1282 de mai sus, existența unui obiectiv comun pentru Servier și pentru fiecare dintre societățile producătoare de medicamente generice și, așadar, a unui plan de ansamblu nu putea fi constatată de Comisie.

1687 În lipsa unui asemenea obiectiv comun, precum și a unui plan de ansamblu, Comisia nu era în măsură să concluzioneze în sensul existenței unei încălcări unice. Prin urmare, aceasta avea dreptul să impună o amendă distinctă societății Servier pentru fiecare dintre încălcările reținute.

1688 Astfel, cumularea unor amenzi efectuată de Comisie în decizia atacată, care se întemeiază pe constatarea justificată a existenței unor încălcări distincte, nu poate fi considerat, contrar celor susținute de reclamante, ca fiind „inechitabil și disproporționat”.

1689 Dimpotrivă, ar fi inechitabil față de societățile producătoare de medicamente generice ca Servier să fie, asemenea lor, sancționată o singură dată, chiar dacă, contrar societăților respective, Servier a participat la mai multe acorduri distincte.

1690 De altfel, cumularea amenzilor este, în principiu, cu atât mai puțin disproporționată cu cât Comisia a luat în considerare în decizia atacată [considerentul (3128)] faptul că Servier săvârșise mai multe încălcări, distincte desigur, dar care au privit același produs, perindoprilul și, într-o mare măsură, aceleași zone geografice și aceleași perioade. În acest context specific, Comisia a decis, pentru a evita un rezultat potențial disproporționat, să limiteze, pentru fiecare încălcare, proporția din valoarea

vânzărilor realizate de Servier luată în considerare pentru a se stabili cuantumul de bază al amenzii. Aceasta a operat astfel o corecție care a condus la o reducere medie cu 54,5 % a ansamblului valorilor vânzărilor referitoare la diferitele încălcări ale articolului 101 TFUE.

1691 Prin urmare, prezentul argument trebuie înlăturat.

1692 În ceea ce privește argumentul specific acordurilor Niche și Matrix, astfel cum reiese din considerațiile prezentate la punctele 1295-1302 de mai sus, aceste acorduri constituiau două încălcări diferite ale articolului 101 TFUE.

1693 Cu toate acestea, astfel cum s-a indicat la punctul 1296 de mai sus, se poate deduce din analiza contextului și a condițiilor din aceste acorduri că Servier era animată de „aceleași motivații” la încheierea acordurilor în cauză și urmarea în această privință un obiectiv identic, și anume soluționarea definitivă a litigiului în curs și evitarea oricărui contencios viitor privind produsul Niche/Matrix, precum și eliminarea acestui produs ca sursă de concurență potențială, în schimbul unei plăți. În particular, atestă în mod efectiv același obiectiv urmărit de Servier la încheierea acordurilor cu Niche și cu Matrix faptul că aceste acorduri au fost semnate în aceeași zi și în același loc de același reprezentant al reclamantelor, faptul că domeniul de aplicare temporal și geografic al acestora era identic, faptul că acordurile priveau în special același produs prin impunerea unor obligații similare în sarcina Niche și Matrix și, în sfârșit, faptul necontestat că era în interesul Servier să încheie acorduri cu cele două părți care au contribuit la proiectul comun privind perindoprilul în cauză.

1694 Deși datele factuale prezentate la punctul 1693 de mai sus nu permit să se stabilească faptul că Niche și Matrix urmăreau împreună același obiectiv, care face dovada unui plan comun prin încheierea acordurilor în cauză, nici *a fortiori* că acestea împărtășeau planul comun în cauză cu Servier, datele respective denotă că Servier urmărea același obiectiv în momentul încheierii acordurilor Niche și Matrix (a se vedea punctele 1296-1301 de mai sus).

1695 Pe de altă parte, efectele nocive ale acordurilor în cauză priveau, în parte, produsul dezvoltat în comun de Niche și de Matrix, a cărui comercializare era interzisă pe aceeași perioadă și pe același teritoriu. Astfel, gradul de suprapunere a efectelor anticoncurențiale ale acestor acorduri era deosebit de ridicat.

1696 Având în vedere elementele menționate la punctele care precedă, care sunt specifice acordurilor Niche și Matrix și le diferențiază astfel de acordurile amiabile pe care Servier le-a încheiat cu alte societăți producătoare de medicamente generice, este necesar să se constate că reducerea pentru cumul de încălcări reținută de Comisie (a se vedea punctul 1690 de mai sus), întrucât aceasta nu aplica un tratament deosebit acordului Matrix, nu a luat suficient în considerare legăturile pe care acest acord le avea cu acordul Niche.

1697 În plus, cuantumul amenzii reținut de Comisie nu ține seama în mod adecvat de nivelul de gravitate a încălcării reprezentate de acordul Matrix, care, în ceea ce privește Servier, este mai redus decât nivelul de gravitate a încălcării reprezentate de acordul Niche, din moment ce acordul Matrix a fost încheiat de Servier pentru a consolida efectele acordului Niche (a se vedea punctul 1300 de mai sus) și, ținând seama de acordul Biogaran, transferul de valoare global de care au beneficiat Niche și Unichem este mai mare decât cel de care a beneficiat Matrix.

1698 În consecință, Tribunalul, în exercitarea competenței sale de fond, decide, în vederea respectării principiului proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 septembrie 2014, YKK și alții/Comisia, C-408/12 P, EU:C:2014:2153, punctul 66), să reducă cuantumul amenzii aplicate Servier în temeiul acordului Matrix cu 30 %, respectiv la 23 736 510 euro.

1699 În consecință, cuantumul amenzii aplicate Servier în temeiul încălcării prevăzute la articolul 2 din decizia atacată, astfel cum rezultă din articolul 7 alineatul (2) litera (b) din aceasta, este stabilit la 55 385 190 de euro în loc de 79 121 700 de euro.

2) Cu privire la cumularea amenzilor în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

1702 Având în vedere anularea articolului 7 alineatul (6) din decizia atacată (a se vedea punctul 1638 de mai sus), Servier nu mai este sancționată decât în temeiul articolului 101 TFUE. În lipsa cumulării sancțiunilor în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE, nu este necesar, în orice caz, să se examineze temeinicia prezentului motiv, care trebuie respins.

c) Cu privire la calcularea valorii vânzărilor

1703 Reclamantele se întemeiază pe trei critici diferite care trebuie examinate separat.

1) Cu privire la luarea în considerare a vânzărilor din circuitul spitalicesc

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

1706 Trebuie să se arate că reclamantele fac trimitere, în susținerea prezentei critici, la considerentele (2408)-(2412) ale deciziei atacate, în care Comisia arată că exclude sectorul spitalicesc de la analiza pieței.

1707 Considerentele (2408)-(2412) ale deciziei atacate figurează în cuprinsul punctului 6.5 din decizia menționată, consacrat evaluării poziției dominante a Servier pe piața produselor finite.

1708 Comisia a indicat în considerentul (2412) al deciziei atacate că perindoprilul era distribuit în esență prin intermediul circuitului cu amănuntul și, astfel, vânzările efectuate la spitale nu puteau afecta prețurile și volumele globale obținute în circuitul cu amănuntul. Prin urmare, Comisia a apreciat că constrângerile concurențiale provenite din sectorul spitalicesc nu riscau să împiedice Servier să se comporte independent de orice presiune concurențială. Comisia a exclus, așadar, sectorul spitalicesc de la analiza piețelor produselor finite.

1709 Pe de altă parte, Comisia a precizat în considerentul (2595) al deciziei atacate că constatarea unei independențe față de presiunea concurențială permitea caracterizarea existenței unei puteri de piață.

1710 Din considerațiile care precedă reiese că Comisia a urmărit să excludă sectorul spitalicesc de la analiza pieței, pentru motivul că aprecia că porțiunea de piață respectivă nu era relevantă pentru a se stabili dacă Servier dispunea sau nu de o putere de piață.

1711 La examinarea acordurilor în litigiu în temeiul articolului 101 TFUE, Comisia a făcut trimitere la punctul 6.5 din decizia atacată în cadrul analizei restrângerii prin efect pentru care stabilirea existenței unei puteri de piață a Servier prezenta un interes, astfel cum reiese în special din considerentele (1397),

- (1503), (1656), (1847) și (2048) ale deciziei atacate și, mai ales, din considerentul (1224) al acesteia, în care Comisia a indicat că noțiunea de putere de piață era centrală pentru analiza efectelor restrictive ale acordurilor.
- 1712 Prin urmare, Comisia a urmărit să excludă sectorul spitalicesc de la analiza restrângerii prin efect.
- 1713 În ceea ce privește analiza privind restrângerea prin obiect, Comisia nu a făcut trimitere la punctul 6.5 din decizia atacată și, în niciun moment, nu a indicat că excludea din analiza sa sectorul spitalicesc. O asemenea excludere nu prezenta, de altfel, interes pentru Comisie, întrucât analiza restrângerii prin obiect nu o determina să stabilească dacă Servier dispunea sau nu de o putere de piață.
- 1714 Pe de altă parte, pentru a constata existența unei restrângeri prin obiect, Comisia s-a întemeiat pe prezența unor clauze restrictive în acordurile în litigiu. Prin urmare, prezența acestor clauze și, în consecință, domeniul lor de aplicare au permis Comisiei să delimiteze întinderea restrângerii prin obiect. De exemplu, în ceea ce privește sfera geografică a restrângerii prin obiect reținută de Comisie pentru fiecare acord, aceasta includea doar statele membre în care se aplicau clauzele restrictive, astfel cum reiese din tabelul nr. 50, care figurează în considerentul (3134) al deciziei atacate.
- 1715 Or, clauzele de necomercializare care figurează în acordurile în litigiu nu excludeau sectorul spitalicesc din domeniul lor de aplicare. De asemenea, presupunând că o astfel de excludere este posibilă pentru o clauză de necontestare, nici clauzele de necontestare care figurează în aceste acorduri nu excludeau sectorul respectiv din domeniul lor de aplicare.
- 1716 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se concluzioneze că Comisia nu a exclus sectorul spitalicesc atunci când a constatat existența unei restrângeri a concurenței prin obiect.
- 1717 Pentru a se stabili dacă, în urma excluderii sectorului spitalicesc de la analiza restrângerii prin efect constatate mai sus, reclamantele ar putea obține totuși o reducere a cuantumului amenzilor aplicate în temeiul articolului 101 TFUE, trebuie să se asigure că luarea în considerare a constatării restrângerii prin efect operate de Comisie nu i-a permis să condamne Servier dincolo de ceea ce simpla constatare a restrângerii prin obiect îi permitea să facă.
- 1718 În această privință, trebuie să se arate că, în niciun moment, Comisia nu a indicat în decizia atacată că extindea domeniul de aplicare material, temporal sau geografic al încălcării dincolo de ceea ce îi permitea constatarea restrângerii prin obiect.
- 1719 Dimpotrivă, Comisia a constatat existența unei restrângeri prin efect doar în patru state membre, și anume în Franța, în Țările de Jos, în Polonia și în Regatul Unit, în timp ce, pentru calcularea cuantumului amenzii, în ceea ce privește încălcările privind Niche și Unichem, Matrix, Krka și Lupin, ea a extins sfera geografică a încălcărilor la toate statele membre în care se aplicau acordurile.
- 1720 În plus, se poate arăta că, numai cu titlu subsidiar, „din motive de exhaustivitate” [considerentul (1213) al deciziei atacate], Comisia a analizat efectele restrictive asupra concurenței ale acordurilor în litigiu.
- 1721 În sfârșit, reclamantele însele arată că stabilirea cuantumului amenzii „se întemeiază exclusiv pe premisa potrivit căreia acordurile ar constitui restrângeri prin obiect”.
- 1722 Astfel, luarea în considerare a constatării restrângerii prin efect operate de Comisie nu i-a permis să condamne Servier dincolo de ceea ce îi permitea simpla constatare a restrângerii prin obiect.
- 1723 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia nu a exclus în mod întemeiat sectorul spitalicesc de la calcularea cuantumului amenzii pentru partea din aceasta referitoare la articolul 101 TFUE.
- 1724 Din toate considerațiile care precedă reiese că prezenta critică trebuie respinsă.

2) *Cu privire la caracterul insuficient al motivării calculării valorii vânzărilor*

i) *Argumentele părților*

[omissis]

ii) *Aprecierea Tribunalului*

1727 Trebuie amintit că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, la stabilirea cuantumului amenzii în cazul încălcării normelor de concurență, Comisia își respectă obligația de motivare atunci când indică în decizia sa elementele de apreciere care i-au permis să determine gravitatea și durata încălcării, fără să fie obligată să indice elementele cifrice referitoare la modul de calcul al amenzii (a se vedea Hotărârea din 22 octombrie 2015, AC-Treuhand/Comisia, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punctul 68 și jurisprudența citată).

1728 În speță, reclamantele își întemeiază critica doar pe coeficientul de corecție pe care Comisia l-a aplicat valorii vânzărilor.

1729 În această privință, Comisia a indicat, în considerentul (3128) al deciziei atacate, că, ținând seama de faptul că Servier săvârșise mai multe încălcări, desigur diferite, dar care au privit același produs, perindoprulul, și, într-o mare măsură, aceleași zone geografice și aceleași perioade, aplica un factor de corecție care îi permitea să limiteze, pentru fiecare încălcare, proporția din valoarea vânzărilor realizate de Servier luată în considerare la stabilirea cuantumului de bază al amenzii. De asemenea, aceasta a precizat că factorul de corecție respectiv conducea la aplicarea, în medie, pentru fiecare dintre cele cinci încălcări ale articolului 101 TFUE, a unei reduceri a valorii vânzărilor cu 54,5 %.

1730 În aceste condiții, Comisia, având în vedere jurisprudența citată la punctul 1727 de mai sus și faptul că aplicarea coeficientului de corecție în cauză, chiar dacă nu este prevăzută în orientările pentru calcularea amenzilor, este o măsură favorabilă reclamantelor, și-a motivat suficient decizia, fără ca împrejurarea că acestea nu sunt în măsură să reproducă toate calculele care au condus, pe de o parte, la nivelul de 54,5 % menționat mai sus și, pe de altă parte, la cuantumul amenzii reținut în cele din urmă pentru fiecare încălcare a articolului 101 TFUE, să permită să se ajungă la o concluzie contrară.

1731 Desigur, se poate arăta că, în urma unei măsuri de organizare a procedurii desfășurate de Tribunal în vederea facilitării, după caz, a exercitării competenței sale de fond, Comisia a transmis informații mai precise cu privire la calculele care i-au permis să ajungă la cota de 54,5 % menționată mai sus, precum și la cuantumul amenzii reținute în final pentru fiecare încălcare a articolului 101 TFUE și că aceste informații au permis Tribunalului și reclamantelor să înțeleagă, într-un mod mai detaliat, modalitatea în care Comisia stabilise această cotă și cuantumul respective.

1732 Totuși, împrejurarea că unele informații mai precise referitoare la calcularea cuantumului amenzii în cazul unei încălcări a normelor de concurență sunt comunicate ulterior în cadrul procedurii contencioase nu este de natură să demonstreze că decizia atacată era, în această privință, afectată de o insuficiență a motivării. Astfel, clarificările aduse de autorul unei decizii atacate, care completează o motivare deja suficientă în sine, nu țin propriu-zis de respectarea obligației de motivare, chiar dacă acestea pot fi utile pentru controlul intern al motivării deciziei exercitat de instanța Uniunii, în sensul că permit instituției să explice motivele care stau la baza deciziei sale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Weig/Comisia, C-280/98 P, EU:C:2000:627, punctul 45).

1733 Pe de altă parte, contrar celor susținute de reclamante, caracterul parțial al reducerii aplicate grație coeficientului de corecție se justifică prin faptul că, astfel cum s-a menționat ca răspuns la motivul referitor la existența unei încălcări unice și continue, diferitele acorduri în cauză nu constituie o încălcare unică, ci încălcări distincte pentru care Comisia avea dreptul să aplice o amendă diferită.

1734 Din considerațiile care precedă reiese că prezenta critică trebuie respinsă.

3) *Cu privire la domeniul de aplicare geografic al valorii vânzărilor*

i) *Argumentele părților*

[omissis]

ii) *Aprecierea Tribunalului*

1738 Reclamantele susțin că în decizia atacată, în special în tabelul nr. 50, care figurează în considerentul (3134) al acesteia, Comisia a definit în mod eronat domeniul geografic al încălcărilor articolului 101 TFUE, întrucât, pe de o parte, brevetul 947 ar fi fost acordat în Polonia numai după ce toate încălcările încetaseră, pe de altă parte, Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Cipru, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia, România, Slovenia, Slovacia și Finlanda nu ar fi fost acoperite de brevetele 939-941.

1739 Este necesar să se precizeze că tabelul nr. 50 menționat mai sus indică datele de începere și de încetare a fiecărei încălcări în funcție de fiecare stat membru.

1740 Cu titlu introductiv, trebuie să se excludă din analiză încălcarea privind Teva. Astfel, această încălcare privește doar Regatul Unit. Or, niciunul dintre argumentele formulate de reclamante nu privește statul membru respectiv. Prin urmare, acestea nu au nicio incidență asupra domeniului geografic al încălcării respective.

1741 În ceea ce privește celelalte încălcări, este necesar să se arate că domeniul, în special geografic, al fiecărei încălcări depinde în mod necesar de acela al clauzelor de necomercializare și de necontestare care figurează în acordul în cauză. Astfel, tocmai aceste clauze sunt cele ce restrâng concurența și, atunci când sunt lipsite de legitimitate, prezintă așadar un grad de nocivitate pentru buna funcționare a concurenței, suficient pentru a putea fi reținută o calificare drept restrângere prin obiect (a se vedea punctul 270 de mai sus).

1742 În această privință, reclamantele se limitează să deducă din lipsa unuia sau a mai multor brevete dintr-un anumit stat membru o dispariție a oricărei încălcări în acel stat, fără a distinge între încălcări și, mai ales, în cadrul fiecărei încălcări, între efectele potențial diferite ale lipsei unui brevet cu privire la întinderea geografică a clauzei de necomercializare sau a clauzei de necontestare.

1743 Astfel, reclamantele nu precizează și nici nu menționează consecințele asupra aprecierii gravității încălcării pe care le-ar putea avea o discordanță la nivelul domeniilor geografice ale clauzei de necomercializare și, respectiv, ale clauzei de necontestare.

1744 Prin urmare, argumentele reclamantelor urmăresc doar să excludă, în privința unui anumit stat membru, existența oricărei încălcări.

1745 Or, este suficient ca una sau alta dintre clauzele de necomercializare și de necontestare să se aplice într-un stat membru pe o anumită perioadă pentru ca Comisia să fi putut include în mod întemeiat acest stat în domeniul geografic al încălcării respective pe perioada în cauză.

1746 Motivul, astfel cum a fost invocat de reclamante, poate fi admis, așadar, numai în măsura în care permite să se concluzioneze că nici clauza de necomercializare, nici cea de necontestare nu se aplicau într-un anumit stat membru pe o perioadă în privința căreia Comisia a reținut totuși existența unei încălcări în acel stat membru.

- 1747 Trebuie să se examineze mai întâi, în raport cu diferitele argumente ale reclamantelor, domeniul de aplicare geografic al clauzei de necomercializare în privința fiecăruia dintre acorduri, în afara acordului Teva.
- 1748 Reclamantele prezintă două argumente, primul referindu-se la brevetul 947, iar al doilea la brevetele 339, 340 și 341.
- 1749 În ceea ce privește acordul Lupin, articolul 1.6 din acesta prevede că Lupin nu poate vinde „produsul” în niciun stat membru. Prin termenul „produs”, se face referire în special la medicamentele care conțin erbumină. În acest acord, clauza de necomercializare nu este, așadar, condiționată de prezența unui brevet, indiferent dacă este vorba despre brevetul 947 sau despre brevetele 339, 340 și 341. Astfel, aceasta se aplica în toate statele membre, fără să fie nevoie să se stabilească dacă, în fiecare dintre ele, brevetele care tocmai au fost menționate existau în momentul încălcării. Întrucât Comisia nu a definit în mod eronat domeniul geografic al încălcării în ceea ce privește clauza de necomercializare, motivul reclamantelor poate fi, așadar, respins în măsura în care privește acordul Lupin (a se vedea punctele 1741-1746 de mai sus).
- 1750 În ceea ce privește acordurile Niche și Matrix și acordul de soluționare amiabilă încheiat cu Krka, întinderea clauzei de necomercializare este, dimpotrivă, condiționată de prezența unor brevete ale Servier. Prin urmare, argumentele reclamantelor pot fi invocate în mod util.
- 1751 Trebuie să se examineze, *primo*, argumentul referitor la brevetul 947.
- 1752 Reclamantele susțin că acest brevet nu fusese eliberat în Polonia în momentul încălcării.
- 1753 În ceea ce privește, în orice caz (a se vedea punctele 1636, 1637 și 1640 de mai sus), acordul amiabil încheiat cu Krka, astfel cum reiese din tabelul nr. 50, care figurează în considerentul (3134) al deciziei atacate, necontestat cu privire la acest aspect, Comisia nu a reținut existența unei încălcări cu privire la Polonia. Prin urmare, este irelevant dacă acest stat membru a fost sau nu acoperit de brevetul 947 în perioada încălcării.
- 1754 În ceea ce privește acordul Niche, clauza de necomercializare prevăzută la articolul 3 se aplică în țările în care există, printre altele, un „drept de brevet alpha”, ceea ce cuprinde brevetul 947 și toate brevetele sau cererile de brevete echivalente, astfel cum prevede articolul 1 punctul (ii), care figurează în secțiunea 1, intitulată „Definiții”.
- 1755 În mod similar, în ceea ce privește acordul Matrix, clauza de necomercializare prevăzută la articolul 1 se aplică pe „teritoriul” respectiv, cu alte cuvinte în toate țările în care există, printre altele, un „drept de brevet alpha”, ceea ce cuprinde brevetul 947 și toate brevetele sau cererile de brevete echivalente, astfel cum prevede articolul 1 punctul (ii), care figurează în secțiunea 1, intitulată „Definiții”.
- 1756 Or, nu se contestă, astfel cum reiese din considerentul (120) și din nota de subsol 155 din decizia atacată, că Servier depusese o cerere de brevet pentru „forma cristalină alpha a perindoprilului erbumină (care corespunde brevetului 947)” în Polonia, la 6 iulie 2001.
- 1757 În consecință, argumentul reclamantelor referitor la brevetul 947 (a se vedea punctul 1752 de mai sus) trebuie respins în ceea ce privește acordurile Niche și Matrix.
- 1758 Din considerațiile care precedă rezultă că acest argument trebuie respins în privința tuturor acordurilor.
- 1759 *Secundo*, trebuie să se examineze argumentul reclamantelor referitor la brevetele 339, 340 și 341.

- 1760 Reclamantele susțin că, în momentul încălcărilor, Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Cipru, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia, România, Slovenia, Slovacia și Finlanda nu erau acoperite de brevetele în cauză.
- 1761 În ceea ce privește acordul de soluționare amiabilă încheiat cu Krka, este suficient, în orice caz (a se vedea punctele 1636, 1637 și 1640 de mai sus), să se arate că întinderea clauzei de necomercializare nu este condiționată de prezența brevetelor 339-341. Prin urmare, este irelevant dacă aceste brevete sau o cerere cu privire la brevetele respective nu au fost eliberate în fiecare dintre statele membre în care reclamantele susțin că aceste brevete nu se aplicau.
- 1762 În ceea ce privește acordurile Niche și Matrix, clauza de necomercializare care figurează în aceste acorduri se aplică în țările în care există brevetele 339-341 „și/sau” brevetul 947, astfel cum prevăd articolul 3 din acordul Niche și articolul 1 punctul (xiii) din secțiunea 1 din acordul Matrix și articolul 1 din secțiunea 2 din același acord.
- 1763 Or, cu excepția argumentului referitor la Polonia, care a fost deja respins mai sus, reclamantele nu susțin și, *a fortiori*, nu stabilesc că brevetul 947 era absent într-unul dintre statele membre menționate la punctul 1760 de mai sus.
- 1764 Or, întrucât reclamantele au o imagine precisă a domeniului de aplicare al acordurilor ca urmare a calității lor de coredactor al acestora, le revenea sarcina de a prezenta elemente care să permită să se stabilească o asemenea absență sau, cel puțin, le revenea sarcina de a invoca această absență.
- 1765 Astfel, chiar presupunând că statele membre menționate la punctul 1760 de mai sus nu au fost acoperite de brevetele 339, 340 și 341, o asemenea circumstanță nu ar permite, în raport cu argumentele dezvoltate de reclamante, să se concluzioneze că clauzele de necomercializare care figurează în acordurile Niche și Matrix nu ar fi fost aplicabile în aceste state, din moment ce reclamantele nu contestă că brevetul 947 le-ar acoperi.
- 1766 Din considerațiile care precedă rezultă că argumentele și probele prezentate de reclamante nu permit să se concluzioneze că Comisia ar fi definit în mod eronat domeniul geografic al încălcării în ceea ce privește clauza de necomercializare.
- 1767 Ținând seama de considerațiile dezvoltate la punctele 1741-1746 de mai sus, prezentul motiv poate fi respins fără să fie necesar să se stabilească dacă Comisia a definit în mod eronat domeniul geografic al încălcării în ceea ce privește clauza de necontestare.

d) Cu privire la gravitatea încălcărilor

1) Argumentele părților

[omissis]

2) Aprecierea Tribunalului

- 1784 Trebuie să se examineze, în primul rând, critica reclamantelor referitoare la lipsa unei intenții anticoncurențiale.
- 1785 În realitate, reclamantele își îndreaptă critica împotriva considerentului (3064) și a următoarelor ale deciziei atacate, în care Comisia s-a limitat să constate că încălcările în cauză fuseseră săvârșite cu intenție sau din neglijență, ceea ce îi permitea, astfel cum prevede articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, să aplice amenzi întreprinderilor în cauză.

- 1786 În această privință, în ceea ce privește problema dacă o încălcare a fost săvârșită cu intenție sau din neglijență și, prin urmare, poate fi sancționată cu amendă în temeiul articolului 23 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul nr. 1/2003, rezultă din jurisprudență că această condiție este îndeplinită atunci când întreprinderea în cauză nu poate să nu cunoască faptul că are un comportament de natură anticoncurențială (Hotărârea din 18 iunie 2013, Schenker & Co. și alții, C-681/11, EU:C:2013:404, punctul 37, Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 156, și Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 762).
- 1787 Or, din examinarea diferitor acorduri în litigiu, cu excepția acordurilor încheiate cu Krka, rezultă că Servier a plătit societățile producătoare de medicamente generice să rămână în afara pieței. Prin urmare, aceasta nu putea să nu cunoască faptul că are un comportament de natură anticoncurențială. Astfel, excluderea concurenților de pe piață constituie o formă extremă de împărțire a pieței și de limitare a producției (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 435), care are, potrivit jurisprudenței, un caracter ilicit „vădit” (a se vedea punctul 1665 de mai sus).
- 1788 Dacă, ca urmare a faptului că acordurile în cauză au fost încheiate sub forma unei soluționări amiabile referitoare la un brevet, caracterul ilicit al acestor acorduri putea să nu apară, în mod evident, pentru un observator extern, situația era diferită pentru părțile la aceste acorduri (a se vedea punctul 1666 de mai sus).
- 1789 Pe de altă parte, este necesar să se constate că acordurile în litigiu, cu excepția acordurilor încheiate cu Krka, urmăreau obiective anticoncurențiale.
- 1790 Astfel, în ipoteza în care, după cum este cazul pentru fiecare dintre acordurile în litigiu, o plată inversă, iar nu recunoașterea de către fiecare dintre părți a validității brevetului, conduce la adoptarea unui acord de soluționare amiabilă, cu alte cuvinte atunci când societatea producătoare de medicamente generice este stimulată să se supună unor clauze de necomercializare și de necontestare, restrângerile privind concurența introduse de aceste clauze nu mai au legătură cu soluționarea amiabilă a unui litigiu - indiferent dacă acesta este real sau fictiv - referitor la un brevet. În acest caz stimularea, iar nu recunoașterea de către părțile la acord a validității brevetului în cauză, este adevărata cauză a restrângerilor privind concurența introduse de aceste clauze. Într-o asemenea ipoteză, acordul respectiv în ansamblu poate fi considerat în mod întemeiat un acord de excludere de pe piață care urmărește obiective anticoncurențiale.
- 1791 Astfel, existența unui obiectiv anticoncurențial este stabilită și este irelevant în această privință dacă Servier a încheiat sau nu un acord cu toate societățile producătoare de medicamente generice care contestă brevetele sale, indiferent dacă a avut sau nu inițiativa acordurilor sau dacă acordurile în cauză au fost sau nu secrete.
- 1792 Cu toate acestea, elementele respective vor fi luate în considerare ulterior pentru a se stabili dacă cotele reținute de Comisie erau disproportionale.
- 1793 Trebuie să se examineze, în al doilea rând, critica reclamantelor referitoare la neluarea în considerare de către Comisie a existenței brevetelor deținute de Servier.
- 1794 În această privință, contrar celor susținute de reclamante, Comisia nu a neglijat că acordurile aveau ca obiect drepturi de proprietate intelectuală.
- 1795 Astfel, constatarea existenței unei stimulări presupune că excluderea reclamantei de pe piață pe care o implică acordul rezultă nu din efectele brevetelor în cauză și din utilizarea lor legitimă, în special în cadrul unei soluționări amiabile, ci dintr-un transfer de valoare, ce reprezintă contrapartida financiară a acestei excluderi (a se vedea punctele 253-276 de mai sus).

- 1796 Trebuie să se sublinieze și că Comisia a respectat condițiile de aplicare a dreptului concurenței în cazul drepturilor de proprietate intelectuală, precum și prezumția de validitate asociată unor astfel de drepturi, întrucât aceasta a rezervat calificarea drept restrângere prin obiect acordurilor care țin de o utilizare anormală a brevetului în măsura în care se întemeiau pe o stimulare, iar nu pe recunoașterea validității brevetului (a se vedea punctele 266 și 267 de mai sus).
- 1797 În sfârșit, atunci când, astfel cum este cazul pentru ansamblul acordurilor în litigiu, cu excepția acordurilor încheiate cu Krka, se constată existența unei stimulări, părțile nu se mai pot prevala de recunoașterea de către ele, în cadrul soluționării amiabile, a validității brevetului. Faptul că validitatea brevetului este confirmată de o instanță jurisdicțională sau administrativă este, în această privință, irelevant. Acest lucru este valabil în ceea ce privește validarea brevetului 947 de către divizia de opoziție a OEB sau constatările, favorabile reclamantelor, care ar fi fost efectuate de instanțele britanice (a se vedea punctul 269 de mai sus).
- 1798 Pe de altă parte, argumentul reclamantelor întemeiat pe faptul că ar fi „paradoxal și nelegitim” ca durata încălcărilor să depindă de lungimea și de rezultatele procedurilor contencioase privind brevetele deținute de Servier trebuie respins.
- 1799 Astfel, durata încălcărilor reproșate reclamantelor depinde de domeniul de aplicare temporal al clauzelor de necomercializare și de necontestare care figurează în acordurile în litigiu, care depinde la rândul său de existența unor brevete deținute de Servier și, așadar, de rezultatele procedurilor privind contestarea acestor brevete.
- 1800 Trebuie să se adauge că Servier poate să conteste cu atât mai puțin legătura existentă între durata lungă a procedurilor contencioase referitoare la brevetele sale și durata încălcărilor cu cât înlănțuirea menționată la punctul 1799 de mai sus, care creează o astfel de legătură, rezultă din clauzele contractuale la a căror redactare a contribuit și Servier.
- 1801 Trebuie să se examineze, în al treilea rând, critica reclamantelor referitoare la lipsa unui impact real al încălcărilor asupra pieței.
- 1802 În această privință, trebuie amintit, *primo*, că articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003 prevede că, la stabilirea valorii amenzii, se iau în considerare durata și gravitatea încălcării, fără a se specifica dacă aceasta din urmă ar trebui apreciată în raport cu rezultatele efectiv obținute pe piață (Concluziile avocatului general Mischo prezentate în cauza Mo och Domsjö/Comisia, C-283/98 P, EU:C:2000:262, punctul 96).
- 1803 Desigur, Liniile directe privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69) prevăd că la evaluarea criteriului gravității încălcării trebuie să se țină seama, printre altele, de impactul său real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat.
- 1804 Cu toate acestea, o asemenea cerință nu mai este menționată nici în Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003.
- 1805 În această privință, se poate arăta că factorul referitor la „punerea în aplicare sau nu a încălcării”, menționat la punctul 22 din Orientările privind calcularea amenzilor, privește comportamentul participanților la încălcare, iar nu efectele acestuia asupra pieței.
- 1806 Prin urmare, Comisia nu avea obligația, în temeiul Orientărilor privind calcularea amenzilor, de a lua în considerare impactul real al încălcării asupra pieței pentru a determina proporția din valoarea vânzărilor reținută în temeiul gravității în conformitate cu punctele (19)-(24) din Orientările privind

- calcularea amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Fresh Del Monte Produce/Comisia, T-587/08, EU:T:2013:129, punctele 773-775, și Hotărârea din 16 iunie 2015, FSL și alții/Comisia, T-655/11, EU:T:2015:383, punctul 539).
- 1807 *Secundo*, jurisprudența Uniunii nu impune nici luarea în considerare de către Comisie a impactului real al încălcării asupra pieței.
- 1808 Astfel, din jurisprudența Curții reiese că gravitatea încălcărilor trebuie stabilită în funcție de un număr mare de elemente precum, printre altele, circumstanțele speciale ale cauzei, contextul acesteia și întinderea disuasivă a amenzilor, fără să se stabilească o listă imperativă sau exhaustivă a criteriilor care trebuie să fie luate în mod obligatoriu în considerare (Ordonanța din 25 martie 1996, SPO și alții/Comisia, C-137/95 P, EU:C:1996:130, punctul 54, Hotărârea din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, EU:C:1997:375, punctul 33, și Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 241).
- 1809 Efectele asupra pieței pot fi, desigur, luate în considerare printre „numărul mare de elemente” menționate la punctul 1808 de mai sus, însă acestea vor prezenta o importanță esențială numai în prezența unor acorduri, a unor decizii sau a unor practici concertate care nu au în mod direct drept obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței și care pot intra, așadar, în domeniul de aplicare al articolului 101 TFUE doar ca urmare a efectelor lor reale (Concluziile avocatului general Mischo prezentate în cauza Mo och Domsjö/Comisia, C-283/98 P, EU:C:2000:262, punctul 101).
- 1810 Astfel, obligarea Comisiei, în stadiul calculării quantumului amenzii de a lua în considerare impactul real asupra pieței al încălcării ar determina să se impună Comisiei o obligație pe care, potrivit unei jurisprudențe constante, aceasta nu o are în scopul aplicării articolului 101 TFUE, din moment ce încălcarea în cauză are un obiect anticoncurențial (a se vedea Hotărârea din 3 septembrie 2009, Pym și Pym Consumer/Comisia, C-534/07 P, EU:C:2009:505, punctul 64 și jurisprudența citată).
- 1811 Este adevărat, astfel cum arată reclamantele, că Comisia nu s-a întemeiat, în decizia atacată, exclusiv pe constatarea existenței unor restrângeri ale concurenței prin obiect, ci a reținut și existența unor restrângeri prin efect.
- 1812 Cu toate acestea, numai cu titlu subsidiar, „din motive legate de exhaustivitate” [considerentul (1213) al deciziei atacate], Comisia a analizat efectele restrictive asupra concurenței ale acordurilor în litigiu. De altfel, se poate arăta că Comisia a considerat că a stabilit existența unei restrângeri prin efect doar în patru state membre, și anume în Franța, în Țările de Jos, în Polonia și în Regatul Unit. Or, pentru calcularea quantumului amenzii, aceasta a luat în considerare o sferă geografică a încălcărilor care includea toate statele membre în care se aplicau acordurile.
- 1813 În plus, reclamantele însele indică faptul că determinarea quantumului amenzii „se întemeiază exclusiv pe premisa potrivit căreia acordurile ar constitui restrângeri prin obiect”.
- 1814 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia nu era obligată să ia în considerare pretinsa lipsă a unui impact real al încălcărilor asupra pieței atunci când a stabilit quantumul amenzii pentru încălcările articolului 101 TFUE.
- 1815 În orice caz, chiar presupunând că Comisia a avut obligația să stabilească existența unui impact real asupra pieței al încălcărilor în cauză și că nu a stabilit acest lucru suficient, aspectul respectiv nu ar avea consecințe asupra cotelor pe care le-a reținut, întrucât se poate concluziona, chiar și în lipsa unui asemenea impact, că aceste cote nu sunt disproporționate.

- 1816 În această privință, trebuie să se arate că acordurile în cauză sunt acorduri de excludere de pe piață care urmăresc obiective anticoncurențiale (a se vedea punctul 1790 de mai sus). Or, excluderea concurenților de pe piață constituie o formă extremă de împărțire a pieței și de limitare a producției (a se vedea punctul 271 de mai sus). Astfel, în temeiul punctului 23 din Orientările privind calcularea amenzilor, asemenea acorduri trebuie să fie, în principiu, sever sancționate.
- 1817 De asemenea, trebuie să se adauge că clauzele restrictive care figurează în acordurile în litigiu au fost puse în aplicare.
- 1818 Ținând seama de aceste elemente, proporția din valoarea vânzărilor reținută de Comisie, și anume 10 % sau 11 %, după caz, ceea ce constituie doar aproximativ o treime din proporția maximă care poate fi reținută, nu este disproporționată. Dimpotrivă, aceste procente reflectă în mod adecvat atât gravitatea încălcărilor constatate, care prezintă o nocivitate deosebită ca urmare a obiectului lor anticoncurențial, cât și contextul specific în care au avut loc, caracterizat de protecția drepturilor de proprietate intelectuală și de incertitudinea care însoțește rezultatul litigiilor referitoare la brevetele deținute de Servier.
- 1819 În această privință, trebuie să se arate că reclamantele sunt cu atât mai puțin îndreptățite să se prevaleze de lipsa unor efecte reale ale acordurilor în litigiu asupra concurenței cu cât aceste acorduri, întemeiate pe o stimulare, iar nu pe recunoașterea de către părți a validității brevetului în cauză, le-au permis tocmai să substituie evenimentele aleatorii ale litigiilor în materie de brevete și incertitudinile care însoțesc condițiile și posibilitățile de intrare pe piață ale societăților producătoare de medicamente generice cu certitudinea de a le ține în afara pieței pe cele cu care a fost încheiat un acord.
- 1820 De asemenea, concluzia prezentată la punctul 1818 de mai sus nu ar putea fi repusă în discuție nici în cazul în care elementele invocate de reclamante și menționate la punctul 1791 de mai sus ar fi stabilite.
- 1821 Pe de altă parte, în ceea ce privește nemotivarea invocată, fără nicio precizare din partea reclamantelor, aceasta nu poate fi reținută. Astfel, Servier era în măsură, în raport cu ansamblul constatărilor efectuate de Comisie în decizia atacată, în special în considerentul (3130) al acesteia, și cu contextul în care a fost adoptată decizia menționată, să înțeleagă motivele pentru care au fost reținute procentele de 10 % și de 11 % din valoarea vânzărilor.
- 1822 În special, Comisia a justificat suficient aplicarea proporțiilor diferite din valoarea vânzărilor în funcție de acorduri. Astfel, aceasta a indicat că nivelul reținut pentru acordurile Niche, Matrix și Lupin era mai ridicat decât cel reținut pentru acordurile Teva și Krka, întrucât întinderea geografică a primelor acorduri era mai importantă decât cea a celorlalte acorduri [considerentul (3131) al deciziei atacate].
- 1823 Din toate considerațiile care precedă rezultă că trebuie să se respingă prezentul motiv.

e) Cu privire la durata încălcărilor

- 1824 Reclamantele invocă două critici întemeiate, prima, pe erori referitoare la stabilirea punctului de plecare a încălcărilor și, a doua, pe erori referitoare la stabilirea încetării încălcărilor.

1) Cu privire la punctul de plecare a încălcărilor

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

- 1833 Trebuie să se examineze, în primul rând, argumentul potrivit căruia contestarea brevetelor deținute de Servier nu ar fi încetat niciodată, nici măcar nu ar fi fost întârziată.
- 1834 În această privință, este necesar să se arate că reclamantele nu demonstrează și nici nu susțin că una dintre societățile producătoare de medicamente generice care au încheiat acordurile în litigiu ar fi contestat, în pofida prezenței unei clauze de necontestare la care era supusă, unul dintre brevetele deținute de Servier.
- 1835 Prin urmare, reclamantele nu invocă o nepunere în aplicare a acordurilor, ci se limitează mai degrabă să se prevaleze de faptul că alte societăți producătoare de medicamente generice decât cele care au încheiat acordurile în litigiu ar fi contestat brevetele deținute de Servier.
- 1836 De asemenea, argumentul reclamantelor constă în esență în invocarea lipsei unor efecte reale asupra concurenței ale acordurilor în litigiu.
- 1837 În această privință, trebuie amintit că, în ceea ce privește restrângerea concurenței prin obiect, luarea în considerare a efectelor concrete ale acestora asupra pieței este redundantă pentru a stabili existența încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctele 98 și 99) și, în consecință, pentru a delimita din punct de vedere temporal această încălcare și pentru a stabili astfel durata (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 martie 2009, Archer Daniels Midland/Comisia, C-510/06 P, EU:C:2009:166, punctele 113, 114 și 140).
- 1838 Prin urmare, lipsa efectelor acordurilor în litigiu asupra concurenței nu poate fi invocată în mod util pentru a se repune în discuție durata încălcărilor, întrucât aceasta este suficient stabilită pe baza constatării unei restrângeri prin obiect.
- 1839 În orice caz, în cazul în care ar trebui să se considere că contestarea reclamantei nu privește constatarea încălcărilor, în măsura în care durata acestora ar fi fost stabilită în mod eronat, ci aprecierea gravității încălcărilor reținute de Comisie în decizia atacată, ar trebui amintit că critica referitoare la lipsa unor efecte reale ale acordurilor și la consecințele acestei lipse asupra aprecierii gravității încălcărilor a fost deja respinsă (a se vedea punctele 1801-1820 de mai sus).
- 1840 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentele potrivit cărora unele încălcări nu puteau fi constatate atât timp cât Teva și Lupin nu dispuneau de o AIP, aceste argumente au fost deja examinate în cadrul răspunsului la motivele referitoare la lipsa unei concurențe potențiale (a se vedea punctele 604 și 743 de mai sus). Din acest răspuns reiese că Comisia a considerat în mod întemeiat că Teva și Lupin erau, la data încheierii acordurilor, concurenți potențiali ai Servier. Prin urmare, Comisia nu a stabilit în mod eronat că încălcările în cauză au început la acea dată.
- 1841 În ceea ce privește argumentul întemeiat pe neexpirarea CSP referitor la brevetul prin care este protejat compusul principal al perindoprilului, acesta poate fi respins pe baza considerațiilor prezentate în cadrul răspunsului la motivul referitor la lipsa unei concurențe potențiale.
- 1842 Astfel, după cum s-a menționat la punctul 359 de mai sus, este posibil ca un operator să își asume riscul de a intra pe piață cu un produs, inclusiv să încalce în mod potențial brevetul în vigoare, fiind posibil ca această intrare sau această lansare „cu risc” să aibă succes în cazul în care titularul brevetului renunță să mai introducă o acțiune în contrafacere sau această acțiune în contrafacere este respinsă în ipoteza în care a fost introdusă. Posibilitatea de a intra „cu risc” contribuie la demonstrarea că brevetele nu constituie obstacole care nu pot fi depășite la intrarea pe piață a societăților producătoare de medicamente generice.

- 1843 În plus, brevetul nu se opune ca operatorii să efectueze operațiunile impuse de fabricarea și de comercializarea unui produs necontrafăcut. Operatorii sunt considerați în acest caz concurenți potențiali ai titularului de brevet până la intrarea lor pe piață, după care devin concurenți reali ai acestuia (a se vedea punctul 357 de mai sus).
- 1844 În această privință, Comisia a indicat în considerentul (3137) al deciziei atacate că societățile producătoare de medicamente generice începeau să își pregătească intrarea pe piață uneori cu câțiva ani înaintea expirării CSP referitor la un brevet și, în ceea ce privește perindoprilul, acest interval era în medie de doi sau de trei ani. Aceste considerații confirmau constatarea potrivit căreia încălcările în cauză începuseră înainte de data expirării CSP referitor la brevetul prin care este protejat compusul principal al perindoprilului.
- 1845 Comisia a adăugat însă că, atunci când CSP a expirat într-un stat membru după ce lansarea versiunii generice a perindoprilului a avut loc în alte state membre, ea a preferat, „ținând seama de existența unei proceduri de recunoaștere reciprocă accelerată în temeiul căreia statele membre [au convenit] să recunoască validitatea autorizației de introducere pe piață acordate de un alt stat membru” (nota de subsol 4073 din decizia atacată), să adopte o abordare prudentă și să stabilească data de începere a încălcării în momentul expirării CSP. Comisia a precizat ulterior că adoptase o asemenea abordare pentru Italia. Aceasta a indicat că, în Franța, dimpotrivă, niciun produs generic nu fusese lansat în alt stat membru înainte de expirarea CSP (nota de subsol 4073 din decizia atacată).
- 1846 Elementele prezentate la punctele 1844 și 1845 de mai sus nu sunt contestate de reclamante.
- 1847 Având în vedere considerațiile care figurează la punctele 1842-1846 de mai sus, este necesar să se concluzioneze că Comisia a considerat în mod întemeiat că unele încălcări au început în Franța la 8 februarie 2005, înaintea expirării CSP.
- 1848 În plus, critica reclamantelor nu este operantă decât pentru încălcările care corespund acordurilor Niche și Matrix, care sunt singurele acorduri în litigiu încheiate înaintea expirării în Franța a CSP.
- 1849 Or, acestea au fost încheiate abia la 8 februarie 2005, cu alte cuvinte cu puțin mai mult de o lună înaintea expirării în Franța a CSP, respectiv la 22 martie 2005.
- 1850 Prin urmare, este cu atât mai ușor să se constate că, la 8 februarie 2005, societățile producătoare de medicamente generice în cauză erau în măsură să pregătească o intrare pe piață susceptibilă să intervină de la expirarea CSP și, în consecință, să exercite o presiune concurențială.
- 1851 Pe de altă parte, chiar presupunând că se poate considera că reclamantele invocă o încălcare a principiului egalității de tratament și că invocarea acestui motiv nu este tardivă, împrejurarea ca Servier să fi putut beneficia, în ceea ce privește stabilirea începutului încălcării în Italia, de un tratament favorabil care nu se impunea (având în vedere în special considerațiile care figurează la punctul 1842 de mai sus) nu justifică faptul că acesta beneficiază de un asemenea tratament în toate celelalte state membre, cu excepția demonstrării că o asemenea diferență de tratament ar fi arbitrară (a se vedea punctele 1868-1871 de mai jos).
- 1852 Or, în speță, situația este diferită. Astfel, exista o diferență obiectivă de situație între Franța și Italia care nu avea nicio legătură cu posibilitatea de a constata o încălcare (a se vedea punctul 1845 de mai sus).
- 1853 Cu titlu suplimentar, diferența de situație dintre Franța și Italia pe care s-a întemeiat Comisia (a se vedea punctele 1844 și 1845 de mai sus) putea justifica aplicarea unui tratament diferit.
- 1854 Din toate considerațiile care precedă reiese că prezenta critică trebuie respinsă în totalitate.

2) *Cu privire la data de încetare a încălcărilor*

i) *Argumentele părților*

[omissis]

ii) *Aprecierea Tribunalului*

- 1859 În cadrul prezentei critici, reclamantele se prevalează de intrarea pe piețe din mai multe state membre a unor societăți producătoare de medicamente generice care nu sunt părți la unul dintre acordurile în litigiu și de reducerea ulterioară a prețurilor la perindopril.
- 1860 Argumentația lor presupune în esență să se invoce lipsa efectelor reale asupra concurenței ale acordurilor în litigiu, începând cu intrările pe piață ale acestor societăți producătoare de medicamente generice.
- 1861 În această privință, trebuie amintită, în ceea ce privește restrângerea concurenței prin obiect, jurisprudența citată la punctul 1837 de mai sus.
- 1862 Prin urmare, lipsa efectelor acordurilor în litigiu asupra concurenței nu poate fi invocată în mod util pentru a se repune în discuție durata încălcărilor, din moment ce aceasta este suficient stabilită pe baza constatării unei restrângeri prin obiect.
- 1863 În orice caz, dacă ar trebui să se considere că contestarea reclamantei nu privește constatarea încălcării, în măsura în care durata acesteia ar fi fost stabilită în mod eronat, ci aprecierea gravității încălcării reținute de Comisie în decizia atacată, ar trebui amintit că critica referitoare la lipsa unor efecte reale ale acordurilor și la consecințele acestei lipse asupra aprecierii gravității încălcării a fost deja respinsă (a se vedea punctele 1801-1820 de mai sus).
- 1864 Totuși, reclamantele invocă și o încălcare a principiului egalității de tratament.
- 1865 În această privință, reclamantele invocă faptul că Comisia a redus durata încălcărilor în Țările de Jos și în Regatul Unit pentru a ține seama de intrarea unor produse generice pe aceste două piețe, în timp ce nu a procedat astfel pe alte piețe pentru care s-a întemeiat, ca regulă generală, pe datele de expirare sau de declarare a lipsei de validitate a brevetelor deținute de Servier [considerentul (3133) al deciziei atacate].
- 1866 Cu toate acestea, trebuie să se precizeze, în ceea ce privește Regatul Unit, că data de încetare a încălcării reținută corespunde, în mod cert, intrării pe piață a unui produs generic [considerentul (776) al deciziei atacate], dar și unei hotărâri a unei instanțe din acest stat de declarare a lipsei de validitate a brevetului 947 [considerentele (180), (776) și (2125) ale deciziei atacate].
- 1867 Prin urmare, relevanța argumentului reclamantelor, întemeiat pe o diferență de tratament în funcție de statele membre în care erau săvârșite încălcările, nu este stabilită în ceea ce privește Regatul Unit.
- 1868 În plus, împrejurarea că Servier a putut beneficia, în privința anumitor state membre, în ceea ce privește stabilirea încetării încălcării, de un tratament mai favorabil care nu se impunea - întemeindu-se pe lipsa efectelor restrictive care nu are incidență atunci când Comisia constată, precum în speță, existența unei restrângeri prin obiect (a se vedea punctul 1862 de mai sus) - nu justifică faptul că Servier beneficiază de un asemenea tratament în privința tuturor celorlalte state membre în cauză. Astfel, principiul egalității de tratament nu urmărește să garanteze unei

- întreprinderi care beneficiază de un tratament favorabil, care nu se impunea în temeiul textelor sau jurisprudenței, un drept de a nu fi sancționată atunci când Comisia constată în mod întemeiat existența unei încălcări.
- 1869 Este însă adevărat că Comisia nu poate aplica, inclusiv aceleași întreprinderi, metode de calcul al cuantumului amenzii care variază în mod arbitrar, în sensul că astfel de variații sunt lipsite de orice justificare pertinentă.
- 1870 În speță, existența unei asemenea variații nu este însă stabilită. Astfel, Comisia a indicat că adopta pentru Țările de Jos și Regatul Unit o abordare specifică, pe care o califică drept „prudentă”, această abordare determinând-o să reducă durata perioadelor de încălcare pentru a ține seama de datele de intrare la scară largă în aceste două state membre a unor produse generice care au un impact semnificativ asupra vânzărilor de perindopril ale Servier [considerentul (3133) al deciziei atacate].
- 1871 Or, singurele elemente invocate de reclamante în această privință, și anume existența unei diminuări semnificative a prețului perindoprilului produs de Servier și a unei reduceri continue a cotelor sale de piață în urma introducerii unui produs generic în Franța, nu sunt suficiente pentru a se stabili că situațiile în Țările de Jos și în Regatul Unit, pe de o parte, și în Franța, pe de altă parte, erau atât de asemănătoare încât un tratament diferențiat era arbitrar. *A fortiori*, elementele invocate nu permit să se stabilească natura arbitrară a unui tratament diferențiat între Țările de Jos și Regatul Unit, pe de o parte, și Belgia, Republica Cehă și Irlanda, pe de altă parte, întrucât aceste elemente nu privesc situația celor trei state membre.
- 1872 Cu titlu suplimentar, în timp ce reiese din cuprinsul tabelelor nr. 43 și 44 din decizia atacată că intrarea unor produse generice a condus la o scădere masivă și brutală a valorii vânzărilor Servier de perindopril în Țările de Jos și în Regatul Unit, din tabelul nr. 45 din decizia atacată nu reiese că o asemenea scădere a fost constatată în Franța în urma acestei intrări. Prin urmare, diferența de situație între Țările de Jos și Regatul Unit, pe de o parte, și Franța, pe de altă parte, permitea Comisiei să aplice în mod întemeiat o diferență de tratament prin constatarea, doar în privința Țărilor de Jos și Regatului Unit, a încetării încălcării din momentul intrării produselor generice pe aceste piețe.
- 1873 Existența unei diferențe de situație, constatată la punctul 1872 de mai sus, nu este repusă în discuție de împrejurarea că intrarea pe piața franceză a unui produs generic ar fi condus la o reducere cu 30 % a prețului perindoprilului și la „o diminuare continuă a cotei de piață a Servier”. Astfel, aceste elemente nu fac dovada unei scăderi a valorii vânzărilor realizate de Servier în Franța la fel de masivă și de brutală ca și cea observată în Țările de Jos și în Regatul Unit.
- 1874 În ceea ce privește Belgia, Republica Cehă și Irlanda, nu reiese din niciun element din dosarul invocat de reclamante că pe piețele din aceste state membre a fost constatată o scădere masivă și brutală a valorii vânzărilor Servier de perindopril, echivalentă cu cea observată pentru Țările de Jos și Regatul Unit, la intrarea unor produse generice.
- 1875 Din toate considerațiile care precedă rezultă că prezenta critică și, în consecință, motivul în totalitate trebuie respinse.

f) Cu privire la aplicarea unui quantum suplimentar

1) Argumentele părților

[omissis]

2) *Aprecierea Tribunalului*

- 1883 Trebuie amintit că acordurile în cauză sunt acorduri care permit Servier să excludă concurenții de pe piață, fără ca împrejurarea că acești concurenți erau potențiali să modifice această apreciere. Or, asemenea acorduri, încheiate între concurenți, constituie acorduri orizontale. În plus, excluderea concurenților de pe piață constituie o formă extremă de împărțire a pieței și de limitare a producției (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 435). Astfel, Comisia a putut aplica în mod întemeiat punctul 25 din Orientările privind calcularea amenzilor, care prevede adăugarea unui quantum suplimentar al amenzii pentru acordurile orizontale de limitare a producției.
- 1884 Concluzia care precedă nu poate fi repusă în discuție de celelalte argumente invocate de reclamante.
- 1885 În primul rând, contrar celor susținute de reclamante, Comisia nu a neglijat faptul că acordurile în litigiu se refereau la drepturi de proprietate intelectuală (a se vedea punctele 1794-1797 de mai sus).
- 1886 În al doilea rând, contrar celor susținute de reclamante și astfel cum s-a constatat deja în diferitele părți consacrate răspunsului la motivele întemeiate pe lipsa unei concurențe potențiale, societățile producătoare de medicamente generice erau concurenți potențiali ai Servier în momentul în care fiecare dintre ele a semnat acordul sau acordurile în litigiu care o priveau.
- 1887 În al treilea rând, contrar celor susținute de reclamante, Servier putea prevedea în mod rezonabil că aceasta adopta un comportament care intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea punctul 1661 de mai sus). În plus, aceasta nu putea să nu cunoască faptul că comportamentul său era anticoncurențial (a se vedea punctul 1665 de mai sus).
- 1888 În al patrulea rând, în ceea ce privește lipsa unor „efecte reale” ale încălcărilor, invocată de reclamante, trebuie să se arate că ele se limitează, fără nicio precizare, să invoce această presupusă lipsă pentru a constata caracterul disproporționat al quantumului suplimentar reținut de Comisie. Prin urmare, acest argument nu este însoțit de clarificări suficiente care să permită să se aprecieze temeinicia argumentului respectiv și, în consecință, trebuie respins.
- 1889 În orice caz, Comisia nu mai era ținută în acest stadiu de calcularea quantumului amenzii după cum avea această obligație în stadiul stabilirii proporției din valoarea vânzărilor pe care o reținea (a se vedea punctele 1802-1810 de mai sus) să ia în considerare o eventuală lipsă a unui impact real asupra pieței. Astfel, nici Regulamentul nr. 1/2003, nici Orientările privind calcularea amenzilor, nici jurisprudența Uniunii nu îi impuneau să procedeze astfel.
- 1890 În al cincilea rând, împrejurarea că Comisia nu a aplicat societăților producătoare de medicamente generice un quantum suplimentar nu permite să se constate o încălcare a principiului egalității de tratament.
- 1891 În acest privință, există diferențe fundamentale între metoda prezentată în Orientările privind calcularea amenzilor pe care Comisia a aplicat-o Servier și cea pe care Comisia a aplicat-o societăților producătoare de medicamente generice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctul 423).
- 1892 Astfel, în cadrul metodei prevăzute în Orientările privind calcularea amenzilor, luarea în considerare a valorii vânzărilor la punctul 13 are drept obiectiv reținerea ca punct de plecare pentru calcularea quantumului amenzii aplicate unei întreprinderi o sumă ce reflectă importanța economică a încălcării, precum și ponderea relativă a acestei întreprinderi la încălcare. În continuare, în temeiul punctelor 19 și 21 din aceste orientări, Comisia, în funcție de gravitatea încălcării, stabilește proporția din această valoare a vânzărilor care trebuie reținută în scopul determinării quantumului de bază. Această

- proporție poate, în principiu, să meargă până la 30 % și trebuie să fie înmulțită cu un coeficient în funcție de durata înțelegerii, în conformitate cu punctul 24 din Orientările din 2006. Ulterior, în temeiul punctului 25 din acestea, independent de durata participării unei întreprinderi la încălcare, Comisia include în quantumul de bază o sumă între 15 % și 25 % din valoarea vânzărilor, pentru a descuraja întreprinderile să participe la acorduri orizontale de stabilire a prețurilor, de împărțire a pieței și de limitare a producției sau chiar și la alte încălcări (Hotărârea din 8 septembrie 2016, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctul 424).
- 1893 În schimb, metoda reținută în privința societăților producătoare de medicamente generice, dat fiind că permite Comisiei să utilizeze în mod direct ca și quantum de bază transferurile de valoare acordate de Servier societății producătoare de medicamente generice în cauză, nu prevede toate aceste etape, în special aplicarea unui quantum suplimentar în temeiul punctului 25 din Orientările privind calcularea amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia, T-471/13, nepublicată, atacată cu recurs, EU:T:2016:460, punctul 425).
- 1894 Or, aplicarea primei metode în cazul Servier și a celei de a doua în cazul societăților producătoare de medicamente generice era justificată.
- 1895 Astfel, *primo*, dat fiind chiar obiectul acordurilor în litigiu, care sunt acorduri de excludere de pe piață, societățile producătoare de medicamente generice nu erau, spre deosebire de Servier, prezente, în perioada încălcărilor, pe piețele pe care acestea au fost săvârșite.
- 1896 Astfel, Comisia se afla în imposibilitatea de a reține valorile vânzărilor realizate de societățile producătoare de medicamente generice în sectorul geografic în cauză în cursul ultimului an complet de participare a lor la încălcări, astfel cum prevede punctul 13 din Orientările privind calcularea amenzilor.
- 1897 Prin urmare, Comisia nu era în măsură să aplice societăților producătoare de medicamente generice metoda de calculare a quantumului amenzii prezentată în Orientările privind calcularea amenzilor și, în special, să le aplice un quantum suplimentar calculat pe baza valorii vânzărilor realizate de întreprindere în legătură cu încălcarea în cauză.
- 1898 Considerațiile care precedă sunt valabile pentru toate societățile producătoare de medicamente generice, întrucât niciuna dintre ele nu a putut intra pe piețele pe care Comisia a constatat încălcarea care privea respectiva societate.
- 1899 În ceea ce privește în special Krka, chiar presupunând că reclamantele se pot prevala în mod util, în susținerea criticii întemeiate pe încălcarea principiului egalității de tratament, de metoda de calculare a quantumului amenzii aplicate acestei societăți producătoare de medicamente generice, deși răspunderea Servier pentru acordurile încheiate cu Krka nu trebuie reținută (a se vedea punctul 1636 de mai sus), o asemenea critică ar trebui respinsă.
- 1900 Desigur, comparația pe care se întemeiază critica reclamantelor nu se aplică, în temeiul fiecărui acord în litigiu, între situația Servier și cea a societății producătoare de medicamente generice în cauză, ci, pentru în privința tuturor acordurilor, între situația Servier și cea a tuturor societăților producătoare de medicamente generice în cauză. Astfel, împrejurarea că Servier nu i s-a aplicat un quantum suplimentar în temeiul acordurilor încheiate cu Krka nu interzice în mod necesar să se țină seama de situația Krka în vederea examinării criticii reclamantelor.
- 1901 În continuare, este adevărat că unul dintre acordurile pe care Krka le-a încheiat cu Servier prevedea acordarea unei licențe pentru brevetul 947 care se aplica în șapte state membre. În consecință, Krka și-a putut vinde produsele în aceste state membre pe perioada încălcării.

- 1902 Totuși, Comisia nu a constatat o încălcare în statele membre în care se aplica licența. Aceasta nu reproșează părților la acord intrarea Krka pe cele șapte piețe în privința căreia se aplica licența, ci renunțarea acesteia la a mai intra pe piețe din alte state membre în care clauzele de necomercializare și de necontestare se aplicau fără acord de licență.
- 1903 Or, noțiunea de valoare a vânzărilor prevăzută la punctul 13 din Orientările privind calcularea amenzilor nu se poate extinde până la înglobarea vânzărilor realizate de întreprinderea în discuție care nu intră în domeniul de aplicare al înțelegerii imputate (Hotărârea din 12 noiembrie 2014, Guardian Industries și Guardian Europe/Comisia, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punctul 57).
- 1904 Astfel, cele șapte piețe pe care se aplica acordul de licență nu puteau fi considerate ca fiind incluse în „sectorul geografic relevant” în sensul punctului 13 din Orientările privind calcularea amenzilor.
- 1905 Trebuie să se adauge că, chiar dacă avantajul oferit de un acord de licență ar putea, în anumite condiții, să fie calificat drept stimulat, faptul de a permite unei societăți producătoare de medicamente generice, printr-un astfel de acord, să intre sau să se mențină fără riscuri pe o piață este, în principiu, favorabil concurenței, întrucât intrarea unei societăți producătoare de medicamente generice pe piață este de natură să determine scăderea considerabilă a prețurilor. Or, ar apărea inadecvat să se ia în considerare valoarea vânzărilor realizate pe piețele pe care concurența s-a consolidat pentru a se aplica o amendă unei societăți producătoare de medicamente generice considerate a fi participat la o restrângere a concurenței pe alte piețe.
- 1906 Prin urmare, Comisia nu era în măsură să aplice Krka precum și, *a fortiori*, celorlalte societăți producătoare de medicamente generice care erau părți la acordurile în litigiu metoda de calculare a cuantumului amenzii prezentată în Orientările privind calcularea amenzilor și, în special, să le aplice un quantum suplimentar calculat pe baza valorii vânzărilor realizate de întreprindere în legătură cu încălcarea în cauză.
- 1907 Or, situația era diferită în ceea ce privește Servier, care vindea perindopril în sectoarele geografice vizate de încălcări.
- 1908 *Secundo*, metoda de calculare a cuantumului amenzii reținută de Comisie în privința societăților producătoare de medicamente generice era adaptată la specificitățile contextului, întrucât quantumul transferului de valoare reținut în acord lua în considerare profitul pe care fiecare societate producătoare de medicamente generice îl obținea din încălcarea care o privea. O asemenea metodă nu era adaptată pentru Servier, care era considerată a obține profit din menținerea unui preț ridicat al perindoprilului.
- 1909 Asemenea diferențe de situație justificau aplicarea în cazul societăților producătoare de medicamente generice a unui tratament diferit de cel aplicat Servier, cu alte cuvinte a unei metode de calcul specifice care se distingea de metoda care figurează în Orientările privind calcularea amenzilor și care nu necesită astfel aplicarea cuantumului suplimentar prevăzut în orientările respective.
- 1910 Din considerațiile care precedă rezultă că Comisia a aplicat în mod întemeiat un quantum suplimentar în vederea calculării cuantumului amenzii aplicate Servier pentru prima încălcare a articolului 101 TFUE, cu alte cuvinte cea privind Niche și Unichem [considerentul (3139) al deciziei atacate].

1911 În ceea ce privește critica distinctă întemeiată pe motivarea insuficientă a deciziei atacate în ceea ce privește lipsa aplicării unui quantum suplimentar pentru calcularea quantumului amenzii societăților producătoare de medicamente generice, trebuie să se arate că Comisia a indicat în considerentul (3146) al deciziei atacate că:

„Societățile producătoare de medicamente generice au acceptat să nu vândă versiunea generică a perindoprilului în zona geografică vizată de fiecare acord și, prin urmare, nu au realizat vânzări în zona geografică în cauză. Prin urmare, punctul 37 din [O]rientări[le privind calcularea amenzilor] ar trebui aplicat societăților producătoare de medicamente generice. Punctul 37 din orientări permite Comisiei să se abată de la această metodologie normală din [O]rientări[le privind calcularea amenzilor] ca urmare a particularităților unei cauze date sau a necesității de a atinge un nivel disuasiv într-o anumită cauză.”

1912 În considerentul (3152) al deciziei atacate, Comisia a arătat în special că:

„Potrivit Regulamentului nr. 1/2003 și [O]rientărilor [privind calcularea amenzilor], amenda trebuie să depindă de următorii factori: i) gravitatea încălcării, ii) durata acesteia, iii) orice circumstanță agravantă sau atenuantă și iv) necesitatea de a obține un efect disuasiv. În exercitarea puterii sale de apreciere, Comisia consideră că, în speță și având în vedere particularitățile cauzei, quantumul transferului de valoare primit de societățile producătoare de medicamente generice furnizează informații importante în ceea ce privește acești factori.”

1913 Din fragmentele din decizia atacată menționate mai sus reiese, în primul rând, că Comisia nu a aplicat metoda prevăzută în Orientările privind calcularea amenzilor, care se întemeiază pe valoarea vânzărilor în cursul ultimului an complet al participării la încălcarea a întreprinderii, ci o metodă care reține quantumul transferului de valoare de care au beneficiat societățile producătoare de medicamente generice ca un quantum de bază pentru calcularea amenzii, în al doilea rând, că a procedat astfel întemeindu-se chiar pe obiectul acordurilor, care erau acorduri de excludere de pe piață din cauza cărora societățile producătoare de medicamente generice nu erau prezente pe piața respectivă în momentul săvârșirii încălcării și, în al treilea rând, că a apreciat că metoda aleasă îi permitea să ia în considerare, în special, gravitatea încălcării și durata sa.

1914 O asemenea motivare permitea reclamantelor să înțeleagă motivele pentru care Comisia recurgea, în privința societăților producătoare de medicamente generice, la o metodă diferită, în special în măsura în care aceasta nu implica aplicarea unui quantum suplimentar, de cea prevăzută în Orientările privind calcularea amenzilor. Aceasta oferă de asemenea instanței Uniunii posibilitatea de a-și exercita controlul de legalitate și de a-și îndeplini atribuțiile de instanță de fond.

1915 Prin urmare, critica întemeiată pe o motivare insuficientă în această privință trebuie respinsă.

1916 Este necesar, în încheiere, să se arate că aplicarea în cazul primei încălcări a articolului 101 TFUE a unui quantum suplimentar calculat pe baza unei cote de 11 % din valoarea vânzărilor, care este mai mică decât intervalul prevăzut la punctul 25 din orientări, și care, în plus, se aplică doar pentru una dintre încălcările articolului 101 TFUE reținute împotriva Servier nu poate fi considerată disproporționată în raport cu ansamblul împrejurărilor pertinente ale speței, astfel cum au fost amintite la punctele 1816-1818 de mai sus.

1917 Din toate considerațiile care precedă rezultă că trebuie să se respingă prezentul motiv.

g) Cu privire la încălcarea principiului proporționalității și a principiului individualizării pedepselor

1918 Reclamantele invocă două critici întemeiate, prima, pe neluarea în considerare a particularităților Servier și, a doua, pe durata procedurii administrative.

1) Cu privire la neluarea în considerare a particularităților Servier

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) Aprecierea Tribunalului

1922 În primul rând, împrejurarea, presupunând că este dovedită, că Servier este o întreprindere „monoproduș” nu impunea ca atare Comisiei să reducă quantumul amenzilor. În această privință, trebuie să se arate că reclamantele nu se prevalează, în susținerea argumentului respectiv, de nicio dispoziție obligatorie a dreptului Uniunii, nici de vreun precedent jurisprudențial.

1923 În plus, o întreprindere precum reclamanta, care dobândește o cotă deosebit de mare din cifra sa de afaceri totală de pe urma produsului afectat de încălcare, obține în consecință un beneficiu deosebit de important din aceasta (a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Pilkington Group și alții/Comisia, C-101/15 P, EU:C:2016:258, punctul 100). Astfel, împrejurarea că Servier este o întreprindere „monoproduș” nu justifică în sine reducerea quantumului amenzilor.

1924 În ceea ce privește invocarea practicii decizionale a Comisiei prin care aceasta ar fi redus quantumul amenzilor în temeiul existenței unei întreprinderi „monoproduș”, trebuie să se arate că precedentul invocat de reclamante, astfel cum a fost prezentat de acestea, se raporta la împrejurări diferite de cele din speță, întrucât Comisia redusese quantumul amenzii în cauză pentru a evita ca aceasta să atingă pragul de 10 % din cifra de afaceri prevăzut la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

1925 În plus, potrivit jurisprudenței, Comisia dispune de o marjă de apreciere la stabilirea quantumului amenzilor pentru a orienta comportamentul întreprinderilor în sensul respectării normelor de concurență. Faptul că în trecut Comisia a aplicat amenzi de un anumit nivel în cazul anumitor tipuri de încălcări nu o poate priva de posibilitatea de a ridica acest nivel în limitele indicate în Regulamentul nr. 1/2003, dacă acest lucru este necesar pentru punerea în aplicare a politicii Uniunii în materia concurenței. Dimpotrivă, aplicarea eficientă a normelor Uniunii în materia concurenței impune posibilitatea adaptării de către Comisie, în orice moment, a nivelului amenzilor la nevoile acestei politici (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2016, Lundbeck/Comisia, T-472/13, atacată cu recurs, EU:T:2016:449, punctul 773).

1926 Pe de altă parte, conform unei jurisprudențe constante, dreptul de a se prevala de principiul protecției încrederii legitime aparține oricărui justițiabil care a fost determinat de o instituție a Uniunii să nutrească speranțe întemeiate. Dreptul de a se prevala de încrederea legitimă presupune îndeplinirea a trei condiții cumulative. *Primo*, administrația Uniunii trebuie să îi fi furnizat persoanei interesate asigurări precise, necondiționate și concordante, emise de surse autorizate și de încredere. *Secundo*, aceste asigurări trebuie să fie de natură să determine persoana căreia i se adresează să nutrească o așteptare legitimă. *Tertio*, asigurările date trebuie să fie conforme normelor aplicabile (a se vedea Hotărârea din 5 septembrie 2014, Éditions Odile Jacob/Comisia, T-471/11, EU:T:2014:739, punctul 91 și jurisprudența citată).

- 1927 Or, elementele invocate de reclamante, și anume o rezoluție a Parlamentului și o declarație a membrului Comisiei responsabil în domeniul concurenței, ar permite, cel mult, să se constate existența unei posibilități ca Orientările privind calcularea amenzilor să fie modificate pe viitor pentru a ține seama de caracteristicile specifice ale întreprinderilor „monoproduș”. Prin urmare, nu este vorba despre asigurări precise, necondiționate și concordante de natură să o determine pe Servier să nutrească o așteptare legitimă.
- 1928 În al doilea rând, împrejurarea, presupunând că este dovedită, că Servier este administrată de o fundație fără scop lucrativ care nu plătește niciun dividend beneficiarilor care ar fi persoane fizice și că aceasta poate consacra astfel cercetării o parte semnificativă din profiturile sale, chiar toate aceste profituri, nu impunea în mod automat Comisiei să reducă cuantumul amenzilor.
- 1929 În plus, Comisia dispune de o marjă de apreciere la stabilirea cuantumului amenzilor (a se vedea punctul 1925 de mai sus).
- 1930 Chiar presupunând că reclamantele au intenționat să conteste calitatea Servier de întreprindere, în sensul dreptului concurenței, ar trebui să se arate în acest caz că cele trei societăți cărora le este adresată decizia atacată, care sunt și reclamante, nu sunt fundații.
- 1931 În plus, Curtea a precizat că împrejurarea că oferta de bunuri și de servicii este făcută fără scop lucrativ nu se opune ca entitatea care efectuează aceste operațiuni pe piață să trebuiască să fie considerată o întreprindere, în condițiile în care această ofertă se află în concurență cu aceea a altor operatori care urmăresc un scop lucrativ (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 iulie 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punctul 27).
- 1932 În al treilea rând, reclamantele invocă o încălcare a principiului individualizării pedepselor.
- 1933 În această privință, trebuie amintit că principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor impune ca, potrivit articolului 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003, cuantumul amenzii care trebuie să fie plătită în solidar să fie stabilit în funcție de gravitatea încălcării reproșate individual întreprinderii în cauză și de durata acesteia (Hotărârea din 10 aprilie 2014, Comisia și alții/Siemens Österreich și alții, C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, punctul 52, și Hotărârea din 19 iunie 2014, FLS Plast/Comisia, C-243/12 P, EU:C:2014:2006, punctul 107).
- 1934 Or, argumentul reclamantelor nu privește contestarea unui raport de solidaritate pe care Comisia l-ar fi aplicat prin aplicarea aceleiași amenzi unor întreprinderi diferite.
- 1935 În plus, faptul că Comisia nu a diminuat cuantumul amenzilor aplicate Servier pentru a ține seama de faptul că aceasta era o fundație fără scop lucrativ care nu plătește niciun dividend unui beneficiar persoană fizică și putea să consacre astfel o parte semnificativă din profiturile sale, chiar toate aceste profituri, pentru cercetare nu permite să se stabilească faptul că Comisia nu ar fi determinat cuantumul global al amenzii aplicate Servier în funcție de gravitatea încălcării care îi era reproșată individual și de durata acesteia, astfel cum prevede jurisprudența citată la punctul 1933 de mai sus.
- 1936 Din considerațiile care precedă rezultă că prezenta critică trebuie respinsă.

2) Cu privire la durata procedurii administrative

i) Argumentele părților

[omissis]

ii) *Aprecierea Tribunalului*

1941 Trebuie amintit că, deși încălcarea principiului respectării termenului rezonabil poate justifica anularea unei decizii adoptate la finalul unei proceduri administrative întemeiate pe articolul 101 sau 102 TFUE, întrucât presupune și o încălcare a dreptului la apărare al întreprinderii în cauză, încălcarea de către Comisie a termenului rezonabil al unei astfel de proceduri administrative, presupunând că este dovedită, nu poate conduce la o reducere a cuantumului amenzii aplicate (a se vedea Hotărârea din 9 iunie 2016, PROAS/Comisia, C-616/13 P, EU:C:2016:415, punctul 74 și jurisprudența citată).

1942 În speță, reclamantele nu susțin nicidecum că încălcarea principiului respectării termenului rezonabil invocată ar fi implicat o încălcare a dreptului la apărare al Servier. Prin urmare, această încălcare, chiar presupunând că este dovedită, nu poate justifica anularea deciziei atacate. Aceasta nu poate, în temeiul jurisprudenței citate la punctul 1941 de mai sus, nici să permită reclamantelor să obțină o reducere a cuantumului amenzii care le-a fost aplicată.

1943 În orice caz, Comisia arată la punctul 1037 din memoriul în apărare următoarele:

„Comisia apreciază că și-a respectat toate obligațiile legale privind durata procedurii administrative. În speță, Comisia a inițiat ancheta *ex officio* la 24 noiembrie 2008. Decizia a fost adoptată la 9 iulie 2014. Decizia a subliniat deja numeroasele măsuri luate în cursul anchetei [...] Potrivit Comisiei, întinderea și importanța cauzei - atât la nivelul diferitor practici care fac obiectul anchetei, cât și al numărului de întreprinderi și de autorități implicate - contribuie la explicarea duratei anchetei. Comisia subliniază că decizia era adresată unui număr de treisprezece întreprinderi, privește aplicarea articolelor 101 și 102 TFUE, șase încălcări diferite și două definiții ale pieței și necesita analiza unei documentații considerabile. Comisia a trimis peste 200 [de solicitări de informații], a efectuat inspecția la sediul a 6 întreprinderi, a organizat peste 15 reuniuni de lucru cu întreprinderile în cauză și a constituit un dosar care cuprinde peste 11 000 de intrări [...]”.

1944 Or, aceste elemente, necontestate de reclamante, la care se adaugă complexitatea atât juridică, cât și factuală a cauzei în discuție, ce rezultă, cel puțin în parte, din modul de redactare a acordurilor la a căror redactare au contribuit și reclamantele, permit să se concluzioneze că durata procedurii administrative nu a depășit în speță un termen rezonabil.

1945 Este necesar să se adauge că constatarea complexității menționată la punctul 1944 de mai sus nu este în contradicție cu ceea ce a arătat Comisia, pe de altă parte, în considerentul (3110) al deciziei atacate, în care aceasta a indicat că:

„[...] În orice caz, practicile din speță, care avea ca obiect o excludere de pe piață în schimbul unui transfer de valoare, nu pot fi considerate, în ceea ce privește aplicarea unor amenzi, ca fiind complexe din punct de vedere juridic, iar nelegalitatea lor era previzibilă pentru părți.”

1946 Astfel, trebuie amintit că, dacă, dat fiind faptul că acordurile în cauză fuseseră încheiate sub forma unor înțelegeri amiabile referitoare la un brevet, caracterul ilicit al acestor acorduri putea să nu apară, în mod evident, pentru un observator extern precum Comisia, situația era diferită pentru părțile la acord.

1947 Din considerațiile care precedă rezultă că prezenta critică și, în consecință, motivul în ansamblul său trebuie respinse.

h) Sinteză cu privire la anularea amenzilor și la reducerea cuantumului lor

- 1948 Trebuie amintit că acordurile în litigiu sunt, cu excepția acordurilor încheiate cu Krka, acorduri de excludere de pe piață care urmăresc obiective anticoncurențiale. Or, excluderea concurenților de pe piață constituie o formă extremă de împărțire a pieței și de limitare a producției (a se vedea punctul 1816 de mai sus). Astfel, în temeiul punctului 23 din Orientările privind calcularea amenzilor, asemenea acorduri trebuie să fie, în principiu, sever sancționate (a se vedea punctul 1816 de mai sus).
- 1949 În plus, aceste acorduri, întemeiate pe o stimulare, iar nu pe recunoașterea de către părți a validității brevetului în cauză, au permis Servier să substituie unele evenimente aleatorii ale litigiilor în materie de brevete și unele incertitudini legate de condițiile și de posibilitățile de intrare pe piață a societăților producătoare de medicamente generice cu certitudinea de a le ține în afara pieței pe cele pentru care era încheiat un acord (a se vedea punctul 1819 de mai sus).
- 1950 În sfârșit, este necesar să se arate că aceste acorduri au fost puse în aplicare.
- 1951 Pe de altă parte, trebuie amintit că Comisia a luat în considerare, în decizia atacată [considerentul (3128)], faptul că Servier săvârșise mai multe încălcări, distincte desigur, dar care au privit același produs, perindoprilul, și, într-o măsură considerabilă, aceleași zone geografice și aceleași perioade. În acest context specific, Comisia a decis, pentru a evita un rezultat potențial disproporționat, să limiteze, pentru fiecare încălcare, proporția din valoarea vânzărilor realizate de Servier luată în considerare pentru a se stabili cuantumul de bază al amenzi. Comisia a operat astfel o corecție care a condus la o reducere medie cu 54,5 % a ansamblului valorilor vânzărilor referitoare la diferitele încălcări ale articolului 101 TFUE.
- 1952 În plus, proporția din valoarea vânzărilor reținută în vederea calculării cuantumului amenzi de către Comisie, și anume 10 sau 11 %, după caz, nu constituie decât aproximativ o treime din proporția maximă care poate fi reținută.
- 1953 În sfârșit, Tribunalul, luând în considerare legăturile existente între acordul Matrix și acordurile Niche, a redus cuantumul amenzi aplicate Servier în temeiul acordului Matrix.
- 1954 În raport cu elementele care tocmai au fost amintite la punctele 1948-1953 de mai sus, precum și cu ansamblul considerațiilor care figurează în prezenta hotărâre, trebuie să se concluzioneze că, ținând seama de reducerile deja aplicate de Tribunal în cadrul competențelor sale de fond, cuantumul amenzilor aplicate Servier în temeiul articolului 101 TFUE nu sunt disproporționate, chiar dacă, în considerentul (3130) al deciziei atacate, Comisia a apreciat în mod greșit, astfel cum rezultă din răspunsul la motivul întemeiat pe erori de apreciere referitoare la definirea pieței relevante, că Servier „dispunea de cote foarte mari de piață pe piețele relevante definite în sensul prezentei decizii și afectate de încălcările articolului 101 [TFUE]”.
- 1955 Este necesar să se precizeze de asemenea că, dat fiind că Comisia a apreciat în mod întemeiat că încălcările constatate erau încălcări distincte (a se vedea punctele 1685-1691 de mai sus), faptul că cuantumumul cumulat al amenzilor reprezintă un procent care nu poate fi neglijat din cifra de afaceri globală a Servier nu permite să se concluzioneze că aceste amenzi ar fi disproporționate. Caracterul lor disproporționat apare cu atât mai puțin cu cât acest procent a fost redus în mod substanțial de Tribunal în cadrul competențelor sale de fond.
- 1956 Din toate considerațiile care precedă rezultă că este necesar să se respingă concluziile subsidiare ale reclamantelor în măsura în care acestea privesc amenzile aplicate Servier pentru încălcările referitoare la articolul 101 TFUE, cu excepția concluziilor prin care se solicită, pe de o parte, o anulare a amenzi aplicate Servier în temeiul încălcării referitoare la acordurile încheiate cu Krka și, pe de altă parte, o reducere a cuantumului amenzi aplicate Servier în temeiul încălcării referitoare la acordul Matrix. În ceea ce privește concluziile subsidiare ale reclamantelor în măsura în care privesc încălcarea

referitoare la articolul 102 TFUE, acestea trebuie admise, în consecință, întrucât articolul 6 din decizia atacată, prin care Comisia a constatat o încălcare a articolului 102 TFUE, este anulat (a se vedea punctul 1638 de mai sus).

¹⁹⁵⁷ În sfârșit, trebuie să se adauge că, în cadrul modalităților de calculare a cuantumului fiecăreia dintre amenzile legate de diferitele încălcări ale articolului 101 TFUE pe care le-a constatat, Comisia a introdus un factor de corecție care depinde de numărul de încălcări care au avut loc în același timp într-un stat membru. Astfel, concluzia potrivit căreia una dintre încălcările articolului 101 TFUE nu este stabilită ar putea determina eventual Tribunalul să se întrebe cu privire la oportunitatea pe care ar putea să o aibă de a majora amenzile impuse Servier în temeiul celorlalte încălcări ale articolului 101 TFUE.

¹⁹⁵⁸ Cu toate acestea, ținând seama de ansamblul împrejurărilor speței, în special de cele amintite la finalul punctului 1954 de mai sus, nu este necesar să se efectueze o asemenea majorare care, de altfel, nu a fost solicitată în niciun fel de Comisie.

IV. Concluzie generală

¹⁹⁵⁹ În primul rând, în ceea ce privește articolul 101 TFUE, din ansamblul considerațiilor care precedă reiese că Comisia a constatat în mod întemeiat o restrângere a concurenței prin obiect în cazul acordurilor Niche, Matrix, Teva și Lupin. În aceste condiții, nu este necesar, în orice caz, să se examineze dacă constatarea unei restrângeri a concurenței prin efect referitoare la aceleași acorduri este fondată.

¹⁹⁶⁰ În schimb, pe de o parte, în ceea ce privește încălcarea constatată în temeiul acordurilor încheiate cu Krka, Tribunalul concluzionează că Comisia nu a stabilit existența unei restrângeri a concurenței prin obiect. Examinând constatarea efectuată de Comisie cu privire la existența unei restrângeri a concurenței prin efect, Tribunalul concluzionează de asemenea că aceasta nu este stabilită. Prin urmare, articolul 4 din decizia atacată trebuie să fie anulat în măsura în care, prin acest articol, Comisia a constatat participarea Servier la o încălcare în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE în ceea ce privește acordurile încheiate între Servier și Krka. În consecință, articolul 7 alineatul (4) litera (b) din decizia atacată, prin care Comisia a pronunțat o amendă în cuantum de 37 661 800 de euro împotriva Servier în temeiul acestei încălcări, trebuie de asemenea să fie anulat.

¹⁹⁶¹ Pe de altă parte, în exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul consideră că cuantumul amenzii aplicate Servier în temeiul încălcării referitoare la acordul Matrix constatate la articolul 2 din decizia atacată este prea ridicat. În consecință, acest cuantum, care rezultă din articolul 7 alineatul (2) litera (b) din decizia atacată, trebuie redus și stabilit la 55 385 190 de euro.

¹⁹⁶² În rest, în ceea ce privește amenzile aplicate Servier de către Comisie în temeiul acordurilor Niche, Teva și Lupin, cuantumul acestora trebuie confirmat.

¹⁹⁶³ În al doilea rând, în ceea ce privește articolul 102 TFUE, Tribunalul consideră că nu s-a stabilit că piața relevantă a produselor finite era limitată la perindopril. Întrucât poziția dominantă a Servier nu a fost demonstrată nici pe această piață, nici pe piața tehnologiei, existența unui abuz de această poziție este repusă în discuție, astfel încât articolul 6 din decizia atacată, referitor la constatarea încălcării respective, trebuie anulat. În consecință, articolul 7 alineatul (6) din decizia atacată, prin care Comisia a pronunțat o amendă în cuantum de 41 270 000 de euro împotriva Servier în temeiul acestei încălcări, trebuie să fie de asemenea anulat.

V. Cu privire la cheltuielile de judecată

- ¹⁹⁶⁴ Potrivit articolului 134 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.
- ¹⁹⁶⁵ Potrivit articolului 134 alineatul (3) prima teză din Regulamentul de procedură, în cazul în care părțile cad fiecare în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.
- ¹⁹⁶⁶ Întrucât reclamantele și Comisia au căzut în parte în pretenții, se impune ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.
- ¹⁹⁶⁷ Potrivit articolului 138 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, Tribunalul poate decide ca un intervenient, altul decât cei menționați la alineatele (1) și (2) ale articolului amintit, să suporte propriile cheltuieli de judecată.
- ¹⁹⁶⁸ Întrucât dispoziția menționată la punctul 1967 de mai sus se aplică EFPIA, se impune ca aceasta să suporte propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a noua extinsă),

declară și hotărăște:

- 1) **Anulează articolul 4 din Decizia C(2014) 4955 final a Comisiei din 9 iulie 2014 privind o procedură inițiată în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE [cazul AT.39612 - Perindopril (Servier)], în măsura în care se constată participarea Servier SAS și a Les Laboratoires Servier SAS la acordurile prevăzute la acest articol.**
- 2) **Anulează articolul 6 din Decizia C(2014) 4955 final.**
- 3) **Anulează articolul 7 alineatul (4) litera (b) și alineatul (6) din Decizia C(2014) 4955 final.**
- 4) **Stabilește la 55 385 190 de euro cuantumul amenzii aplicate Servier și Les Laboratoires Servier pentru încălcarea prevăzută la articolul 2 din Decizia C(2014) 4955 final, astfel cum rezultă din articolul 7 alineatul (2) litera (b) din aceasta.**
- 5) **Respinge în rest acțiunea.**
- 6) **Servier, Servier Laboratories Ltd și Les Laboratoires Servier, pe de o parte, și Comisia Europeană, pe de altă parte, suportă propriile cheltuieli de judecată.**
- 7) **European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations (EFPIA) suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Gervasoni

Bieliūnas

Madise

da Silva Passos

Kowalik-Bańczyk

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 12 decembrie 2018.

Grefier
E. Coulon

Președinte

Cuprins

I. Istoricul cauzei	2
A. Cu privire la reclamante	2
B. Cu privire la perindopril și la brevetele acestuia	2
1. Perindoprilul	2
2. Brevetul privind compusul principal	2
3. Brevetele secundare	3
4. Perindoprilul de a doua generație	3
C. Cu privire la litigiile referitoare la perindopril	3
1. Litigiile în fața OEB	3
2. Litigiile în fața instanțelor naționale	4
a) Litigiul dintre Servier, pe de o parte, și Niche și Matrix, pe de altă parte	4
b) Litigiile dintre Servier, pe de o parte, și Ivax și Teva, pe de altă parte	5
c) Litigiile dintre Servier și Krka	5
d) Litigiul dintre Servier și Lupin	5
e) Litigiile dintre Servier și Apotex	6
D. Cu privire la acordurile amiabile pentru litigiile referitoare la brevete	6
1. Acordurile încheiate de Servier cu Niche și Unichem și cu Matrix	6
2. Acordul încheiat de Servier cu Teva	8
3. Acordurile încheiate de Servier cu Krka	9
4. Acordul încheiat de Servier cu Lupin	9
E. Cu privire la achiziționarea de tehnologii generice	10
F. Cu privire la investigația sectorială	11
G. Cu privire la procedura administrativă și la decizia atacată	11
II. Procedura și concluziile părților	12
III. În drept	13
A. Cu privire la admisibilitate	13

1.	Cu privire la admisibilitatea celui de al treilea capăt de cerere	13
a)	Argumentele părților	13
b)	Aprecierea Tribunalului	14
2.	Cu privire la admisibilitatea anumitor anexe la cererea introductivă	16
a)	Argumentele părților	16
b)	Aprecierea Tribunalului	17
B.	Cu privire la fond	20
1.	Cu privire la încălcarea principiului imparțialității și a dreptului la bună administrare	20
a)	Argumentele părților	20
b)	Aprecierea Tribunalului	20
2.	Cu privire la lipsa unei consultări efective a Comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante	26
a)	Argumentele părților	26
b)	Aprecierea Tribunalului	26
3.	Cu privire la încălcarea dreptului la o cale de atac efectivă, a dreptului la apărare și a principiului egalității armelor	33
a)	Argumentele părților	33
b)	Aprecierea Tribunalului	33
4.	Cu privire la denaturarea faptelor	36
a)	Argumentele părților	36
b)	Aprecierea Tribunalului	36
5.	Cu privire la erorile de drept referitoare la definirea noțiunii de restrângere a concurenței prin obiect	39
a)	Cu privire la caracterul restrictiv prin obiect al acordurilor de soluționare amiabilă în materie de brevete	40
1)	Cu privire la restrângerile concurenței prin obiect	40
2)	Cu privire la drepturile de proprietate intelectuală și în special la brevete	44
3)	Cu privire la acordurile amiabile de soluționare a litigiilor în materie de brevete ...	47
4)	Cu privire la concilierea între acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete și dreptul concurenței	49
5)	Cu privire la stimulare	53

6) Cu privire la aplicabilitatea teoriei restrângerilor accesorii în cazul acordurilor amiabile	54
7) Cu privire la concilierea între acordurile de soluționare amiabilă în materie de brevete și dreptul american al concurenței	56
8) Cu privire la efectele prin natura lor ambivalente ale acordurilor amiabile	57
b) Cu privire la criteriile de calificare a acordurilor amiabile reținute de Comisie drept restrângere prin obiect	59
1) Cu privire la criteriul referitor la concurența potențială	59
i) Argumentele părților	59
ii) Aprecierea Tribunalului	59
– Cu privire la criteriile de apreciere a concurenței potențiale	59
– Cu privire la obstacolele în calea concurenței potențiale reprezentate de brevetele reclamantelor	66
2) Cu privire la criteriul referitor la angajamentul societăților producătoare de medicamente generice de a-și limita eforturile independente pentru a intra pe piață	75
i) Argumentele părților	75
ii) Aprecierea Tribunalului	75
3) Cu privire la criteriul referitor la transferul de valoare în favoarea societăților producătoare de medicamente generice	77
i) Argumentele părților	77
ii) Aprecierea Tribunalului	77
6. Cu privire la acordurile încheiate cu Niche și cu Matrix	79
a) Cu privire la calitatea de concurent potențial a Niche și Matrix	79
b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângere a concurenței prin obiect	79
1) Argumentele părților	79
2) Aprecierea Tribunalului	79
i) Cu privire la lipsa unui transfer de valoare stimulativ	80
ii) Cu privire la lipsa unui caracter suficient de nociv al clauzelor de necontestare și de necomercializare	84
c) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor Niche și Matrix drept restrângere a concurenței prin efect	86
7. Cu privire la acordul încheiat cu Teva	87

a)	Cu privire la calitatea de concurent potențial a Teva	87
b)	Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului Teva drept restrângere a concurenței prin obiect	87
1)	Argumentele părților	87
2)	Aprecierea Tribunalului	87
i)	Cu privire la lipsa limitării eforturilor societății producătoare de medicamente generice de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale ...	88
ii)	Cu privire la lipsa unui avantaj stimulativ	93
	– Cu privire la despăgubirea forfetară finală	94
	– Cu privire la quantumul inițial	95
iii)	Cu privire la critica, invocată cu titlu subsidiar, referitoare la durata încălcării .	97
c)	Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului Teva drept restrângere a concurenței prin efect	98
8.	Cu privire la acordul încheiat cu Lupin	98
a)	Cu privire la calitatea de concurent potențial a Lupin	98
b)	Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului încheiat cu Lupin drept restrângere a concurenței prin obiect	98
1)	Argumentele părților	98
2)	Aprecierea Tribunalului	98
i)	Cu privire la lipsa unui avantaj stimulativ	99
ii)	Cu privire la lipsa limitării eforturilor societății producătoare de medicamente generice de a concura cu societatea producătoare de medicamente originale ...	103
iii)	Cu privire la lipsa unei încălcări	108
iv)	Cu privire la motivul invocat cu titlu subsidiar de Servier și referitor la eroarea în ceea ce privește determinarea duratei încălcării	111
c)	Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordului încheiat cu Lupin drept restrângere a concurenței prin efect	113
9.	Cu privire la acordurile încheiate cu Krka	113
a)	Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor încheiate cu Krka drept restrângere a concurenței prin obiect	113
1)	Cu privire la acordurile de soluționare amiabilă și de licență	113
i)	Argumentele părților	113
ii)	Aprecierea Tribunalului	113

2) Cu privire la acordul de cesiune	125
i) Argumentele părților	125
ii) Aprecierea Tribunalului	125
b) Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea acordurilor încheiate cu Krka drept restrângere a concurenței prin efect	127
1) Argumentele părților	127
2) Aprecierea Tribunalului	128
i) Cu privire la abordarea urmată de Comisie	128
ii) Cu privire la jurisprudența relevantă în speță	131
iii) Cu privire la eroarea de apreciere	136
– Cu privire la clauza de necomercializare care figurează în acordul amiabil ..	136
– Cu privire la clauza de necontestare care figurează în acordul amiabil	141
– Cu privire la cesiunea sub licență a tehnologiei Krka	144
iv) Cu privire la eroarea de drept	144
10. Cu privire la motivul referitor la definirea noțiunii de restrângere a concurenței prin efect .	146
a) Argumentele părților	146
b) Aprecierea Tribunalului	146
11. Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la calificarea drept încălcări distincte	146
a) Cu privire la calificarea a cinci acorduri drept încălcări distincte	146
1) Argumentele părților	146
2) Aprecierea Tribunalului	146
b) Cu privire la calificarea acordurilor încheiate cu Niche și cu Matrix drept încălcări distincte	152
1) Argumentele părților	152
2) Aprecierea Tribunalului	152
12. Cu privire la erorile de drept și de apreciere referitoare la definirea pieței relevante a produselor finite	154
a) Argumentele părților	154
b) Aprecierea Tribunalului	154
1) Observații introductive	155

i)	Cu privire la întinderea controlului instanței Uniunii	155
ii)	Cu privire la delimitarea unei piețe relevante a produselor în sectorul farmaceutic	156
2)	Cu privire la primul aspect al primei critici, întemeiat pe neluarea în considerare a tuturor elementelor din contextul economic	161
3)	Cu privire la a doua critică, întemeiată pe faptul că Comisia nu a respectat substituibilitatea terapeutică a IEC	162
i)	Cu privire la distincția dintre perindopril și ceilalți IEC în ceea ce privește eficiența și reacțiile secundare	162
ii)	Cu privire la fenomenul de „inertție” a medicilor în ceea ce privește pacienții noi.....	172
iii)	Cu privire la tendința spre schimbare a pacienților cu tratament continuu	176
iv)	Cu privire la eforturile de promovare	181
4)	Cu privire la al doilea aspect al primei critici, întemeiat pe importanța excesivă acordată criteriului preț în analiza pieței, și cu privire la a treia critică, cu titlu subsidiar, întemeiată pe faptul că analiza econometrică a Comisiei ar fi viciată	184
5)	Concluzie.....	187
13.	Cu privire la erorile de apreciere referitoare la existența unei poziții dominante pe piața produselor finite	188
a)	Argumentele părților.....	188
b)	Aprecierea Tribunalului	188
14.	Cu privire la erorile de drept și la erorile de apreciere referitoare la existența unei poziții dominante pe piața tehnologiei	190
a)	Argumentele părților.....	190
b)	Aprecierea Tribunalului	190
15.	Cu privire la erorile de drept și de fapt referitoare la existența unui abuz de poziție dominantă	192
a)	Argumentele părților.....	192
b)	Aprecierea Tribunalului	192
16.	Cu privire la concluziile subsidiare având ca obiect anularea amenzilor sau reducerea cuantumului acestora	193
a)	Cu privire la caracterul imprevizibil al interpretării reținute în decizia atacată	193
1)	Argumentele părților	193
2)	Aprecierea Tribunalului	194

b)	Cu privire la eroarea de drept referitoare la cumularea amenzilor	197
1)	Cu privire la nerespectarea noțiunii de încălcare unică	197
i)	Argumentele părților	197
ii)	Aprecierea Tribunalului	197
2)	Cu privire la cumularea amenzilor în temeiul articolelor 101 și 102 TFUE	199
i)	Argumentele părților	199
ii)	Aprecierea Tribunalului	199
c)	Cu privire la calcularea valorii vânzărilor	199
1)	Cu privire la luarea în considerare a vânzărilor din circuitul spitalicesc	199
i)	Argumentele părților	199
ii)	Aprecierea Tribunalului	199
2)	Cu privire la caracterul insuficient al motivării calculării valorii vânzărilor	201
i)	Argumentele părților	201
ii)	Aprecierea Tribunalului	201
3)	Cu privire la domeniul de aplicare geografic al valorii vânzărilor	202
i)	Argumentele părților	202
ii)	Aprecierea Tribunalului	202
d)	Cu privire la gravitatea încălcărilor	204
1)	Argumentele părților	204
2)	Aprecierea Tribunalului	204
e)	Cu privire la durata încălcărilor	208
1)	Cu privire la punctul de plecare a încălcărilor	208
i)	Argumentele părților	208
ii)	Aprecierea Tribunalului	209
2)	Cu privire la data de încetare a încălcărilor	211
i)	Argumentele părților	211
ii)	Aprecierea Tribunalului	211
f)	Cu privire la aplicarea unui quantum suplimentar	212
1)	Argumentele părților	212

2) Aprecierea Tribunalului	213
g) Cu privire la încălcarea principiului proporționalității și a principiului individualizării pedepselor	217
1) Cu privire la neluarea în considerare a particularităților Servier	217
i) Argumentele părților	217
ii) Aprecierea Tribunalului	217
2) Cu privire la durata procedurii administrative	218
i) Argumentele părților	218
ii) Aprecierea Tribunalului	219
h) Sinteză cu privire la anularea amenzilor și la reducerea cuantumului lor	220
IV. Concluzie generală	221
V. Cu privire la cheltuielile de judecată	222